

REPUBLIKA HRVATSKA

PUČKI PRAVOBRANITELJ

IZVJEŠĆE O RADU ZA 2005. GODINU

Zagreb, ožujak 2006.

DIO PRVI

1. UVODNE NAPOMENE

Godišnje izvješće pučkog pravobranitelja Hrvatskom saboru, sukladno Zakonu o pučkom pravobranitelju, jest pregled njegova rada i podataka o stupnju poštivanja ustavnih i zakonskih prava građana u prethodnoj godini do kojih je on došao u tom radu.

Pri izradi ovogodišnjeg izvješća, korištena je metodologija primijenjena u prijašnjim izvješćima. Područja prava, koja su bila zastupljenija u ukupnom broju pritužbi ili koja su ocijenjena važnim zbog uočenih problema (npr. pravna sigurnost i jednakost građana, efikasnost, nedostaci u normativnom uređenju problema, i sl.), pomnije su prikazana od područja koja niti brojem pritužbi, niti svojom težinom, nisu imala jednaku važnost.

Ovo izvješće sadrži statistički pregled predmeta rada Ureda po pojedinim pravnim područjima i zemljopisnim kriterijima: gradovima, županijama i stranim državama.

Broj novoprimljenih pismenih pritužbi u 2005. godini, manji je u odnosu na 2004. godinu i odgovara višegodišnjem prosijeku broja pritužbi koje je Ured zaprimao prije programa obilaska županija, osobito onih obuhvaćenih ratnim zbivanjima.

Također, valja reći da je ukupan broj pritužbi veći od prikazanog. Naime, u predmetima u kojima se grupa građana pritužila identičnim pritužbama (u jednom predmetu bilo ih je 170), otvoren je samo jedan spis predmeta, tako da statistički podaci ne daju punu sliku, ali se tako postupalo iz razloga ekonomičnosti.

Kao i prethodna izvješća, niti ovim izvješćem nije moguće cjelovito prikazati stanje i stupanj poštivanja ustavnih i zakonskih prava građana, već je ono pregled uočenih najznačajnijih i najbrojnijih pojava kršenja ljudskih prava te njihovih uzroka.

O Izvješću pučkog pravobranitelja za 2004. godinu raspravljano je na radnim tijelima i plenarnoj (14.) sjednici Hrvatskoga sabora, održanoj 2. i 3. lipnja 2005. godine. Nadalje podsjećamo na neke ključne naglaske iz ovih rasprava, smatrajući ih korisnima u predstojećoj raspravi o izvješću za 2005. godinu.

2. RASPRAVA O IZVJEŠĆU O RADU ZA 2004. GODINU

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

Izražena je zabrinutost činjenicom da se i dalje iznimno veliki broj pritužbi odnosi na rad sudova i pored svih mjera koje su do sada poduzete u cilju reforme pravosuđa i poboljšanja rada sudova. Brojni građani žale se kako na dugotrajnost postupaka tako i na nepravilnosti u radu sudova. Ta činjenica prisutna je i u predstavkama koje od građana prima Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, a godinama na isti problem ukazuju i međunarodne institucije koje se bave praćenjem ljudskih prava u Republici Hrvatskoj. I usprkos tomu, zbog prisutnog tumačenja smisla ustavne trodiobe vlasti, nerijetko se svaki pokušaj upozoravanja na učinkovitost rada sudova proglašava zadiranjem u ustavom zajamčenu samostalnost i neovisnost sudbene vlasti. Nema razrađenog sustava praćenja učinkovitosti rada sudaca i sudova, niti odgovarajućeg informiranja javnosti, pa ni Hrvatskoga sabora. Ne postavlja se pitanje odgovornosti čak i u slučajevima neprovođenja pravomoćnih rješenja ili nepoštivanja zakonskih rokova u sudskim postupcima.

Odbor se složio s konstatacijom pučkog pravobranitelja da je slična situacija i kada je u pitanju rad državne uprave i tijela s javnim ovlastima, gdje također nema odgovarajućeg praćenja učinkovitosti rada niti pozivanja na odgovornost za neizvršavanje poslova sukladno zakonskoj nadležnosti, što se izravno odražava na ostvarivanje ustavnih i zakonskih prava građana. Odbor je stoga podržao sve prijedloge pučkog pravobranitelja koji idu u prilog jačanju njegove uloge, odnosno stvaranja uvjeta da pučki pravobranitelj, kao opunomoćenik Hrvatskoga sabora, može učinkovito djelovati u zaštiti ustavnih i zakonskih prava građana pred tijelima pred kojima se ta prava ostvaruju. Ovo posebno kada su u pitanju intervencije zbog dugotrajnosti postupka ili očitih zlouporaba ovlasti - kroz izvršavanje uvida u spise, davanje upozorenja, prijedloga i preporuka, te predlaganje stegovnih postupaka. U tom smislu podržan je stav pučkog pravobranitelja da bi trebalo razmotriti mogućnost njegovog sudjelovanja, kao samostalne i nezavisne institucije, u nekim oblicima kontrole učinkovitosti rada sudova, te s tim u vezi izučiti iskustva drugih zemalja.

Kada je riječ o problemima u svezi s povratom imovine, obnove i stambenog zbrinjavanja ratom raseljenog stanovništva, članovi Odbora su ukazali na važnost koordinacije rada institucija s ciljem okončanja procesa povratka u određenom i predvidljivom roku, te podržali prijedloge pučkog pravobranitelja s tim u vezi.

Članovi Odbora u cijelosti su podržali prijedloge pučkog pravobranitelja iznesene u Izvješću, a koji su usmjereni na jačanje institucije, osobito imajući u vidu godišnje povećanje

broja predmeta i građana koji se obraćaju Uredu, na potrebu osnivanja odjela za nove ovlasti koje su date u nadležnost pučkog pravobranitelja dopunom čl. 93. Ustava, osposobljavanje Ureda za istrage i uvide u stanje spisa na licu mjesta, organiziranje uredovnih dana ili drugih oblika rada na terenu i s tim u vezi postepeno povećanje broja zaposlenih do 2007. godine (sa sadašnjih 15 na 32). Zbog svega toga Odbor smatra da se rebalansom proračuna za 2005. godinu moraju iznaći potrebna sredstva kako bi se pokrili neophodni izdaci Ureda i riješio problem uredskog prostora, što je Odbor podržavao i u svojim izvješćima proteklih godina. Odbor također podržava prijedlog za izmjenama i dopunama Zakona o pučkom pravobranitelju koji je donesen još 1992. godine, a koji je potrebno mijenjati kako bi se uskladio s ustavnim odredbama, te kako bi se stvorili zakonski preduvjeti za učinkovitiji rad institucije pučkog pravobranitelja.

Odbor za Ustav, Poslovník, i politički sustav

U raspravi je naglašena potreba jačanja institucije pučkog pravobranitelja, te da na temelju prijedloga pučkog pravobranitelja nadležna državna tijela trebaju utvrditi smjernice daljnjeg postupanja. Jednoglasno je predloženo donošenje zaključaka kojim se prihvaća Izvješće o radu pučkog pravobranitelja za 2004. godinu.

Odbor za pravosuđe

U dijelu izvješća koji se odnosi na pritužbe građana na rad sudova Odbor je svjestan činjenice da se povećava broj predmeta kojima se građani pritužuju na rad sudova bilo zbog dugotrajnosti postupaka ili nepravilnosti u radu sudova. Isto tako, Odbor je svjestan činjenice da pučki pravobranitelj nije ovlašten utjecati na rad sudova, jer i sam Odbor dobiva predstavke sličnog ili istog sadržaja, a nema ovlasti kontrole sudstva niti u dijelu dugotrajnog vođenja postupaka, nego se koristi ustupanjem predmeta nadležnom ministarstvu ili eventualnim slanjem požurnica sudovima, upravo ta nemogućnost utjecaja na rad sudova dovodi do nezadovoljstva javnosti i nepovjerenja u pravni sustav.

Uzimajući u obzir ustavnu odredbu trodiobe vlasti, članovi Odbora suglasni su u ocjeni da se ne provodi nikakav oblik kontrole sudbene vlasti, stoga se svaki pokušaj upozorenja na neučinkovitost rada sudova može smatrati zadiranjem u zajamčenu samostalnost i neovisnost sudstva. Zamišljeni oblik kontrole i nadzora nad radom sudaca isključivo unutar pravosudnog

sustava nije se pokazao učinkovitim, osim toga i sam izbor sudaca, odlučivanje o stegovnoj odgovornosti sudaca također je isključivo u okviru sustava.

Predloženo je da se u pravcu poboljšanja postojećeg stanja i postizanja efikasnijeg rada sudova uvažavajući ocjenu stanja i prijedloge mjera pučkog pravobranitelja, jedna sjednica Odbora posveti funkcioniranju sudbene vlasti s naglaskom na odnos zakonodavne vlasti prema sudbenoj, kako bi se odgovorilo na prijedloge pučkog pravobranitelja i zahtjeve javnosti u smislu poboljšanja učinkovitosti sudbene vlasti.

Odbor se slaže s mišljenjem pučkog pravobranitelja u dijelu Izvješća u kojem govori o nedostacima u radu državne uprave i tijela s javnim ovlastima, i podržava predložene mjere.

S obzirom da najviše prava građani ostvaruju upravu u upravnim postupcima ocjena je članova Odbora da je nužna rasprava u Hrvatskom saboru i Vladi RH o rješavanju upravnih postupaka i redovito izvješćivanje Hrvatskoga sabora o radu Središnjeg državnog ureda za upravu.

Članovi Odbora podržali su prijedloge pučkog pravobranitelja u pravcu kadrovskog ekipiranja i materijalnog jačanja Ureda pučkog pravobranitelja, kako bi se kroz dogledno vrijeme osigurali kadrovski i materijalni uvjeti za obavljanje ustavnih ovlasti pučkog pravobranitelja. Ocjenjeno je nedopustivim da se rad pučkog pravobranitelja na terenu financira sredstvima međunarodnih donatora.

Jednoglasno je predloženo donošenje zaključaka kojim se prihvaća Izvješće o radu pučkog pravobranitelja za 2004. godinu.

Odbor za ratne veterane

U raspravi je istaknuto da su statusni problemi hrvatskih branitelja uglavnom riješeni, ali je potrebno ubrzati rješavanje upravnih postupaka.

Postoji međutim, problem financijskog osiguravanja sredstava za rješenja o prevođenju prava na važeći Zakon o pravima hrvatskih branitelja.

Nakon provedene rasprave, Odbor je jednoglasno predložio donošenje zaključaka kojima se prihvaća rečeno Izvješće, a istovremeno se obvezuje Vlada Republike Hrvatske da osigura potrebna financijska sredstva za kadrovsko, materijalno i prostorno jačanje Ureda pučkog pravobranitelja prema planu predloženom u Izvješću.

Mišljenje Vlade Republike Hrvatske

U svom je mišljenju Vlada istaknula da je zadužila nadležna tijela državne uprave da u okviru svog djelokruga, poduzmu odgovarajuće mjere radi otklanjanja nepravilnosti navedenih u Izvješću.

Također se u neposrednom kontaktu s pučkim pravobraniteljem trebaju dodatno razmotriti pojedine primjedbe, s ciljem njihovog što bržeg uklanjanja.

Zaključak Hrvatskoga sabora o izvješću za 2004. godinu

Nakon održane rasprave, na 14. sjednici, održanoj 3. lipnja 2005. godine, Hrvatski je sabor donio Zaključak:

- prihvaća se izvješće pučkog pravobranitelja za 2004. godinu,
- obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da osigura potrebna financijska sredstva za kadrovska, materijalna i prostorna jačanje Ureda pučkog pravobranitelja prema planu predloženom u Izvješću,
- mišljenja, primjedbe i prijedlozi iznijeti u raspravi o Izvješću, kao i primjedbe, prijedlozi i preporuke pučkog pravobranitelja dani u Izvješću, dostavljaju su Vladi Republike Hrvatske radi poduzimanja mjera za učinkovitiji rad nadležnih državnih tijela i tijela koja imaju javne ovlasti.

DIO DRUGI

STATISTIČKI PODACI ZA 2005. GODINU

Građani se obraćaju Uredu pučkog pravobranitelja pisanim podnescima / pritužbama, dolaze osobno na razgovor, te se obraćaju i upitima putem telefona. Spisi predmeta formiraju se samo kod pisanih pritužbi i u slučajevima kada građani osobno dolaze iznoseći problem koji pobuđuje osnovanu sumnju da se radi o povredi prava za koju postoji nadležnost Ureda pučkog pravobranitelja.

Uredu se osobno obratilo 746 građana, a putem telefona, svakodnevno, između 20 i 30 građana, o čemu se ne vodi evidencija i ne otvara spis predmeta, pa ti podaci nisu uključeni u statistički pregled. Ovo poglavlje izvješća sadrži samo podatke o broju formiranih spisa predmeta.

Ukupno, tijekom 2005. godine, radilo se na **2433** predmeta po pritužbama, a od toga:

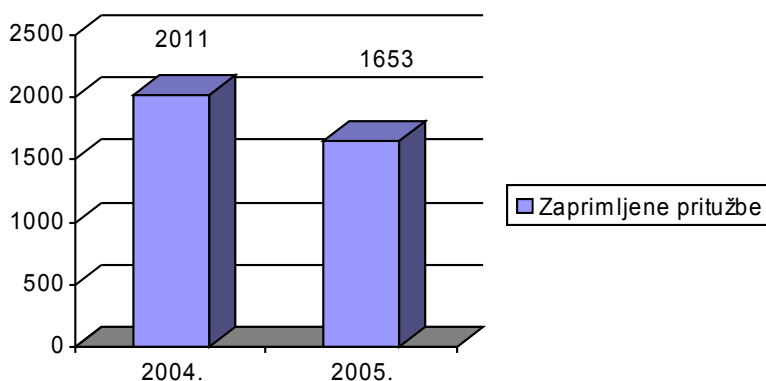
- a) **1653** novih predmeta, zaprimljenih u 2005. godini, i
- b) **780** predmeta iz ranijih godina.

Tijekom 2005. godine, od ukupno 2433 predmeta, dovršeno je **1660** predmeta.

Od 1660 dovršenih predmeta je:

- a) 1106 predmeta zaprimljenih u 2005., i
- b) 554 predmeta zaprimljenih tijekom ranijih godina.

Slika 1. Zaprimljene pritužbe (2004-2005)

Slika 2. Ukupno dovršeni u 2005.: (novi i stari predmeti; u 2004. dovršenih je 49% predmeta):

Slika 3. Predmeti dovršeni iz ranijih godina:

Slika 4. Riješeni predmeti - zaprimljeni u 2005. godini (1106):

Napomena: Predmet nije dovršen sve dok se ne donese upravni akt ili presuda; neki predmeti mogu se smatrati dovršenima dostavom očitovanja nadležnog tijela. U nekim predmetima stranke ne dostavljaju promptno tražene podatke / dokumente, pa je time usporeno rješavanje i dovršavanje rada na predmetu.

Od ukupno 1653 predmeta, očitovanje je zatraženo u 1127 predmeta. Od toga, u 987 predmeta je odgovoreno u roku, a u 140 predmeta odgovoreno je nakon požurnice pučkog pravobranitelja. Prema evidenciji, najčešće ne odgovaraju područni uredi HZMO-a (za razliku od Središnjeg ureda HZMO-a), regionalni uredi Uprave za prognanike, povratnike i izbjeglice, županijski uredi nadležni za poslove obnove, pojedine jedinice lokalne samouprave i Ministarstvo pravosuđa - prava za građansko pravo.

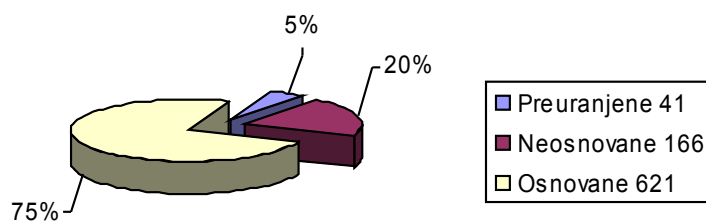
Od ukupno novozaprimljenih 1653 predmeta u 2005. godini, Ured nije bio nadležan za rješavanje u 334 predmeta, od čega su se 254 pritužbe odnosile na rad sudova. Omjer ukupnog broja pritužbi, u odnosu na broj pritužbi na rad sudova, prikazan je u sljedećoj slici:

Slika 5. Udio pritužbi na rad sudova u odnosu na nove pritužbe iz 2005.:

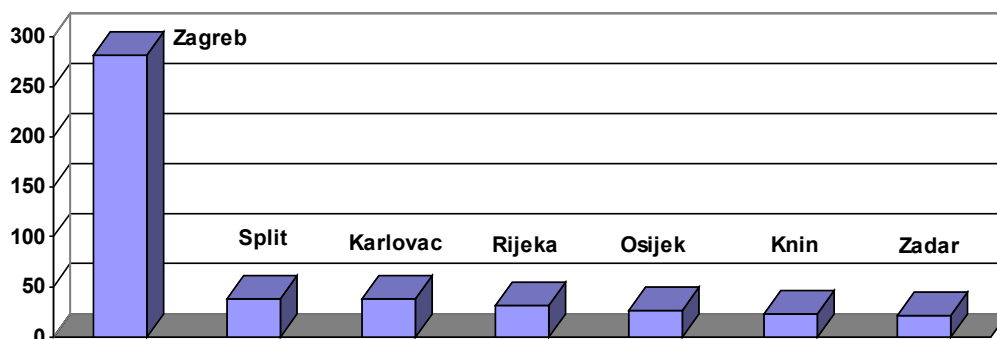

Od 1106 **dovršenih** zaprimljenih predmeta u 2005. godini, u nadležnosti Ureda bilo je 772 predmeta, a omjer osnovanih, neosnovanih i preuranjenih pritužbi, prikazan je u slici 7.:

Slika 6.

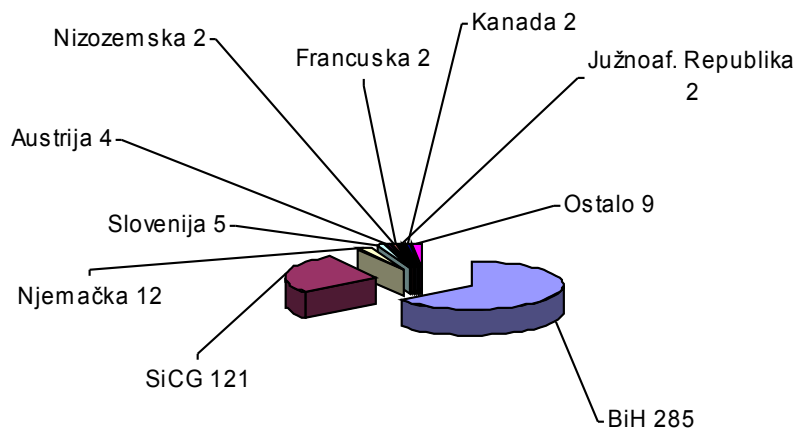
Slika 7. prikazuje strukturu pritužbi po gradovima, pri čemu su uključeni samo oni sa preko 20 pritužbi:

Napomena: Iz podataka o visokom broju pritužbi iz Zagreba i Zagrebačke županije, razvidno je koliki značaj ima obilazak županija cijele Hrvatske.

Slika 8. Pritužbe po županijama:

KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	7
LIČKO-SENJSKA	22
KRAPINSKO-ZAGORSKA	25
BRODSKO-POSAVSKA	25
DUBROVAČKO-NERETVANSKA	27
MEĐIMURSKA	29
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	30
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	35
VARAŽDINSKA	35
ISTARSKA	37
ZADARSKA	42
ŠIBENSKO-KNINSKA	48
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	49
POŽEŠKO-SLAVONSKA	49
ZAGREBAČKA	52
PRIMORSKO-GORANSKA	69
KARLOVAČKA	74
SISAČKO-MOSLAVAČKA	77
SPLITSKO-DALMATINSKA	78
OSJEČKO-BARANJSKA	81
GRAD ZAGREB	295
UKUPNO	1186

Slika 9. Pritužbe pristigle iz inozemstva (ukupno 467):

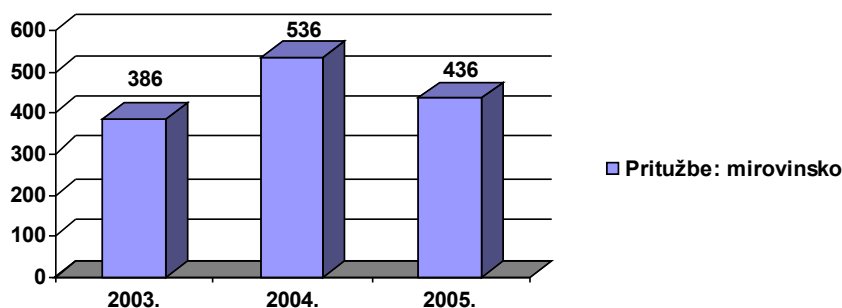
Slika 10. Usporedni prikaz broja pritužbi zaprimljenih u 2005. i 2004. godini, po područjima:

Područje:	2005.	2004.
MIROVINSKO	436	563
NENADLEŽNOST	326	445
OBNOVA	191	212
STAMBENI	47	103
GRADITELJSTVO	106	93
VLASNIČKA PRAVA	40	76
SOCIJ. SKRB	44	63
STATUSNA PRAVA	53	58
SLUŽBENICI	53	46
BRANITELJI	38	40
ODUZETA IMOVINA – NAKNADA	42	37
PROGNANICI	17	23
OSOBE LIŠENE SLOBODE	86	22
ZDRAVSTVENO	23	19
SUDSKA OVRHA	8	17
ZAŠTITA OKOLIŠA	11	15
POSTUPANJE POLICIJSKIH SLUŽBENIKA	14	11
IMOVINSKA NESIGURNOST	6	11
ZAKUP / NAJAM DRŽAVN. ZEMLJIŠTA	3	8
ZAŠTITA DJECE	3	3
PRETVORBA	3	3
RAZNO	103	143
UKUPNO	1653	2011

Napomena: Od ukupno 326 predmeta koji su izvan nadležnosti Ureda, 303 ih se odnosi na rad sudova, što je gotovo jednak broj onih iz 2004. godine (294).

Analizirajući kretanje broja pritužbi u pojedinim područjima u usporedbi sa 2003. i 2004. godinom, uočene su određene promjene. Naime, pao je broj pritužbi iz najbrojnije skupine, mirovinskog osiguranja, dok je broj pritužbi osoba lišenih slobode porastao.

Slika 11. Pritužbe iz mirovinskog osiguranja 2003. - 2005. godina:

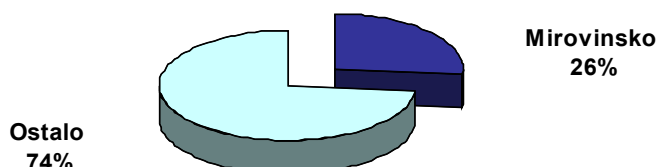

Smanjenju

broja pritužbi iz mirovinskog osiguranja pridonijelo je postupno rješavanje predmeta, ali i činjenica da se brojnim građanima savjetovalo (u osobnim kontaktima i telefonskom

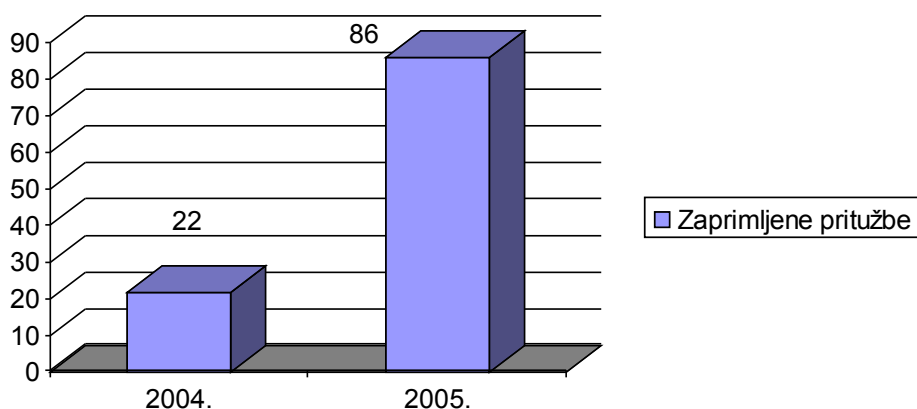
razgovoru) da se požurnicom obrate nositelju osiguranja u svojoj zemlji, budući da je već u razgovoru zaključeno da postupak traje predugo, ali da je problem u dokumentaciji koju je potrebno dostaviti HZMO-u. U tim primjerima nije niti došlo do pritužbe.

Slika 12. Udio pritužbi iz mirovinskog osiguranja u **2005.** godini, u odnosu na ukupan broj novozaprimljenih pritužbi:

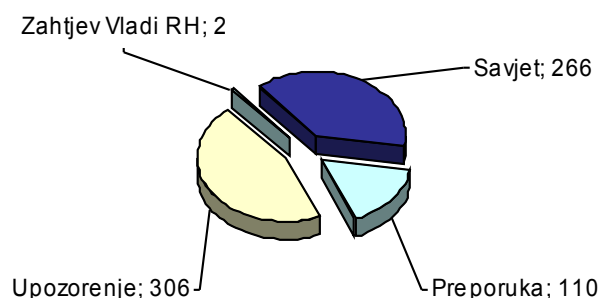
Uočljiv je četverostruki **porast broja pritužbi osoba lišenih slobode** u 2005. godini, u odnosu na prethodnu. Obilazak ustanova u kojima borave zatvorenici, kažnjenci i pritvorenici, svakako je u direktnoj vezi sa porastom broja pritužbi. Kao i pri obilasku županija i mjesta cijele Hrvatske, tako i obilazak ovih ustanova omogućava građanima neposredan pristup Uredu pučkog pravobranitelja. Pregledom ovih ustanova u Republici Hrvatskoj, uočeno je više povreda prava ovih osoba, o čemu je, u veljači 2006., izrađeno opsežno izvješće, koje je dostavljeno Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Hrvatskoga sabora.

Slika 13. Broj pritužbi osoba lišenih slobode (2004. - 2005.):

Mjere kojima se u dovršenim predmetima pučki pravobranitelj poslužio tijekom 2005. godine su: pravni savjet strankama, preporuka i upozorenje nadležnom tijelu, te zahtjev Vladi RH za ukidanjem akta po pravu nadzora.

Slika 14. Poduzete mjere:

Napomena: U nekim predmetima, nadležnom je tijelu (o istom pitanju) više puta bilo potrebno dostavljeno upozorenje ili preporuka. Naime, radilo se najčešće o (ne)postupanju područnih ureda HZMO-a, Uprave i ureda nadležnih za prognanike, izbjeglice i povratnike, te županijskih ureda nadležnih za poslove obnove, koji nisu ispravljali nepravilnosti na koje im je skrenuta pažnja, pa je to učinjeno tek nakon drugog obraćanja, a ponekad tek nakon obraćanja nadležnom ministarstvu.

Nedavno je uočen problem "sive zone" građana koji se nisu ranije obratili Uredu pučkog pravobranitelja, a kada su se naknadno obratili, pojavila se sumnja da se u njihovim predmetima nije postupalo kao u onima, u kojima je intervenirao pučki pravobranitelj.

Naime, u nedavno pristiglim pritužbama navode se povrede u postupanju nadležnih tijela, povodom kojih je pučki pravobranitelj komunicirao s nadležnim tijelima u ranijim (identičnim) predmetima, ukazao na nepravilnosti (najčešće u primjeni materijalnih propisa), a nakon toga su ti predmeti bili riješeni na zakonit način. Iz tih (novih) pritužbi proizlazi sumnja da se (u isto vrijeme) različito postupalo prema strankama za koje je intervenirao pučki pravobranitelj i prema onim strankama za koje pučki pravobranitelj nije imao saznanja.

Za očekivati je da će i svi budući identični predmeti biti riješeni na jednak način, bez obzira na intervenciju pučkog pravobranitelja. O navedenim pritužbama građana u tijeku je ispitni postupak.

ANALIZA RADA PO PRAVNIM PODRUČJIMA

Pritužbe na rad sudova i pravosudnih tijela

Tijekom 2005. godine, u radu je bilo ukupno 303 pritužbe građana iz ovog područja. Od tog broja, 254 pritužbi je novozaprimljenih, a iz prijašnjeg razdoblja u radu je bilo 49 predmeta. U odnosu na prethodnu, 2004. godinu kada je zaprimljeno 294 pritužbe, bilježi se pad novozaprimljenih pritužbi.

Po svojoj strukturi, pritužbe su se najvećim dijelom odnosile na dugotrajnost postupaka u prvom i drugom stupnju, a bilo je i pritužbi na način vođenja sudskog postupka kao i na ishod sudskog spora.

U predmetima u kojima se vodi upravni spor, pučki je pravobranitelj pritužbe zbog dugotrajnosti postupka dostavljao predsjedniku Upravnog suda, koji je promptno dostavljao obavijest o stanju predmeta.

Zaprimljene pritužbe na rad sudova pučki je pravobranitelj dostavljao Ministarstvu pravosuđa kao tijelu nadležnom za obavljanje poslova pravosudne uprave, u okviru kojih ovlasti obavlja poslove ispitivanja predstavki i pritužbi građana na rad sudova, a koje se odnose na odugovlačenje sudskog postupka ili na ponašanje suca ili drugog djelatnika suda prema stranci u tijeku postupka ili obavljanja drugih službenih radnji i sl.

Ministarstvo pravosuđa povodom dostavljenih predstavki u pravilu je obavještavalo pučkog pravobranitelja o poduzimanju radnji radi ispitivanja predstavke (dostavom kopije dopisa predsjedniku suda) u obavljanju poslova pravosudne uprave.

Vezano uz rad sudova, zabilježene su i pritužbe na rad zemljišno knjižnih odjela suda zbog neprovođenja zk uknjižbe kao i zbog organizacije rada zk odjela. Takve pritužbe je pučki pravobranitelj također uputio na ispitivanje Ministarstvu pravosuđa koje obavlja nadzor nad redovitim obavljanjem poslova u sudu i provođenjem sudskog poslovnika.

Nadalje, osim pritužbi na rad sudova, zabilježene su i pritužbe na rad pravosudnih tijela, općinskih državnih odvjetništva, a vezano uz ishod kaznenog postupka ili uz neprihvatanje mirnog rješenja spora zaključenjem nagodbe u ime Republike Hrvatske, a u smislu čl. 186a Zakona o parničnom postupku (NN br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, i 117/03).

U 2005. godini, nekolicina je građana uputilo je pritužbe radi dugotrajnosti postupaka pred Ustavnim sudom RH, kako po prijedlozima za ocjenu suglasnosti zakona ili drugog propisa s Ustavom, tako i po ustavnim tužbama.

Pučki pravobranitelj zaprimio je nekoliko pritužbi na zastupanje i naplatu honorara odvjetnika kao i na postupanje javnog bilježnika, kao i zbog obveze plaćanja javnobilježničke pristojbe i naknade.

Ovdje valja naglasiti i dalje neriješen problem pristupa pravosuđu građanima slabijeg imovnog stanja. Prema najavama iz početka 2005. godine, problem besplatne pravne pomoći građanima trebao je biti riješen novim zakonom, donošenje kojega se očekivalo do kraja 2005. godine, ali se to nije ostvarilo. Uređenje ovog instituta značajno će unaprijediti ostvarivanje prava na pristup pravosuđu, zajamčenog člankom 6. Europske Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Do rješavanja ovog pitanja, i dalje ćemo biti svjedoci životnih nedaća građana koji su sami vodili parnice, a kada su pravomoćnom presudom izgubili spor i obratili se Uredu pučkog pravobranitelja, u ponekim predmetima se moglo uočiti da je stranka imala šanse za uspjeh u izgubljenom sporu, ali uz pomoć odvjetnika.

I dalje besplatnu pravnu pomoć građani mogu dobiti od Hrvatske odvjetničke komore, ali uz ispunjenje četiri uvjeta: da su državljani Republike Hrvatske, da imaju potvrdu nadležne uprave prihoda da nisu porezno evidentirani, da imaju izuzetno mala primanja i da je predmet spora vezan uz socijalna prava. Jedan se građanin osobno obratio za pomoć radi savjeta u predmetu gdje je protiv njega pokrenuta parnica radi naknade štete koju potražuje tužitelj, pri čemu iz tužbe proizlazi da je taj građanin počinio štetu u prometu, ali kao pješak. Obratio se Hrvatskoj odvjetničkoj komori radi besplatne pravne pomoći. Dobio je negativan odgovor, uz obrazloženje da parnice radi naknade štete nisu predmeti u kojima Komora pruža besplatnu pravnu pomoć.

Primjeri:

(1.) Opis slučaja: (P.P.–1292/05.) Pučkom se pravobranitelju putem punomoćnika obratila gđa. K. A., iz Konjšćine, pritužujući se da je odlukom Općinskog suda u Z. već treći puta odbijena sa tužbenim zahtjevom radi utvrđenja da u ostavinu iza pok. K. K. ne spada ½ dijela kč. br. oranica u K. sa 192 čhv, jer ista predstavlja njezinu bračnu stečevinu.

U pritužbi je navela da prvostupanjski sud višekratno postupa suprotno uputama Županijskog suda u Z. i primjenjuje materijalno pravo na način koji je suprotan uputama izraženim u ukidnim rješenjima, zbog čega smatra da je povrijeđeno njezino pravo na pravilno i zakonito suđenje pred sudom. Smatrajući da se u konkretnom slučaju radi o krajnje nezakonitom i nediscipliniranom ponašanju sutkinje prvostupanjskog suda, pritužiteljica je od predsjednika suda zatražila pokretanje stegovnog postupka. Dopisom predsjednika suda izvještena je, da isti nije našao uvjeta za pokretanje stegovnog postupka protiv navedene

sutkinje jer smatra da "suci ne mogu stegovno odgovarati samo iz razloga što je jedna stranka nezadovoljna presudom".

Potom se punomoćnik pritužiteljice 2004. godine obratio predstavkom i predsjedniku Ž. s. u Z., no nije dobio odgovora, pa se pritužiteljica obratila pučkom pravobranitelju tražeći pomoć u ovoj situaciji.

Poduzete mjere: Povodom zaprimljene pritužbe, pučki pravobranitelj je istu, u smislu čl. 38, Zakona o sudovima (NN 3/94, 100/96, 131/97, 129/00, 101/03, 17/04, 141/04), dostavio Ministarstvu pravosuđa na nadležni postupak.

Istovremeno je uputio punomoćniku pritužiteljice dopis u kojem ga je izvijestio o dostavi pritužbe nadležnom Ministarstvu pravosuđa na razmatranje iz razloga što pučki pravobranitelj nema zakonskih ovlasti intervenirati prema sudovima, te je punomoćnik ujedno upućen o ovlastima pučkog pravobranitelja.

Vezano uz predmet pritužbe, pučki pravobranitelj je napomenuo da, u smislu čl. 9 Zakona o sudovima, sudac ne smije biti pozvan na odgovornost za izraženo mišljenje ili glasovanje pri donošenju sudske odluke. Međutim, ukoliko sudac ne prihvaća upute višeg suda, a svoje suprotno stajalište valjano ne obrazloži, te zbog toga dođe do višekratnog ukidanja (kao u opisanom slučaju), drugostupanjski sud prilikom ukidanja presude prvostupanjskog suda i vraćanja predmeta istom sudu na ponovno suđenje može, u smislu čl. 371 Zakona o parničnom postupku, narediti da se nova glavna rasprava održi pred drugim sucem pojedincem, odnosno pred drugim vijećem.

Dakle, pritužiteljici je ukazano na ovu zakonom predviđenu mogućnost u sudskom postupku, kao mogući izlaz iz opisane situacije.

Ishod slučaja: Nepoznat. Naime, u trenutku podnošenja pritužbe pučkom pravobranitelju pritužiteljica je već izjavila redovni pravni lijek – žalbu. Nije poznat ishod žalbenog postupka, pa tako niti da li je drugostupanjski sud postupio po čl. 371 ZPP-a. Ministarstvo pravosuđa izvijestilo je pučkog pravobranitelja o poduzimanju radnji radi ispitivanja navoda predstavke dostavom kopije dopisa upućenog predsjedniku Općinskog suda u Z. od 25. listopada 2005. godine.

Napomena: Primjer neefikasnog rada suda.

(2.) Opis slučaja (P. P. -595/05): Pučkom pravobranitelju obratio se zamolbom g. B. S., iz Varaždina, radi intervencije i posredovanja kako bi ODO u V. u ime Republike Hrvatske zaključilo nagodbu kojom bi se pravno riješilo pitanje komasiranih nekretnina za koje

pritužitelj nije primio naknade a niti zamjensku parcelu, a postale su vlasništvo Republike Hrvatske.

Pritužbi je priložio očitovanje ODO u V. od 28. srpnja 2004. godine kojim je u smislu čl. 186 a st. 5 ZPP-a izvješten, da njegov zahtjev za mirno rješenje spora nije prihvaćen, te da ne postoji mogućnost zaključenja nagodbe

Nezadovoljan ovakvim odgovorom, zatražio je intervenciju pučkog pravobranitelja, jer smatra da ga se prisiljava skupom sudskom parnicom (za koju nema novaca) doći do svoje imovine, kao i da se na ovakav način samo nepotrebno opterećuje ionako opterećeno sudstvo.

Poduzete mjere: Pučki pravobranitelj uputio je dopis pritužitelju, te ga izvijestio kako njegovoj zamolbi ne može udovoljiti jer u konkretnoj stvari nije ovlašten postupati. Pritužitelj je upoznat sa nadležnostima pučkog pravobranitelja kao i da je ODO, u smislu čl. 2 Zakona o državnom odvjetništvu (NN 51/01), samostalno i neovisno pravosudno tijelo čiji rad pučki pravobranitelj nije ovlašten kontrolirati. Pritužitelju je nadalje obrazloženo, kako iz priloženog očitovanja ODO u V. proizlazi da njegov zahtjev za mirno rješenje spora nije prihvaćen, već je, u smislu čl. 186 a st. 5 Zakona o parničnom postupku, upućen u parnicu.

Kako Državno odvjetništvo nije dužno zaključiti nagodbu ukoliko ocijeni da za to nema osnova, pritužitelju u konkretnoj stvari ne preostaje drugo nego podići tužbu pred nadležnim sudom radi ostvarenja njegovih prava. Upućen je da mu detaljan savjet i pravnu pomoć pri tome može pružiti odvjetnik.

Pritužitelju je također napomenuto, ukoliko smatra da je ODO u V. u svom radu nepravilno postupilo, da u smislu čl. 6 Zakona o državnom odvjetništvu ima pravo uputiti pritužbu ili predstavku Ministarstvu pravosuđa, odnosno ODO u V. ili Državnom odvjetniku Republike Hrvatske, te u primjerenom roku dobiti odgovor, međutim, takva pritužba ne prekida tijek zastare.

Ishod slučaja: Nepoznat. Nenadležnost pučkog pravobranitelja.

(3.) Opis slučaja (P. P. - 1435/05): Pučkom pravobranitelju obratio se gosp. R. G. iz P. pritužbom u predmetu upravnog spora koji se vodi pred Upravnim sudom RH, broj:Us- .../02, navodeći da je, dana 30. kolovoza 2002., podnio tužbu protiv Rješenja MUP-a RH (od 10.7.2002. godine) kojim je odbijen njegov zahtjev za primitak u hrvatsko državljanstvo.

Također, pritužitelj navodi da se obraćao predsjedniku Upravnog suda RH, tražeći požurivanje rješavanje predmeta, međutim, da do danas isti nije riješen.

Poduzete mjere: Dana 10. studenoga 2005., pučki pravobranitelj je pritužbu proslijedio predsjedniku Upravnog suda RH radi postupanja po ovlastima za obavljanje sudske uprave, sukladno Zakonu o sudovima.

Ishod slučaja: Predsjednik Upravnog suda RH je, 12. 12.2005., dostavio obavijest da je navedeni predmet riješen.

(4.) Opis slučaja (P.P. – 487/05): Pučki je pravobranitelj, 30. ožujka 2005. godine, zaprimio pritužbu M.Z., u kojoj navodi da je podnio prijedlog za pokretanje postupka ocjene ustavnosti odredaba Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 102/98), te da od dana podnošenja prijedloga (u studenom 1999. godine), Ustavni sud nije donio odluku o pokretanju, niti odlučio o samom prijedlogu. Svoj prijedlog Ustavnom sudu, pritužitelj je dodatno obrazložio, navodeći da se radi o problemu invalida rada, te da su mu primanja postala nedovoljna za podmirenje životnih troškova.

Dopisom od 15. travnja 2005., zatražen je podatak o stanju predmeta, a 20. travnja je zaprimljen odgovor Ustavnog suda.

U navedenom odgovoru stoji da je pritužitelj "zajedno sa još 62 osobe, podnositelj prijedloga za ocjenu ustavnosti Zakona o mirovinskom osiguranju.... U predmetnom ustavnosudskom postupku nacrt odluke je u završnoj fazi pripreme."

Budući da se pritužitelj obratio ponovno, navodeći da se nalazi u teškoj situaciji, pučki je pravobranitelj ponovno zatražio podatak o stanju predmeta. U odgovoru Ustavnog suda stoji da je "Nacrt odluke u predmetu u završnoj fazi izrade".

Ishod slučaja: Nepoznat.

Mirovinsko i invalidsko osiguranje - prava hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji

a) Prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja

U ovom pravnom području, tijekom 2005. godine, pučki pravobranitelj je zaprimio 436 pritužbi. Osim iz Republike Hrvatske, zaprimljene su pritužbe iz Republike Bosne i Hercegovine 218 (17 zbog šutnje administracije), iz Srbije i Crne Gore 15, iz ostalih država 8, te 45 pritužbi kojima se tražilo požurivanje postupaka koji se vode pred Upravnim sudom Republike Hrvatske.

Prigovori nadležnim tijelima u predmetima iz ove oblasti odnose se prvenstveno na dugotrajnost postupaka, posebice drugostupajnskih.

Osim trajanja postupaka, razlozi pritužbi odnose se na: utvrđivanje prava na mirovinu, isplate razlike mirovina za određena razdoblja, izračun razmjernog dijela mirovine prema odredbama Ugovora o socijalnom osiguranju i isplatu mirovina nakon donošenja rješenja nadležnih nositelja osiguranja o pravu na mirovinu.

U svezi s pritužbama iz BiH, pučki je pravobranitelj, a u provedbi Ugovora o socijalnom osiguranju, uspostavio suradnju i redovite kontakte sa HZMO-om.

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje na postavljene upite i tražene obavijesti uglavnom poštuje rokove za dostavljanje obavijesti ili očitovanja, a po okončanju postupka, dostavlja presliku upravnog akta. Međutim, uslijed velikog broja neriješenih zahtjeva, i dalje pristižu pritužbe pučkom pravobranitelju radi dugotrajnosti u rješavanju predmeta.

Problem u radu HZMO-a jest činjenica da inozemni nositelji osiguranja ne dostavljaju propisanu, potrebnu ili pravilno obrađenu dokumentaciju, bez koje se pravno relevantne činjenice ne mogu utvrditi, a slijedom toga, niti pravovremeno donijeti rješenje. Stoga je pučki pravobranitelj često upućivao stranke u inozemstvu da interveniraju požurnicom kod nadležnog (inozemnog) nositelja osiguranja. Mišljenja smo da bi efikasnije bilo kada bi domaći nositelj osiguranja direktno intervenirao požurnicom, budući se radi mahom o starijoj populaciji, te da zacijelo postoji velik broj takvih slučajeva o kojima pučki pravobranitelj nije obaviješten.

U pojedinim predmetima, unatoč traženju pučkog pravobranitelja, nadležna tijela HZMO ne pojašnjavaju razloge slučajeva tzv. "šutnje uprave".

Nalazimo nepravilnim postupanje HZMO-a kada, umjesto donošenja upravnog akta, podnositelju zahtjeva dopisom obavještava stranke o njihovom zahtjevu. Posebice valja upozoriti HZMO da se zaštita zbog nedonošenja rješenja proteže i na slučajeve kada se rješenje donosi po službenoj dužnosti ako je to u interesu stranke.

Na temelju razmatranja brojnih pritužbi glede provedbe ugovora o socijalnom osiguranju s državama nastalima disolucijom bivše SFRJ, uočena je nužnost da se njihova nadležna tijela, izjasne o postojećim problemima u provedbi, te da, nakon dijagnosticanja stanja svaka strana provede potrebite mjere (kadrovske i tehničke) radi žurnijeg rješavanja zahtjeva stranaka.

Pritužitelji navode prigovore na sadržaj Zakona o mirovinskom osiguranju iz 1998. godine (u nastavku teksta: ZMO), a koji se primjenjuje od 1. siječnja 1999. Ističu da su,

uvjetno rečeno, stvorene dvije skupine umirovljenika: prvu skupinu čine umirovljenici koji su ostvarili pravo na mirovinu do 31.12.1998., a drugu skupinu umirovljenici («novi») koji su pravo ostvarili od 1. siječnja 1999.

Temeljni problemi «novih» umirovljenika su: novi način izračuna mirovine, produženo je obračunsko razdoblje iz kojih se utvrđuju plaće za određivanje mirovine, itd...

Načinom njezina izračuna, visina mirovine ovisi o nadnevku ostvarivanja prava, a ne o mirovinskom stažu i dugogodišnjom solidarnom uplatom doprinosa.

Stoga, pritužitelji predlažu provođenje financijskog vještačenja radi izrade nalaza i mišljenja, na okolnost utjecaja nadnevka stupanja na snagu ZMO (1.1.1999.) i novog čina izračuna mirovine u odnosu na «stari» zakon i visine mirovina. Nakon provedenog vještačenja, valjalo bi razmotriti i predložiti prihvatljiva rješenja kako bi se neopravdane razlike visine mirovina dovele u ravnotežu.

Naime, obje navedene skupine osiguranika su bile u sustavu obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti, a važeći Zakon, baš kao i prethodni, u dijelu koji se odnosi na obvezno osiguranje (prema općim propisima) i opća načela, promovirala su generacijsku solidarnost i davanje sukladno uloženom, odnosno uplaćenim doprinosima.

Pritužitelji smatraju kako jednaki iznosi uplaćenog doprinosa i jednaki mirovinski staž ne bi mogli voditi do bitno različitih izračuna iznosa mirovina.

b) Hrvatski branitelji iz Domovinskog rata i članovi njihovih obitelji u sustavu mirovinskog osiguranja

Pritužbe u ovoj oblasti, odnosile su se, prije svega, na dugotrajnost postupka revizije, isplate, odnosno, izvršenja rješenja o prevođenju prava, u skladu s čl. 140. st. 3. bivšeg Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (Narodne novine, br.: 94/01,122/02, 17/04 i 48/04; u nastavku teksta: bivši Zakon), te izdavanja potvrda o statusu hrvatskog branitelja.

U provedbi novog Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (Narodne novine, broj: 174/04; u nastavku teksta: novi Zakon), pred HZMO-om je složen zadatak. Naime, odredbom članka 158. novog Zakona, propisano da će se prevođenje priznatih prava obaviti u roku od tri godine od dana stupanja na snagu Zakona.

Postupci za prevođenje invalidske mirovine prema članku 140. bivšeg Zakona pokrenuti su po službenoj dužnosti. Rješenjima HZMO-a utvrđeni su novi iznosi invalidske mirovine i to retroaktivno. Međutim u dispozitivu rješenja (iz 2004. godine) bilo je utvrđeno: "Razlika

mirovine s dodatkom na mirovinu od 7. studenog 2001. do 30. lipnja 2004. obračunat će se uz obračun isplaćenih svota prema razdoblju u kojem je mirovina isplaćivana, a isplata razlike izvršit će se naknadno po osiguranju sredstava iz proračuna Republike Hrvatske."

Dakle izvršenje rješenja u ovom dijelu bilo je neodređeno i neodredivo, pa je rok isplate ove razlike bio neizvjestan.

Radi zaštite prava i interesa hrvatskih branitelja u skladu sa svojim ovlastima, pučki pravobranitelj je žurno uputio dopise HZMO-u, Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti i Ministarstvu financija i zatražio očitovanje i rješavanje nastalog problema u ovim predmetima.

U odgovorima HZMO-a i Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, u biti, ponovljen je stav kako je navedeno u citatu iz rješenja: da će se razlika između prevedene invalidske mirovine isplaćivati naknadno po osiguranju sredstava u državnom proračunu Republike Hrvatske.

Državnim proračunom RH (Narodne novine, broj: 148/05), u odjeljku "Skrb za hrvatske branitelje iz domovinskog rata", osigurana su sredstava za isplatu duga za invalidske i obiteljske mirovine za 2001. i 2002. godinu.

Činjenica je, da je i dalje otvoren rok isplate duga za 2003. i dio 2004. (do 30. lipnja 2004.).

Smatramo potrebnim upozoriti na važnost ovog problema i odgovornost zakonodavca pri donošenju propisa, a i tijela koja donose rješenja u pojedinačnim slučajevima, kako bi se zaštitila pravna sigurnost građana. Propisi i pojedinačni akti ne bi smjeli generirati pravnu nesigurnost i neizvjesnost realizacije priznatih prava utvrđenih upravnim aktom.

Primjeri:

(1.) Opis slučaja (P.P.:9/2005.) Pučki pravobranitelj je 3. siječnja 2005. zaprimio pritužbu Đ.J. iz S. glede rješavanja zahtjeva za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja.

Pritužitelj je u pritužbi naveo da je nadležnoj područnoj službi HZMO-a u S. predao zahtjev za uspostavu mirovine.

Nadležno tijelo, do dana podnošenja pritužbe, nije donijelo rješenje unatoč udovoljavanju zahtjevima prvostupanjskog tijela od 4.11.2002., 10.3.2003 i 13.12.2004. u svezi dostavljanja naznačenih dokumenata radi kompletiranja zahtjeva i donošenja rješenja.

Poduzete mjere: U svezi navedene pritužbe Pučki pravobranitelj je, dopisom od 4. siječnja 2005., zatražio očitovanje od Središnje službe HZMO o navodima iz pritužbe i razlozima dugotrajnog vođenja postupka i nedonošenja rješenja u konkretnoj pravnoj stvari.

Ishod slučaja: Središnja služba HZMO-a, Sektor provedbe međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju je 7. travnja 2005. pučkom pravobranitelju dostavio je izvješće s preslikom rješenja HZMO-a, Područne službe Sisak, broj: 51711, od 18. ožujka 2005. Iz rečenog rješenja je razvidno da se pritužitelju priznaje, počevši od 1. travnja 2002., pravo na razmjerni dio starosne mirovine na teret hrvatskoga nositelja osiguranja.

Postupak za ostvarivanje prava na razmjerni dio starosne mirovine pokrenut je u povodu zahtjeva osiguranika od 4. rujna 2002. godine, upućenog nadležnom nositelju mirovinskog osiguranja u Njemačkoj.

Napomena: Nakon dopisa pučkog pravobranitelja doneseno je prvostupanjsko rješenje.

(2.) Opis slučaja (P.P.:1897/04) Pučkom pravobranitelju se, 24. studenoga 2004. godine, obratila S.J., iz R., pritužbom u predmetu rješavanja zahtjeva na ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja (mirovinu).

Iz navoda pritužbe i preslika priloženih isprava je razvidno da je zahtjev nadležnom tijelu HZMO-a podnijela 2003. godine.

Do dana zaprimanja pritužbe, nadležno tijelo HZMO-a nije odučilo o zahtjevu

Poduzete mjere: Pučki je pravobranitelj zatražio, 26. studenoga 2004., od Središnje službe HZMO-a očitovanje o navodima iz pritužbe.

Očitovanjem HZMO-a, od 1. ožujka 2005. godine, pučki pravobranitelj je obaviješten da je srpsko-crnogorski nositelj mirovinskog osiguranja u predmetu pritužiteljice donio rješenje 22. srpnja 2004., kojim se odobrava izbor nositelja pretežnog dijela osiguranja, te ga je s cijelim predmetom dostavilo hrvatskom nositelju mirovinskog osiguranja. Područna služba u R. je tijekom postupka dostavila spis Središnjoj službi, radi obračuna mirovinske osnovice u Republici Hrvatskoj.

Dana 18. veljače 2005. predmet je iz Središnje službe upućen područnoj službi u R., koja je bila dužna u Odjelu matične evidencije kompletirati predmet.

Na kraju dopisa naznačeno je da će se, nakon prikupljanja svih podataka za donošenje rješenja, pristupiti njegovoj izradi u najkraćem roku.

Ishod postupka: S obzirom na činjenicu da nadležno tijelo HZMO-a nije dostavilo obavijest o nastavku i okončanju postupka u predmetu pritužiteljice, pučki pravobranitelj je,

dopisom od 15. travnja 2005., zatražio očitovanje od Središnje službe HZMO. Odgovoreno je dopisom od 6. svibnja 2005., u kojem je navedeno da je od nadležne područne službe zatraženo hitno izvješće o stanju predmeta i da će, nakon dostavljenog očitovanja, odgovoriti na ponovljenu pritužbu - požurnicu.

Dana 24. svibnja 2005., zaprimljeno je izvješće HZMO-a: rješenjem od 12. svibnja 2005. nadležna područna služba u R. donijela je rješenje o priznanju prava na starosnu mirovinu u predmetu pritužiteljice. Iz obrazloženja navedenog rješenja je razvidno da je postupak za priznavanje prava na starosnu mirovinu temeljem pretežnog staža osiguranja prema čl. 40. Ugovora o socijalnom osiguranju sa Republikom Jugoslavijom (sada: S i CG) podnesen 16. rujna 2003.

Napomena: Intervencija pučkog pravobranitelja je uspješna.

(3.) Opis slučaja (P.P.:7/05) Pritužitelj R.D. iz P. u B i H se 3. siječnja 2005. pučkom pravobranitelju obratio pritužbom na rad i postupanje prvostupanjskog tijela HZMO.

Navodi iz pritužbe i preslike dostavljenih dokumenta su ukazivali na činjenicu da je pritužitelj nadležnom prvostupanjskom tijelu HZMO-a dana 4. veljače 2000. podnio zahtjev za uspostavu isplate mirovine i neisplaćenih mirovina.

Do dana zaprimanja pritužbe nadležno tijelo nije donijelo odluku o zahtjevu.

Poduzete mjere: Pučki pravobranitelj je, dopisom od 4. siječnja 2005., zatražio očitovanje o navodima iz pritužbe i provedenim radnjama povodom zahtjeva.

Ishod postupka: HZMO, Sektor provedbe međunarodnih govora o socijalnom osiguranju dostavio je obavijest (26. siječnja 2005.) iz koje je razvidno da je spis pritužitelja u područnoj službi u Z., te da je od iste zatraženo hitno izvješće o stanju predmeta, uz napomenu da će se pučkom pravobranitelju dostaviti očitovanje nakon uvida u traženi odgovor prvostupanjskog tijela.

Dana 3. ožujka 2005. pučki pravobranitelj je zaprimio obavijest da je nadležna područna služba, rješenjem od 11. veljače 2005., uspostavila pritužitelju isplatu invalidske mirovine, s danom 4. lipnja 2000. godine.

Napomena: Iz priložene preslike rješenja prvostupanjskog tijela HZMO-a je razvidno da je utvrđeno kako je pritužitelj zahtjev za uspostavu isplate mirovine podnio 4. lipnja 2001. godine. Intervencija je uspješna.

(4.) Opis slučaja (P.P.:132/05) Pučkom pravobranitelju se, 17. siječnja 2005., pritužbom obratio LJ.Č., iz K., u svezi izvršenja rješenja Središnje službe, HZMO, od 3. veljače 2004. godine, kojim je žalba pritužitelja bila uvažena i poništeno rješenje HZMO PS u D., od 29.8.2003., a predmet vraćen područnoj službi radi donošenja novog rješenja. Do dana podnošenja pritužbe HZMO PS u D. nije donijelo novo rješenje.

Poduzete mjere: Pučki pravobranitelj je, dopisom od 9. veljače 2005., zatražio od HZMO Središnje službe u Zagrebu očitovanje o navodima iz pritužbe i razlozima odugovlačenja donošenja rješenja. U odgovoru HZMO-a, od 10. ožujka 2005., navedeno je da je zatraženo izvješće o razlozima neizvršavanja rješenja žalbenog tijela, te o tijeku postupka. HZMO je nadalje, 29. lipnja 2005., dostavio na znanje da je ponovno od prvostupanjskog tijela zatraženo očitovanje o razlozima neodgovaranja na dopis od 10. ožujka 2005. i podatak o stanju predmeta.

Ishod postupka: Pučki pravobranitelj je dopisom HZMO Središnje službe u Zagrebu obaviješten da je 29. srpnja 2005., PS HZMO-a PS u D. donijela rješenje u predmetu pritužitelja kojim je priznato pravo na starosnu mirovinu počevši od 16. rujna 1991.

Napomena: Postupak za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu pokrenut je na zahtjev osiguranika podnesenog dana 13. siječnja 1999. Intervencija je uspjela. Utvrđena je povreda prava na donošenja rješenja u razumnom roku.

(5.) Opis slučaja (P.P.:1946/04) Pučki pravobranitelj je 10. prosinca 2004. zaprimio pritužbu A.B. iz Č. u B i H, u kojoj se navodi da je zahtjev za priznanje prava na obiteljsku mirovinu iza pok. muža dostavila nadležnom tijelu HZMO-a, putem nadležnog nositelja mirovinskog osiguranja u BiH, u kolovozu 2002. godine. Budući da HZMO-a nije donio rješenje u roku, pritužiteljica je izjavila žalbu zbog "šutnje uprave". Do dana podnošenja pritužbe nije odlučeno o žalbi pritužiteljice.

Poduzete mjere: Pučki pravobranitelj je, 14. prosinca 2004., zatražio od žalbenog tijela HZMO-a očitovanje o razlozima nedonošenja rješenja o žalbi.

Ishod postupka: Sektor provedbe međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju je, 8. ožujka 2005., dostavio traženo izvješće pučkom pravobranitelju: rješenjem HZMO-a, od 10. siječnja 2005., pritužiteljici je priznato pravo na obiteljsku mirovinu, počam od 1. studenoga 2002., a prema odredbama članka 43. Ugovora o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i BiH.

Napomena: postupak za priznavanje prava na obiteljsku mirovinu, pokrenut je 25. listopada 2002., po službenoj dužnosti, prema odredbi članku 43. rečenog Ugovora o socijalnom osiguranju. Intervencija je uspjela.

Zdravstvena zaštita i zdravstveno osiguranje

Pučki pravobranitelj u 2005. godini primio je 23 pritužbe iz područja zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja. Najveći broj pritužbi iz ovoga područja zaprimljen je nakon početka primjene Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju (Narodne novine, broj 90/05; nadalje: ZIDZZO) odnosno, nakon 1. listopada 2005. godine. Zaprimljene pritužbe, međutim, ukazuju da ZIDZZO znatno ograničava, pa u nekim slučajevima čak i onemogućava siromašnijim građanima Republike Hrvatske korištenje prava na zdravstvenu zaštitu, zajamčenog člankom 58. Ustava Republike Hrvatske.

Članak 2. ZIDZZO -a, kojim je izmijenjen članak 40., u stavku 2. propisuje da osigurana osoba ima pravo na naknadu troškova prijevoza ako je zdravstvenu zaštitu koristila u ugovornoj zdravstvenoj ustanovi, odnosno ordinaciji ugovornog doktora privatne prakse koja je udaljena više od 100 km od mjesta njezina prebivališta odnosno boravka, jer zdravstvenu zaštitu nije mogla ostvariti u bližoj zdravstvenoj ustanovi za tu vrstu zdravstvene zaštite.

Članak 4. ZIDZZO-a, kojim je izmijenjen članak 42., u stavku 1. propisuje da se pod troškovima prijevoza podrazumijevaju troškovi prijevoza javnim prijevoznim sredstvom po najnižoj cijeni i prema najkraćoj relaciji prema službenom daljinomjeru javnog prijevoznika.

Citirani Zakon utvrđuje i izuzetke od navedenih pravila. Naknada troškova prijevoza isplaćuje se osiguranoj osobi, neovisno o udaljenosti mjesta korištenja zdravstvene zaštite od mjesta njenog prebivališta, ako je upućena u inozemstvo sukladno općem aktu Zavoda, darivatelju organa, tkiva stanica te osiguranoj osobi koja hemodijalizu koristi kao kronični bubrežni bolesnik.

Nadalje, osiguranim osobama koje ostvaruju pravo na naknadu troškova prijevoza, zbog njihovog zdravstvenog stanja, sukladno općem aktu Zavoda, može biti odobreno korištenje skupljeg javnog prijevoznog sredstva.

Pučki je pravobranitelj, u korespondenciji sa nadležnim ministarstvom, zastupao stav da propisani izuzeci ne osiguravaju zaštitu osiguranih osoba s nižim primanjima. Utvrđujući pravo na naknadu troškova prijevoza neovisno o udaljenosti mjesta korištenja zdravstvene zaštite od mjesta prebivališta osigurane osobe, nije uvažen socijalni kriterij. Nepriznavanjem

socijalnog kriterija, dio osiguranih osoba, među kojima su i naši pritužitelji, neće moći ostvariti pravo na zdravstvenu zaštitu, zajamčenu člankom 58. Ustava Republike Hrvatske.

Osiguranim osobama koje ostvaruju pravo na naknadu troškova prijevoza, sukladno članku 13. stavak 1. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o pravima, uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz osnovnog zdravstvenog osiguranja (Narodne novine, broj 112/05), naknadu isplaćuje Zavod na osnovu putnog naloga, nakon korištenja zdravstvene zaštite. Pravilnikom nije predviđena mogućnost eventualne akontacije troškova prijevoza, kako bi se osobama s malim primanjima omogućilo da otputuju u zdravstvenu ustanovu, udaljenu više od 100 km od mjesta njihovog prebivališta, radi korištenja zdravstvene zaštite.

O uočenim teškoćama u ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu, koji su nastali kao posljedica primjene Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju, pučki je pravobranitelj obavijestio ministra zdravstva i socijalne skrbi te zatražio poduzimanje mjera radi njihovog rješavanja.

Prema raspoloživim informacijama, Vlada Republike Hrvatske utvrdila je Prijedlog novog Zakona o zdravstvenom osiguranju kojim predlaže da se osiguraniku prizna pravo na naknadu troškova prijevoza ako je zdravstvenu zaštitu koristio u zdravstvenoj ustanovi udaljenoj više od 40 kilometara od mjesta njegovog prebivališta.

Temeljem pritužbi građana, uočen je problem utvrđivanja i uređenja statusa visokoobrazovanih kadrova zaposlenih u zdravstvu koji nisu diplomirali na fakultetima zdravstvenog usmjerenja, ali su na tim fakultetima završili poslijediplomski studij i stekli znanstveni stupanj magistra ili doktora znanosti.

Zakon o zdravstvenoj zaštiti (Narodne novine, broj 121/03), dijeli zaposlene u zdravstvu na zdravstvene radnike i zdravstvene suradnike. Članak 120. stavak 2. istog Zakona utvrđuje da se zdravstveni radnici obrazuju na medicinskom, stomatološkom ili farmaceutsko-biokemijskom fakultetu te drugom visokom učilištu zdravstvenog usmjerenja kao i u srednjim školama zdravstvenog usmjerenja. Zdravstveni suradnici su, sukladno članku 124. stavak 1. istoga Zakona, osobe koje nisu završile obrazovanje zdravstvenog usmjerenja, a rade u zdravstvenim ustanovama i sudjeluju u dijelu zdravstvene zaštite (dijagnostički i terapijski postupci).

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi tumači odredbu članka 120. stavak 2. Zakona o zdravstvenoj zaštiti na način da se zdravstvenim radnicima smatraju samo oni zaposleni u

zdravstvu koji su diplomirali na medicinskom, stomatološkom ili farmaceutsko-biokemijskom fakultetu te drugom visokom učilištu zdravstvenog usmjerenja.

Navedeni članak, međutim, propisuje da se zdravstveni radnici obrazuju, a ne da su diplomirali, na medicinskom, stomatološkom ili farmaceutsko-biokemijskom fakultetu te drugom visokom učilištu zdravstvenog usmjerenja.

Članak 70. stavak 1. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/03, 198/03, 105/04 i 174/04) propisuje da sveučilišno obrazovanje obuhvaća tri razine: preddiplomski studij, diplomski studij i poslijediplomski studij. Završetkom poslijediplomskog studija na fakultetu medicinskog usmjerenja zaposlenici su se obrazovali na fakultetima utvrđenim člankom 120. stavak 2. Zakona o zdravstvenoj zaštiti.

Zakon o zdravstvenoj zaštiti, u glavi XI. Zdravstveni radnici, utvrđuje obvezu zdravstvenim radnicima da obave pripravnički staž i polože stručni ispit, uređuje način dobivanja, obnavljanja i oduzimanja odobrenja za samostalan rad, utvrđuje pravo i obvezu stručnog usavršavanja, specijalizacije, itd, dok za zdravstvene suradnike, u članku 124. st. 2., propisuje da će sadržaj i način njihovog stručnog usavršavanja, uz prethodno pribavljeno mišljenje nadležnih komora, pravilnikom utvrditi ministar nadležan za zdravstvo.

Članak 202. Zakona o zdravstvenoj zaštiti obvezuje ministra da donese provedbene propise za čije donošenje je ovlašten, u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu toga Zakona. Zakon o zdravstvenoj zaštiti stupio je na snagu 6. kolovoza 2003. godine, a pravilnik o stručnom usavršavanju zdravstvenih suradnika još uvijek nije donesen. To znači da ne postoji propis koji uređuje sadržaj i način obavljanja pripravničkog staža zdravstvenih suradnika, polaganja stručnog ispita, dobivanja odobrenja za samostalan rad i druga pitanja vezana za njihovo stručno usavršavanje.

Nadalje, Uredba o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama (Narodne novine, broj: 38/01, 112/01, 62/02, 156/02 i 162/03), zdravstvenim je radnicima utvrdila viši koeficijent složenosti poslova nego zdravstvenim suradnicima na istim radnim mjestima.

Primjeri:

(1.) Opis slučaja (P.P. – 1411/05): Pučkom se pravobranitelju pritužila gospođa H. V, iz B. U svojoj pritužbi navodi da njezin otac, koji živi u B., boluje od karcinoma pluća. Određena mu je desetodnevna terapija zračenjem, koje će se provesti u Zagrebu. Udaljenost između B. i Zagreba je manja od 100 kilometara, tako da otac pritužiteljice mora sâm snositi

troškove prijevoza. U pritužbi se ističe da će samo za troškove prijevoza radi odlaska na terapiju potrošiti cjelokupni iznos mirovine.

(2.) Opis slučaja (P.P. – 1431/05): Pučkom se pravobranitelju obratila gospođa B. S., iz mjesta K., te navodi da je njezina 6-godišnja kćer P. oboljela od encefalopatije. Do listopada 2005. godine, P. su svakodnevno vozili u Centar za odgoj i obrazovanje Goljak u Zagrebu. Tamo je P. u dnevnoj bolnici bila na radnoj i fizikalnoj terapiji te terapiji kod defektologa i logopeda od 10 do 13 sati. Od 1. listopada 2005. godine Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (u daljnjem tekstu Zavod) ne podmiruje P. troškove prijevoza, jer je prema daljinomjeru vlaka, najjeftinijeg javnog prijevoznog sredstva, udaljenost između K. i Zagreba manja od 100 kilometara. Pritužiteljica ističe da samo ona radi, dok joj se suprug nalazi na dopustu do P. sedme godine života.

Poduzete mjere: S obzirom da se obje pritužbe odnose na povredu ustavom zajamčenog prava na zdravstvenu zaštitu uslijed primjene članka 2. i 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju (Narodne novine broj 90/05), pučki je pravobranitelj uputio dopis ministru zdravstva i socijalne skrbi. U dopisu je istakao kako predmetne pritužbe ukazuju da Zakon ne osigurava zdravstvenu zaštitu osobama s manjim primanjima. Ustav Republike Hrvatske u članku 1. stavku 1. utvrđuje da je Republika Hrvatska jedinstvena i nedjeljiva demokratska i socijalna država. Nepriznavanjem socijalnog kriterija, dio osiguranih osoba među kojima su i naši pritužitelji, neće moći ostvariti pravo na zdravstvenu zaštitu, zajamčeno člankom 58. Ustava Republike Hrvatske.

Pučki je pravobranitelj zatražio da ga ministar obavijesti o mjerama koje će poduzeti kako bi svim osiguranim osobama bilo omogućeno korištenje prava na zdravstvenu zaštitu.

Ishod slučaja: Ministar je izvijestio pučkog pravobranitelja da je u tijeku izrada novog Prijedloga Zakona o zdravstvenom osiguranju. Pri tome će se, nakon prikupljanja relevantnih podataka i njihove analize, razmotriti i problem naknade troškova prijevoza za pojedine kategorije osiguranih osoba.

Prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji

Pučkom su se pravobranitelju obratili hrvatski branitelji iz Domovinskog rata i članovi njihovih obitelji radi ostvarivanja prava na dodjelu dionica bez naknade, utvrđenog člankom 48. Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (Narodne novine, broj 94/01).

U očitovanju, koje je u povodu pritužbi pučkom pravobranitelju uputilo Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, navedeno je da pravo na dodjelu dionica bez naknade pritužiteljima nije utvrđeno iz razloga što Vlada Republike Hrvatske nije donijela odluku o visini udjela pojedinačno po članu Fonda hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata (u daljnjem tekstu Fond) kao ni akt koji joj prethodi, Jedinstveni registar hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji.

Zakon o fondu hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (Narodne novine, broj 163/03) stupio je na snagu 24. listopada 2003. godine. Člankom 35. stavkom 2. toga Zakona utvrđena je obveza Vladi Republike Hrvatske da u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu Zakona donese odluku o visini udjela pojedinačno po članu Fonda.

Članak 35.a. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Fondu hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (Narodne novine, broj 82/04, od 4. lipnja 2004. godine), obvezuje Vladu Republike Hrvatske da najkasnije u roku od 6 mjeseci od dana osnivanja Fonda utvrdi konačan broj članova Fonda i dostavi ga Društvu za upravljanje Fondom. U daljnjem roku od 6 mjeseci članovi Fonda trebaju dobiti dokument o broju udjela u Fondu.

Iz citirane odredbe nije sasvim razumljivo koji je to rok u kojem je Vlada RH dužna utvrditi konačan broj članova Fonda. S obzirom da je Fond osnovan Zakonom o Fondu hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (članak 1.), koji je stupio na snagu 24. listopada 2003. godine, proizlazi da je u trenutku donošenja izmjena toga Zakona propisani rok za utvrđivanje konačnog broja članova već prošao.

Ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti obavijestila je pučkog pravobranitelja da je Ministarstvo javno objavilo točno utvrđen broj branitelja na temelju Jedinstvenog registra hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, koji se vodi u Ministarstvu. Osim broja hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, neophodno je utvrditi koji su od njih pripadali borbenom, a koji neborbenom sektoru, o čemu ovisi broj njihovih udjela u Fondu. S obzirom da Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti ne vodi takve evidencije, zatražilo je podatke od Ministarstva obrane i Ministarstva unutarnjih poslova. Nakon što dobije zatražene podatke, pristupiti će izdavanju dokumenata o broju udjela u Fondu.

Prema našim saznanjima, u međuvremenu je Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti dobilo podatke od Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva obrane o tome koji su branitelji pripadali borbenom, a koji neborbenom sektoru, te je pristupilo izračunu udjela u Fondu za svakoga od njih. Očekuje se da će uskoro, svakom

od oko 500 000 tisuća branitelja koji ostvaruju pravo na dionice bez naknade, biti dostavljena na kućnu adresu odluka o broju pripadajućih udjela u Fondu.

Primjer:

Opis slučaja (P.P. – 174/05): Pučkom su se pravobranitelju po drugi put obratili članovi obitelji pok. M.V., poginulog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata. U podnesku navode da su putem svoje odvjetnice 24. studenoga 2001. godine podnijeli zahtjev Ministarstvu hrvatskih branitelja da im se, sukladno članku 48. Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (Narodne novine, broj 94/01), utvrdi pravo na dodjelu dionica bez naknade. Kako njihov zahtjev nije bio riješen, odvjetnica je, po uputi Ministarstva hrvatskih branitelja, uputila novi zahtjev 15. srpnja 2002. godine.

S obzirom da ni ponovljeni zahtjev nije riješen, odvjetnica se pritužila pučkom pravobranitelju na rad Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

Poduzete mjere: U povodu predmetne pritužbe, pučki je pravobranitelj proveo ispitni postupak. U dopisu Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti naveo je kako je od donošenja Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, kojim je hrvatskim braniteljima i članovima njihovih obitelji utvrđeno pravo na dionice, odnosno udjele u trgovačkim društvima bez naplate, prošlo četiri godine, a još uvijek nisu doneseni provedbeni propisi za ostvarenje tog zakonom utvrđenog prava. Stoga je, temeljem članka 11. Zakona o pučkom pravobranitelju (Narodne novine, br. 60/92) zatražio obavijest o tome je li Vlada RH donijela provedbene propise, odnosno u kojoj je fazi postupak donošenja provedbenih propisa za ostvarivanje prava na dionice ili udjele u trgovačkim društvima bez naplate.

Ishod slučaja: Prema informacijama iz Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, pritužiteljima će biti dostavljen dokument o broju udjela u Fondu hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata.

Socijalna skrb

Pučki je pravobranitelj u 2005. godini primio 44 pritužbe iz područja socijalne skrbi. Najveći broj predmeta iz ovoga područja odnosi se na ostvarivanje prava iz sustava socijalne skrbi, pritužbi na odluke o tome s kojim će roditeljem živjeti maloljetno dijete i određivanju načina i vremena susreta i druženja djeteta s drugim roditeljem te pritužbe na rad centara za socijalnu skrb. Među predmetima koji se odnose na ostvarivanje prava iz sustava socijalne

skrbi manji je broj pritužbi na opseg ostvarenih prava ili rok donošenja rješenja o zahtjevu, odnosno o žalbi pritužitelja. Veći broj predmeta otvoren je u povodu podnesaka kojima građani u teškim zdravstvenim i socijalnim prilikama traže pomoć pučkog pravobranitelja. U takvim slučajevima pučki je pravobranitelj reagirao preporukama nadležnim centrima za socijalnu skrb da utvrde socijalne prilike pritužitelja te da ih, sukladno tomu, upute na podnošenje zahtjeva radi ostvarivanja pripadajućih prava iz sustava socijalne skrbi.

Broj pritužbi koje se odnose na donošenje odluke s kojim će roditeljem živjeti maloljetno dijete i o roditeljskoj skrbi manji je nego u prethodnoj godini. Pri tome je važno istaknuti da od 1. siječnja 2006. godine pučki pravobranitelj neće biti ovlašten razmatrati ove pritužbe. Sukladno Obiteljskom zakonu (Narodne novine, broj 116/03, 17/04 i 136/04) donošenje predmetnih odluka prelazi u sudsku nadležnost.

Ostali predmeti iz ovoga područja odnose se na zaštitu osoba koje nisu u stanju brinuti o svojim pravima i interesima te na pritužbe na rad pojedinih djelatnika, ili samih centara za socijalnu skrb.

Primjeri:

(1.) Opis slučaja (P.P. – 1474/05): Pučkom se pravobranitelju obratila gospođa Lj.D. iz R. U svom podnesku navodi da je njejoj majci D. D. rješenjem Ureda državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji, Službi za društvene djelatnosti, Ispostava Novska od 28. rujna 2005. godine priznato pravo na opskrbninu u svoti od 597,58 kuna mjesečno, kao sudionici rata, počevši od 1. siječnja do 31. prosinca 2005. godine. U obrazloženju citiranog rješenja navodi se da je došlo do promjene u prihodima kućanstva korisnice. Prema podacima Službe za gospodarstvo u Sisačko-moslavačkoj županiji, Ispostava Novska, kćerka Lj. s kojom korisnica živi ostvarila je u 2004. godini dohodovnu potporu u iznosu od 12.000,00 kuna.

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi odbilo je žalbu.

Pritužiteljica tvrdi da je rješenje o opskrbnini doneseno na temelju netočno utvrđenog činjeničnog stanja. Navodi da joj je u 2004. godini isplaćena dohodovna potpora u iznosu od 9.600,00 kuna, a ne 12.000,00 kuna kako se navodi u rješenju Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, pa da je stoga njejoj majci neosnovano smanjen iznos opskrbnine.

Poduzete mjere: Pučki je pravobranitelj ispitao pritužbu gospođe D. Sukladno Pravilniku o načinu i uvjetima provedbe modela poticanja proizvodnje, modela potpore dohotku i programa očuvanja hrvatskih izvornih i zaštićenih pasmina ("Narodne novine" broj 11/03 do 150/04), Ured državne uprave u županiji, Služba za gospodarstvo svojim rješenjem utvrđuje pravo na dohodovnu potporu, dok Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog

gospodarstva doznačuje sredstva na žiro račun podnositelja zahtjeva sukladno Zakonu o izvršenju Državnog proračuna Republike Hrvatske. Na traženje pučkog pravobranitelja, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva dostavilo je podatak iz kojega je razvidno da je Lj.D. u 2004. godini isplaćeno 9.600,00 kuna dohodovne potpore.

Pribavljenu potvrdu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, o iznosu dohodovne potpore, pučki je pravobranitelj dostavio Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi te mu je, temeljem članka 7. stavak 1. Zakona o pučkom pravobranitelju ("Narodne novine" br. 60/92), dao preporuku da pokrene obnovu postupka po službenoj dužnosti.

Ishod slučaja: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi obavijestilo je pučkog pravobranitelja da je prihvatilo njegovu preporuku i po službenoj dužnosti provelo obnovu postupka, prethodno pribavilo izjavu stranke i donijelo za nju povoljno rješenje. U pravitku dopisa dostavljena je preslika predmetnoga rješenja. Da je sporni podatak bio pribavljen u prijašnjem postupku, bilo bi doneseno drugačije rješenje o visini opskrbnine za D. D.

(2). Opis slučaja (P.P. 771/05): Pučkom se pravobranitelju obratio gospodin A.V. iz P., u ime svoje kćeri E., radi povrede prava na dječji dohodak.

Poduzete mjere: Nakon što je razmotrio pritužbu i dostavljenu dokumentaciju, pučki je pravobranitelj intervenirao davanjem pravnog savjeta. Iz dostavljene dokumentacije razvidno je da E. ima 47 godina te da je od rođenja teško bolesna (mentalna retardacija i cerebralna paraliza) i zbog toga nesposobna za samostalan život i rad.

Važeći Zakon o doplatku za djecu (Narodne novine, broj 94/01), člankom 12. propisuje da dijete s težim oštećenjem zdravlja, koje je nastalo prije njegove osamnaeste godine, ima pravo na doplatak za djecu do kraja kalendarske godine u kojoj navršava 27 godina života. Kako E. ima 47 godina, prema važećim propisima nema pravo na doplatak za djecu.

Međutim, E. ima prava prema propisima o socijalnoj skrbi. Ispunjava uvjete za ostvarivanje prava na doplatak za pomoć i njegu ili za osobnu invalidninu, sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi ("Narodne novine" broj 73/97, 27/01, 59/01, 82/01 i 103/03). Stoga je pučki pravobranitelj savjetovao pritužitelju da se obrati Centru za socijalnu skrb B. radi ostvarivanja pripadajućih prava. Ukoliko bi pri tome naišao na bilo kakve zapreke ili neugodnosti, kao što ih je prema pisanju imao do sada, upućen je da se obrati pučkom pravobranitelju radi intervencije.

Ishod slučaja: Nepoznat.

Gradanska stanja

Do 27. prosinca 2005. godine bile su svega tri nove pritužbe iz područja građanskih stanja. Tada je zaprimljeno 7 pritužbi koje je pučkom pravobranitelju uputio OSCE, a odnose se na Ured državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji, Službu za opću upravu, Ispostavu Beli Manastir, koja je uputila podnositelje zahtjeva za izdavanje vjenčanog lista da podnesu zahtjev za konvalidaciju temeljnog upisa činjenice sklapanja braka. Radi se o brakovima sklopljenim na područjima Republike Hrvatske koja su bila pod upravom ili zaštitom Ujedinjenih naroda.

U svih sedam predmetnih slučajeva Ured državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji, Služba za opću upravu, Ispostava Beli Manastir donijela je rješenja, kojima je utvrdila da se temeljni upis činjenice sklapanja braka ne može konvalidirati, te kojima je poništila sve pravne posljedice koje je brak proizveo. Kao razlog odbijanja zahtjeva za konvalidaciju, u obrazloženju se navodi da su brakovi sklopljeni bez nazočnosti odbornika skupštine općine, čime nisu bile ispunjene pretpostavke za postojanje braka navedene u članku 28. Zakona o braku i porodičnim odnosima ("Narodne novine" broj 11/78, 45/89 i 59/90) koji je u to vrijeme bio na snazi. Podnositelji zahtjeva upućeni su da podnesu tužbu kod nadležnog općinskog suda radi utvrđivanja postojanja braka.

Protiv navedenih rješenja podnositelji zahtjeva podnijeli su žalbe Središnjem državnom uredu za upravu, koji do dana podnošenja pritužbe niti jednu nije riješio.

Članak 1. Zakona o konvalidaciji ("Narodne novine" broj 104/97), na temelju kojeg Služba za opću upravu, Ispostava Beli Manastir donosi predmetna rješenja, propisuje: "Svi pojedinačni akti i odluke donijete ili izdane od strane raznih tijela ili pravnih osoba koje imaju javne ovlasti, donijeti ili izdani u predmetima sudbene i upravne naravi na područjima Republike Hrvatske koja su bila ili koja sada jesu pod zaštitom ili upravom Ujedinjenih naroda, konvalidiraju se ovim Zakonom, u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj i zakonima Republike Hrvatske."

Sukladno citiranom članku, predmet konvalidacije su pojedinačni akti i odluke donijeti ili izdani u predmetima sudbene i upravne naravi. Zbog toga su i donesene tri uredbe za provođenje Zakona o konvalidaciji, objavljene u "Narodnim novinama", broj 51/98:

- Uredba za provođenje Zakona o konvalidaciji akata izdanih u predmetima upravne naravi,
- Uredba za provođenje Zakona o konvalidaciji u predmetima sudbene naravi, i

- Uredba za provođenje Zakona o konvalidaciji za upravno područje rada, zapošljavanja, mirovinskog i invalidskog osiguranja, doplatka za djecu, socijalne skrbi i zaštite vojnih i civilnih invalida rata.

Slijedom navedenoga, temeljni upis činjenice sklapanja braka u odgovarajuće evidencije o osobnim stanjima građana, maticu vjenčanih, ne može biti predmetom konvalidacije.

Činjenice sklapanja brakova, u predmetnim slučajevima, upisane su u maticu vjenčanih. Sukladno članku 2. Zakona o državnim maticama ("Narodne novine" broj 96/93), činjenice upisane u državnim maticama i činjenice koje se njima dokazuju, smatraju se istinitim dok se, na zakonom propisan način, ne dokaže protivno. Člankom 17. istoga Zakona, propisano je da je to moguće dokazati jedino presudom kojom se utvrđuje da brak ne postoji ili se poništava ili razvodi.

Pučki je pravobranitelj zatražio očitovanje Središnjeg državnog ureda za upravu na navode pritužbe. Središnji državni ured za upravu u zatraženom očitovanju pučkom pravobranitelju naveo je, da za postupanje Ureda državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji u pojedinačnim upravnim i neupravnim predmetima, ne nalazi utemeljenje na Zakonu i nema opravdanja za takve postupke.

Pitanja priznavanja činjenica osobnih stanja građana nastalih na tom području bila su riješena posebnim Sporazumom između Vlade Republike Hrvatske i UNTAES-a o priznanju upisa u matične knjige i predaji matičnih knjiga koje su tada bile na područjima pod upravom UNTAES-a. Sporazum je potpisan u rujnu 1997. godine, prije donošenja Zakona o konvalidaciji.

Rješavajući po žalbama u slučajevima gdje je vođen upravni postupak u stvarima u kojima prethodno nije postojao upravni akt, Središnji državni ured za upravu donio je drugostupanjska rješenja kojima je prvostupanjska rješenja o postupku konvalidacije proglasio ništavim. Središnji državni ured za upravu uputio je, u siječnju 2006. godine, raspis o postupku konvalidacije upisa u državnim maticama, kako bi se otklonila mogućnost eventualnih daljnjih nepravilnosti u primjeni propisa Republike Hrvatske.

Navedeni problem ilustrira primjer dobre suradnje pučkog pravobranitelja sa nadležnim tijelom u svrhu načelnog rješavanja problema, za sve buduće slučajeve.

Osim navedenog slučaja, pučki se pravobranitelj, po pritužbama građana, angažirao i u drugim predmetima iz ove oblasti.

Primjer:

Opis slučaja (P.P. – 979/05): Pučkom se pravobranitelju obratila gospođa Lj. B. iz P., navodeći u pritužbi da je ona izvanbračno dijete K. N, a da je u dobi od godinu dana bila usvojena od bračnog para A.T. i D.T.

U matricu rođenih upisana je kao Lj. N. Nakon što je usvojena, dobila je prezime usvojitelja T.

Prije sklapanja braka 2000. godine, pritužiteljica je podnijela zahtjev Matičnom uredu u Virovitici za izdavanje rodnog lista. Dostavljen joj je rodni list od 22. prosinca 1999. godine na ime Lj. T. U podacima o roditeljima navodi se da joj je otac D.T., a majka A. T.

Pritužiteljica je 2005. godine ponovo podnijela zahtjev Uredu državne uprave u Virovitičko-podravskoj županiji, Matičnom uredu u Virovitici za izdavanje rodnog lista za potrebe ishoda osobne iskaznice. Dostavljen joj je rodni list od 24. travnja 2005. godine, ali ovaj puta na ime Lj. N. U podacima o roditeljima navodi se da joj je majka K. N. Pod primjedbama i naknadnim upisima navedeno je, između ostalog, da je pritužiteljica usvojena od D. i A.T. te da je dobila prezime T. Matični ured je odbio pritužiteljici izdati novi rodni list u kojemu nisu iskazani podaci o njenim prirodnim roditeljima, zbog čega se obratila pučkom pravobranitelju.

Poduzete mjere: Pučki je pravobranitelj, temeljem članka 11. Zakona o pučkom pravobranitelju, zatražio od Središnjeg državnog ureda za upravu da mu u roku od 30 dana dostavi očitovanje na navode predmetne pritužbe, kako bi mogao ocijeniti je li Matični ured Virovitica povrijedio prava gospođe B.

Ishod slučaja: Središnji državni ured za upravu obavijestio je pučkog pravobranitelja da je Matični ured Virovitica u izvodu iz matice rođenih iz 2005. godine gospođi B. nepravilno iskazao bilješke o posvojenju i prezimenu po posvojenju. Uputio je Matični ured Virovitica da pritužiteljici izda ispravan izvod iz matice rođenih.

Državljanstvo

Tijekom 2005. godine, zaprimljene su 43 pritužbe na postupanje Ministarstva unutarnjih poslova u predmetima pokrenutima zahtjevom za primitak u hrvatsko državljanstvo. Najčešće su pritužbe imale temelj u dugotrajnosti vođenja postupaka.

Budući da su neki pritužitelji navodili višegodišnje trajanje postupaka primitka u hrvatsko državljanstvo, zatraženo je od MUP-a očitovanje o broju predmeta koji su u

rješavanju i njihovom trajanju. Kao i u ostalim predmetima, odgovor pomoćnika ministra unutarnjih poslova dostavljen je u zakonskom roku, 4. siječnja 2006. godine.

U očitovanju su dostavljeni sljedeći podaci o podnesenim zahtjevima za primitak u hrvatsko državljanstvo:

- tijekom 2004. god., zaprimljeno je 13.752 zahtjeva, a od toga je 3994 neriješenih,
- u periodu od 1992. do 2003. godine zaprimljeno je 905.006 zahtjeva,
- 1504 je neriješenih zahtjeva iz 2003. i ranijih godina,
- tijekom 2004. godine doneseno je 1905 negativnih rješenja,
- tijekom 2004. godine doneseno je 60 presuda Upravnog suda kojima se tužbe usvajaju,

Tijekom 2005. godine uočen je pad broja tužbi (iako je broj odbijenih zahtjeva konstantan), te pad broja presuda kojima se tužbe usvajaju.

U očitovanju se, nadalje, navodi:

"Kao što ste i naveli u Vašem dopisu, veliki problem ovom Ministarstvu pri rješavanju zahtjeva za stjecanje hrvatskog državljanstva predstavlja neodazivanje stranaka po pozivima radi nadopune zahtjeva dostavljanjem različitih isprava ili davanje izjava na zapisnik. Naime, stranke prilikom odlaska iz Republike Hrvatske ili prilikom preseljenja unutar države u kojima su podnijele zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva ne izvješćuju nadležna tijela o novim adresama. U postupcima povodom tužbi pred Upravnim sudom stranke angažiraju odvjetnike, međutim ni oni se ne odazivaju na pozive ili obavještavaju da nisu više u kontaktu sa svojim strankama te tako ne mogu izvršiti zatražene nadopune. U predmetima u kojima se stranke uredno odazivaju rješenja po presudama donose se u zakonskom roku."

Primjer:

(1.) Opis slučaja (P.P.-1575/05.): Dana 13. prosinca 2005. godine pučkom pravobranitelju obratio se g. R. G. iz Njemačke, s pritužbom na dugotrajnost postupka povodom njegovog zahtjeva za primitak u hrvatsko državljanstvo.

U pritužbi je naveo da je zahtjev pokušao podnijeti dana 26. siječnja 2001. godine putem PP u Z., međutim u navedenoj PP odbili su zahtjev zaprimiti. Potom je, nakon pritužbe Hrvatskom saboru, njegov zahtjev u navedenoj PP zaprimljen, 26. veljače 2001. godine, kada je ujedno obavljen razgovor i kada je dao izjavu na zapisnik.

Pritužitelj navodi da ima njemačko državljanstvo, da je tamo radio i živio preko 30 godina, ali se želi s obitelji vratiti u Republiku Hrvatsku, te prenijeti svoju imovinu. Navodi

da u Hrvatskoj žive njegova braća i sestre koji su hrvatski državljani, kao što je bila i majka pritužitelja, dok je otac u vrijeme 2. svjetskog rata doselio iz Travnika.

Pritužitelj je međutim, prvostupanjskim rješenjem odbijen sa zahtjevom za prijam u hrvatsko državljanstvo, nakon čega je pokrenuo upravni spor, te je presudom Upravnog suda Republike Hrvatske od 30. svibnja 2004. godine njegova tužba uvažena a rješenje MUP-a RH od 18. listopada 2001. godine poništeno.

Od tada, nakon poništenja prvostupanjskog rješenja, pritužitelj nije primio novu odluku MUP-a. Stoga je zatražio intervenciju pučkog pravobranitelja.

Poduzete mjere: Pučki pravobranitelj dopisom od 19. prosinca 2005. godine zatražio je od Ministarstva unutarnjih poslova RH izvješće o stanju predmeta kao i eventualnim zaprekama i razlozima zbog kojih rješenje nije doneseno i dostavljeno podnositelju zahtjeva u roku propisanom člankom 62. Zakona o upravnim sporovima.

Ishod slučaja: Dana 13. siječnja 2006. godine pučki pravobranitelj zaprimio je izvješće MUP-a, od 10. siječnja 2006. godine, kojim je obaviješten da je po zahtjevu pritužitelja za stjecanje hrvatskog državljanstva postupak u tijeku, te da je radi utvrđivanja svih činjenica koje su od važnosti za donošenje zakonitog i pravilnog rješenja, putem Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Münchenu pritužitelj pozvan da se izjasni o svim činjenicama i okolnostima koje su od važnosti za donošenje rješenja, tj. da svoj zahtjev upotpuni davanjem izjave, kao i ovjerenom preslikom važeće identifikacijske isprave, izvornika ili propisno ovjerene preslike izvatka iz matične knjige rođenih, te dokazom o sadašnjem državljanском statusu pritužitelja.

U izvješću je navedeno da je pritužitelj također pozvan dostaviti odgovarajuće dokaze sukladno tvrdnjama da su se njegovi roditelji u pravnom prometu izjašnjavali kao pripadnici hrvatskog naroda.

Dakle, iz izvješća proizlazi, da je preduvjet donošenja ponovnog rješenja upotpunjavanje zahtjeva pritužitelja u skladu sa traženjem MUP-a, sukladno uputama iz presude Upravnog suda Republike Hrvatske.

Pučki je pravobranitelj obavijestio pritužitelja sa sadržajem izvješća MUP-a, te ga je uputio da, putem Generalnog konzulata Republike Hrvatske, dostavi traženo i upotpuni svoj zahtjev, s napomenom, da pučkog pravobranitelja ponovno izvijesti ukoliko postupak po njegovom zahtjevu ne bude okončan u razumnom roku.

Napomena: Povodom traženja pučkog pravobranitelja, Ministarstvo unutarnjih poslova RH postupilo je unutar zadanog roka, te je dostavilo detaljno izvješće iz kojeg proizlazi da

pritužitelj nije podnio potpuni zahtjev kako bi se o njegovom pravu zakonito i u roku moglo odlučiti.

Službenički i radni odnosi

1. Vrste povreda prava u državnoj i lokalnoj službi

Tijekom 2005. godine zaprimljene su 53 pritužbe iz ove oblasti.

Pritužbe, koje su pučkom pravobranitelju podnosili službenici, namještenici i druge osobe prema posebnom zakonu (djelatne vojne osobe u oružanim snagama i sigurnosnim službama), zaposleni u tijelima državne uprave i drugim državnim tijelima, upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravnim osobama s javnim ovlastima, odnosile su se na:

- nepravilnosti i povrede prava u postupku prijama u službu, premještaja zbog potreba službe, ostvarivanju prava prednosti pri zapošljavanju hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, te postupku raspolaganja i prestanka službe nakon ukidanja tijela ili radnog mjesta;

- prikraćivanje prava iz službe ili u vezi sa službom, a osobito zbog neostvarivanja prava na pripadajuću plaću, naknadu za uspješnost u službi i druga materijalna prava;

- nepravilnosti postupka zbog povrede službene dužnosti, ocjenjivanja, neravnomjerne opterećenosti službenika i različitih oblika šikaniranja unutar pojedinih tijela;

- nepostupanje tijela državne uprave, upravnih tijela u lokalnoj i područnoj samoupravi i pravnih osoba s javnim ovlastima u razumnom roku, povodom prigovora ili drugih podnesaka podnijetih zbog povrede tih prava ili nepravilnosti u postupanju povodom tih podnesaka;

- neizvršavanje ili nepravilno izvršavanje presuda Upravnog suda o poništavanju rješenja iz područja službeničkih odnosa;

- dugotrajnost postupaka koji se vode iz područja službeničkih odnosa pred Upravnim sudom i drugim sudovima.

2. Posebnosti sadržaja i opsega povreda prava državnih i lokalnih službenika

Na povrede prava, utjecalo je stanje službeničkog zakonodavstva i česte i nedosljedne promjene ustrojstva pojedinih tijela. Na to upućuje sadržaj pritužbi iz područja službeničkih odnosa kojima se ukazuje na povrijeđenost prava državnih i lokalnih službenika u postupku prijama u službu, tijekom trajanja službe ili prestanka službe. U izvješću se ukazuje na sadržaj i opseg najčešćih povreda tih prava iz službe i u vezi sa službom u postupku pred tijelima

državne uprave i drugim državnim tijelima, te upravnim i drugim tijelima jedinica lokalne i područne samouprave, a s tim u vezi i u upravnosudskom postupku.

2.1. Povrede prava prednosti pri zapošljavanju hrvatskih branitelja

Slučajevi povrede prava u postupku prijama u državnu ili lokalnu službu ili radni odnos u ostalim javnim službama, osobito su se odnosili na povredu prava prednosti pri zapošljavanju hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (nadalje: Zakon o braniteljima).

Nepravilnosti u tim postupcima, odnosile su se na propuštanje utvrđivanja ili pogrešno utvrđivanje činjenica o ispunjavanju općih i posebnih uvjeta za prijam u službu, propisanih Zakonom o državnim službenicima i namještenicima, a koje činjenice su bile bitne za utvrđivanje prava prednosti hrvatskih branitelja pri zapošljavanju pod jednakim uvjetima sukladno Zakonu o braniteljima. Posljedice takvog postupanja bile su neostvarivanje prava prednosti pri njihovu zapošljavanju.

Međutim, u slučaju kad su činjenice bile pravilno utvrđene, a branitelji ispunjavali propisane uvjete natječaja s pravom prednosti pri zapošljavanju pod jednakim uvjetima u tijelima državne i lokalne uprave, te drugim javnim službama, natječaji su se poništavali, pri čemu je postojala sumnja da se radi o izbjegavanju prijama tih natjecatelja.

Naime, u cilju daljnjeg izbjegavanja prijama u službu tih natjecatelja, prije ponovne objave natječaja za ista radna mjesta, mijenjani su uvjeti za ta radna mjesta. Zbog toga su liste bezuspješnog prijavljivanja na natječaje pripadnika braniteljske skupine vrlo velike, a postupci koji se vode temeljem postojećeg zakonodavstva ne daju učinke i dugotrajni su, osobito ako su pokrenuti i upravni sporovi pred Upravnim sudom Republike Hrvatske.

2.2. Povrede prava neraspoređenih službenika u državnim i lokalnim tijelima

Slučajevi povreda prava iz službe i u vezi za službom, uključujući i prestanak službe, bile su osobito česte u postupku raspolaganja neraspoređenih službenika, nakon ukidanja radnih mjesta ili tijela državne uprave ili drugog državnog tijela, te upravnih tijela i radnih mjesta u upravnim tijelima jedinica lokalne ili područne samouprave.

Te su se povrede odnosile prije svega na nedonošenje deklaratornog (utvrđujućeg) rješenja o statusu neraspoređenog službenika u trajanju tri mjeseca, nakon ukidanja njihovih radnih mjesta ili pojedinih tijela.

Zbog toga neraspoređeni službenici, bez rješenja o statusu neraspoređenog službenike, nisu imali saznanje o tome tko je od neraspoređenih službenika uopće raspoređen, a ako su to saznanje i imali, osobito u slučaju kad su na slobodna radna mjesta raspoređeni službenici koji ne ispunjavaju propisane uvjete, kao neuke stranke, bez izdavanja odgovarajućeg akta, nisu imali mogućnost korištenja redovitog pravnog lijeka (prigovora) i podnošenja upravne tužbe.

Neraspoređenim službenicima su prikraćivana pripadajuća prava, na način, da su ovlašteni čelnici tijela, odmah po ukidanju radnih mjesta i rasporeda dijela službenika, neraspoređene službenike odmah rješenjem stavljali na raspolaganje, uz otkazni rok, istekom kojeg im je prestala služba. Time su neraspoređenim službenicima prikraćivana pripadajuća prava na plaću i mogućnost rasporeda u isto ili drugo tijelo bez natječaja (ako se za to stvore mogućnosti), tijekom zakonom utvrđenih rokova u trajanju tri mjeseca u statusu neraspoređenog službenika i otkaznog roka za vrijeme raspolaganja prema općim propisima o radu, istekom kojeg im prestaje služba. U slučajevima takvih povreda neraspoređenim službenicima uskraćivana su pripadajuća prava u ukupnom trajanju propisanom Zakonom.

2.3. Povrede prava u postupku premještaja zbog potreba službe

Česti su primjeri povreda prava službenika u postupcima koji su vođeni u slučaju premještaja službenika, zbog potreba službe (članak 99. Zakona o državnim službenicima i namještenicima).

U tim slučajevima, povrede prava izvršene su nepoštivanjem uvjeta u pogledu stupnja i vrste stručne spreme, složenosti poslova radnog mjesta s kojeg se službenika premješta i na koje se premješta, te neutvrđivanjem činjenica vezanih uz potrebe službe za premještajem i njihovog obveznog navođenja u obrazloženju rješenja o premještaju.

Povrede prava u tim slučajevima predstavljaju bitnu povredu postupka zbog nepoštivanja odredbi o obveznim dijelovima rješenja kao upravnog akta, sukladno Zakonu o općem upravnom postupku i sadržaju tih obveznih dijelova rješenja, propisanih Zakonom o državnim službenicima i namještenicima.

Budući da je zakonodavac propisao uvjete i postupak za utvrđivanje činjenica potreba službe, radi sprječavanja zlouporabe instituta premještaja na štetu službenika, to predstavlja razlog za osporavanje rješenja u postupku povodom prigovora i u upravnom sporu, što potvrđuje i upravnosudska praksa u brojnim upravnim sporovima.

2.4. Povrede prava djelatnih vojnih osoba zaposlenih u oružanim snagama i sigurnosnim službama

Na radnopravni status i prava djelatnih vojnih osoba ili službenika zaposlenih u oružanim snagama i sigurnosnim službama, osim posebnog zakona (Zakon o službi u oružanim snagama), primjenjuje se i Zakon o državnim službenicima i namještenicima, a s tim u vezi i odredbe Zakona o općem upravnom postupku.

Pritužbe zbog povrede prava iz službe unutar tih državnih tijela, uglavnom su se odnosile na nepravilnosti i nedosljednost provedbe postupka dostave rješenja pritužiteljima, nakon promjena ustrojstva ili u slučaju premještaja i drugih promjena statusa zaposlenih, te povrede drugih prava djelatnih vojnih osoba i službenika.

Nadalje, pritužbama se ukazivalo i na raspoređivanje zatečenih djelatnih vojnih osoba i službenika na nepostojeća radna mjesta, nakon promjena ustrojstva ili premještaja, bez odgovarajućeg pravnog akta prema pravilima posebnog zakona i upravnog postupka.

Ne ulazeći u posebnosti postupka i stupnja tajnosti akata koji se donose povodom tih statusnih promjena zaposlenih djelatnika, pučki pravobranitelj je postupajući po pritužbama, ukazao na dužnost odgovarajuće izrade i dostave tih akata, sukladno temeljnim načelima i pravilima postupka utvrđenim Zakonom o općem upravnom postupku, na koja upućuje Zakon o službi u oružanim snagama i Zakon o državnim službenicima i namještenicima, uz poštivanje postupka tajnosti tih akata

Budući, da su u tim slučajevima uglavnom pokrenuti i upravni sporovi, a u nekima se vode i stegovni postupci, do njihova okončanja, nema mjesta za daljnje postupanje pučkog pravobranitelja.

Međutim, provodeći ispitni postupak u ovim slučajevima, pučki pravobranitelj je ukazao da, sukladno zakonu i Ustavu, zaposleni u tijelima oružanih snaga i sigurnosnih službi u ostvarivanju prava iz službe, imaju pravo podnošenja pritužbi tijelima Hrvatskog sabora, bez posljedica za ostvarivanje svojih prava iz službe i u vezi sa službom samo zbog podnošenja pritužbi.

2.5. Povrede prava zaposlenih u službama pravnih osobama s javnim ovlastima

Povrede prava iz područja službeničkih odnosa zaposlenih u službama pravnih osobama s javnim ovlastima, a osobito u slučaju Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje i područnim jedinicama na području Republike Hrvatske, zbog nedorečenosti izmijenjenih zakonskih odredbi o plaćama zaposlenih, a slijedom toga i pojedinačnih akata u njegovoj

provedbi, pokrenuti su brojnu radni sporovi pred mjesno nadležnim sudovima opće nadležnosti, a s tim u vezi i pučkom pravobranitelju podnesene pritužbe službenika.

Mjerila za plaće službenika zaposlenih u javnim službama utvrđena su Zakonom o plaćama u javnim službama, a na postupak zasnivanja radnog odnosa primjenjuju se odredbe Zakona o radu, temeljem kojeg se sa zaposlenima sklapa i ugovor o radu. Tim ugovorima ujedno su određene plaće zaposlenika. Međutim, izmjenom Zakona o plaćama u javnim službama, u odnosu na ranije sklopljene ugovore o radu sukladno Zakon o radu, službenici su dovedeni u dvojbu, mogu li im biti smanjene plaće koje su te izmjene propisivale.

Ovim primjerom pučki pravobranitelj upozorava na pristup u izradi zakona, koji za posljedicu sasvim sigurno ima nezadovoljstvo službenika, što može utjecati i na kvalitetu ostvarivanja prava građana pred tom pravnom osobom s javnim ovlastima. Isto tako, brojni su radni sporovi koji se zbog toga vode, opterećujući ionako pretrpane sudove. Dvojbenost u zakonodavnom uređivanju može imati i druge posljedice na štetu javnog interesa u cjelini, kao što se u posljednje vrijeme događa i u drugim područjima javnog sustava (npr. školstvu).

Primjeri:

(1.) Opis slučaja (P.P.-1347/05): M.V. iz O., podnio je pritužbu radi povrede prava, nastale premještajem i raspoređivanjem na drugo radno mjesto u državnoj službi. Pritužitelj je premješten s radnog mjesta predstojnika carinske ispostave u O., na radno mjesto višeg upravnog savjetnika u istoj Carinarnici, iako u postupku nisu utvrđeni razlozi potreba službe, sukladno Zakonu o državnim službenicima i namještenicima.

Prigovor pritužitelja protiv rješenja o premještaju odbijen je kao neosnovan, a zaštitu svojih prava zatražio je od pučkog pravobranitelja. Unutar zakonskog roka pritužitelj je namjeravao pokrenuti i upravni spor pred Upravnim sudom Republike Hrvatske.

Postupajući po pritužbi, pučki pravobranitelj je utvrdio da je rješenjem Ministarstva financija od 16. lipnja 2005.godine, pritužitelj premješten zbog potreba službe a da pri tome nisu utvrđene niti obrazložene potrebe službe, a o tome nije odlučeno ni u povodu prigovora na rješenje o premještaju. Uz druge pretpostavke propisane Zakonom, potrebe službe se moraju utvrditi, jer se time onemogućava šikaniranje službenika, a što potvrđuje i upravnosudska praksa poništavajući rješenja, ako razlozi potreba službe u rješenju nisu obrazloženi.

Budući da Ministarstvo financija, prema izvješću od 22. studenoga 2005. godine, i nadalje ostaje kod donesenih rješenja, iako u postupku premještaja nije utvrdilo razloge potreba službe na način propisan Zakonom, pučki pravobranitelj je predložio Središnjem državnom uredu za upravu, da sukladno članku 123. Zakona o državnim službenicima i

namještenicima, provede upravni ili inspekcijski nadzor nad donesenim rješenjima, te o poduzetom izvijesti pučkog pravobranitelja.

Ishod slučaja: Pučki pravobranitelj u ovom slučaju još nema saznanja o provedenom nadzoru, niti o pokretanju i tijeku upravnog spora.

(2.) Opis slučaja (P.P. 267/05): Pritužba Ž. J. iz Z., odnosi se na povredu prava prednosti pri zapošljavanju nezaposlenog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata u upravnom odjelu gradske uprave Grada Z.

U provedenom postupku pri zapošljavanju na neodređeno vrijeme, nakon isteka vježbeničkog staža, pritužitelj nije pod jednakim uvjetima ostvario pravo prednosti pri zapošljavanju. Protiv rješenja o rasporedu drugih vježbenika uložio je prigovor, a potom protiv rješenja o odbijanju prigovora podnio je tužbu Općinskom sudu u Z., koji je tada bio stvarno i mjesno nadležan.

Međutim, u trenutku donošenja presude tog Suda, a prema kojoj je pravo prednosti pri zapošljavanju pripalo pritužitelju, uz nalog njegovog vraćanja na rad, promijenila se stvarna nadležnost tog Suda, pa je Županijski sud u Z. po službenoj dužnosti ukinuo donesenu presudu.

Zbog činjenice, da je za postupke iz područja službeničkih odnosa zaposlenih u lokalnoj samoupravi tijekom 2001. godine, umjesto suda opće nadležnosti, postao nadležan Upravni sud RH, pritužitelj je nakon ukidanja presude Općinskog suda u Z. podnio tužbu tom Sudu, kao stvarno nadležnom. Međutim, Upravni sud je odbacio tužbu pritužitelja kao nepravovremenu, iako je županijski sud bio dužan, nakon ukidanja prvostupanjske presude po službenoj dužnosti ustupiti stvarno nadležnom sudu, a Upravni sud ocjenjujući pravovremenost tužbe uzeti u obzir i te okolnosti. To potvrđuje upravnosudska praksa u brojnim drugim predmetima.

Na ovaj način, neustupanjem predmeta Upravnom sudu kao stvarno nadležnom po sili zakona, pritužitelju je bez njegove krivnje, prikraćeno pravo odlučivanja o pravu prednosti pri zapošljavanju, a u postupku ocjene pravovremenog podnošenja tužbe i Upravni sud RH je propustio uzeti u obzir okolnosti promjene stvarne nadležnosti po službenoj dužnosti.

Budući, da je propuštena i ustavna tužba protiv odluke Upravnog suda RH o odbacivanju tužbe kao nepravovremene, pritužitelj je i na ovaj način ostao bez mogućnosti odlučivanja o glavnom pitanju odnosno o povredi prava prednosti pri zapošljavanju nezaposlenog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata. Posljedica ove povrede prava

pritužitelja je isključivo nastala zbog postupanja sudova na opisani način u uvjetima promijenjene stvarne nadležnosti sudova po sili Zakona.

(3.) Opis slučaja (P.P. 644/05): U slučaju Đ. M. G. iz R., pučki pravobranitelj je zbog povrede prava pritužiteljice proveo ispitni postupak, budući da o zahtjevu pritužiteljice za izdavanje uvjerenja o ispunjavanju uvjeta za samostalno obavljanje rada na dijalizi, sukladno Pravilniku o uvjetima u pogledu prostora, radnika i medicinsko-tehničke opreme za obavljanje kronične dijalize (NN 152/03), koji je bio na snazi u vrijeme podnošenja zahtjeva, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi nije odlučilo.

Naime, Ministarstvo je pisanim dopisom obavijestilo pritužiteljicu o neispunjavanju traženih uvjeta prema službenim evidencijama, ali nakon što su protekli zakonski rokovi za rješavanje o njenom zahtjevu, a time i nakon promjena istog Pravilnika (NN broj 90/04, od 02. srpnja 2004. godine), odnosno promjene uvjeta za obavljanje te djelatnosti, a koji su nepovoljniji za pritužiteljicu.

Pučki pravobranitelj je pozvao Ministarstvo na obvezu propisanu člankom 171. Zakona o općem upravnom postupku, a prema kojem su tijela državne uprave i druga tijela, dužna izdavati uvjerenja i druge akte o činjenicama o kojima vode propisane službene evidencije. Ako tijelo državne uprave ili drugo tijelo ne vodi službene evidencije ili ako stranka nije zadovoljna s izdanim uvjerenjem, tijela državne uprave i druga tijela koja vode službene evidencije, dužna su o zahtjevu stranke odlučiti rješenjem, s obveznom uputom o pravnom lijeku, odnosno pravnoj zaštiti stranke.

U provedenom postupku utvrđeno je, da je Ministarstvo povredu prava izvršilo tako, što je pritužiteljicu obavijestilo da je u međuvremenu stupio na snagu novi Pravilnik, prema kojem pritužiteljica ne ispunjava uvjete za samostalno obavljanje rada na dijalizi bez dodatnog školovanja, umjesto da je svoju odluku temeljilo na ispunjavanju uvjeta u trenutku podnošenja zahtjeva prema ranijem Pravilniku, koji je u vrijeme podnošenja zahtjeva bio na snazi. Ujedno, obavještavajući pritužiteljicu o neispunjavanju uvjeta, Ministarstvo je dostavilo dopis, a ne rješenje, čime je pritužiteljici bilo uskraćeno i prava na propisanu pravnu zaštitu.

Ukazujući i nadalje na obvezu postupanja po zahtjevu u propisanim rokovima i u propisanom obliku, uz uvažavanje prava i interesa stranke na primjenu propisa u trenutku podnošenja zahtjeva, pučki pravobranitelj je požurivao postupanje Ministarstva.

Ishod slučaja: Ministarstvo je pritužiteljici izdalo uvjerenje o ispunjavanju propisanih uvjeta prema Pravilniku u trenutku podnošenja zahtjeva, čime je ostvarila pripadajuće pravo.

(4.) Opis slučaja (P.P. 444/05): U slučaju T. G. iz P., pučki pravobranitelj je predložio Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva da, po pravu nadzora, poništi rješenje Središnje službe Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, od 07. ožujka 2005. godine., kojim je poništeno rješenje Područne službe u Z. od 13. siječnja 2000. godine, temeljem kojeg je pritužitelj ostvarivao pravo na invalidsku mirovinu, zbog profesionalne nesposobnosti za rad od 01. siječnja 1999. godine. Poništavanjem rješenja, pritužitelju je prestalo pravo na invalidsku mirovinu, a od njega se zahtijevalo da izvrši povrat mirovina primljenih od 1999. godine.

Središnja služba je poništavanje rješenja o invalidskoj mirovini pritužitelja temeljila na činjenici, da ih pritužitelj nije obavijestio o namjeri obavljanja obrta, čime je doveo u zabludu Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje i počinio nedopuštenu radnju, koja predstavlja razlog za poništavanje rješenja.

Međutim, u tom postupku je propušteno utvrditi, da je rješenje o namjeri početka obavljanja obrta nadležne Ispostave J. Ureda za gospodarstvo u Z. županiji dostavljeno Zavodu po službenoj dužnosti, pa nije bilo mjesta za poništavanje tog rješenja.

Prema članku 263. st. 1. toč. 5., Zakona o općem upravnom postupku, rješenje koje je konačno u upravnom postupku, nadležno će tijelo poništiti po pravu nadzora, ako je rješenje doneseno kao posljedica prisile, iznude, ucjene, pritiska ili druge nedopuštene radnje.

Budući, da u postupku poništavanja rješenja nije utvrđena protupravnost radnji na strani pritužitelja, pučki pravobranitelj je i nadalje tražio odlučivanje, ali sada o zahtjevu za poništavanju po pravu nadzora.

Ministarstvo je, dopisom od 13. rujna 2005. godine, obavijestilo pučkog pravobranitelja, da je na temelju izvješća Zavoda i zaprimljenih rješenja, bez uvida u spis, mišljenja da je postupak u predmetu imenovanog vođen pravilno i na Zakonu osnovano, te da nema elemenata za poništenje po pravu nadzora navedenog rješenja Središnje službe Zagreb, od 07. ožujka 2005. godine.

Pučki je pravobranitelj nakon toga od Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, zatražio da o podnesenom zahtjevu odluči rješenjem i obrazloži razloge eventualnog odbijanja zahtjeva. Nakon toga Ministarstvo je rješavajući o zahtjevu pučkog pravobranitelja, po pravu nadzora poništilo rješenje Središnje službe HZMO, čime je ujedno zaštićeno povrijeđeno u slučaju pritužitelja.

(5.) Opis slučaja (P.P. 2321/03): U slučaju P. S. iz Z., povreda prava odnosi se na neizvršavanje presude Upravnog suda Republike Hrvatske, od 31. ožujka 2004. godine, a

kojom je poništeno rješenje Ministarstva financija o prigovoru pritužitelja protiv rješenja o stavljanju na raspolaganje i prestanku službe nakon ukidanja Financijske policije. Dvojbe u vezi izvršenja navedene presude postojale su zbog toga što je ranijom presudom Upravnog suda Republike Hrvatske, od 17. srpnja 2003. godine, bila odbijena tužba pritužitelja protiv rješenja o prigovoru izjavljenom protiv rješenja Ministarstva financija, od 26. siječnja 2002. godine, kojim je nakon isteka roka raspolaganja prestala državna služba u Ministarstvu financija, s danom 26. siječnja 2002. godine.

Odbijanje tužbe u toj pravnoj stvari, Upravni sud je prema tadašnjem stanju spisa, temeljio na činjenici, da je tužitelj konačnim i pravomoćnim rješenjem Ministarstva financija od 23. listopada 2001. godine stavljen na raspolaganje Vladi Republike Hrvatske na rok od tri mjeseca, koji je počeo teći 25. listopada 2001. godine, zbog ukidanja Financijske policije s 24. srpnja 2001. godine.

Ujedno, kao nesporne činjenice Upravni sud je tada utvrdio, da za vrijeme trajanja roka raspolaganja tužitelj nije privremeno, ni trajno raspoređen na radno mjesto njegove vrste i struke prema odredbama članka 107. Zakona o državnim službenicima i namještenicima (Narodne novine, broj 27/01), jer je autonomno pravo tuženog tijela, odnosno čelnika tijela, da odredi koji će od službenika istih uvjeta u tom roku biti raspoređen ili stavljen na raspolaganje, odnosno kojem službeniku će zbog nemogućnosti rasporeda istekom roka raspolaganja prestati služba.

Na temelju tako provedenog postupka, Upravni sud je, prema tadašnjem stanju spisa, utvrdio da pritužitelj nije uložio prigovor protiv rješenja o stavljanju na raspolaganje od 23. listopada 2003. godine, te da je navedeno rješenje postalo konačno i pravomoćno. Iz tih razloga se Sud nije upuštao u ocjenu zakonitosti akta o stavljanja na raspolaganje i prestanku službe, te je odbio tužbu kao neosnovanu.

Budući, da je pritužitelj, koristeći pravne lijekove zbog šutnje uprave, ipak dokazao da nije propustio korištenje pravnih lijekova i pokrenuo upravni spor tužbama od 23. prosinca 2003. godine i 26. siječnja 2004. godine.

Upravni sud je spojio tužbe radi zajedničkog odlučivanja i donio jedinstvenu presudu, od 31. ožujka 2004. godine, kojom se poništava rješenje Ministarstva financija od 17. prosinca 2003. godine, te uvažava prigovor i poništava rješenje Ministarstva financija od 23. listopada 2003. godine.

Upravni sud je u pravnoj stvari pritužitelja, obavljajući sudsku kontrolu zakonitosti nad upravnim aktima koji nisu bili predmet sudske kontrole i odbijajuće presude, naknadno utvrdio i činjenice koje nisu bile poznate u trenutku donošenja odbijajuće presude. Stoga,

rješavajući po tužbama od 23. prosinca 2003. godine i 26. siječnja 2004. godine, te spajanjem radi zajedničkog rješavanja, Upravni sud je presudom od 31. ožujka 2004. godine poništio rješenje o raspolaganju i rješenje o odbijanju prigovora izjavljenog na rješenje o raspolaganju.

Iz tih razloga pučki je pravobranitelj upozorio Ministarstvo financija, da je temeljem pravnih posljedica poništavanja osporenih rješenja, izvršavajući presudu Suda od 31. ožujka 2004. godine, bilo dužno donijeti nove akte umjesto osporenih, a u postupku izvršavanja presude Upravnog suda od 31. ožujka 2004. godine i donošenju novih akata umjesto poništenih, donositelj rješenja je dužan pridržavati se uputa Suda.

Ishod slučaja: Nakon što je pučki pravobranitelj upozorio Ministarstvo financija na obvezu donošenja rješenja po presudi Upravnog suda, nema saznanja o izvršenju presude Suda.

Lokalna samouprava

U vezi ostvarivanja Ustavom zajamčenog prava na lokalnu i područnu samoupravu putem predstavničkih, izvršnih i upravnih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pučkom pravobranitelju su građani podnosili pritužbe zbog nepravilnog ili nepravovremenog ostvarivanja svojih prava u upravnim i drugim stvarima, pred tim tijelima općina, gradova i županija.

Građani su svojim pritužbama, osim na nepravilnosti i nepravovremeno rješavanje o pojedinačnim upravnim i drugim stvarima iz djelokruga jedinica lokalne i područne samouprave, o čemu se u izvješću širi prikaz daje unutar pojedinih upravnih područja, ukazivali i na nepravilnosti u postupanju predstavničkih i izvršnih tijela općina, gradova i županija o pitanjima od interesa za sve građane na području tih jedinica, kojima su posredno vrijedaju i njihova pojedinačna prava i interesi.

Te pritužbe su se odnosile na donošenje općih i drugih akata iz područja komunalnih poslova, upravljanja i raspolaganja nekretninama u vlasništvu jedinica, financijskim proračunskim sredstvima i drugom imovinom, postupka javne nabave, koje donose predstavnička ili izvršna tijela, a od utjecaja su na prava i interese građana.

Ujedno, građani su svojim pritužbama upozoravali na povrede njihovih prava aktima pravnih osoba s javnim ovlastima koje su donosile te pravne osobe uz suglasnost predstavničkih ili izvršnih tijela jedinica, prema posebnom zakonu. Takav primjer su odluka o cjeniku utroška vode i drugi slični akti, a kojima su zbog utvrđivanja različitih cijena vode ili

drugih komunalnih usluga, skupine građana kao korisnici tih komunalnih usluga, dovedeni u neravnopravan položaj.

Postupak nadzora zakonitosti tih akata od strane tijela državne uprave, nadležnih za nadzor nad provedbom posebnih zakona iz pojedinih upravnih područja, nije redovit i uglavnom izostaje, pa su građani bili sami prisiljeni inicirati postupak ocjene ustavnosti i zakonitosti pred Ustavnim sudom RH. U slučaju kad se radilo o povredi tržišnog natjecanja, kao što je bio slučaj sa cjenikom za vodu, građani su štitili svoje interese pokretanjem postupka pred Agencijom za zaštitu tržišnog natjecanja, iako je dužnost države da putem tijela državne uprave i drugih državnih tijela osigura nadzor zakonitosti i nad tim aktima.

Postupajući po pritužbama koje se odnose na ostvarivanje ostalih prava na lokalnu i područnu samoupravu, pučki pravobranitelj drži da su razlozi složenog stanja, prije svega, u primjeni instituta izbornog zakonodavstva i zakonodavstva lokalne i područne samouprave.

S tim u vezi pučki pravobranitelj ukazuje na potrebu dosljednije provedbe upravnog nadzora, sukladno postupku i ovlastima za provedbu upravnog nadzora, propisanog Zakonom o sustavu državne uprave, na čiju primjenu upućuje Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi.

Bez pobližeg propisivanja posebnosti i obilježja pojedinačnih akata koja donose predstavnička tijela, razrade posebnosti postupka nadzora nad radom i aktima jedinica lokalne i područne samouprave, te odgovarajuće pravne zaštite, uključujući i propisivanje žurnosti sudske zaštite nad tim aktima (kao u slučaju raspuštanja predstavničkih tijela), ne može se osigurati potpunija zaštita prava građana u njihovom predstavljanju od neposredno izabranih članova predstavničkih tijela tih jedinica i zaštita ustavom zajamčenog prava na lokalnu i područnu samoupravu.

Izbjeglice, prognanici, povratnici i povrat imovine

Pritužbe u postupcima po zahtjevu za obnovu, povrat privremeno preuzete imovine, te u predmetima ostvarivanja prava na status izbjeglica, prognanika i povratnika, odnose se na rad Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka RH. Tijekom 2005. godine, zaprimljeno je 208 pritužbi, što je neznatno manje nego prethodne godine. Za primijetiti je da je taj broj bio znatno veći 2003. godine, kada je pučki pravobranitelj obilazio županije i područja od posebne državne skrbi, i kada su stranke imale priliku neposredno iznositi pritužbe u predmetima radi ostvarivanja njihova prava.

Razmatrajući u ispitnim postupcima uvodno navedena pravna područja, uočeno je ozbiljno kršenje ljudskih prava u nekim postupcima, posebice u postupanju Uprave za

prognanike, povratnike i izbjeglice, a u postupcima povrata (ranije) privremeno preuzete imovine i postupcima po zahtjevima za naknadu štete zbog nemogućnosti korištenja nekretnine.

U praksi se ne primjenjuju dosljedno odredbe Zakona o općem upravnom postupku o pravnoj pomoći nekoj stranci (članci 5, 14 i 140 ZUP-a). Ovo ima posebnu težinu kada se ima u vidu da se radi o materiji koja je bila regulirana velikim brojem propisa (koji su često mijenjani), a u predmetima su se rješavala temeljna egzistencijalna pitanja ovih pritužitelja.

Poseban je problem u ovim predmetima da nadležni regionalni uredi za prognanike, povratnike i izbjeglice, te županijski uredi nadležni za poslove obnove, često ne odgovaraju na zahtjeve i požurnice stranaka niti na dopise pučkog pravobranitelja. Za razliku od tih tijela, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka RH, Uprava za prognanike, povratnike i izbjeglice i Uprava za obnovu obiteljskih kuća, u pravilu, redovito dostavljaju tražene odgovore.

Gotovo redovito se u postupcima ne poštuje odredba članka 296. Zakona o općem upravnom postupku, koja određuje dužnost službene osobe koja vodi postupak, da u roku od 8 dana nakon isteka roka za rješavanje, pismeno obavijesti stranku o razlozima nedonošenja akta i o tome koje će radnje poduzeti u svrhu njegovog donošenja. Valja naglasiti da i u svim ostalim upravnim područjima postoji ovaj problem. Najveći broj pritužitelja navode da njihovi zahtjevi nisu riješeni tijekom više godina, a da na njihove zahtjeve i požurnice nadležna tijela ne odgovaraju.

1. Obnova

Tijekom 2005. godine, Ured pučkoga pravobranitelja je zaprimio 191 pritužbu iz područja obnove, što je nešto manje nego u 2004. godini (212). Radi se o složenim predmetima, a posebnu težinu problema u ovoj oblasti nalazimo u činjenici da se radi o egzistencijalnim pitanjima u predmetima građana koji nisu okončani iako je proteklo 10 godina od prestanka rata.

Svakako, ovaj problem treba dodatno sagledati kroz prizmu financijskih obveza koje trebaju biti podmirene iz proračuna. Prema podacima Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka RH iz prosinca 2005. godine, do sada je u Hrvatskoj obnovljeno ukupno 137.500 razorenih ili oštećenih kuća i stanova u iznosu od 14.9 milijardi kn. U postupku je još 4.900 zahtjeva za obnovu, od kojih se 3.900 odnosi na zahtjeve podnesene u zadnjem produženom

roku, te 1.000 ranije podnesenih zahtjeva gdje su u tijeku drugi imovinski postupci ili su spisi predmeta nepotpuni i ne mogu se riješiti bez suradnje vlasnika.

Pritužbe građana odnose se prije svega na dugotrajnost postupaka (posebice u drugom stupnju), nepravilnosti u postupku utvrđenja stupnja oštećenja obiteljskih kuća, povrede Zakona o općem upravnom postupku (nadalje: ZUP) te na kvalitetu obavljenih građevinskih radova pri obnovi kuća.

Uzroci ovog stanja su višestruki. Prava u oblasti obnove regulirana su raznim propisima, koji su više puta mijenjani. Tako je Zakon o obnovi mijenjan tri puta, a Zakon o područjima posebne državne skrbi ukupno osam puta, s tim da je u pročišćenom tekstu iz 2003. godine pogrešno numeriran određen broj članaka ovog Zakona.

Posljedice toga su dugotrajnost postupaka (v. niže navedeni primjer I.), te nesnalaženje korisnika obnove.

Osim što se u oblasti obnove vodi velik broj postupaka, problem je u nedovoljnoj stručnosti službenih osoba koje vode prvostupanjske postupke, te nedovoljan broj zaposlenih koji rješavaju o žalbama u drugom stupnju.

Težinu situacije u ovoj oblasti pokazuju podaci koje je dostavila Uprava za obnovu obiteljskih kuća. U Upravi je evidentirano 14.787 neriješenih drugostupanjskih predmeta, od čega je oko 800 ponovljenih žalbi. O broju prvostupanjskih postupaka i broju službenih osoba koje rade na tim predmetima Uprava nema podataka.

Na drugostupanjskom postupku rade:

- 4 viša upravna savjetnika, od kojih je jedan načelnik odjela, a jedan voditelj odsjeka,
- 2 samostalna upravna referenta,
- 1 vježbenik (primljen u službu 01. rujna 2005. g.).

Mjesečno se, u prosjeku, rješava 100 predmeta u drugom stupnju, a četiri službenika ovaj posao obavlja i u prekovremenom radu.

Dodatno, osim rješavanja o žalbama, Uprava je opterećena brojnim drugim poslovima: odgovaranje na pisane upite korisnika, rješava u predmetima povrata neosnovano stečenih sredstava u obnovi, prijem stranaka i drugo.

Kvaliteta prvostupanjskih postupaka razvidna je analizom drugostupanjskih rješenja, gdje je u većem broju predmeta utvrđen propust pri utvrđivanju relevantnih činjenica. Stoga tijekom drugostupanjskih predmeta često dolazi do primjene odredbe čl. 242. st. 1. ZUP-a (dopuna postupka), uz posljedicu višegodišnjeg trajanja drugostupanjskog postupka.

Po učestalosti, slijede povrede ZUP-a glede sastavljanja obrazloženja akta, povrede prava stranaka da im se omogući sudjelovanje u postupku, pravila o saslušanju svjedoka, o dostavi pismena, povrede zakonskih odredbi o rokovima za izvršavanje radnji i drugo.

Uočivši navedene nepravilnosti, a na koje je višekratno ukazivao pučki pravobranitelj, pomoćnik ministra za obnovu obiteljskih kuća održao je sastanak sa predstavnicima ureda državne uprave svih županija, te im potom dostavio zaključke sastanka sa detaljnim uputama o rješavanju navedenih spornih pitanja.

Daljnjom suradnjom Ureda pučkog pravobranitelja i ove Uprave, za očekivati je poboljšanje stanja, odnosno, skraćivanje rokova rješavanja i kvalitetnije rješavanje brojnih predmeta u ovoj oblasti.

U drugostupanjskom postupku nalazimo sljedeći problem: neke žalbe ne rješavaju se po nekoliko godina (jer se predmeti rješavaju redom kako su zaprimljeni, a ima ih velik broj). Kada se predmet uzme u rješavanje, tek tada se utvrdi da nedostaju bitne činjenice. Tako je, u jednom predmetu, pet godina nakon podnošenja žalbe zatraženo od prvostupanjskog tijela utvrđivanje određenih činjenica. Moguće rješenje bilo bi sljedeće: po primitku žalbe treba napraviti selekciju predmeta koji su zreli za odlučivanje, a u ostalim predmetima žurno uputiti zahtjev prvostupanjskom tijelu radi dopune postupka.

Primjeri:

(1.) Opis slučaja (P.P. – 100/02): Pritužiteljica je podnijela pritužbu u siječnju 2001. godine, navodeći da njezin zahtjev radi utvrđivanja prava na potporu i opremanje u ratu oštećene kuće, podnesen 1998. godine, nije riješen niti u prvom stupnju.

Poduzete mjere: Na zahtjev pučkog pravobranitelja, Uprava za obnovu obiteljskih kuća Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka, dostavila je (1. ožujka 2002.) očitovanje iz kojega je razvidno da je problem nastao zbog izmjene Zakona o obnovi. Naime, izmjenom navedenog Zakona iz lipnja 2000. godine, brisana je odredba članka 7., temeljem kojega je pritužiteljica podnijela zahtjev za obnovu, te je određeno da se započeti postupci imaju dovršiti sukladno odredbama Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o obnovi (iz lipnja 2000. g.). Eventualna prava, pritužiteljica može utvrđivati, kao povratnica, temeljem Zakona o područjima posebne državne skrbi. Stoga je postupak, započet 1998. pred uredom nadležnim za poslove obnove u Ličko-senjskoj županiji, ustupljen Regionalnom uredu za prognanike, povratnike i izbjeglice u Gospiću.

Pritužiteljica se, u svibnju 2003. godine, ponovno obratila pučkome pravobranitelju jer nije doneseno rješenje o njezinom zahtjevu proslijeđenom Regionalnom uredu za prognanike i izbjeglice u Gospiću. Pučki pravobranitelj je zatražio izvješće od Regionalnog ureda Gospić

21. svibnja 2003. g., o razlozima nedonošenja rješenja. Kako izvješće nije dostavljeno pučkome pravobranitelju u zakonskom roku, 5. veljače 2004. g. upućena je prva požurnica, a 23. srpnja 2004. g. upućena je i druga požurnica, no odgovor do danas nije dostavljen.

Na posljednju požurnicu, upućenu Ministarstvu mora, turizma, prometa i razvitka 15. studenoga 2005. g., dostavljeno je (25. studenoga 2005. g.) očitovanje u kojemu je navedeno da je zatraženo žurno rješavanje predmeta od Regionalnog ureda za prognanike, povratnike i izbjeglice u Gospiću.

Ishod slučaja: Do sada rješenje nije doneseno. Predmet nije dovršen.

(2.) Opis slučaja (P.P.-595/03): Pritužitelj je vlasnik kuće u mjestu V., na području posebne državne skrbi, navodeći u pritužbi sljedeće:

- da je kuća oštećena u ratu (o čemu je priložio fotografije ostataka spaljene kuće),
- da je njegov zahtjev za obnovu kuće odbijen rješenjem od 3. svibnja 2000. godine, uz obrazloženje da se ne radi o ratnoj šteti,
- da je pravovremeno podnio žalbu protiv istog rješenja, te
- da žalba nije riješena iako je proteklo tri godine od njezina podnošenja.

Nakon očitovanja zatraženog 23. listopada 2003., zaprimljen je odgovor Uprave za obnovu obiteljskih kuća, od 10. studenog 2003., iz kojeg je razvidno da je postupak rješavanja o žalbi u tijeku.

Dvije nove požurnice Upravi poslane su tijekom travnja i lipnja 2005. godine, a Uprava je dostavila odgovor da je postupanje po žalbi u tijeku.

Dopisom od 29. lipnja 2005., ukazano je ponovno na dugotrajnost ovog postupka, te na uočene propuste u njegovom provođenju.

Ishod slučaja: O žalbi je konačno doneseno rješenje 11. srpnja 2005. godine. Žalba pritužitelja je odbijena, ali iz drugih razloga nego što je bilo navedeno u prvostupanjskom rješenju. Naime, u postupku je utvrđeno da pritužitelj ima drugu useljivu kuću, pa nema osnova za ostvarivanje prava na obnovu sporne kuće.

Zaključak: Propust prvostupanjskog tijela, koje nije utvrdilo da je pritužitelj vlasnik useljive kuće, dovelo je do petogodišnjeg trajanja žalbenog postupka, a samim trajanjem toga postupka, do povrede prava pritužitelja.

(3.) Opis slučaja (P.P.-1893/03): Pritužitelj je podnio zahtjev za obnovu i potporu za opremanje obiteljske kuće još 1997. godine. Zahtjev je odbijen rješenjem u travnju 2003. godine, nakon čega je u roku podnio žalbu koja nije do danas riješena.

Poduzete mjere: Na zahtjev pučkog pravobranitelja, upućen 13. listopada 2003., Uprava za obnovu je odgovorila nakon deset dana, navodeći da je predmet u rješavanju. Međutim, na sljedeće dvije požurnice, koje je pučki pravobranitelj uputio 30. rujna 2004. i 19. listopada 2005., nije odgovoreno. Na posljednju požurnicu, od 25. studenoga 2005. godine, dostavljeno je sljedeće očitovanje (od 13. prosinca 2005. godine), u kojem stoji:

"Temeljem vašeg podneska zaprimljenog pri ovom tijelu 01. prosinca 2005. godine, kojim tražite izvješće o žalbi gospodina, izjavljenoj protiv rješenja Ureda državne uprave u Šibensko-kninskoj županiji od 29. travnja 2003. godine donesenog u postupku utvrđivanja prava na obnovu i opremanje obiteljske kuće u, izvješćujemo vas da su 12. kolovoza 2004. godine zatraženi podaci Županijske komisije za popis i procjenu ratne štete o šteti na stambenom objektu žalitelja, koji do danas nisu zaprimljeni, zbog čega je 16. lipnja 2005. godine Komisiji upućena požurnica za postupanje, o čemu je i stranka bila obaviještena.

Temeljem iznijetog, Županijskoj komisiji za popis i procjenu ratne štete ponovno je upućena požurnica za dostavu naprijed navedenih podataka.

Po zaprimanju očitovanja Komisije odredit će se daljnji tijek postupka, odnosno uslijedit će odluka o žalbi."

Ishod slučaja: Do danas (1. ožujka 2006.) nije doneseno rješenje o žalbi, a nemamo podataka o tome da li je Ured državne uprave u Šibensko-kninskoj županiji dostavio tražene podatke.

2. Stambeno zbrinjavanje

U protekloj godini zaprimljeno je pet pritužbi iz područja stambenog zbrinjavanja, ali je za očekivati da će u izvješću za sljedeću godinu taj broj biti veći, jer je proces stambenog zbrinjavanja tek u početku.

Tzv. Sarajevskom deklaracijom, potpisanom od strane vlada triju država: Republike Hrvatske, BiH i SiCG, potpisnice su se obvezale dovršiti proces povratka izbjeglica do kraja 2006. godine na način da svaka od njih preostalim izbjeglicama koje borave na njihovu teritoriju osigura trajno rješenje bilo kroz povratak u matičnu državu bilo kroz lokalnu integraciju. Navedeni rok (kraj 2006.) valja uzeti kao instruktivan, poželjan, ali realno je očekivati da će biti okončan za 3-4 godine.

Prema nekim primjerima koje iznose nevladine organizacije koje se bave problemima prognanika, izbjeglica i povratnika, velik problem predstavlja nedostatak precizne evidencije o osobama (uglavnom iz BiH) koje su u Republici Hrvatskoj podnijele zahtjev za stambeno zbrinjavanje, a kojima je njihova nekretnina u BiH vraćena, pa to pravo ne bi mogle ostvariti. Stoga je nužno stvaranje odgovarajuće baze podataka i njihova razmjena između nadležnih tijela RH i BiH. Na taj način smanjilo bi se neopravdano trošenje proračunskih sredstava i ubrzao postupak rješavanja stambenog zbrinjavanja onih koji na to imaju pravo.

Prema podacima Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka od 12. prosinca 2005. godine, Ministarstvo je počelo intenzivnu provedbu programa stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskoga prava, kao zadnje preostale skupine izbjeglica kojima je još potrebno osigurati stambeni smještaj nakon povratka u Hrvatsku. Osobiti napor se ulaže u stambeno zbrinjavanje u urbanim centrima (izvan područja od posebne državne skrbi) gdje je u tijeku kupnja većeg broja stanova za bivše nositelje stanarskog prava (Zagreb, Osijek, Karlovac) koja će se realizirati do kraja ove godine. Cjeloviti plan stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskoga prava je u pripremi, a obuhvatiti će kupovinu stanova na tržištu i izgradnju većeg broja stanova u trogodišnjem razdoblju (2006.-2008.).

Od do sada podnesenih zahtjeva za stambeno zbrinjavanje povratnika – bivših nositelja stanarskoga prava, za riješiti je preostalo 9.700 zahtjeva, za koje je potrebno osigurati najviše do 7.900 stambenih jedinica.

Započeti postupak stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskog prava i privremenih korisnika, međutim, ostvaruje se sporo, što je osnovni prigovor građana koji podnose pritužbe pučkom pravobranitelju. Dugotrajnost postupka se u pravilu obrazlaže nepostojanjem raspoloživih stanova i propisanim redom prvenstva zbrinjavanja podnositelja zahtjeva.

Bivšim nositeljima stanarskog prava na stanovima u društvenom vlasništvu izvan područja posebne državne skrbi, Zaključkom Vlade Republike Hrvatske, osigurano je stambeno zbrinjavanje, pod određenim uvjetima (ako nemaju u vlasništvu nekretninu i sl.). Ovim se osobama osigurava stambeno zbrinjavanje u obliku najma ili kupnje stana prema uvjetima Zakona o društveno poticanoj stanogradnji, s tim da je rok za podnošenje zahtjeva istekao 30. rujna 2005. godine.

Privremenim korisnicima i/ili najmoprimcima na područjima od posebne državne skrbi, koji državne stanove koriste neprekidno deset godina, omogućena je kupnja stana kojega koriste.

U povodu pritužbi građana u ovim predmetima, postupanje pučkog pravobranitelja ograničilo na davanje savjeta i obavijesti u uvjetima potrebnim za priznavanje ovih prava (na dodjelu stana u najam, kupnju stana).

Na uočene nepravilnosti i dugotrajnost postupaka, pučki pravobranitelj je višekratno upozorio nadležno ministarstvo.

Primjeri:

(1.) Opis slučaja (P.P. - 435/05): Gospođa J. Đ. raspolaže pravomoćnom presudom Općinskog suda u K., od 13. ožujka 2003. godine, kojom je utvrđena zaštićenim najmoprimcem na stanu u K., površine 55,23 m². Temeljem ove presude, Upravi za prognanike, povratnike i izbjeglice podnijela je zahtjev za sklapanje ugovora o najmu stana sa zaštićenom najamninom. Međutim, ugovor zatražen prije tri godine, još uvijek nije sklopljen. Pritužiteljica nije u posjedu stana.

Poduzete mjere: S obzirom da je u pitanju stambeno zbrinjavanje nositelja stanarskog prava na stanu na području od posebne državne skrbi, od Uprave za prognanike, povratnike i izbjeglice zatražena je dostava očitovanja o razlozima zbog kojih u ovom pojedinačnom slučaju stečeno, utvrđeno i priznato pravo na stan do sada nije ostvareno. U zaprimljenom odgovoru je, kao razlog nerješavanja stambenog pitanja pritužiteljice, navedeno da na području K. nema slobodnog odgovarajućeg stana, te da zahtjev za stan nije na redu rješavanja, utvrđenom prema Pravilnika o redu prvenstva.

Dopisom pučkog pravobranitelja upozoreno je na pravo pritužiteljice, cit.:

"...status zaštićenog najmoprimca utvrđen je na određenom stanu, a to znači da pritužiteljici valja dati ugovor o najmu sa zaštićenom najamninom za taj stan i uvesti je u posjed tog stana. Stoga je upit, postavljen dopisom od 25. kolovoza 2005. godine, postavljen u smislu presude koja djeluje među strankama (RH i pritužiteljica), te je autoritativan regulator pravnih odnosa stranaka na koje se odnosi".

Upozoreno je, također, da u dostavljenom očitovanju nedostaju podaci temeljem kojih bi se mogao raspraviti u cijelosti slučaj povrede prava: je li stan slobodan; je li prethodno potrebno stambeno zbrinuti osobu, koja je u međuvremenu u stan uselila s drugog osnova, te se objektivna mogućnost (raspoloživi drugi stan) odnosi na stambeno zbrinjavanje trećega (rok iz Pravilnika o redu prvenstva), a ne na pritužiteljicu; nema podatka o roku u kojem će, shodno činjeničnom stanju (stan je useljiv/neuseljiv), biti stvarno ostvaren pravomoćno utvrđen pravni položaj stanarke (ostvareno pravo utvrđeno presudom Općinskog suda u K.).

Napomena: Ishod slučaja nepoznat. Postupak ispitivanja nije dovršen. Naknadno zatraženi podaci nisu u roku od 30 dana dostavljeni Uredu pučkoga pravobranitelja.

(2.) Opis slučaja (P.P. - 280/05): Pritužitelj je živio u mjestu K., sa obitelji u stanu na kojemu je imao stanarsko pravo, a registrirani su kao izbjeglice 1991. godine u Uredu za prognanike Zadar.

U prosincu 2003. godine, predao je molbu za stambeno zbrinjavanje Uredu za prognanike Zadar, na području Grada Zadra. Do dana podnošenja pritužbe (1. ožujka 2005.) nije dobio odgovor na zamolbu. Uz ostalo, navodi da njegova obitelj ne posjeduje nekretninu na području Republike Hrvatske, da je sva stečena imovina nestala je iz stana na kojemu je bio nositelj stanarskoga prava, da je od 1992. g. invalidskoj mirovini, te da supruga radi kao spremačica i prima minimalnu plaću.

Poduzete mjere: Pučki pravobranitelj zatražio izvješće od Uprave za prognanike, povratnike i izbjeglice Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka, o tome zašto nije riješeno po zamolbi za stambeno zbrinjavanje.

Ishod slučaja: Uprava za prognanike, povratnike i izbjeglice je pučkome pravobranitelju dostavila očitovanje u kojemu je navedeno da je zahtjev za stambeno zbrinjavanje podnesen tek u 8. lipnja 2005. godine. Zahtjevi se obrađuju prema redoslijedu zaprimanja, te nakon obrađenih relevantnih činjenica ako podnositelj ispunjava uvjete će biti obaviješten pisanim putem hoće li biti stambeno zbrinut. Planirani rok za provedbu stambenog zbrinjavanja je kraj 2006. godine, ali taj rok će u prvome redu ovisiti o broju zahtjeva i raspoloživim sredstvima.

3. Prava vlasnika koji traže povrat privremeno preuzete imovine

U 2005. godini primljeno je 19 pritužbi koje se odnose na povrat imovine. Prema podacima Uprave za prognanike, povratnike i izbjeglice Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka od 1. siječnja 2006. godine, proces povrata imovine je na samome kraju i preostalo je 36 slučajeva zauzete imovine u Kistanju, Biskupiji i Vojniću. Ovom broju treba dodati i sudske postupke koji se vode radi iseljenja korisnika koji ne žele napustiti imovinu vlasnika, ali o tom broju nemamo saznanja.

Zahtjevi vlasnika koji nisu dobili u posjed svoju imovinu sastoje se, zapravo, od dva zahtjeva: a) zahtjev radi povrata imovine, i b) zahtjev za naknadu štete koju vlasnici trpe jer ne mogu stupiti u posjed imovine.

Povrat imovine

Iako se postupno rješavaju predmeti po zahtjevu vlasnika radi povrata imovine, pa je broj pritužbi manji, potrebno je naglasiti da se radi o najtežim slučajevima, imajući u vidu da je od prestanka rata proteklo više od 10 godina, a da ovi građani još uvijek ne mogu stupiti u posjed svoje nekretnine.

Pučki pravobranitelj je, po pritužbama građana, intervenirao prema Ministarstvu mora, turizma, prometa i razvitka - Upravi za prognanike, povratnike i izbjeglice, nalazeći da je došlo do povrede prava vlasnika imovine time, što navedena Uprava ne izvršava obveze koje su joj određene Zakonom o područjima posebne državne skrbi. Naime, Zakon određuje da privremeni korisnik mora napustiti nekretninu vlasnika u roku od 90 dana po posljednjoj isporuci građevinskog materijala dobivenog za izgradnju/popravak njegove kuće. Ukoliko ne napusti nekretninu istekom toga roka, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, odmah po saznanju da korisnik ne želi napustiti objekt, mora podnijeti nadležnom državnom odvjetništvu prijedlog za pokretanje sudskog postupka radi iseljenja. Budući da navedena Uprava to nije činila u zadanom roku, pučki pravobranitelj je više puta upozorio na navedenu zakonsku obvezu.

Drugi problem u ovoj oblasti predstavljaju imovinski odnosi vlasnika nekretnine i bivšeg privremenog koriste te nekretnine.

Neke od sudskih sporova pokrenuli su vlasnici nekretnina protiv bivših privremenih korisnika koji odbijaju napustiti njihovu nekretninu, tražeći od vlasnika da im prije iseljenja isplati naknadu za sredstva uložena u nekretninu. Ovo pitanje ne bi bilo sporno da se radi o nužnim ulaganjima, ali postoje primjeri gdje je navedena vrijednost ulaganja višestruko veća od vrijednosti cijele nekretnine, pa je (pravomoćnom presudom) vlasnik doveden u situaciju da, i nakon prodaje kuće, ne može podmiriti ostatak potraživanja bivšeg privremenog korisnika. I u ovim predmetima javlja se ranije navedeni problem dostupnosti besplatne pravne pomoći strankama u postupku.

Naknada štete zbog nemogućnosti korištenja nekretnine

Zakon o područjima posebne državne skrbi, u članku 27. st. 4., odredio je sljedeće:

"Vlasniku koji je podnio zahtjev za povrat imovine a kojem se imovina **u rokovima** iz stavka 2. i 3. ovoga članka ne vrati u posjed, država je dužna naknaditi zbog toga pretrpljenu štetu."

Rokovi iz st. 2. i 3. su: 30. listopada 2002., odnosno do 31. prosinca 2002. godine.

Brojne su pritužbe građana kojima je, od strane Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka RH, Uprave za prognanike, povratnike i izbjeglice, njihov zahtjev za naknadu štete odbijen, suprotno citiranoj odredbi.

U nekim predmetima je Uprava za prognanike, povratnike i izbjeglice dostavila očitovanje navodeći sljedeće (primjer iz predmeta, broj P.P.- 882/05):

"Uvidom u predmet tijekom postupka povrata imovine utvrđeno je da je dana ...2005. godine, gospodin N.N. potpisao Zapisnik o uvođenju u posjed vlasnika imovine.

Slijedom navedenog, Nagodbu o naknadi štete nije moguće realizirati, odnosno, naknada štete neće se isplatiti."

Pučki pravobranitelj smatra da je ovakvo postupanje Uprave suprotno naprijed navedenoj odredbi Zakona, budući da predajom nekretnine u posjed nije nastupila prekluzija prava na naknadu štete, te je u više predmeta pokušao svojim upozorenjima ukazati na kršenje navedene odredbe Zakona i zatražio da se naknada štete isplati vlasnicima kojima je nekretnina predana u posjed nakon zakonskih rokova.

Odgovor Uprave za prognanike, povratnike i izbjeglice pučkom pravobranitelju bio je u nekoliko predmeta identičan prethodnom, odbijajući i dalje mogućnost isplate naknade štete.

Stoga je zatražen sastanak sa državnim tajnikom u Upravi za prognanike, povratnike i izbjeglice, na kojem bi se raspravilo pitanje pravnog osnova za navedeni stav. Dana 24. studenoga 2005. godine, na sastanku u Upravi za prognanike, povratnike i izbjeglice, u odsutnosti državnog tajnika, raspravljeno je više pitanja, kako načelnih, u primjeni propisa, tako i o problemima u nekim konkretnim predmetima.

Konačni zaključak sastanka jest da ovim osobama treba priznati pravo na naknadu štete. Zaključeno je ujedno, da postoji opravdan razlog za neisplatu naknade štete jedino u slučajevima kada nedostaje zatražena dokumentacija u nekim predmetima. Ovo se odnosi na slučajeve kada nedostaju potrebni podaci o pritužitelju (osobni podaci, broj računa u banci i sl.).

Na istom sastanku, predstavnici Uprave iznijeli su stav da nema osnova za isplatu naknade štete ovim građanima istekom proračunske godine (za prethodnu godinu), jer, kako je navedeno, ne postoji mogućnost isplate za prethodnu godinu, retroaktivno.

Ovaj prigovor nema uporišta u mjerodavnim propisima, a i iz još nekih razloga. Prvo, vlasnik, koji podnosi na zakonu osnovan zahtjev, ne treba biti upućen u propise o računovodstvu proračuna, niti njima može biti vezan. Drugo, u godišnjem financijskom planu

trebalo je planirati sredstva za isplatu ove naknade, jer ista Uprava ima podatke o nekretninama koje su bile privremeno preuzete.

Predstavnicima Uprave je na sastanku ukazano koje posljedice njihov stav ima ovakvim postupanjem u predmetima pritužitelja. Naime, odbijanjem ove isplate, pritužiteljima bi preostalo da se obrate državnom odvjetništvu sa zahtjevom za naknadu štete, pa onda eventualno redovnom sudu tužbom radi naknade štete.

Pučki pravobranitelj smatra ovaj odnos prema građanima neprimjerenim. Predvidljive posljedice su: a) nezadovoljstvo građana, b) nepotrebno opterećenje sudova i c) nepotrebno trošenje sredstava državnog proračuna za isplate po presudama. Pučki pravobranitelj je preporučio razmotriti taj problem i postupiti sukladno navedenoj odredbi Zakona o područjima posebne državne skrbi.

Ishod intervencije pučkog pravobranitelja je pozitivan u odnosu na pritužitelje koji su bili na popisu slučajeva razmatranima na sastanku. Dopisom Uprave za prognanike, povratnike i izbjeglice od 23. siječnja 2006. godine, pučki pravobranitelj je obaviješten da su upućeni dopisi pritužiteljima uz tekst nagodbe koju trebaju potpisati. O predmetima građana koji se nisu obratili pučkom pravobranitelju, a podnijeli su identične zahtjeve, još nemamo saznanja.

Primjer:

Opis slučaja (P.P.-478/04): Pritužitelj sa obitelji živi kao izbjeglica u BiH, a vlasnik je kuće u mjestu K., u Lici, u kojoj se nalazi privremeni korisnik sa obitelji. Zahtjev za povrat imovine podnio je 2000. godine. Pučkom pravobranitelju obratio se u ožujku 2004. godine, tražeći pomoć radi povrata imovine, te navodeći da je privremeni korisnik ostvario pravo na obnovu ali ne želi izaći iz njegove kuće.

Uz pritužbu je pritužitelj dostavio kopiju rješenja Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka RH, Uprave za prognanike, povratnike i izbjeglice, od 30.10.2002. godine, kojim je riješeno:

- ukida se rješenje Komisije o privremenom preuzimanju od 4.1.1996. kojim mu je predana na korištenje nekretnina pritužitelja,
- privremenom korisniku prestaje status,
- nekretnina se vraća vlasniku, i
- privremeni korisnik ne ostvaruje pravo na stambeno zbrinjavanje po Zakonu o područjima posebne državne skrbi i dužan je odmah iseliti iz objekta u kojem se nalazi sa obitelji.

U obrazloženju istog rješenja stoji da su privremeni korisnici ostvarili pravo na obnovu i da im je obnovljena obiteljska kuća u mjestu I., te da je izvršen tehnički pregled iste kuće 30.7.1997. godine.

Poduzete mjere: Na traženje pučkog pravobranitelja, Uprava za prognanike, povratnike i izbjeglice dostavila je više očitovanja s priloženom dokumentacijom, a održan je i sastanak (15. ožujka 2005.) predstavnika Ureda pučkog pravobranitelja i Uprave.

Radi složenosti predmeta, potrebno je kronološki navesti činjenice u postupku.

a) Iz naknadno pribavljene dokumentacije proizlazi sljedeće:

- privremeni korisnik sa obitelji imao je 1991. godine prijavljeno prebivalište na adresi kuće u mjestu I., vlasnice M.Č., supruge njegova pok. brata,

- ista kuća je obnovljena i obavljen je tehnički pregled 30.7.1997. godine,

- godinu dana kasnije, 13.8.1998. godine nadležni ured Županije karlovačke donosi rješenje o pravu vlasnice M.Č. na obnovu iste kuće (?), protiv kojega je podnesena žalba,

- žalba je usvojena drugostupanjskim rješenjem od 21. rujna 2001. godine.; osporeno rješenje djelomično je poništeno, jer je pogrešno utvrđeno da je u kući M.Č. živjela jedna obitelj, već je točno da su u kući živjele dvije obitelji, jer da je obitelj privremenog korisnika imala status podstanara.

b) Nakon navedenog drugostupanjskog rješenja iz 2001. godine, Uprava za prognanike, povratnike i izbjeglice donosi uvodno navedeno rješenje od 30.10.2002. godine, u kojem se, između ostaloga, navodi da je privremeni korisnik ostvario pravo na obnovu kuće (na adresi vlasnice M.Č.)!?

c) Na zahtjev privremenog korisnika, dana 29. ožujka 2003., Uprava za prognanike, povratnike i izbjeglice donosi "Suglasnost za stambeno zbrinjavanje darovanjem osnovnog materijala za izgradnju obiteljske kuće", u mjestu G., na vlastitom zemljištu privremenog korisnika.

d) Dana 11.5.2004. godine, Uprava daje dopunu navedene Suglasnosti, darovanjem građevinskog materijala radi popravka i obnove kuće izgrađene na toj adresi.

e) Dana 7.9.2004. godine, Uprava izdaje privremenom korisniku nalog za iseljenje iz kuće pritužitelja, budući da je istekao rok od 90 dana po posljednjoj isporuci građevinskog materijala, na što se isti oglašio.

f) Nakon više telefonskih upita o stanju predmeta, Uprava dostavlja dopis od 28. siječnja 2005. godine, kojim obavještava pučkog pravobranitelja da nadležnom državnom odvjetništvu nije još uvijek predloženo pokretanje sudskog postupka radi iseljenja, jer se čeka

podatak, zatražen u siječnju 2005., od Uprave za obnovu obiteljskih kuća, o količini i cijeni građevinskog materijala isporučenog privremenom korisniku, nakon čega će se tužbom ujedno potraživati i šteta od privremenog korisnika.

Pučki je pravobranitelj odmah upozorio da su rokovi za podnošenje prijedloga nadležnom državnom odvjetništvu Zakonom određeni, da su to hitni postupci, te da nema osnova za odgađanje, budući da je postupak naknade štete potpuno odvojen od predmeta iseljenja, te da se tužba radi naknade štete može podnijeti u roku od tri godine.

g) Na sastanku u Upravi za prognanike, izbjeglice i povratnike, održanom 15. ožujka 2005. godine (državni je tajnik bio spriječen prisustvovati), ukazano je na niz nepravilnosti u rješavanju ovog predmeta, te na činjenicu da je, u ovom predmetu, zakonski rok za podnošenje prijedloga državnom odvjetništvu istekao početkom rujna 2004. godine. Ukazano je na činjenicu da je tužba radi naknade štete protiv privremenog korisnika odvojen predmet i da se (višemjesečnim) čekanjem podataka o cijeni građevinskog materijala produžava kršenje prava pritužitelja, protivno Zakonu o područjima posebne državne skrbi, te je zatraženo da se odmah postupi sukladno čl. 18. istog Zakona.

h) Dopisom od 11. svibnja 2005. pučki je pravobranitelj obaviješten da je nadležnom državnom odvjetništvu dostavljen zahtjev za pokretanje sudskog postupka radi iseljenja privremenog korisnika.

Ishod slučaja: U prosincu 2005. godine, Uprava za prognanike, povratnike i izbjeglice obavijestila je pučkog je pravobranitelja da je privremeni korisnik iselio i da je vlasnik stupio u posjed svoje imovine.

Zaključak: U postupku je nedvojbeno utvrđena povreda prava vlasnika dugotrajnošću postupka i povreda odredaba Zakona o područjima posebne državne skrbi. Uprava za prognanike, povratnike i izbjeglice u ovom je predmetu očito postupala u korist privremenog korisnika, a na štetu vlasnika nekretnine, pri tome ne poštujući važeće propise Republike Hrvatske.

Imovina oduzeta za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine

Tijekom 2005. godine bilo je u radu iz ovog područja ukupno 62 pritužbe građana (od toga ih je 40 podneseno tijekom 2005.), koje su se odnosile na postupke koji se vode po zahtjevima podnesenim sukladno Zakonu o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine (nadalje: Zakon o naknadi).

U odnosu na 2004. godinu, kada je zaprimljeno iz ovog područja 37 pritužbi, bilježi se neznatno povećanje broja pritužbi.

Pritužbe su podnesene, najčešće, iz sljedećih razloga:

1. odugovlačenje postupka pred prvostupanjskim i drugostupanjskim tijelom,
 1. opstrukcija u provođenju postupka povrata oduzetih nekretnina,
 2. pritužbe koje se odnose na zakonsko reguliranje povrata oduzete imovine.

ad. 1. Provođeci ispitne postupke po pritužbama iz ovog područja, utvrđeno je da postupci traju neopravdano dugo, bez obzira na subjektivne i objektivne poteškoće koje prate službe u provođenju istih. Naime, prvostupanjski postupci, u prosjeku, traju šest, a drugostupanjski dvije godine. Uočeno je da nema razlike u trajanju postupaka koji se vode u Gradu Zagrebu u odnosu na one koji se vode u manjim gradovima i mjestima (koja nisu opterećena tako velikim brojem predmeta).

Iz očitovanja nadležnih tijela, dostavljenih pučkom pravobranitelju, razvidno je da se u postupcima (pokrenutima 1997. godine) poduzelo premalo. Uglavnom se prikupljala dokumentacija, a po intervenciji pritužitelja, odredilo ročište. U mnogim predmetima još nije doneseno niti prvostupanjsko rješenje. U većini predmeta se donose djelomična rješenja. Djelomična rješenja donose se o dijelu zahtjeva, tj. o imovini kod koje je status potpuno utvrđen i neupitan, dok za preostali, složeniji dio zahtjeva tek predstoji postupak rješavanja. U nekim predmetima, od zaključenja rasprave do donošenja rješenja protekne više od godine dana. Prvostupanjski postupci koji su okončani usvajanjem zahtjeva podnositelja (makar i djelomičnim), redovno su popraćeni izjavljivanjem žalbe od strane Općinskog državnog odvjetništva, Građansko-upravnog odjela, te drugih zainteresiranih osoba (najčešće pravnih osoba koje koriste poslovni prostor koji je predmetom postupka povrata).

Razlozi na strani pritužitelja, koji dovode do odugovlačenja postupka, sastoje se uglavnom u podnošenju nepotpunih zahtjeva za povratom imovine. Uslijed toga prvostupanjsko tijelo u pravilu nije u mogućnosti postupati u takvim predmetima, već poziva podnositelje da svoje zahtjeve dopune.

Poteškoće s kojima se susreću pritužitelji kada su dužni uz zahtjev dostaviti dokumentaciju određenu člankom 67. Zakona o naknadi, odnose se na nemogućnost pribavljanja akata o oduzimanju imovine kao i povijesnih zk izvadaka sa svim upisima o imovini, zbog raznih okolnosti u kojima je razvlaštenje vršeno pri čemu je dokumentacija često uništena ili zagubljena, kao i zbog većeg proteka vremena od oduzimanja imovine u kojem je došlo do društvenih promjena, pa tako i do promjene titulara vlasništva te oznaka čestica i površine u provedenim postupcima uređivanja poljoprivrednog zemljišta (arondacija, komasacija i sl.).

Nadalje, u nekoliko je slučajeva odugovlačenje postupka uslijedilo zbog potrebe provođenja vještačenja i nepridržavanja vještaka zadanim rokovima za izradu i dostavu nalaza, te neprimjerenog odugovlačenja sa izradom istog (više od 2 g.).

Uočen je i problem visokih troškova utvrđivanja vrijednosti nekretnina koje se vraćaju podnositelju zahtjeva. U jednom predmetu, troškovi vještačenja vrijednosti jedne šume, po vještaku šumarske struke, iznose 7.558,96 kn (unatoč postojećoj procjeni vrijednosti od strane Hrvatskih šuma sa kojom se podnositelj zahtjeva slaže).

Dakle, podnositeljima zahtjeva nameću se visoki troškovi postupka koje su dužni sami snositi, jer se, prema obrazloženju drugostupanjskog tijela »postupak vodi na zahtjev stranke, pa je dužna snositi troškove jer je iste stranka sama izazvala«. Ponekad postoji nerazmjernost troškova postupka u odnosu na vrijednost samih nekretnina.

Dugotrajnost postupka dovodi i do propadanja i devastacije nekretnina određenih za vraćanje što samo dodatno financijski opterećuje njihove vlasnike.

Objektivni momenti najčešće navedeni u izvješćima kao razlozi dugotrajnosti postupaka su: otežano rješavanje predmeta zbog nemogućnosti pribave potrebnih dokaza, složenost postupaka i njihov broj, te nedostatan broj državnih službenika za obavljanje poslova povrata imovine.

Valja međutim napomenuti, da je prilikom ispitivanja pritužbi građana na odugovlačenje u odlučivanju Ministarstva pravosuđa kao drugostupanjskog tijela, pučki pravobranitelj uočio, da isto ne postupa promptno, pa je tako zabilježeno čekanje preko 20 mjeseci na dostavu izvješća.

ad. 2. Pritužbe su se odnosile i na različite oblike opstrukcije povrata imovine kao i na različite kriterije u rješavanju koji »bude određene sumnje«.

U Uredu je zaprimljena općenita pritužba na postupanje imovinsko pravnih službi u Gradu Zagrebu koji rješavaju u prvom stupnju o povratu imovine, kako u pogledu brzine rješavanja pojedinih predmeta u odnosu na druge, tako i na netransparentno zaključivanje nagodbi gradskih vlasti sa podnositeljima zahtjeva kada se radi o nekretninama u središtu grada za koje postoji interes gradske vlasti, kao i na nedostatnost nadzora nad radom gradskih službi.

Povrat imovine podnositeljima zahtjeva je otežan i stoga što državno odvjetništvo sudjelujući u postupku traži priraštaj u korist Republike Hrvatske odnosno lokalne zajednice umjesto onog sunasljednika koji nije podnio zahtjev, iako prema usvojenom shvaćanju i sudskoj praksi Upravnog suda RH, Republika Hrvatska stječe pravo vlasništva na imovini

samo onda kad zahtjev nije podnesen ili je odbijen, a u svim ostalim slučajevima imovina se daje u vlasništvo zakonskim nasljednicima prvog nasljednog reda koji su zahtjev za vraćanje imovine podnijeli.

Također pritužbe ukazuju i na otpor zkr odjela općinskih sudova u provođenju zabilježbe privremenih mjera radi zabrane raspolaganja, odnosno, kada zabilježbe i postoje, neovisno od njih dolazi do neovlaštenog raspolaganja nekretninama i provedbe upisa u zemljišne knjige. Također je zabilježena pritužba na postupanje Trgovačkog suda zbog objave javne prodaje jednog hotela u Dubrovniku u stečajnom postupku, prije pravomoćnog okončanja izlučne parnice bivših vlasnika kojima su te nekretnine konfiscirane. Bivši vlasnici su od suda zatražili povlačenje javnog oglasa kako ne bi trpjeli nenaknadivu štetu te upozorili da bi javnom prodajom nekretnina onemogućilo im se pravo na naturalnu restituciju koja im po zakonu pripada.

Pri tome iz pritužbi proizlazi da u opstrukciji ne sudjeluju samo neposredno zainteresirane fizičke i pravne osobe, već ponekad država ne vodeći računa o provođenju povrata oduzete imovine vlasnicima, dodjeljuje u zakup poljoprivredno zemljište čiji je povrat zatražen od prijašnjih vlasnika.

Jedna je pritužba podnesena zbog načina na koji jedinice lokalne samouprave, putem općinskih vijeća odrađuju program raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH. Naime, u postupku se pogodovalo privatnim interesima pojedinih članova općinskog vijeća koji su, kao zakupoprимci većih površina državnog poljoprivrednog zemljišta, pri izradi programa o raspodjeli, odnosno raspolaganju državnog zemljišta, nastojali zaštititi svoje interese. Zemlju koju imaju u zakupu odredili su za prodaju, tako da postanu vlasnici iste. Bivšim vlasnicima nudi se povrat na drugoj lokaciji, koja nije dobra za poljoprivrednu obradu, u susjednom selu, te im se prijeti ako to ne prihvate, da će po sili zakona dobiti državne obveznice.

Poteškoće povratu oduzete imovine također pričinjava provedena pretvorba i privatizacija zbog unošenja oduzetih nekretnina u temeljni kapital poduzeća. Uslijed toga, kod vrednijih nekretnina, koje su postale dijelovi poduzeća u pretvorbi u gradovima očigledna je opstrukcija.

Zabilježena je pritužba na opstrukciju postupka povrata, od strane Hrvatskog fonda za privatizaciju, na način da nisu rezervirane dionice za prijašnjeg vlasnika, zatim, nedostavljanjem uredu državne uprave procjene vrijednosti nekretnina poduzeća, bez čega se prijašnji vlasnik u postupku ne može izjasniti o svojem izboru: da li će naknadu prihvatiti u dionicama iz portfelja HFP ili u obveznicama RH, a bez čega ured državne uprave ne može

donijeti rješenje o povratu imovine, što je njegovo pravo sukladno čl. 45 Zakona o naknadi. Pritužbe se odnose na tajkunizaciju i naknadno unošenje zemljišta u društvenom vlasništvu koje nije bilo u knjigovodstvenoj aktivi poduzeća i tako nije ušla u procjenu kapitala, nego je naknadnom pretvorbom, bez naplate, postalo kapitalom poduzeća koje je nakon toga postalo privatno vlasništvo.

Vezano uz ovo pitanje upućena je pritužba pučkom pravobranitelju i na provedeni postupak pretvorbe i privatizacije poduzeća od strane Agencije za rekonstruiranje i razvoj Republike Hrvatske, a nakon što su prikupljene prijave bivših vlasnika za denacionalizaciju 1991. godine. Naime, pritužitelji navode da Agencija, iako je znala za bivše vlasnike, nije im dostavljala rješenja kojim je dala suglasnost za pretvorbu, čime ih je onemogućila u sudjelovanju u tim postupcima, kao i u pokretanju upravnog spora tj. u traženju sudske zaštite prava.

ad. 3. Pučki pravobranitelj i nadalje zaprima pritužbe vezano uz zakonsko uređenje povrata oduzete imovine. Najčešći prigovori postojećem Zakonu o naknadi su bili:

-da nisu dosljedno provedena pravila o nasljeđivanju i da narušava ravnopravnost zakonskih i oporučnih nasljednika, tako da potonjima znatno ograničava njihova osnovna prava, te da obrazloženje zakonodavca za takvu zakonsku regulativu - kako se vodio ekonomskom situacijom i mogućnostima RH pri određivanju tko može biti nasljednik naknade - nije dostatno obrazloženo,

- zbog ograničenja kruga ovlaštenika naknade na prvi nasljedni red.

Također su zabilježene pritužbe podnositelja koji su podnijeli zahtjeve 1991. godine te po istima nisu primili nikakve odgovore, odnosno po istima se nije postupalo, a kasnije nisu podnijeli zahtjeve u rokovima propisanim Zakonom o naknadi odnosno ZID Zakona o naknadi.

Konačno, kasnilo se u donošenju pojedinih provedbenih propisa, pa je tako Pravilnik o mjerilima za utvrđivanje naknade za oduzeto građevinsko zemljište i poslovni prostor (NN br. 204/03) objavljen tek 30. prosinca 2003. godine (a primjenjuje se od 01. 4. 2004. godine), zbog čega je, u ovom dijelu, nerješavanju predmeta znatno doprinijelo i nepostupanje najviših tijela izvršne vlasti.

Iz analize podnesenih pritužbi, proizlazi da se pravo na povrat imovine ostvaruje sporo i mukotrpno.

Primjeri:

(1.) Opis slučaja (P. P. -598/05.) Pučkom pravobranitelju obratio se e-mailom g. K. D. iz K, s pritužbom na rad Ispostave O. Ureda državne uprave u K.ž., iz koje proizlazi da povodom pravodobno podnesenog zahtjeva za povrat ekspropiriranih nekretnina u predmetu naknade za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine do sada nisu poduzete nikakve radnje u postupku kao i da podnositelji zahtjeva ne mogu dobiti nikakvu informaciju o stanju predmeta.

Poduzete mjere: Pučki pravobranitelj je dopisom od 10. svibnja 2005. g. zatražio od navedene Ispostave izvješće o stanju predmeta kao i o razlozima eventualnog nepostupanja.

Ishod slučaja: Pučki pravobranitelj zaprimio je izvješće Ispostave O. od 18. svibnja 2005. godine, iz kojeg proizlazi, da je podnositelj zahtjev za naknadu ekspropiriranih nekretnina podnio 6. veljače 1997. godine, te da je pismeno i usmeno upozoren da je dužan upotpuniti zahtjev shodno odredbama čl. 66 i 67, Zakona o naknadi (NN 92/96). Podnositelj je, 17. listopada 2002. godine, organu dostavio rješenje o nasljeđivanju iza pok. oca. Međutim, da bi organ uprave mogao postupati po zahtjevu ovlaštenika, potrebno je dostaviti smrtni list za pok. oca, domovnice i rodne listove nasljednika prema rješenju o nasljeđivanju kao i rješenje o eksproprijaciji predmetnih nekretnina. Kopiju izvješća pučkom pravobranitelju prvostupanjsko tijelo dostavilo je na znanje pritužitelju. Povodom zaprimljenog izvješća, pučkom pravobranitelju se e-mailom ponovno javio pritužitelj iskazujući zadovoljstvo zbog dobivenog pismenog očitovanja o razlozima nepostupanja u njegovom predmetu. Izvijestio je pučkog pravobranitelja da će dostaviti traženu dokumentaciju prvostupanjskom tijelu radi nastavka postupka, uz napomenu, da nije istinit navod izvješća da je pismeno i usmeno upozoren o potrebi upotpunjavanja zahtjeva.

Napomena: Nakon zaprimanja izvješća pučki pravobranitelj nije dodatno provjeravao istinitost iznesenih razloga zbog kojih postupak do sada nije započeo. Očigledno je da pritužitelj nije predao potpuni zahtjev kao i da prvostupanjsko tijelo nije zatražilo, odnosno pribavilo po službenoj dužnosti potrebnu dokumentaciju, niti poduzelo bilo kakve radnje u postupku. Po mišljenju pučkog pravobranitelja, za potpunu pasivnost tijela u razdoblju od 8 godina neprihvatljiva su opravdanja razlozima koja su navedena u izvješću.

Utvrđena je teža povreda prava pritužitelja na vođenje upravnog postupka povodom pravodobno podnesenog zahtjeva kao i prava da se o zahtjevu u razumnom roku odluči.

(2.) Opis slučaja (P. P. -1394/05.) Pučkom pravobranitelju obratila se gđa. B. V. iz Njemačke, s pritužbom na rad Ministarstva pravosuđa zbog dugotrajnosti postupka po žalbi

koju je protiv djelomičnog rješenja Gradskog ureda za imovinsko-pravne poslove od 06. lipnja 2003. godine izjavila gđa. Š. I. J. kao zainteresirana osoba u postupku radi povrata nacionaliziranih nekretnina, dana 29. rujna 2003. godine

Poduzete mjere: Pučki pravobranitelj zatražio je od Ministarstva pravosuđa izvješće o razlozima nedonošenja rješenja o žalbi u roku određenom člankom 247. Zakona o općem upravnom postupku.

Budući Ministarstvo pravosuđa nije postupilo po traženju pučkog pravobranitelja u roku od 30 dana, pučki pravobranitelj uputio je požurnicu.

Ishod slučaja: Nepoznat. Ministarstvo pravosuđa nije postupilo po traženju pučkog pravobranitelja niti nakon zatražene požurbe. Očigledna je povreda prava pritužiteljice na odlučivanje o njenom zahtjevu u razumnom roku.

Napomena: U predmetnom slučaju prvostupanjsko tijelo je nakon 6 godina od podnošenja zahtjeva za povrat odlučilo samo o dijelu zahtjeva djelomičnim rješenjem. Usljed znatnog prekoračenja roka za rješavanje po žalbi (o istoj nije odlučeno niti nakon više od 2 godine od izjavljivanja zainteresirane osobe), proizlazi, da nakon više od 8 godina trajanja upravnog postupka nije konačno odlučeno ni o dijelu zahtjeva pritužiteljice.

(3.) Opis slučaja (P. P. -1589/05.) Pučkom pravobranitelju pismeno se obratio g. F. S. iz Trogira, sa upitom hoće li se pri ulasku Hrvatske u Evropsku uniju mijenjati odredbe Zakona o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine (92/96, 92/99, 80/02, 81/02) temeljem kojih u ovlaštenike naknade ne spadaju nasljednici II nasljednog reda prijašnjeg vlasnika.

Poduzete mjere: Pučki pravobranitelj je dopisom od 28. prosinca 2005. g. izvijestio pritužitelja o izraženom pravnom shvaćanju Ustavnog suda Republike Hrvatske o tom pitanju iz Odluke i rješenja Ustavnog suda RH br. U-I-673/1996. i dr. od 21. travnja 1999. godine (NN 39/99 i 42/99 –ispr.) prema kojem je navedeno pitanje ovisno o procjeni i volji zakonodavca da li će propisati određena pravila i u kojem opsegu odrediti naknadu ili vraćanje imovine, jer ista nisu podvrgnuti kontroli ustavnosti. Kako se, prema mišljenju Ustavnog suda RH, u čl. 9 Zakona o naknadi ne radi o nasljeđivanju, već o određivanju kruga ovlaštenika naknade koji su samo određeni pravilima iz prvog nasljednog reda Zakona o nasljeđivanju, određivanje, odnosno proširenje kruga ovlaštenika naknade politički je i ekonomski uvjetovano, zbog čega se niti ishod ne može unaprijed predvidjeti.

Ishod slučaja: Pučki pravobranitelj na upit pritužitelja o mogućem proširenju kruga ovlaštenika naknade na II. nasljedni red ulaskom Republike Hrvatske u Evropsku uniju ne

može dati odgovor, jer je volja zakonodavca determinirana političkim i ekonomskim razlozima.

Stanovanje

Tijekom 2005. godine, Ured pučkog pravobranitelja zaprimio je 47 pritužbi iz oblasti stanovanja, što je upola manje nego u prethodnoj godini (103). Osnovni uzrok tome jest izmjena propisa kojima je rješavanje postupaka koji se odnose na stanarsko pravo prešlo iz nadležnosti upravnih tijela, na sudove, pa je najveći broj postupaka, započetih po ranijim propisima, dovršen.

Stanarsko se pravo ranije utvrđivalo u upravnom postupku, rješenjem nadležnog tijela državne uprave. Nadležnost upravnih tijela za rješavanje odnosa u području stanovanja prestala je stupanjem na snagu Zakona o najmu stanova iz 1996. godine, kada je institut stanarskog prava prestao važiti, osim za određene postupke koji su bili započeti prije stupanja na snagu Zakona o najmu stanova. U razdoblju od donošenja Ustava RH iz 1990. godine do stupanja na snagu Zakona o najmu stanova iz 1996. godine, institut stanarskog prava je postao naročito važan donošenjem Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo iz 1991. godine (nadalje: Zakon o prodaji stanova). Naime, tim je Zakonom omogućen otkup stana onima koji su imali stanarsko pravo na stanovima u društvenom vlasništvu, ali velik broj stanara nije regulirao svoj status. Takve je stanare Zakon o prodaji stanova potaknuo da pred nadležnim upravnim tijelom pokrenu postupak radi priznavanja stanarskog prava. Iako je opći prekluzivni rok za podnošenje zahtjeva za kupnju stana istekao 31. prosinca 1995. godine (na oslobođenim područjima krajnji je rok bio 31. prosinca 1996. godine a u hrvatskom Podunavlju taj je rok produljen do 31. prosinca 1997. godine), još uvijek nisu okončani svi postupci koji se vode radi otkupa stana. Ovo se prije svega odnosi na otkup državnih stanova na kojima je pravo raspolaganja preneseno na središnja državna tijela (Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo obrane, Ministarstvo pravosuđa).

Najčešći razlozi zbog kojih državni stanovi nisu otkupljeni su (dugotrajni) sudski sporovi (radi: iseljenja, utvrđenja prirode stambenog prostora, utvrđenja pravne osnove korištenja stana i sl.).

Pri sklapanju ugovora o prodaji, moraju biti ispunjene zakonske pretpostavke. U nekim je predmetima zapažena dvojbena praksa da prodavatelj stana traži pravomoćnu sudsku odluku o utvrđenju činjenice koja nije u neposrednoj vezi sa uvjetima potrebnima za sklapanje ugovora o prodaji (npr. da li je tužba bivšeg nositelja stanarskog prava, radi smetanja posjeda, prepreka sklapanju ugovora o prodaji).

U nekim slučajevima, tijelo koje raspolaže stanom utvrđuje na temelju subjektivne ocjene jesu li ispunjeni uvjeti za sklapanje ugovora o kupoprodaji stana, što ima za posljedicu dovođenje građana u položaj pravne nesigurnosti. Time se rješavanje zahtjeva za kupnju odgađa preko mjere razumnog roka u kojem je pitanje kupnje valjalo riješiti.

Postoji još jedan neriješen problem u oblasti stanovanja. Radi se o pritužbama zaštićenih najmoprimaca u stanovima u privatnom vlasništvu, s jedne, te vlasnika tih stanova, s druge strane. Prvi traže da im se omogući otkup stana, navodeći da su diskriminirani u odnosu na sve ostale građane koji su uspjeli otkupiti stan. Vlasnici, pak, smatraju da su oštećeni time što ne mogu doći u posjed svoje imovine i njome slobodno raspolagati. U svrhu rješavanja ovoga pitanja, Vlada Republike Hrvatske pristupila je izradi zakona kojim će biti okončana ova sporna pitanja. Do donošenja ovog zakona, nema osnova za postupanje po ovim pritužbama.

Primjeri:

(1.) Opis slučaja (P.P.-28/05): Gospodin A. S. iz Z. podnio je pritužbu na rad Službe za stambene poslove MO RH zbog neostvarivanja prava na kupnju stana u vlasništvu Republike Hrvatske.

Stan u kojem stanuje, dodijeljen mu je na korištenje rješenjem Stambene komisije MO RH, od 10. srpnja 1996. godine. Zahtjev za kupnju stana, prema uvjetima Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, podnio je MO RH temeljem Odluke Vlade o prodaji stanova u vlasništvu RH kojima upravlja Ministarstvo obrane, dana 22. listopada 1996. godine. MO nije realiziralo prodaju stana u roku od 60 dana od dana zaprimanja zahtjeva gospodina A. S., i to iz razloga trajanja sudskog postupka za otkaz stanarskog prava prijašnjoj stanarki. Stanarsko pravo otkazano je ranijoj stanarski pravomoćnom sudskom odlukom od 23. svibnja 2002. godine. Međutim, buduće da je ona pokrenula parnični postupak radi smetanja posjeda stana, prodaja nije realizirana niti do dana podnošenja pritužbe pučkom pravobranitelju.

Poduzete mjere: S obzirom da spor radi smetanja posjeda nije od utjecaja na donošenje odluke o pravu na kupnju stana, odnosno s obzirom da su se uvjeti za donošenje odluke o prodaji stana stekli već danom pravomoćnosti presude o otkazu stanarskog prava na ovom stanu ranijoj stanarki, Ministarstvu obrane predloženo je da s gospodinom A. S. sklopi ugovor o prodaji.

Na prijedlog pučkog pravobranitelja radi sklapanja kupoprodajnog ugovora, MO RH dostavilo je očitovanje, navodeći da se odluka o prodaji ne može donijeti prije pravomoćnog dovršenja spora radi smetanja posjeda. Ostajući kod ranije zauzete ocjene o načinu rješavanja ovog pojedinačnog slučaja, MO RH ponovo je upozoreno da se takvo stajalište ne može uzeti

valjanim, te da se zauzetim stajalištem pritužitelja neosnovano drži u stanju pravne nesigurnosti. Stajalište sukladno stajalištu pučkog pravobranitelja zauzelo je u ovom slučaju i ODO u Zagrebu, kao opunomoćenik tužene Republike Hrvatske (dopis ODO, broj Ps-DO-507/99 od 4. lipnja 2004.).

Radi upotpunjavanja postupka, na slučaj je upozoreno i Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, cit.: " U tijeku postupka kojega provodi pučki pravobranitelj utvrđeno je da, protivno stajalištu i uputi Općinskog državnog odvjetništva u Zagrebu i Pučkog pravobranitelja, Služba za stambene poslove MO RH odbija sklopiti ugovor o prodaji stana gospodinu A. S., prije pravomoćnog okončanja parnice o smetanju posjeda za ovaj stan. Nepostupanje po dobivenoj uputi obrazlaže se dosadašnjom praksom Službe za stambene poslove. Nadalje, utvrđeno je da je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske obaviješteno o tomu da je postupak za kupnju stana po zahtjevu gospodina A. S. stavljen u mirovanje. Istom obaviješću, Služba za stambene poslove zatražila je mišljenje Državnog odvjetništva RH za daljnje postupanje".

Na traženje Ureda pučkoga pravobranitelja, Državno odvjetništvo RH Građansko-upravni odjel dostavio je dopis, broj: ..., od 25. svibnja 2005. godine, kojim je MO RH upozoreno da tužba radi smetanja posjeda nije prepreka za sklapanje ugovora o prodaji stana.

Dovršenje slučaja: Služba za stambene poslove MO RH izvijestila je Ured pučkoga pravobranitelja da se postupilo po prijedlogu pučkog pravobranitelja (od 31. siječnja, 11. svibnja i 19. prosinca 2005.), te da je sa A. S. potpisan ugovor o kupoprodaji stana u Z.

(2.) Opis slučaja (P.P.-1293/02): Gospođa A. V. iz K. prvi se puta obratila Uredu pučkoga pravobranitelja u 2002. godini. Međutim, kako još uvijek nije riješila problem zbog kojega se pritužila pučkom pravobranitelju, ocijenila je potrebnim ponovo izjaviti pritužbu zbog povrede prava. U konkretnom slučaju, radi se o pravu na drugi stan, sve u smislu čl. 8. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo.

U pitanju je stan u stambeno-poslovnoj zgradi zaštićenoj kao kulturno dobro, k tomu statički ugroženoj i neuvjetnoj za stanovanje. Stan je (ipak) ugovorom od 22. srpnja 1997. godine prodan stanarki. Postavilo se upitnim dopuštenost prodaje, odnosno valjanost ugovora o kupoprodaji, sklopljenim na temelju Zakona o prodaji stanova. Stan je državni (u vlasništvo prenesen nacionalizacijom, prijašnji vlasnik nije postavio zahtjev za naknadu), nalazi se u zaštićenom spomeniku kulture, te prema čl. 3. Zakona o prodaji stanova nije mogao uopće biti predmet prodaje. Davatelj stana na korištenje, odnosno jedinica lokalne samouprave bila je dužna stanaru, umjesto prodaje ovog stana, osigurati (do 30. lipnja 2003. godine) drugi

odgovarajući prazan stan, kojega nositelj stanarskog prava može kupiti prema uvjetima spomenutog Zakona.

U međuvremenu je utvrđeno da je cijela zgrada postala vlasništvo Republike Hrvatske.

Grad K., kao prodavatelj stana, odbija odgovornost za već sklopljeni ugovor, pa tako i za osiguravanje drugog stana u smislu Zakona o prodaji stanova. Obrazloženje nalazi u činjenici da se radi o nekretnini u vlasništvu Republike Hrvatske, a ne jedinice lokalne samouprave.

Poduzete mjere: Polazeći od podatka o vlasništvu zgrade u kojoj se nalazi stan pritužiteljice, Središnji državni ured za upravljanje državnom imovinom upozoren je na uočene nepravilnosti kod rješavanja prijedloga pritužiteljice za obnovu postupka prodaje stana. Naime, Povjerenstvo Vlade za upravljanje imovinom Republike Hrvatske je zahtjev odbilo, uz obrazloženje da u vrijeme podnošenja pritužiteljičinog prijedloga zgrada nije bila proglašena ruševnom i nije imala status zaštićenog spomenika kulture.

Stoga se ponovo upozorilo na ovaj slučaj, te istaknulo da je odlučno pitanje kasnije riješeno bitno drugačije, te su se stekli uvjeti za ponovno raspravljanje o zahtjevu pritužiteljice i po prijedlogu pučkog pravobranitelja, cit.: "Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Uprava za inspekcijske poslove, je rješenjem klasa: UP/I-362-02/05-02/1625, urbroj: 531-07/11/VBT-05-2, građevinu proglasilo ruševnom, te naredilo otklanjanje oštećenja. Istim se rješenjem, u dijelu obrazloženja, utvrđuje da se građevina nalazi u povijesno urbanoj cjelini Grada K., te da je upisana u registar nepokretnih spomenika kulture, broj: ..., od 17. studenoga 1987. godine".

Upozorenjem od 23. svibnja 2005. godine zatražena je dostava očitovanja na istaknute primjedbe, kao i cjelovito izvješće o tome na koji će se način zaštititi prava pritužiteljice kod izvršenja naredbe građevinskog inspektora.

Napomena: Zatraženo izvješće u ostavljenom roku nije dostavljeno Uredu pučkoga pravobranitelja. Postupak ispitivanja nije dovršen.

(3.) Opis slučaja (P.P.-435/05): Gospođa J. Đ. raspolaže pravomoćnom presudom Općinskog suda u K. od 13. ožujka 2003. godine, kojom je utvrđena zaštićenim najmoprimcem na stanu u K., površine 55,23 m². Temeljem ove presude, Upravi za prognanike, povratnike i izbjeglice podnijela je zahtjev za sklapanje ugovora o najmu stana sa zaštićenom najamninom. Međutim, ugovor zatražen prije tri (3) godine, još uvijek nije sklopljen. Pritužiteljica nije u posjedu stana.

Poduzete mjere: S obzirom da je u pitanju stambeno zbrinjavanje nositelja stanarskog prava na stanu na području od posebne državne skrbi, od Uprave za prognanike, povratnike i

izbjeglice zatražena je dostava očitovanja o razlozima zbog kojih u ovom pojedinačnom slučaju stečeno, utvrđeno i priznato pravo na stan do sada nije ostvareno. U zaprimljenom odgovoru je, kao razlog nerješavanja stambenog pitanja pritužiteljice, navedeno da na području K. nema slobodnog odgovarajućeg stana, te da zahtjev za stan nije na redu rješavanja, utvrđenom prema Pravilnika o redu prvenstva.

Stoga je ocijenjeno potrebnim ponovo skrenuti pozornost na pravo pritužiteljice, cit.: "status zaštićenog najmoprimca utvrđen na određenom stanu, a to znači da pritužiteljici valja dati ugovor o najmu sa zaštićenom najamninom za taj stan i uvesti je u posjed tog stana. Stoga je upit, postavljen dopisom od 25. kolovoza 2005. godine, postavljen u smislu presude koja djeluje među strankama (RH i pritužiteljica), te je autoritativan regulator pravnih odnosa stranaka na koje se odnosi".

Upozoreno je, također, da dostavljeno obrazloženje ne sadrži podatke temeljem kojih bi se mogao raspraviti slučaj povrede prava: je li stan slobodan; je li prethodno potrebno stambeno zbrinuti osobu, koja je u međuvremenu u stan uselila s drugog osnova (legalno ili bespravno), te se objektivna mogućnost (raspoloživi drugi stan) odnosi na stambeno zbrinjavanje trećega (rok iz Pravilnika o redu prvenstva), a ne na pritužiteljicu; nema podatka o roku u kojem će, shodno činjeničnom stanju (stan je useljiv/neuseljiv), biti stvarno ostvaren pravomoćno utvrđen pravni položaj stanarke (ostvareno pravo utvrđeno presudom Općinskog suda u K.).

Napomena: Ishod slučaja nepoznat. Postupak ispitivanja nije dovršen. Naknadno zatraženi podaci nisu u roku od 30 dana dostavljeni Uredu pučkoga pravobranitelja.

Graditeljstvo

Pritužbe zaprimljene tijekom 2005. godine u Uredu pučkoga pravobranitelja radi građenja i u svezi promjene stanja u prostoru, izjavljene su u svezi postupka za ishođenje lokacijske i građevne dozvole i radi postupanja građevinske inspekcije. Na temelju broja zaprimljenih pritužbi 2005. godine (ukupno 106 pritužbi), može se utvrditi da su građani zatražili zaštitu pučkog pravobranitelja u jednakom broju slučajeva kao i u prethodnom izvještajnom razdoblju (u 2004. godini: 93 pritužbe).

Osnovni razlozi zbog kojeg se građani obraćaju pučkom pravobranitelju su ostvarivanje i zaštita prava i pravnih interesa na nekretninama – građevinama u izgradnji, sagrađenim građevinama i građevinskim parcelama. Građani izjavljuju pritužbu kada je dovedeno u pitanje pravo na ishođenje građevne dozvole, građenje građevine, vlasništvo stečeno građenjem, mirno uživanje vlasništva, te dr. prava i ovlaštenja koja proizlaze iz ovih

prava. Dakle, u pitanju su prava građana na nekretninama u upravnompravnim i stvarnopravnim smislu.

Pritužbe radi ishoda građevne dozvole

Investitori podnose pritužbe radi stavljanja prigovora na rad drugostupanjskog tijela, a zainteresirane osobe radi povrede njihovih prava kao stranke u postupku kod prvostupanjskog tijela. Pritužbe zainteresiranih osoba uglavnom sadrže prigovore radi povrede njihovih stečenih prava: mirnog uživanja vlasništva i dosadašnjeg načina uživanja nekretnine. Svi se ovi prigovori u pravilu rješavaju redovnim pravnim putem (pravnim sredstvima: žalbom i upravnom tužbom).

S obzirom da se s izvođenjem građevinskih radova može započeti samo na temelju konačne građevne dozvole, pritužbe najčešće izjavljuju oni investitori koji u razumnom roku ne mogu pribaviti konačnu dozvolu. Zbog žalbe osobe koja ima status stranke u upravnom postupku ishoda građevne dozvole, u pravilu su zatečeni u situaciji da je građevna dozvola drugostupanjskim rješenjem poništena i vraćena na ponovni postupak. Međutim, nakon što je građevna dozvola izdana u ponovnom postupku, pravila redovnog postupka dopuštaju izjavljivanje žalba na "novo" rješenje, a to znači ponovnu provedbu drugostupanjskog postupka. U takvim slučajevima mogućnost pribavljanja konačne dozvole u određenom broju slučajeva postaje stvarno neizvjesno.

Osnovni prigovori iz ovih pritužbi stavljeni su na rad drugostupanjskog tijela, jer da o istom predmetu, odnosno za istu građevinu kod ponovnog rješavanja zauzima različito pravno stajalište, te da se u provedbi postupka na povrede zakona ne pazi po službenoj dužnosti. Prvostupanjsko se rješenje ispituje samo u granicama žalbenih navoda, što ima za posljedicu da se građevna dozvola ponovo može osporavati iz nekog drugog žalbenog razloga, iako je taj isti razlog postojao i u vrijeme prethodnog drugostupanjskog postupka. Investitori prigovaraju, također, da drugostupanjsko tijelo ne primjenjuje pravilo prema kojemu ovo tijelo ima ovlaštenje i mogućnost samo riješiti upravnu stvar.

Kao razlog zbog kojega se investitori pritužuju pučkom pravobranitelju je i pitanje poništenja građevne dozvole u izvanrednom postupku po pravu nadzora. Ovim se pritužbama stavlja prigovor što je uopće dana mogućnost državnom tijelu da građevnu dozvolu može u cijelosti staviti izvan snage. Naime, iz razloga očite povrede materijalnih odredbi građevna se dozvola može poništiti u roku od godine dana od dana konačnosti. Očita povreda materijalnih odredbi Zakona o gradnji je, npr. i povreda odredbi o izradi i sadržaju projekta ili promjena prostornog plana. Ovi i dr. razlozi slične prirode, a zbog kojih se nakon što je postala

konačnom, najčešće i pravomoćnom, građevna dozvola može staviti izvan snage, razlog su pravnoj nesigurnosti. Neposredna posljedica poništene građevne dozvole je šteta počinjena investitoru.

Zakonom o gradnji povreda materijalnih odredbi nije stupnjevana (lakše i teže povrede Zakona), tako da nije niti neposredno propisano da se za sve lakše povrede i nepravilnosti, odnosno one koje su otklonjive, prethodno izdaje zaključak s naredbom o otklanjanju utvrđenih nedostataka u zadanom roku. U takvom bi se slučaju, prvostupanjskom tijelu, odnosno investitoru pružila mogućnost na ispravak npr. glavnog projekta. Ukoliko investitor ne bi u zadanom roku postupio po zahtjevu, građevna bi se dozvola tek tada po pravu nadzora u cijelosti poništila.

Na temelju broja zaprimljenih pritužbi radi poništenja građevne dozvole po pravu nadzora, ne može se kategorički tvrditi da je pitanje izvanrednog poništenja građevne dozvole iz razloga "lakše" povrede materijalnih odredbi naročiti problem, te u kojoj se mjeri stvarno iz takvih razloga građevne dozvole stavljaju izvan snage, da bi to zahtijevalo hitnu izmjenu i dopunu Zakona o gradnji. Međutim, kod eventualne izmjene i dopune Zakona o gradnji svakako treba raspraviti pitanje o pružanju mogućnosti za ispravak naknadno utvrđene "lakše" nepravilnosti.

Pritužbe građana koji u postupku izdavanja građevne dozvole imaju status stranke u upravnom postupku, odnose se na povredu prava koja su u pravilu ograničena na zaštitu prava i pravnih interesa susjeda. Valja primijetiti da se ovo pravo katkada koristi preko razumne mjere. Dosadašnji način uživanja vlastite nekretnine ne znači ujedno i pravo na stavljanje zabrane susjedu da kao investitor gradi u skladu s prostornim planom i pravilima graditeljske struke. Međutim, mora se reći da je istodobno pravo susjeda na sudjelovanje u postupku u dovoljnoj mjeri jamstvo da će se kod izdavanja građevne dozvole poštovati i uvažavati postojeće stanje i/ili običaji gradnje na određenoj lokaciji. Sudjelovanje susjeda u postupku naročito dolazi do izražaja u onim slučajevima u kojima je za konkretnu parcelu dopuštena mogućnost šireg tumačenja (npr. kada se utvrđuju uvjeti za gradnju koja je provedbenim odredbama plana predviđena kao iznimka). Susjed i treći s pravnim interesom za određenu gradnju su ujedno neposredni jamci za sprečavanje izvođenje novih zahvata, kojim bi se prostor mogao dovesti u nepopravljivo stanje. Donošenjem prostornih planova očekuje se da će se uspostaviti stanje veće pravne sigurnosti.

Pritužbe na postupanje građevinske inspekcije

Određivanje prava koje je povrijeđeno u postupku građevinske inspekcije redovito se pojavljuje kao pitanje koje se ne može jednostavno odrediti unutar granica nadležnosti pučkog pravobranitelja. Naime, primarno je pitanje u kojoj se mjeri pučki pravobranitelj uopće može umiješati radi zaštite prava na zadržavanje građevine u prostoru i radi vlasništva, ako je nekretnina sagrađena bez građevne dozvole ili ako se kod građenja odstupilo od građevne dozvole. Stoga su u prvom redu predmet razmatranja i ispitivanja primjena pravila postupka i pravo zainteresirane osobe.

Pritužbe na postupanje građevinske inspekcije su, u pretežnom broju, izjavljene prvenstveno iz razloga povrede prava za koja zaštitu pruža sud. Radi se o pritužbama susjeda radi prekoračenja međe građenjem, nastanka štete od izvođenja građevinskih radova na susjednoj parceli/građevini, smetanju posjeda i ograničenju mirnog uživanja vlasništva. S obzirom na broj i sadržaj, pritužbe se pretežno izjavljuju u svezi slučajeva stambene obiteljske gradnje. Pritužbe radi zauzimanja i smetanja javnih površina, odnosno pritužbe izjavljene radi onemogućavanja javnog dobra svima na redovnu upotrebu, su povremene i sporadične.

Osnovni prigovori podnositelja pritužbi na rad građevinske inspekcije odnose se na neprovođenje postupka izvršenja i na nepriznavanje statusa stranke u postupku. Prema Zakonu o gradnji, susjed u inspeksijskom postupku nema status stranke. Ukoliko je prijavio izvođenje radova, tada ima (samo) pravo na dobivanje obavijesti o stanju utvrđenom u postupku inspeksijskog nadzora nad građenjem.

Isključivanje susjeda iz inspeksijskog postupka kod građana nije prihvaćeno kao razložno i logično zakonsko rješenje, jer je za sve slučajeve gradnje bez građevne dozvole i protivno dozvoli susjed po prirodi stvari osoba suprotstavljenog interesa i osoba kojoj se ne može osporiti neposredni interes za uspostavu zakonitog stanja i otklanjanje svih posljedica koje su mu nametnute kao trpljenje.

S obzirom na broj zaprimljenih pritužbi u kojima se ističe neizvršenje naredbe građevinskog inspektora, dolazi se do zaključka da se radi o pitanju koje se mora riješiti bez odlaganja, kao sistemsko pitanje. Utvrđuje se da se nesuspenzivnost žalbe u pravilu ne koristi. Na temelju zaprimljenih pritužbi, moglo bi se zaključiti da se ovo utvrđenje odnosi u prvom redu na izvršenje naredbe uklanjanja, rjeđe za naredbu obustave gradnje i otklanjanje oštećenja. Izvršenje naredbe uklanjanja i uspostave prijašnjeg stanja provode se unutar zakonskog roka od deset (10) godina, ali u svakom slučaju na temelju inspeksijskog rješenja koje je već postalo konačnim u upravnom postupku.

Do neizvršenja i odgađanje izvršenja dolazi i iz razloga propusta građevinske inspekcije. Inspekcijski postupak se najčešće završava zaključkom o dozvoli izvršenja. Ukoliko izvršenik sam ne postupi po naredbi iz inspekcijskog rješenja, izvršenje se putem druge osobe u pravilu odgađa, preko razumne mjere. Ovo potvrđuju pritužbe zaprimljene 2005. godine. Naime, pritužbe izjavljene zbog neizvršenja inspekcijske naredbe odnose se na rješenja donesena prije četiri godine i ranije, dakle, preko mjere razumnog roka. Dodatno, zabilježen je slučaj (opisan u primjeru broj 7. ovog poglavlja), u kojem je zbog propusta nadležnog tijela, a u predmetu radi uklanjanja bespravno sagrađenog objekta, dostava akta izvršeniku trajala pet godina.

Odredba kojom se propisuje da žalba ne odgađa izvršenje rješenja građevinskog inspektora, u postupku ispitivanja po pritužbi uzima se kao upozorenje investitorima da će, za slučaj upuštanja u bespravnu gradnju, biti dužni snositi posljedice za svoje nezakonito ponašanje.

Praksa odgode postupka izvršenja naredbe uklanjanja građevine, do dovršenja žalbenog postupka, u skladu je s ustavnim pravom na žalbu. Pred tijelom državne uprave nije osigurana druga pravna zaštita, pa bi, za slučaj da se isključi pravo na žalbu protiv pojedinačnog upravnog akta o uklanjanju, bilo onemogućeno pravo na drugostupanjski postupak. Naime, druga pravna zaštita osigurana je izvan tijela državne uprave, u sudskom postupku za naknadu štete.

Naredbe građevinske inspekcije o obustavi daljnje gradnje i uklanjanja bespravne građevine su 2005. godine izvršene u znatno većem broju slučajeva nego u ranijem razdoblju. Kategorički stav središnjeg državnog tijela za izmjenu običaja započinjanja gradnje bez građevne dozvole, u prvom se redu pokazuje kao odlučan stav za uspostavu ravnopravnog odnosa prema građanima (prema građanima koji se drže zakona). Sprečavaju se novi slučajevi bespravne gradnje, neovisno o tomu je li u pitanju obiteljska građevina, višekatna stambeno-poslovna građevina ili jednostavni, pomoćni objekt.

Na temelju pojedinačnih pritužbi građana koji su se obratili pučkom pravobranitelju, mogao bi se izvesti zaključak da je građevinska inspekcija "zatrpana" prijavama gradnje pomoćnih, manjih gospodarskih objekata i jednostavnih objekata. U pitanju su prijave podnesene za pomoćne objekte na područjima izvan urbanih naselja (gradovi, naselja gradskog tipa), odnosno za one objekte koji se s obzirom na namjenu podižu na parceli obiteljske stambene zgrade. Ove su gradnje u nadležnosti građevinske inspekcije, samo iz razloga jer je i za gradnju ovih objekata potrebno odobrenje županijskog ureda. Odobrenje se daje kao lokacijska dozvola, odnosno potvrda na idejni projekt o suglasnosti s lokacijskim

uvjetima. Međutim, osnovni povod za podnošenje zahtjeva građevinskom inspektoratu radi intervencije na licu mjesta su međususjedski ili suvlasnički sporovi.

Pitanje najjednostavnijih pomoćnih objekata izvan većih naselja trebalo bi se urediti na drugi način, izmjenom i dopunom propisa koji određuje objekte za koje nije potrebna građevna dozvola (postavljanjem posebnih uvjeta npr. za lokacije, namjene, veličine i dr.). Nadležnost za izvršenje očevida radi utvrđivanja stanja stvari za ove objekte (kontrolni pregled ili prvi izvid), može provesti jedinica lokalne samouprave (građevinski redar). Ukoliko se kod kontrolnog očevida utvrdi teža nepravilnost (npr. gradnja većeg objekta u površini i/ili visini od dopuštenoga, objekta druge namjene i dr. odstupanje), zapisnik o utvrđenom dostavlja se građevinskoj inspekciji, kao zahtjev za provedbu postupka. Time bi se diplomirani inženjeri Uprave za inspeksijske poslove (čl. 151. Zakona o gradnji), "oslobodili" postupanja u jednostavnim stvarima u kojima nije učinjena povreda propisa, nije učinjena teža povreda propisa i kada je utvrđena lakša nepravilnost na upozorenje jedinice lokalne samouprave otklonjena odmah i bez odlaganja.

U ovom je izvještajnom razdoblju građevinska inspekcija omogućila pučkom pravobranitelju sve potrebne podatke, dostavom cjelovitih izvješća, i to ažurnije nego tijekom prethodnog izvještajnog razdoblja. Također, potrebno je posebno istaknuti da je, za sve slučajeve za koje je zatražena dostava podataka, proveden postupak ponovnog preispitivanja.

Primjeri:

(1.) Opis slučaja (P.P.-453/05): N. K. u svojoj pritužbi navodi nesavjesno i nemarno postupanje županijske Službe za graditeljstvo u D, zbog čega nije riješeno pravno stanje njegove obiteljske kuće u Naselju S. Prije nego se obratio pučkom pravobranitelju, pomoć za rješavanje pitanja ishoda građevne dozvole, gospodin K. je zatražio neposredno od Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. Međutim, do dana podnošenja pritužbe nije provedena niti jedna radnja u postupku.

Na temelju dokumentacije i podataka koji su dostavljeni uz pritužbu, došlo se do zaključka da postoji osnovana sumnja da su prava pritužitelja povrijeđena uslijed nastupa okolnosti, koje se mogu staviti na teret tijela državne uprave i djelatnika u tom tijelu, te djelatnika u službi nadležnoj za izdavanje zatražene dozvole. Spis predmeta, osnovan 1991. godine po zahtjevu gospodina K., a kojega je sam označio kao "prijava za izgradnju i legalizaciju", navodno je zagubljen.

Gradnja je započeta (i dovršena) temeljem uvjeta uređenja prostora; s obzirom da je gradnja izvedena u skladu s uvjetima uređenja prostora, u to se vrijeme nije mogla uzeti kao

gradnja bez građevne dozvole. Zahtjev za građevnu dozvolu nije podnesen u roku važenja uvjeta uređenja prostora (dvije godine), a kako je gospodin K. prekoračio rok u kojem se temeljem ishodenih uvjeta uređenja prostora moglo zatražiti odobrenje za građenje, zahtjev koji podnosi dana 28. ožujka 1991. godine, označio je kao "Prijava za izgradnju i legalizaciju". Po zahtjevu od 28. ožujka 1991. godine nije provedena niti jedna radnja u postupku. Zbog njegove preuranjenosti, po ovom zahtjevu nije proveden postupak po službenoj dužnosti niti temeljem Zakona o postupanju s objektima građenim protivno prostornim planovima i bez odobrenja za građenje (1992.-1995.). Radi legalizacije obiteljske kuće, pritužitelj ponovo pokreće upravni postupak, novim zahtjevom za lokacijsku dozvolu, od 31. kolovoza 2000. godine. Zahtjev je nakon gotovo pet godina odbijen rješenjem Službe za prostorno uređenje, zaštitu okoliša, graditeljstvo i imovinsko-pravne poslove u D. (28. travnja 2005.).

Razlog za odbijanje zahtjeva za ishodenje lokacijske dozvole je u odredbi čl. 36. Prostornog plana općine Dubrovnik ("Sl. glasnik općine Dubrovnik", br. 13/86, 10/97, 3/89, 9/91), jer za područje na kojem je sagrađena ova obiteljska kuća nije donesen provedbeni plan, konkretno detaljni plan uređenja.

Poduzete mjere: Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva predloženo je utvrditi je li ukidanje prostornog plana stvarni razlog zbog kojeg se, temeljem uvjeta uređenja prostora od 6. srpnja 1988., nije mogla ishoditi građevna dozvola, odnosno rješenje o odobrenju građenja.

Predloženo je, također, utvrditi razloge zbog kojih zahtjev, označen u pritužbi kao "prijava za izgradnju i legalizaciju", nije rekonstruiran, nakon što je neprijeporno utvrđeno da je zagubljen.

Polazeći od razloga za odbijanje zahtjeva za lokacijsku dozvolu (nedostatak DPU), nametnuo se zaključak da se za predmetno područje od 1991. godine (i ranije), ne izdaju lokacijske dozvole, a slijedom toga i ne odobrava bilo kakva gradnja. Međutim, pritužitelj raspolaže drugačijim podacima i dokazima (preslike građevnih dozvola, fotografije). Nadalje, imajući u vidu odredbu čl. 88. st. 2. al. 1. Zakona o gradnji, nametnulo se i pitanje u kojoj je mjeri nedostatak provedbenog plana stvarno razlog zbog kojega obiteljska kuća N. K. do sada nije legalizirala, te je Ministarstvu postavljen upit: je li u razdoblju od 1991., odnosno od 2000. do 2005., građevna dozvola mogla biti izdana?

Uvažavajući činjenicu da su uslijed različitih okolnosti učinjeni propusti i kod državnih tijela i od strane investitora, Ministarstvu je predloženo da se uključi u rješavanje slučaja gospodina N. K., cit.: " te da se učini sve radi dovršenja i konačnog rješavanja pitanja

legalizacije ove obiteljske kuće (u povodu tužbe, u postupku nadzora, obnovom postupka, ili na dr. način). Na ovo upućuje i obveza pridržavanja načela zaštite prava građana i načela pomoći stranci.", a ukoliko je pozitivno rješenje izvjesno, da "slučaj" stavi u stanje mirovanja do donošenja provedbenog plana.

Napomena: Protiv drugostupanjskog rješenja u predmetu odbijanja zahtjeva za lokacijsku dozvolu gospodin K. je pokrenuo upravni spor.

(2.) Opis slučaja (P.P.-1509/05): Gospođa A. M. iz Z. je u Nj. sagradila stambenu građevinu na temelju rješenja tadašnjeg Općinskog komiteta za urbanizam, građevinarstvo, stambeno-komunalne poslove Općine K., od 8. veljače 1984. godine. U tijeku gradnje je odstupila od odobrenja za građenje. Pritužiteljica je stambeni objekt upisala u zemljišnu knjigu na temelju odobrenja za građenje.

Nadzor građevinske inspekcije proveden je dvadeset i jednu godinu nakon izgradnje, i to samo zbog gradnje na susjednoj parceli. Iako se sada na građevini ne izvode radovi, rješenjem građevinske inspekcije, od 13. veljače 2004. godine, izdana je naredba obustave gradnje, a rješenjem od 4. kolovoza 2005. godine i naredba uklanjanja dijelova građevine. Protiv rješenja građevinskog inspektora, gospođa M. izjavila je žalbu.

Poduzete mjere : Za građevinu sagrađenu na temelju rješenja iz čl. 28. Zakona o izgradnji objekata (Narodne novine, br. 52/81), nije bilo potrebno ishoditi dozvolu za upotrebu objekta, a rušenje se nije moglo provesti, ako je izgrađen s izdanim uvjetima uređenja prostora. Dokumentacija dostavljena uz pritužbu upućivala je na ozbiljnu sumnju u to ima li uopće mjesta provedbi inspekcijskog postupka za ovoj objekt. Ocijenjeno je da je za utvrđivanje stanja stvari provedenih inspekcijskih postupaka potrebno posebno utvrditi valjanost i zakonitost izdanih naredbi. Unatoč tomu što žalba ne odgađa izvršenje, pitanje valjanosti rješenja o obustavi građenja mora biti raspravljeno prije započinjanja postupka uklanjanja. Odluka o žalbi protiv rješenja o obustavi radova bitna je primarno za ocjenu ima li uopće mjesta za provedbu daljnjeg postupka.

Stoga je Upravi za inspekcijske poslove Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva predloženo utvrditi razloge zbog kojih je u ovom pojedinačnom slučaju izdana naredba uklanjanja, te započet postupak izvršenja (zaključak o dozvoli izvršenja od 31. listopada 2005.), prije nego je uopće dovršen drugostupanjski postupak, pokrenut žalbom protiv rješenja o obustavi građenja i usklađivanju izvedenog stanja s odredbama Zakona o gradnji (naredba usklađivanja iz t. 3. izreke rješenja). Naročito je

istaknuto kao upitno može li ova građevine, neovisno o eventualnom odstupanju od odobrenja, uopće biti predmet nadzora.

S obzirom da se inspekcijska rješenja odnose na isto činjenično i pravno stanje, predloženo je da se ispitni postupak po traženju pučkog pravobranitelja spoji u jedan postupak.

Napomena: Postupak je u tijeku.

(3.) Opis slučaja (P.P.-364/05) : Gospodin L. D., iz Z., pritužio se na rad Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva kao tijela drugog stupnja, i to na odluku donesenu u drugostupanjskom postupku radi ishoda građevne dozvole za gradnju stambeno-poslovne građevine u K., te na postupanje istog tijela u povodu pokrenutog upravnog spora.

Gradnja je započeta temeljem građevne dozvole, od 7. kolovoza 1990. god., izdane prijašnjem investitoru. Prijašnji investitor je odstupio od pravomoćne građevne dozvole iz 1990. godine. Stoga je L.D., kao novi investitor, 2002. godine podnio zahtjev za izdavanje lokacijske dozvole (pravomoćna 12. lipnja 2002.), a 2003. godine zahtjev za izdavanje građevne dozvole. Međutim, građevna dozvola iz 2003. godine je poništena u drugostupanjskom postupku. U ponovljenom postupku izdana je građevna dozvola, od 1. prosinca 2004. godine, koja je u drugostupanjskom postupku ponovo poništena, rješenjem od 12. travnja 2005. godine. S obzirom da su razlozi ponovnog poništenja građevne dozvole u bitnome isti, tužbom od 11. svibnja 2005. godine, investitor je pokrenuo upravni spor.

Iako je pokrenut upravni spor, Ministarstvo dopisom od 6. listopada 2005. godine, daje primjedbe i nalog za provedbu (drugog) ponovnog postupka Službi za prostorno uređenje, zaštitu okoliša, graditeljstvo i imovinsko-pravne poslove Ureda državne uprave Ličko-senjske županije. Međutim, ove primjedbe u bitnome izlaze izvan granica u kojima je raspravljena poništena građevna dozvola, te na taj način odstupaju od drugostupanjskog rješenja koje je predmet izvršenja (izlazi izvan granica žalbenih navoda prihvaćenih drugostupanjskim rješenjem od 12. travnja 2005.).

Poduzete mjere: Na temelju činjeničnog stanja, a u smislu instrukcije iz odredbe čl. 90. st. 2. Zakona o gradnji ("Narodne novine", br.100/04) za izdavanje građevne dozvole za već izgrađenu građevinu, Ministarstvu je predloženo da izvrši uvid u sve predmete označene građevne dozvole, te da utvrdi: je li u postupku koji je prethodio drugostupanjskim odlukama (od 12. travnja 2005. i 25. kolovoza 2004.), uopće raspravljeno u kojoj su mjeri žalbeni razlozi stvarno osnova za poništenje građevne dozvole, te jesu li od takvog bitnog utjecaja da

je po zahtjevu investitora trebalo stvarno donijeti drugačiju odluku - je li u pitanju slučaj da građevna dozvola uopće ne može biti izdana kako je zatražena, i to iz urbanističkih i građevinskih razloga.

S obzirom da je pokrenut upravni spor, predložena je provedba postupka u smislu čl. 261. ZUP-a, u granicama predmeta postupka u kojima je proveden drugostupanjski postupak.

Drugostupanjski je postupak vođen dva puta. Stoga je naročito skrenuta pozornost i zatraženo da se utvrdi je li drugostupanjski postupak proveden na način da se čini povreda prava investitora/pritužitelja, tako što se usvajanjem žalbenih razloga neposredno stvarno pogodovalo strankama u postupku ove građevne dozvole, a na štetu investitora.

Napomena: Postupak je u tijeku.

(4.) Opis slučaja (P.P.-166/05): Gospodin I. Č. vlasnik je stare kuće u selu B. kod P. Pritužba gospodina Č. odnosi se na rad Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, jer su pri donošenju drugostupanjskih rješenja zauzeta dva različita stajališta o istoj pravnoj stvari. Posjeduje dva drugostupanjska rješenja, klasa: UP/II-350-05/97-05/1226 urbroj: 531-05/2-97-2 i klasa: UP/II-350-05/03-02/1361 urbroj: 531-04/1-04-03. Međutim, iako je već u prvom postupku raspravljeno pitanje udaljenosti građevine od susjedne međe, posljednjim rješenjem (od 18. studenoga 2004.), isto pitanje se ponovo raspravlja pred Ministarstvom, te donosi bitno drugačija odluka. Konkretno, radi se o žalbenom prigovoru minimalne udaljenosti građevine od susjedne međe. Drugostupanjskim rješenjem od 28. listopada 1997., Ministarstvo ne prihvaća ovaj žalbeni prigovor, jer se radi o građevini u nizu (stara 150 godina). U ponovnom postupku, prigovor udaljenosti postojeće građevine od međe je razlog zbog kojega je prvostupanjsko rješenje poništeno i spis vraćen na ponovni postupak.

Poduzete mjere: Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva dostavljen je zahtjev da provjeri izloženi prigovor te utvrditi je li u postupku pred Ministarstvom učinjena povreda načela zakonitosti, te povreda pravila upravnog postupka, u smislu odredbe čl. 263. st. 1. toč. 2. Zakona o općem upravnom postupku (u istoj stvari je ranije doneseno pravomoćno rješenje kojim je ta upravna stvar drugačije riješena). Ukoliko se utvrditi da je prigovor osnovan, predložena je provedba postupka po pravu nadzora.

Napomena: U tijeku je izvanredni postupak po pravu nadzora.

(5.) Opis slučaja (P.P.-604/05): Gospođa V. M. smatra da joj je nepravilnim radom Službe za prostorno uređenje u S. učinjena gruba povreda prava na građenje. Naime, neposredni razlog za podnošenje pritužbe je odbijanje njezinog zahtjeva za ishođenje

lokacijske dozvole za formiranje građevinske parcele i građenje stambene građevine. Za upravni spis i postupak proveden je i nadzor upravnog inspektora Središnjeg državnog ureda za upravu (izviješće od 27. svibnja 2005. god.). Rješenje o odbijanju zahtjeva za lokacijsku dozvolu temelji se isključivo na prethodnom mišljenju, iako isto nema obveznu pravnu snagu. S druge strane, u vrijeme donošenja rješenja (travanj 2004.), prostorno-planski dokumenti nisu sadržavali isključivu zabranu za zatraženi zahvat u prostoru, već su samo sadržavali uvjet usklađivanja gradnje s okolnim građevinama.

Drugostupanjski postupak u svezi iste lokacije proveden je dva puta (rješenje od 5. travnja 2004. i 17. siječnja 2005.).

Poduzete mjere: Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva predložena je provedba postupka nadzora po službenoj dužnosti. Ocijenjeno je potrebni provesti izvanredni postupak kako bi se utvrdilo je li postojala potreba traženja posebnih uvjeta zaštite kulturnog dobra, s obzirom da se ne radi o nepokretnom kulturnom dobru niti o zaštićenoj povijesnoj cjelini, te je li u ponovnom drugostupanjskom postupku, s obzirom da je zahtjev podnesen 19. siječnja 2004., bilo osnova za donošenje konačnog rješenja iz razloga nepostojanja urbanističkog plana uređenja.

Napomena: Izviješće je zatraženo u lipnju 2005. Ishod slučaja nepoznat.

(6.) Opis slučaja (P.P.-2385/03): G. G. d.o.o. Delnice odbijen je zahtjev za ishođenje lokacijske dozvole za stambeno-poslovnu građevinu u R. Investitor je zatečen u nerazumnoj i gotovo bezizlaznoj situaciji. Pravomoćna građevna dozvola je poništena, a zahtjev za izdavanje nove dozvole odbijen. Građevna dozvola 2005. godine ne može biti izdana, jer je stupio na nagu novi Prostorni plan uređenja grada R., a novi urbanistički plan uređenja (još) nije donesen. Do donošenja plana nižeg reda nije moguće izdati lokacijsku dozvolu za gradnju novih građevina. Međutim, stambeno-poslovna građevina je već sagrađena, i to na temelju pravomoćne građevne dozvole (naknadno poništena po pravu nadzora), za istu je izdana uporabna dozvola i upisana je u zemljišnu knjigu.

Protiv rješenja Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva o poništenju građevne dozvole po pravu nadzora pokrenut je upravni spor.

Napomena: Provedbu postupka ispitivanja priječi redovni postupak kod Upravnog suda, u kojem se (tek) treba utvrditi je li u postupku po pravu nadzora učinjena pogrešna primjena materijalnog prava.

(7.) Opis slučaja (P.P.-1082/05): Pritužiteljica L. O., iz Z., navodi u pritužbi povrede vlasničkih prava, do koje je došlo je iz razloga nedjelotvornosti građevinske inspekcije. U konkretnom slučaju radi se o bespravnoj gradnji, te izvođenju građevinskih radova unatoč naredbi građevinskog inspektora o obustavi radova. Gospođa L. O. je do sada već više puta tražila zaštitu svojih prava u upravnom postupku. Međutim, upravna rješenja nisu izvršena. Bespravni investitor dalje postupa protivno naredbama građevinskog inspektora. Pritužiteljica traži da se uspostavi stanje građevine sukladno građevnoj dozvoli, broj: .., od 27. travnja 1979. godine.

Nadalje, na temelju navoda iz pritužbe, može se zaključiti da je suglasnost za priključivanje objekta na električnu struju izdana nakon što je utvrđena zakonska zabrana priključivanja bespravne građevine na komunalnu infrastrukturu (čl. 10. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o komunalnom gospodarstvu, "Narodne novine", br. 82/04).

Poduzete mjere: U povodu pritužbe pokrenut je postupak ispitivanja kod Uprave za inspeksijske poslove ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva.

Predmet postupka građevinskog inspektora je gradnja protivno građevnoj dozvoli. Investitor gradnje je A. Lj. iz Z. U postupku nadzora građevinskog inspektora po službenoj dužnosti nad građenjem, očevidom na licu mjesta je, dana 14. i 17. prosinca 1998., utvrđeno da je kod izvođenja gradnje odstupljeno od građevne dozvole. Na temelju utvrđenog činjeničnog stanja građevinski inspektor je, rješenjem od 4. siječnja 1999., naredio obustavu izvođenja radova na izgradnji dijelova objekta i usklađivanje izvedenog stanja. Za izvršenje naredbe određen je rok od 90 dana od dana primitka toga rješenja, uz prijetnju uklanjanja. Za izvršenje naredbe o usklađivanju izvedenog stanja s odobrenim projektom, investitoru je ostavljena mogućnost ishođenja izmjene i dopune građevne dozvole.

S obzirom da naredna o usklađivanju izvedenog stanja s građevnom dozvolom nije izvršena, građevinski inspektor naredio je uklanjanje bespravno izgrađenih dijelova građevine. Izvršnost rješenja o uklanjanju utvrđena je zaključkom od 18. siječnja 2001. godine. Donošenjem ovog zaključka, smatra se da je započeo postupak izvršenja. Međutim, postupak izvršenja do danas nije proveden i dovršen.

Kao razloge za neizvršenje rješenja, građevinska inspekcija nalazi u činjenici da izvršeniku nije bilo moguće izvršiti dostavu upravnih akata građevinskog inspektora, te da pritužiteljica nije dokazala da je vlasnik čitavog objekta.

Nemogućnost dostave izvršeniku inspeksijskih akata (u razdoblju od siječnja 2001. do prosinca 2005. godine), nije se mogao uzeti valjanim razlogom zbog kojega inspeksijski postupak nije proveden do izvršenja. Neuvažavanje danog obrazloženja temelji se na odredbi

čl. 169. Zakona o gradnji (upravni akt se stavlja na oglasnu ploču Ministarstva, obavijest o tome ostavlja se na gradilištu), a s obzirom da je postupak pokrenut prema ranijem Zakonu, na odredbi čl. 86., 95. i 96. Zakona o općem upravnom postupku.

Nadalje, vlasništvo građevine i (ne)riješeni odnosi između vlasnika na građevini koja je predmet nadzora, ne priječe provedbu postupka, jer nisu uvjet za vođenje postupka građevinskog inspektora po službenoj dužnosti. Stoga se nije moglo prihvatiti osnovanim dostavljeno obrazloženje niti u dijelu kojim se navodi da je razlog neizvršenja rješenja činjenica da gospođa L. O. nije dokazala vlasništvo nekretnine, za cijelo.

Ocijenjeno je da postoji osnovana sumnja da je pravo podnositeljice pritužbe na uspostavu zakonitog stanja građevine povrijeđeno propustima učinjenim u inspekcijskom postupku.

Stoga je zatražena dostava izvješća o mjerama poduzetim radi otklanjanja posljedica propusta, zajedno s očitovanjem na prigovore pučkog pravobranitelja.

Nadalje, postupak ispitivanja proveden je i kod "Elektre" Zagreb, u svezi suglasnosti dane A. Lj. za elektroenergetski priključak bespravne stambene građevine. Upozoreno je da sve okolnosti upućuju na zaključak da je suglasnost za priključivanje objekta na električnu struju izdana nakon što je utvrđena zakonska zabrana priključivanja bespravne građevine na komunalnu infrastrukturu (čl. 10. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o komunalnom gospodarstvu, "Narodne novine", br. 82/04). Stoga je zatražena dostava podatka o danoj suglasnosti (je li dana i kada), te je li označena stambena građevina priključena na električnu mrežu.

Budući da "Elektra" nije dostavila zatraženo, isti je zahtjev ponovljen.

Napomena: Postupak je u tijeku. Odnosi između vlasnika u međuvremenu su riješeni u postupku pred redovnim sudom, a kako proizlazi iz stanja spisa, investitor je stekao uvjete za ishođenje izmjene i dopune građevne dozvole.

(8.) Opis slučaja (P.P.-1258/05): J. G. iz Z. prigovara na rad građevinske inspekcije zbog neizvršenja rješenja o uklanjanju. Naredba uklanjanja izrečena je investitoru I. K. rješenjem od 27. svibnja 1997. godine. Rješenje građevinskog inspektora postalo je konačnim, dana 24. lipnja 1998., a pravomoćnim presudom Upravnog suda, dana 25. siječnja 2001. Međutim, do dana podnošenja pritužbe naredba nije izvršena. Predmet izvršenja je drveno skladište tl. vel. 9,00 x 30, 00 m.

Poduzete mjere: Upravi za inspekcijske poslove Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva upućen je poziv za dostavu podatka o razlogu zbog kojega postupak administrativnog izvršenja, prisilno putem druge osobe nije proveden.

U roku ostavljenom za dostavu zatraženih podataka Uredu pučkoga pravobranitelja dostavljena je obavijest da je postupak izvršenja, započet u listopadu 1998. godine, prekinut iz razloga jer je izvršenik započeo s izvršenjem naredbe (sam je pristupio uklanjanju drvenog skladišta). S obzirom da izvršenik nije u cijelosti uklonio bespravnu građevinu, prisilno uklanjanje je nastavljeno u prosincu 1998. godine. Zbog nepovoljnih vremenskih uvjeta skladište ni tada nije u cijelosti uklonjeno. Ponovni nadzor nad izvršenjem inspekcijskog rješenja izvršen je 9. lipnja. Utvrđeno je da sporna građevina nije u cijelosti uklonjena, te je 21. prosinca 2005. godine nastavljeno s izvršenjem rješenja putem druge osobe, tako da su uklonjeni i preostali dijelovi drvene konstrukcije.

Ishod slučaja: Pritužitelj je obavijestio Ured pučkoga pravobranitelja da je sporna građevina 21. prosinca 2005. godine djelomično uklonjena, a I. K. je isti dan, nakon odlaska inspekcije, na istom mjestu podignuo ogradu. Građenje ograde nije spriječena ni intervencijom djelatnika policije. O svemu je obaviještena građevinska inspekcija, najavljen je ponovni izlazak na parcelu radi uklanjanja ostatka gradnje s čišćenjem gradilišta.

Napomena: U povodu naknadne obavijesti gospodina J.G., u tijeku je postupak radi ispitivanja u svezi istinitosti i točnosti podataka dostavljenih Uredu pučkoga pravobranitelja.

(9.) Opis slučaja (P.P.-735/05) : Gospođa S. B. izjavila je pritužbu na rad građevinske inspekcije. Osnovni razlog pritužbi je neizvršenje rješenja o uklanjanju, od 25. studenoga 2002. godine. Radi se o bespravno sagrađenoj garaži od betonskih blokova, vel. 5,50 m x 4,00 m + betonske stepenice 0,60 m x 2,40 m. Garaža je sagrađena uz postojeću stambenu građevinu, u naselju P., zaseok S., općina D., i to na zajedničkom zemljištu pritužiteljice i investitora.

Interes pritužiteljice za uklanjanje garaže je lokacija na kojoj je garaža postavljena – na putu do bunara, te ista neposredno priječi, kako se u pritužbi navodi, "prolaz stoci na vodu". Obitelj pritužiteljice bavi se uzgojem ovaca i koza, te se radi o njihovom egzistencijalnom pitanju.

Građevinski nadzornik izvršio je očevid na licu mjesta i proveo upravni postupak (izdana je naredba uklanjanja i zaključak o dozvoli izvršenja). Međutim, postupak izvršenja putem druge osobe nije proveden.

Poduzete mjere: U pitanju je povreda vlasničkih prava nastala kao posljedica poremećenih susjedskih odnosa. Uzrok je samovlasno ponašanja jednog vlasnika, odnosno susjeda, gradnjom jednostavne građevine. Iako se radi o privatnim odnosima građana, i to na području izvan područja općine, grada, odnosno izvan područja naselja, u pitanju je nelegalna gradnja, te je potrebna intervencija nadležnih tijela. Pritužbe iste naravi su česte. Po prirodi stvari sve se mogu smatrati ne samo slučajevima bespravne gradnje nego i slučajevima poremećenih susjedskih odnosa.

Garaža je jednostavna građevina, te je za očekivati da se radi o jednostavnim radovima uklanjanja. Dakle, ne nalaze se pravni niti stvarni razlozi koji bi posebno priječili izvršenje radova na temelju zaključka o dozvoli izvršenja, od 8. rujna 2003. godine.

Stoga je Upravi za inspekcijske poslove predložena provedba postupka za izvršenje rješenja o uklanjanju, u najkraće mogućem roku.

U ostavljenom roku od 30 dana Uprava za inspekcijske poslove izvijestila je pučkog pravobranitelja da je postupak administrativnog izvršenja rješenja o uklanjanju putem druge osobe pokrenut, i to zaključkom o dozvoli izvršenja od 20. svibnja 2005. godine, ali se izvršenju prisilnim putem nije do sada pristupilo, jer rješenje o uklanjanju nije postalo pravomoćno. Izvršenik J.B. je pokrenuo upravni spor.

Nadalje, nakon što je izdano rješenje o uklanjanju, izvršenik J. B. je za ovu garažu podnio zahtjev za izdavanje lokacijske dozvole. Dozvola nije izdana (samo) iz razloga nesređenih imovinsko-pravnih odnosa ove dvije obitelji B. na predmetnom zemljištu.

Svi očevidi građevinskog inspektora obavljani su na licu mjesta bez prisustva obje stranke, jer niti jedna stranka nema prebivalište u zaseoku S.

Uprava za inspekcijske poslove je ponovo, dopisom od 19. listopada 2005. godine, upozorila J. B. na neizvršenje rješenja i pozvala na ispunjenje naredbe uklanjanja.

Napomena: Postupak pučkog pravobranitelja je iscrpljen. Građevinska je inspekcija postupila sukladno zakonskim ovlastima. U tijeku je upravni spor.

(10.) Opis slučaja (P.P.-222/05): Gospodina F. D. iz L. je građevinskom inspektoru u R. prijavio gradnju. Pritužbu je izjavio iz razloga "šutnje" po njegovim prijavama bespravne gradnje u M. L. na adresi Sv. M. i na C, jer nije zaprimio obavijest o provedenom nadzoru.

Poduzete mjere: Od Uprave za inspekcijske poslove zatraženo je očitovanje na prigovor "šutnje" iz čl. 154. Zakona o gradnji (najkasnije u roku od 30 dana od dana provedenog nadzora građevinski inspektor pisano obavještava poznatog podnositelja prijave o

utvrđenom činjeničnom stanju i inspekcijskom nadzoru). Dopisom kojim je zatraženo očitovanje ujedno je predloženo da, ukoliko se povodom ovog traženja utvrdi da nadzor nad označenim gradnjama i izvedenim radovima uopće nije proveden, dopis pučkog pravobranitelja valja uzeti kao prijedlog za provedbu postupka, bez odlaganja.

Ishod slučaja: Uredu pučkoga pravobranitelja je sa zakašnjenjem (nakon četiri mjeseca) dostavljeno izvješće o provedenom nadzoru po prijavama F. D. Inspekcijski postupak je proveden, na temelju utvrđenog je činjeničnog stanja izdana je inspekcijska naredba, podnositelj prijave je obaviješten. Postupanje pučkog pravobranitelja time je okončano.

(11.) Opis slučaja (P.P.-861/05): Gospodin K. E., iz V.G., podnio je pritužbu na rad građevinske inspekcije, kojoj je podnio prijavu zbog bespravne (nado)gradnje na objektu susjeda M.R. Rješenjem građevinskog inspektora, od 9. rujna 2002. godine, naređeno je uklanjanje sporne nadogradnje. Pritužitelj je dobio obavijest, od 10. rujna 2004. godine, kojim ga Odjel za izvršni postupak i unapređenje rada područnih jedinica obavještava da je u tijeku postupak za pristupanje neposrednom uklanjanju prijeporne nadogradnje stambene građevine. Međutim, postupak izvršenja do danas nije proveden.

Poduzete mjere: U ispitnom postupku je, temeljem podataka iz navedene obavijesti od 10. rujna 2004. godine, od Uprave za inspekcijske poslove tražena dostava podataka o stanju predmeta, te očitovanje o razlozima neizvršenja naredbe o uklanjanju sporne nadogradnje.

Zatraženi podaci nisu dostavljeni u zakonskom roku, te je zahtjev požuren. U povodu ponovljenog traženja i požurivanja, dostavljeno je traženo izvješće, iz kojega proizlazi da naredba uklanjanja nije izvršena iz razloga što upravni akti nisu na zakonom propisani način dostavljeni izvršeniku. Ured pučkoga pravobranitelja obaviješten je da je tijekom i provedba inspekcijskog postupka u vezi s izvođenjem građevinskih radova na navedenom zemljištu (ne samo za spornu nadogradnju).

Ishod slučaja: Ocijenjeno je da bi provedba daljnjeg postupka Pučkog pravobranitelja bila preuranjena, jer pučki pravobranitelj u pravilu ne postupa u stvarima u kojima je postupak u tijeku. O zauzetom stajalištu obaviješten je podnositelj pritužbe, uz obrazloženje u smislu odredbe čl. 6. Zakona o pučkom pravobranitelju. Obrazloženo je da je potrebno ostaviti državnom tijelu mogućnost da u redovnom postupku donese zakonitu i valjanu odluku i dovrši postupak na propisani način.

(12.) Opis slučaja (P.P.-706): Postupak građevinskog inspektora okončan je 2000. godine po službenoj dužnosti rješenjem o uklanjanju, klasa: UP/I-362-02/00-02/ urbroj: 531-07/2-21/6-00-5. Međutim, iako je pritužiteljica Đ. J. zahtjev za izvršenje podnijela 2003. godine, do dana podnošenja pritužbe, uklanjanje nije provedeno. Dana 3. lipnja 2003. godine, dopisom Uprave za inspekcijske poslove, Odjela za pravne poslove i praćenje stanja, obaviještena je da izvršenje upravnog rješenja putem druge osobe nije provedeno iz razloga (ne)odobrenih sredstava iz Državnog proračuna za 2003. godinu i (ne)uvrštavanja u plan izvršenja.

Poduzete mjere: Na temelju podataka iz pritužbe utvrđuje se da se radi o jednostavnim, pomoćnim građevinama: nadstrešnica i radionica investitora Z. i K. B.

Od Uprave za inspekcijske poslove zatraženo je da, u povodu pritužbe gospođe J., izvijesti pučkog pravobranitelja o razlogu zbog kojeg ove jednostavne građevine nisu uklanjanje putem druge osobe niti u sljedećem proračunskom razdoblju.

U ostavljenom roku dostavljeno je izvješće: Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva utvrdilo je da ne postoje uvjeti za uklanjanje pomoćnih objekata K. B. U postupku rješavanja o žalbi K. B., utvrđeno je da se radi o objektima koji su u katastarskom operatu evidentirani prije 15. veljače 1968. godine. S obzirom da se građevine sagrađene prije navedenog datuma, smatraju sagrađenima temeljem građevne dozvole, inspekcijski postupak je obustavljen. Rješenje o uklanjanju je u drugostupanjskom postupku poništeno, kao i zaključak o dozvoli izvršenja, te ovi akti (više) ne proizvode pravne učinke.

Ishod slučaja: Podnositeljica pritužbe obaviještena je o utvrđenom. Istim je dopisom obaviještena da je postupak ispitivanja dovršen.

(13.) Opis slučaja (P.P.-1143/04) : Gospodin Z. P. iz L. podnio je pritužbu na rad Službe za graditeljstvo u D. Pritužitelj je prekoračio rok u kojem može podnijeti žalbu protiv odobrenja za građenje. S obzirom da nije kao stranka sudjelovao u postupku izdavanja ovog odobrenja, njegova je žalba mogla biti uzeta samo kao prijedlog za obnovu postupka. Razlog pritužbi je upravo neprovedba postupka po njegovom prijedlogu za obnovu postupka građevne dozvole, izdane D. P. za dogradnju stambenog objekta – radione. Radi se o građevnoj dozvoli nekadašnjeg Općinskog komiteta za urbanizam, građevinarstvo, komunalne i stambene poslove Općine D., od 9. kolovoza 1982. godine. Drugostupanjskim rješenjem Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, od 19. rujna 1995. godine, prvostupanjsko rješenje, doneseno po prijedlogu za obnovu postupka, je poništeno i predmet je vraćen na ponovni postupak. Međutim, prema navodu pritužitelja, ponovni postupak nije

proveden, a to konkretno znači da je ostalo na snazi nezakonito odobrenje za građenje iz 1982. godine.

Poduzete mjere: Postupak ispitivanja pokrenut je kod županijske Službe za graditeljstvo Ispostava u D. Uredu pučkoga pravobranitelja dostavljena je obavijest, dana kao obrazloženje za neprovedbu bilo kakvog daljnjeg postupka za prijepornu gradnju, odobrenu rješenjem od 9. kolovoza 1982. godine. Naime, zbog odustajanja podnositelja zahtjeva, zaključkom Ureda za prostorno uređenje, stambeno-komunalne poslove, graditeljstvo i zaštitu okoliša Odjeljak D., od 24. ožujka 1999. godine, obustavljen je postupak za izdavanje odobrenja za dogradnju stambenog objekta – radionice.

Međutim, zaprimljena obavijest nije sadržavala podatke temeljem kojih bi se slučaj mogao cjelovito raspraviti i dovršiti. Stoga je ocijenjeno je potrebnim ponovo obrazložiti zahtjev, cit.: " ... upozoreno je da za predmetno odobrenje za građenje Općinskog komiteta za urbanizam, građevinarstvo, komunalne i stambene poslove Općine D., od 9. kolovoza 1982. godine, na temelju rješenja Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, od 19. rujna 1995. godine, nije proveden postupak u smislu čl. 242. st. 2. ZUP-a, a iz razloga čl. 249. st. 1. t. 9. ZUP-a. Radi se o odobrenju, izdanom na zahtjev D. P. iz L. Prvostupanjska rješenja u povodu obnove postupka, izdana u međuvremenu u smislu presude Upravnog suda od 20. svibnja 1987. godine, poništena su. Poništavanjem rješenja, poništavaju se i sve pravne posljedice koje je poništeno rješenje proizvelo, a to znači da nastupa pravna situacija kao da ista nisu niti donesena –na snazi je odobrenje iz 1982. ... Ukoliko je podnositelj zahtjeva u obnovi postupka, tijekom 1999. godine, odustao od zahtjeva tada je, s obzirom da se radi o jednom upravnom postupku, trebalo donijeti odluku i u odnosu na ranije izdano rješenje po istom zahtjevu ... Podnositelj zahtjeva odustao je od zahtjeva za gradnju garaže. Međutim, postupak je izrekom zaključka stvarno obustavljen u odnosu na nadogradnju radionice. Dakle, ostaje nejasnim odnosi li se zaključak o obustavi upravnog postupka na postupak za gradnju radionice, od kojega je investitor naknadno odustao, ili na postupak za ishođenje građevne dozvole za garažu, koji je investitor eventualno pokrenuo u međuvremenu (drugi postupak)...".

U ovom je slučaju i Upravni sud na temelju cjelokupnog spisa predmeta utvrdio, cit.: "U ponovnom postupku, međutim, niti jednim naknadno donesenim upravnim aktom u postupku obnove prijeporno prvostupanjsko rješenje za građenje nije poništeno ili ukinuto...". Do danas je ostalo nejasnim je li postupak obnove dovršen, te je li odobrenje za gradnju zakonito, a shodno tomu je li potrebno provesti postupak legalizacije ili uklanjanja. Stoga je predloženo preispitivanje svih upravnih predmeta za koje je od 1982. i dalje proveden

postupak, i to u odnosu na pravo stranke Z. P. na sudjelovanje u postupku izdavanja odobrenja za gradnju radionice na lokaciji prilaznog puta.

Napomena: Nakon 24 godine od izdavanja odobrenja za građenje bez sudjelovanja prvog neposrednog susjeda u postupku, u tijeku je postupak prvostupanjskog tijela radi utvrđivanja valjanosti izdanog rješenja i konačnog dovršenja postupka u skladu s odredbama Zakona o općem upravnom postupku.

Postupanje policijskih službenika

U 2005. godini podneseno je 14 pritužbi na postupanje policijskih službenika, što u odnosu na prethodnu 2004., predstavlja porast za 27%. Iako se ne radi o velikom broju pritužbi, one jasno ukazuju na problem vezan uz sve učestalije, zabrinjavajuće incidente u kojima sudjeluju policijski službenici, za vrijeme ili izvan obavljanja službe.

Pritužbe građana uglavnom se odnose na neprofesionalno, pa čak i nezakonito postupanje, suprotno čl. 19. Zakona o policiji (NN 120/00), koji propisuje da je policijski službenik u primjeni policijskih ovlasti dužan postupati čovječno i poštivati dostojanstvo, ugled i čast svake osobe te druga temeljna prava i slobode čovjeka. Takvo je postupanje suprotno i s Kodeksom policije, kojim se izražava potreba i htijenje da služeći građanima, policija poštuje temeljna prava čovjeka, a osobito da djeluje zakonito, profesionalno, odano, povjerljivo, tolerantno i pravično.

Nedvojbeno, najveću pozornost i zabrinutost izazivaju pritužbe koje se odnose na nasilničko postupanje policijskih službenika, poglavito u primjeni sredstava prisile, bilo da se radi o prekoračenju zakonite uporabe sredstava prisile ili nezakonitoj uporabi sredstava prisile, te nedolično ponašanje izvan službe koje sukladno člancima 110., 111. i 112. Zakona o policiji, predstavljaju povredu službene dužnosti.

Posebnu pozornost valja obratiti na pritužbe koje se odnose na neprofesionalan i neuljudan odnos prema strankama, te vrijeđanje i diskriminaciju po nacionalnoj osnovi (poglavito u odnosu na Rome). Jednaka zaštita sloboda i prava svakog pojedinca predstavlja temelj svakog demokratskog društva u kojoj je vladavina prava jedna od temeljnih vrednota njenog ustavnog poretka. Takvo je postupanje u suprotnosti s odredbama Opće deklaracije o ljudskim pravima (čl.1., 2., 3. i 7.).

Pučki pravobranitelj uputio je, 31. kolovoza 2005., dopis Ravnateljstvu policije i Ministarstvu unutarnjih poslova, u kojem izražava svoju zabrinutost sve učestalijim incidentima, te je zatražio izvješće o broju pritužbi građana na postupanje policijskih službenika u proteklih pet godina (ukupan broj, te broj osnovanih i neosnovanih pritužbi),

razloge zbog kojih su pritužbe podnesene, kao i izrečene disciplinske sankcije, te poseban osvrt na mjere i eventualne programe poduzete sa svrhom usavršavanja i naobrazbe policijskih službenika za pružanje zaštite temeljnih ustavnih prava i sloboda i zaštitu drugih Ustavom zaštićenih vrijednosti građanima u skladu s zakonom i drugim propisima. Povodom navedenog dopisa održan je 30. rujna 2005., sastanak sa službenicima Ministarstva unutarnjih poslova, a Ravnateljstvo policije je dostavilo vrlo detaljno, opsežno izvješće.

Iz navedenog izvješća proizlazi da je, u odnosu na 2000. godinu, broj predstavljeni i pritužbi građana Odjelu za unutarnju kontrolu u 2004. gotovo udvostručen (2000. - 613 pritužbi, 2004. - 1 177; međutim, prema podacima Odjela za unutarnju kontrolu u 2000., riješeno je 97,72% pritužbi i predstavljeni građana, dok ih je u 2004. riješeno samo 52,68%). U razdoblju 2000.-2004., najveći broj pritužbi odnosio se na neizvršavanje, nesavjesno, neopravdano ili nemarno izvršavanje službenih obveza.

Tako velik broj neriješenih pritužbi, podnesenih Odjelu unutarnje kontrole koji je nadležan za postupanje po predstavkama i pritužbama građana i pravnih osoba o nezakonitim postupanjima i neprofesionalnom ponašanju zaposlenika Ministarstva unutarnjih poslova, zasigurno ne doprinosi stvaranju povjerenja građana u policiju.

Brzo i transparentno postupanje po pritužbama i predstavkama, jedini je mogući način borbe i suprotstavljanja svim oblicima nezakonitosti unutar Ministarstva unutarnjih poslova. Odlučna osuda i izvjesnost izricanja sankcije za svako neprihvatljivo postupanje policijskih službenika garancija su dostizanja visokih profesionalnih standarda.

U nastojanjima da se uklone nezakonita, neprofesionalna i neetična ponašanja zaposlenika Ministarstva unutarnjih poslova, a poglavito policijskih službenika, nužno je posebnu pažnju posvetiti kontinuiranom obrazovanju i stručnoj obuci putem specijaliziranih tečajeva i seminara.

U dostavljenom Izvješću navodi se da se policijskoj obuci neprestano daje velika važnost. Uzme li se u obzir da se na razini Ministarstva unutarnjih poslova ne vodi cjelovit pregled zaprimljenih i obrađenih predstavljeni i pritužbi, postavlja se pitanje mogućnosti jasnog uočavanja i detektiranja problema, a sukladno tome i osmišljavanja odgovarajućih programa obuke prilagođenih aktualnim potrebama. S obzirom da je Ministarstvo unutarnjih poslova, iniciralo izradu programa za vođenje jedinstvenog pregleda pritužbi i predstavljeni, može se očekivati da će taj nedostatak biti uklonjen.

Suradnju s Ministarstvom unutarnjih poslova u 2005. godini, u predmetima u kojima je pokrenut ispitni postupak, pučki pravobranitelj ocjenjuje uspješnom.

Osobe lišene slobode

Tijekom 2005. godine zaprimljeno je 85 pritužbi radi povreda prava zatvorenika, kažnjenika i pritvorenika, što iznosi povećanje za oko 280% u odnosu na prethodnu 2004. godinu.

Veliki porast zaprimljenih pritužbi nije neočekivan, s obzirom da je od listopada do prosinca 2005. pučki pravobranitelj, sukladno čl. 15. Zakona o pučkom pravobranitelju i čl. 23. Poslovnika o radu pučkog pravobranitelja pregledao sve kaznionice (Glina, Lepoglava, Lipovica - Popovača, Požega, Turopolje, Valtura), zatvore (Bjelovar, Dubrovnik, Gospić, Karlovac, Osijek, Požega, Pula, Rijeka, Sisak, Split, Šibenika, Varaždin, Zadar, Zagreb), odgojne zavode (Požega, Turopolje), te Zatvorsku bolnicu.

Temeljem obavljenog pregleda, tijekom kojeg je pučki pravobranitelj razgovarao sa zatvorenicima, kažnjenicima i pritvorenicima, te zaposlenicima i obavio neposredan uvid u uvjete života u penalnim ustanovama, sačinjeno je prvo cjelovito izvješće o stanju ljudskih prava u kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima u Republici Hrvatskoj.

Nedvojbeno, najveći problem predstavlja prekapacitiranost svih kaznionica zatvorenog tipa, kao i gotovo svih zatvora, u kojima je prema podacima na dan pregleda popunjenost narasla i preko 170% ukupnog kapaciteta (Osijek, Varaždin, Split). Takva situacija, ne samo da predstavlja ozbiljan sigurnosni problem već rezultira povredom ili ugrožavanjem prava zatvorenika, kažnjenika i pritvorenika kao što su boravak na svježem zraku najmanje 2 sata dnevno (npr. Zatvor u Rijeci), smještaj primjeren ljudskom dostojanstvu i zdravstvenim standardima (npr. u Zatvoru u Sisku u spavaonici u kojoj je 10 zatvorenika, WC je ograđen samo najlonskim zastorom), osiguravanje 4m² i 10m³ za svakog zatvorenika (npr. u Zatvoru u Osijeku 20 je kažnjenika smješteno u prostoriji od 38m²), nemogućnost rada, skraćivanje trajanja posjeta (npr. zatvor u Osijeku) itd. Prekapacitiranost uzrokuje i otežavanje organizacije svakodnevnih aktivnosti zatvorenika, kažnjenika i pritvorenika. Sukladno standardima Europskog odbora za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT), stupanj pretrpanosti u nekom zatvoru ili dijelu zatvora može biti toliki da je sam po sebi neljudski ili ponižavajući.

Veliki udio zatvorske populacije, preko 50% čine pritvorenici, koji se u razgovoru pritužuju na dugotrajnost postupaka, a događa se da je izrečena kazna tek nešto duža od vremena provedenog u pritvoru. U Preporuci br. R (99) 22 Odbora ministara o pretrpanosti zatvora i porastu zatvorske populacije, navodi se da povećanje financijskih sredstava za zatvorski sustav ne predstavlja rješenje prekapacitiranosti već da je potrebno preispitati postojeći zakon i njegovu primjenu u odnosu na pritvor.

Sljedeći uočeni uzrok kršenja prava zatvorenika, kažnjenika i pritvorenika proizlazi iz neodgovarajućih, starih objekata u kojima se kaznionice i zatvori nalaze, a u kojima uvjeti smještaja nisu primjereni ljudskom dostojanstvu i zdravstvenim standardima, niti ne ispunjavaju prostorne, zdravstvene i higijenske uvjete (npr. Kaznionica u Glini zgrada tzv. Internata, Zatvor u Sisku, Zatvor u Osijeku). Spavaonice su u pojedinim zatvorima mračne, vlažne, zagušljive, posteljina i madraci su prljavi, te je ograničena mogućnost održavanja osobne higijene i fizioloških potreba (Sisak, Osijek, Karlovac). Na prozorima pojedinih zatvora i kaznionica su sjenila koja onemogućavaju danje svjetlo i dotok svježeg zraka (npr. Zatvor u Splitu, Zatvor u Sisku, odjel pojačanog nadzora u Kaznionici u Lepoglavi). Neodgovarajući higijenski i zdravstveni uvjeti predstavljaju potencijalnu opasnost širenja zaraza naročito u zatvorima gdje je veliki broj zaraženih hepatitisom C (Zatvor u Zadru, Zatvor u Splitu).

Kršenje prava maloljetnih odgajnika utvrđeno je u Odgojnom zavodu u Turopolju, u kojem nema posebnog odjela skrbi i nadzora, u koji se sukladno čl. 59. i 60. Pravilnika o izvršavanju odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod smješta maloljetnik koji po primitku u Zavod ili tijekom izvršavanja odgojne mjere iskaže izrazite prilagodbene teškoće i otežano prihvaćanje odgojnih utjecaja i mjera utvrđenih pojedinačnim programom postupanja ili radi osobne sigurnosti. S obzirom na prostorne nemogućnosti Odgojnog zavoda ta se zavodska mjera, suprotno zakonu, provodi u Zatvoru u Sisku u potpuno neodgovarajućim uvjetima.

Brojne su pritužbe zatvorenika na rad odjela tretmana, a pritužbe se mahom odnose na nedostatan rad, što je logično s obzirom na prekapacitiranost i nedostatnu popunjenost radnih mjesta službenika tretmana. Posebno se ističe Kaznionica u Lepoglavi u kojoj se nalazi 15 zatvorenika nad kojima se primjenjuje sigurnosna mjera psihijatrijskog liječenja, koja bi se sukladno čl. 20. Zakona o izvršavanju kazne zatvora trebala provoditi u Zatvorskoj bolnici, s obzirom da nema stalno zaposlenog psihijatra, te je rad psihijatarata koji dolaze dva puta tjedno nedostatan.

Veliki problem u organizaciji svakodnevnog života zatvorenika i pritvorenika, svakako je mali broj radnih mjesta, s izuzetkom Kaznionice u Valturi, Kaznionice u Lipovici - Popovači, Kaznionice u Požegi i Kaznionice u Turopolju (npr. u Zatvoru u Osijeku, na dan pregleda, bilo je 178 osoba, od čega ih je samo 5 radno angažirano). Problem radnog angažiranja uzrokovan je nedostatkom prostora za rad i strukovnu naobrazbu te nedostatak poslova.

Nedvojbeno je da kumulativni učinci prekapacitiranosti i loših prostornih, higijenskih i zdravstvenih uvjeta te mala mogućnost radnog angažiranja onemogućavaju ili znatno otežavaju zakonito izvršavanje kazne zatvora.

Temeljem pregleda svih penalnih institucija, može se zaključiti da je u procesu izvršavanja kazne zatvora potrebno, dosljednim provođenjem pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora, uz čovječno postupanje i poštivanje dostojanstva osobe, voditi više brige o ostvarenju svrhe izvršavanja kazne zatvora - osposobljavanju pojedinca za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima.

Primjeri:

(1.) Opis slučaja (P.P.-1248/05): Pučkom pravobranitelju podnesena je pritužba radi postupanja službenika odjela osiguranja Zatvora u Dubrovniku. Pritužitelj navodi da je putem službenika osiguranja želio upravitelju Zatvora podnijeti pritužbu, no službenik odjela osiguranja je istu odbio uzeti i pred zatvorenikom je zgužvao.

Poduzete mjere: Sukladno odredbi čl. 15. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 190/03), zatvorenik ima pravo pritužbe na postupak zaposlenika kaznionice odnosno zatvora. Pritužba se podnosi upravitelju kaznionice ili zatvora usmeno ili pismenim putem.

U ispitnom postupku pučki pravobranitelj zatražio je izvješće upravitelja Zatvora u Dubrovniku o postupanju službenika odjela osiguranja. Iz dostavljenog izvješća proizlazi da je povodom incidenta proveden postupak, no ne navodi se temeljem koje zakonske odredbe, već samo da je službeniku izrečena javna opomena. Budući da je u čl. 49. st. 1. t. 1. Zakona o državnim službenicima i namještenicima, javna opomena propisana kao kazna za laku povredu službene dužnosti, a da je sukladno čl. 37. st. 1. t. 3. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, onemogućavanje ostvarenja zajamčenih prava zatvorenika, predviđeno kao teška povreda službene dužnosti, pučki je pravobranitelj o utvrđenom obavijestio Središnji ured, Uprave za zatvorski sustav, Ministarstva pravosuđa.

Dovršenje slučaja: Središnji ured, Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa obavijestio je pučkog pravobranitelja da je rješenje upravitelja Zatvora u Dubrovniku, kojim je izrečena javna opomena zbog lakše povrede službene dužnosti poništeno, te da je podnesen prijedlog za pokretanje postupka zbog teške povrede službene dužnosti.

(2.) Opis slučaja (P.P.-934/05): Državljanin Venezuele podnio je putem Misije OESS-a u Zagrebu, pritužbu na uvjete izdržavanja kazne zatvora u Kaznionici u Lepoglavi.

Kako proizlazi iz pritužbe zatvorenik ne razumije hrvatski jezik, te se ne može sporazumijevati sa službenicima i ostalim zatvorenicima. U Kaznionici je bio smješten u

neradnu skupinu jer nije položio ispite zaštite na radu radi nepoznavanja hrvatskog jezika. Pohađanje informatičke radionice u slobodno vrijeme, mu je zabranjeno radi verbalnog sukoba sa drugim zatvorenikom. Budući da nema novaca, a telefonski pozivi njegovoj obitelji u Venezueli su skupi, nije bio u mogućnosti kontaktirati sa obitelji.

Poduzete mjere: Pučki pravobranitelj posjetio je pritužitelja u Kaznionici u Lepoglavi te je s njim, uz prisustvo tumača za španjolski jezik razgovarao o uvjetima smještaja i tretmanu, pri čemu je utvrđeno da je glavni uzrok nezadovoljstva, nemogućnost ostvarenja prava na rad iz čl. 14. st.1. t. 4. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 190/03), te nemogućnost razgovora s psihijatrom. Takvoj situaciji doprinosi činjenica da gotovo ni s kim nije mogao komunicirati radi nepoznavanja hrvatskog jezika.

Nakon razgovora, upravitelj Kaznionice obaviješten je o pritužbama zatvorenika. Pučki pravobranitelj predložio je da se zatvoreniku omogući rad i osigura odgovarajuća psihijatrijska terapija, a o poduzetom je zatraženo pismeno izvješće.

Dovršenje slučaja: Prilikom pregleda Kaznionice, šest mjeseci nakon prvog posjeta, u razgovoru pritužitelj navodi da je zadovoljan tretmanom i uvjetima smještaja, budući da je radno angažiran, te da nema psihičkih problema, a pomalo govori hrvatski jezik.

(3.) Opis slučaja (P.P.-831/04): Državljanin Bosne i Hercegovine, koji se nalazi na izdržavanju kazne zatvora u Kaznionici u Lepoglavi, podnio je pritužbu na dugotrajnost postupka transfera iz Republike Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu.

Kako proizlazi iz dostavljene dokumentacije, pritužitelj je u kolovozu 2003. Ministarstvu pravosuđa podnio zamolbu za transfer, na koju nije dobio odgovor. U siječnju se 2004., ponovo obratio Ministarstvu pravosuđa, a budući da mu ni drugi put nije odgovoreno, u svibnju je 2004. podnio pritužbu pučkom pravobranitelju.

Poduzete mjere: Zatvorenikovu zamolbu pučki je pravobranitelj proslijedio Središnjem Uredu, Uprave za zatvorski sustav, Ministarstva pravosuđa, te je zatražio očitovanje o poduzetom. Iz dostavljenog očitovanja Središnjeg Ureda, proizlazi da je zatvorenikova molba za transfer proslijeđena Upravi za međunarodnu pravnu pomoć, suradnju i ljudska prava Ministarstva pravosuđa na nadležno postupanje, no da iz iste nisu dobili povratnu informaciju o stanju spisa. U veljači 2005., pučki pravobranitelj upućuje požurnicu Upravi za međunarodnu pravnu pomoć, suradnju i ljudska prava, nakon čega je dostavljeno očitovanje u kojem se kao razlog nerješavanja navodi dopis Ministarstva pravde BiH u kojem tvrde da nisu zaprimili dokaze o izvršenom uručanju presude osuđeniku, zbog čega je, putem INTERPOLA Zagreb zatražena žurna dostava pravomoćne presude, budući da

je to uvjet donošenja odluke o transferu. U kolovozu 2005., pučki pravobranitelj ponovo traži izvješće Ministarstva pravosuđa o poduzetom u slučaju transfera pritužitelja. U rujnu 2005., Ministarstvo pravosuđa obavještava pučkog pravobranitelja da su presuda i rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine proslijeđene Općinskom sudu u Ivancu, radi postupanja po zamolnici Kantonalnog suda u Novom Travniku.

Dovršenje slučaja: Postupak transfera iz Republike Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu uspješno je dovršen.

(4.) Opis slučaja (P.P.-1295/05): Prilikom pregleda Zatvora u Sisku pučki pravobranitelj upoznat je sa slučajem zatvorenice koja je bila pod utjecajem medikamena te s njom nije bilo moguće komunicirati. Upravitelj Zatvora predočio je podatke o njenom statusu iz kojih se zaključuje uvjeti smještaja i tretman zatvorenice u Zatvoru nisu odgovarajući.

Poduzete mjere: Nakon uvida u osobnik zatvorenice, zatraženo je izvješće Neuropsihijatrijske bolnice «Dr. Ivan Barbot», budući da je zatvorenica kazneno djelo počinila u bolnici za vrijeme psihijatrijskog liječenja. Uvidom u dostavljeno izvješće zaključeno je da je ista u više navrata bila hospitalizirana u Psihijatrijskoj bolnici Vrapče. O utvrđenom je obaviješten Središnji ured, Uprave za zatvorski sustav, Ministarstva pravosuđa, uz preporuku da se zatvorenici osiguraju odgovarajući uvjeti smještaja te odgovarajuća liječnička skrb. Sukladno čl. 106. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 190/03), prema kojem u slučaju težih ili dugotrajnih bolesti za čije uspješno liječenje ne postoje uvjeti u kaznionici, odnosno zatvoru, se zatvorenika na prijedlog liječnika premješta u kaznionicu, odnosno zatvor u kojem postoje uvjeti za takvo liječenje ili u zatvorsku bolnicu, zatražen je premještaj zatvorenice.

Dovršenje slučaja: Središnji ured, Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa obavijestio je pučkog pravobranitelja da je zatvorenica nakon premještaja u Zatvorsku bolnicu, upućena na daljnje izvršavanje kazne zatvora u Kaznionicu u Požegi u kojoj je osigurana odgovarajuća liječnička skrb zatvorenice.

(5.) Opis slučaja (P.P.-859/04): Pučkom pravobranitelju podnesena je pritužba na tretmana ovisnika u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu. Kako pritužitelj navodi, metadonska terapija koju pritvorenicima započnu prije određivanja pritvora, u Zatvorskoj se bolnici ne nastavlja, niti se provodi detoksifikacija.

Poduzete mjere: U ispitnom je postupku pučki pravobranitelj o navedenoj problematici razgovarao sa upraviteljicom Zatvorske bolnice, a radi boljeg upućivanja u metadonsku terapiju i detoksifikaciju zatraženo je i stručno mišljenje prof. dr. sc. Sakomana. Temeljem navedenih razgovora zaključeno je da u pogledu metadonske terapije ne postoji jedinstven stav medicinske struke. Prema riječima upraviteljice Zatvorske bolnice, provođenje detoksifikacije metadonom, nad pritvorenikom ovisnikom koji je započeo metadonsku terapiju prije određivanja pritvora, u pravilu se provodi, iako je ocjena o ordiniranju metadona pitanje svakog pojedinačnog slučaja, pa je stoga moguće da se detoksifikacija ne provede, ukoliko, u konkretnom slučaju, nadležni liječnik tako odluči. Iz navedenog proizlazi, da započinjanje metadonske terapije prije određivanja pritvora, nije garancija da će se ista nastaviti i u pritvoru, što nije u skladu s odredbom čl. 49. st. 1. Pravilnika o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje pritvora.

Pučki pravobranitelj je uputio dopis Središnjem uredu, Uprave za zatvorski sustav, Ministarstva pravosuđa, u kojem se navodi da problem nije u provedbi Pravilnika već u odredbi čl. 49. Pravilnika, koja na nejasan i diskriminirajući način rješava pitanje metadonske detoksifikacije i to stoga što propisivanjem detoksifikacije metadonom samo za ovisnike koji su započeli terapiju prije određivanja pritvora stvara nejednak položaj između pritvorenika, te između pritvorenika i osoba kojima pritvor nije određen. Time je odredba čl. 49. Pravilnika o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje pritvora u suprotnosti sa odredbom čl. 5. istog Pravilnika kojom se propisuje da se pritvorenikova prava mogu ograničiti u mjeri potrebnoj da se ostvari svrha radi koje je određen pritvor, sa čl. 7. Pravilnika kojim se jamči ravnopravan položaj pritvorenika, te odredbom čl. 12. Pravilnika prema kojoj se zadovoljavanje potreba zdravstvene zaštite osigurava sukladno općim propisima o zdravstvenoj zaštiti. Navedeni opći propisi o zdravstvenoj zaštiti jamče sveobuhvatnost zdravstvene zaštite cjelokupnog stanovništva RH, jednakost u cjelokupnom postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite i slobodan izbor između više mogućih oblika medicinskih intervencija, čl. 10., 11., 21. st. 1. t. 1., 3. i 5. Zakona o zdravstvenoj zaštiti (NN 121/03). Jednako tako, u čl. 3. Zakona o zaštiti prava pacijenata (NN 169/04) propisuje se da se zaštita prava pacijenata u Republici Hrvatskoj provodi na načelima humanizma i dostupnosti, dok se čl. 5. istog Zakona štiti jednaka mogućnost zaštite prava svih pacijenata na području Republike Hrvatske.

Dovršenje slučaja: Povodom dopisa pučkog pravobranitelja, u kojem se ukazuje na diskriminatornu odredbu čl. 49. Pravilnika o kućnom redu za izvršavanje pritvora, kojom se pravo na detoksifikaciju omogućava samo ovisnicima koji su metadonsku terapiju započeli prije određivanja pritvora, Središnji ured, Uprave za Zatvorski sustav, Ministarstva pravosuđa,

dostavio je izvješće u kojem navodi da će prijedlog za izmjenu čl. 49. uzeti u razmatranje prilikom rada na izmjena i dopuna Pravilnika o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje pritvora.

Razno

Potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca

Pučki je pravobranitelj primio veći broj pritužbi građana na Fond za razvoj i zapošljavanje zbog povrede njihovog prava zajamčenog člankom 3. Zakona o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca (Narodne novine, broj 114/03).

Sadržaj svih pritužbi je jednak. Fond za razvoj i zapošljavanje (u daljnjem tekstu Fond) utvrdio je svojim rješenjem visinu pritužiteljevih potraživanja prema poslodavcu u stečaju, sukladno članku 3. Zakona o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca. U točki 2. dispozitiva rješenja utvrdio je dužnost Fonda da obračuna i plati doprinose za obvezna osiguranja, a u točki 3. obvezu Fonda da neto iznos potraživanja isplati pritužitelju u roku od 30 dana od konačnosti rješenja. Nakon konačnosti rješenja pritužitelji su bezuspješno urgirali isplatu kod Fonda, a potom su se obratili za pomoć pučkom pravobranitelju.

U provedenom ispitnom postupku pučki je pravobranitelj utvrdio da Fond nije isplatio potraživanja utvrđena konačnim rješenjem pritužiteljima čiji je poslodavac u stečaju, već da je za to osigurana sredstva nastojao prebaciti na žiro račun stečajnog dužnika ili na depozitni račun nadležnog trgovačkog suda. Fond je obavijestio pučkog pravobranitelja da ovakvu praksu pokušava ozakoniti iniciranjem kod nadležnog ministra izmjena Pravilnika o sadržaju obrasca zahtjeva radnika za ostvarivanje prava u slučaju stečaja poslodavca (Narodne novine, broj 126/03 i 124/04).

Pučki je pravobranitelj upozorio Fond da postupa protivno odredbama članka 3., 4., 5. i 13. Zakona o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca. U upozorenju je istaknuo da Fond nezakonitim postupanjem tjera pritužitelje čiji je poslodavac u stečaju da svoja potraživanja ostvaruju u ovršnom postupku i time ih izlaže nepotrebnim troškovima. Fond do danas nije obavijestio pučkog pravobranitelja o mjerama poduzetim povodom njegovog upozorenja.

Ministar gospodarstva, rada i poduzetništva donio je, 1. rujna 2004. godine, Pravilnik o dopuni Pravilnika o sadržaju obrasca zahtjeva radnika za ostvarivanje prava u slučaju stečaja poslodavca, koji je objavljen u Narodnim novinama, broj 124, od 7. rujna 2004. godine. Ovom dopunom, dopunjena je točka V. obrasca zahtjeva tako da glasi: "Isplatu potraživanja, Fond za razvoj i zapošljavanje će putem žiro računa poslodavca u stečaju ili putem

depozitnog žiro računa Trgovačkog suda nadležnog za stečajni postupak nad poslodavcem izvršiti na štednu knjižicu ili tekući račun." Postavlja se pitanje da li je citirana odredba u suglasnosti sa Zakonom o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca.

Stoga je Trgovački sud u Splitu, uz potporu svih trgovačkih sudova u Republici Hrvatskoj, podnio 25. ožujka 2005. godine, Ustavnom sudu Republike Hrvatske, zahtjev za ocjenu suglasnosti s Ustavom i zakonom Pravilnika o dopuni Pravilnika o sadržaju obrasca zahtjeva radnika za ostvarivanje prava u slučaju stečaja poslodavca (Narodne novine, broj 125/04).

Slijedom navedenoga, pučki pravobranitelj je preporučio ministru gospodarstva, rada i poduzetništva da stavi izvan snage Pravilnik o dopuni Pravilnika o sadržaju obrasca zahtjeva radnika za ostvarivanje prava u slučaju stečaja poslodavca. Pri tome je istaknuto da je dopuna Pravilnika protivna namjeri zakonodavca, iskazanoj u Zakonu o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca. Zakonom se štiti socijalno osjetljiva kategorija građana Republike Hrvatske, tj., radnici koji su zbog stečaja poslodavca ostali bez posla i plaća. U cilju njihove zaštite osiguravaju se sredstva u državnom proračunu i osniva Fond za razvoj i zapošljavanje, kao jamstveni fond za isplate potraživanja radnika.

Ministar gospodarstva rada i poduzetništva nije stavio izvan snage Pravilnik o dopuni Pravilnika o sadržaju obrasca zahtjeva radnika za ostvarivanje prava u slučaju stečaja poslodavca. U očitovanju državne tajnice Uprave za rad i tržište rada Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva pučkom pravobranitelju navedeno je da će, nakon odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske, poduzeti radnje radi eventualne promjene odredaba predmetnog Pravilnika. Do dana pisanja izvješća, Ustavni sud RH nije odlučio o zahtjevu Trgovačkog suda u Splitu.

Izvlaštenje

Opis slučaja: (P. P. -1244/05.) Pučkom pravobranitelju obratio se g. D. M. iz Zagreba s pritužbom na rad Ministarstva pravosuđa zbog nerješavanja po žalbi koju je izjavio 24. prosinca 2003. godine, u postupku izvlaštenja, uz zamolbu za požurenjem odlučivanja.

Iz žalbe koju je priložio proizlazi, da se navedeni postupak vodi radi određivanja naknade za nekretnine koje su ekspropirane 26. lipnja 1980. godine u korist Grada T, a za koje pritužitelju do sada (niti nakon 25 godina) nije isplaćena pravična naknada, jer Grad T. postupak odugovlači te odbija isplatu pravične naknade.

Poduzete mjere: Pučki je pravobranitelj od Ministarstva pravosuđa, zatražio ispitivanje pritužbe kao i dostavu izvješća u roku od 30 dana. Zatraženo je izjašnjenje o razlozima nedonošenja drugostupanjskog rješenja u roku određenom čl. 247 Zakona o općem upravnom postupku.

Budući Ministarstvo pravosuđa nije postupilo po traženju pučkog pravobranitelja u roku, upućena je požurnica radi dostave zatraženog izvješća.

Ishod slučaja: Nepoznat. Do sastavljanja ovog izvješća Ministarstvo pravosuđa nije postupilo po traženju pučkog pravobranitelja.

Napomena: Očigledna je teška i ozbiljna povreda prava pritužitelja na rješavanje u razumnom roku.

Ostale pritužbe

Unutar zaprimljenih pritužbi koje nisu bile u nadležnosti pučkoga pravobranitelja, primijećen je porast broja pritužbi građana tzv. financijske prirode.

Radi se primjerice o pritužbama zbog nemogućnosti naplate potraživanja od pravnih osoba, nemogućnosti plaćanja parničnih troškova u ovrsi, kao i molbe za pomoć radi sprečavanja ovrhe na nekretninama radi naplate dugovanja, zbog nemogućnosti plaćanja honorara odvjetniku, nemogućnosti ishođenja kredita i provedbe ugovora o zamjeni nekretnina, zbog naplate telefonskih poziva na čekanju, nemogućnosti naplate ratne štete, zbog nemogućnosti naplate stare devizne štednje kod "Ljubljanske banke", zbog nemogućnosti naknadne isplate stare devizne štednje štediša bivše "Jugobanke".

Povodom takvih pritužbi, pritužitelji su izvještjeni o nadležnostima pučkog pravobranitelja te im je uz to pružen odgovarajući pravni savjet.

DIO TREĆI

MEĐUNARODNA SURADNJA PUČKOG PRAVOBRANITELJA

U 2005. GODINI

Pored poslova koji se obavljaju u okviru nadležnosti institucije pučkog pravobranitelja, utemeljenih zakonom, veoma je bitna i međunarodna suradnja pučkog pravobranitelja sa istovjetnim institucijama kako u Europi, tako i u svijetu, kao i sa

Povjerenstvom za ljudska prava Vijeća Europe i Visokim povjerenstvom za ljudska prava UN-a.

Potrebno je istaći da je naša institucija punopravna članica Europskog instituta ombudsmana sa sjedištem u Innsbrucku, Austrija i Međunarodnog instituta ombudsmana sa sjedištem u Edmontonu, Kanada. Kao članici tih dviju međunarodnih institucija, pučkom pravobranitelju, njegovim zamjenicima i suradnicima omogućeno je prisustvovanje svim relevantnim skupovima koje organiziraju te dvije institucije.

Pučki pravobranitelj, njegovi zamjenici i suradnici kroz međunarodnu suradnju bili su uključeni u mnoge aktivnosti, te su tijekom 2005. godine učestvovali u radu niza raznih međunarodnih konferencija, seminara i skupova ponajviše na razini institucija ombudsmana europskih zemalja, što je dovelo do unapređenja učinkovitosti rada, razmjene i stjecanja novih iskustava te razvijanje novih ideja koje su se učinkovito primijenile u radu institucije.

U organizaciji Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe i Parlamentarnog ombudsmana Danske, 31. ožujka 2005. godine održan je IX. Okrugli stol Europskih ombudsmana u Kopenhagenu na temu: "Uloga ombudsmana u Europi i mandat ombudsmana u budućoj Europi" na kojem je aktivno učestvovao pučki pravobranitelj.

Na V. UNDP Međunarodnom okruglom stolu za institucije ombudsmana u ECIS regiji koji je održan u Karlovyim Varyma, u Republici Češkoj, učestvovao je zamjenik pučkog pravobranitelja. Na tom Okruglom stolu obrađene se mnoge teme od interesa za djelovanje institucije ombudsmana.

Peti seminar nacionalnih ombudsmana država članica Europske unije na temu: "Uloga institucija ombudsmana i sličnih tijela u primjeni zakonodavstva Europske unije", održan je u Haagu 12. i 13. rujna 2005. godine, a poziv je upućen i pučkom pravobranitelju Republike Hrvatske. Značaj ovoga poziva jest u tome, što je ovo prvi puta da je poziv upućen ombudsmanu države-kandidatkinje za članstvo u Europskoj uniji. Istom prilikom obilježena je 10 godišnjica djelovanja Europskog Ombudsmana. Skupu su nazočili pučki pravobranitelj i jedan njegov zamjenik.

Pored navedenog, predstavnici Ureda pučkog pravobranitelja sudjelovali su u radu UN OHCHR-ove radionice, koja je bila organizirana u Zagrebu, zatim, na seminaru koji je organizirala Europska komisija na temu antidiskriminacije u Bukureštu, te seminaru u organizaciji Europskog centra za pitanja manjina u Sofiji i konferenciji održanoj u Novom Sadu o ulozi ombudsmana u multietničkim društvima.

Početkom 2005. godine, pučkog pravobranitelja posjetili su predstavnici UNHCR Misije u Republici Hrvatskoj gđa. Catharine Bertrand, gosp. Hans Lunshof i gđa Jasna

Barberić, s ciljem upoznavanja pučkog pravobranitelja sa svojim aktivnostima, kao što je povratak i reintegracija izbjeglica i pitanje azila što je ujedno i bit djelovanja ove Misije.

U postupku drugog kruga ocjenjivanja od strane ocjenjivačkog tima "Sporazuma GRECO", prilikom svog boravka u Hrvatskoj predstavnici ocjenjivačkog tima posjetili su i Ured pučkog pravobranitelja u cilju prikupljanja dodatnih podataka u odnosu na tri područja provedbe Sporazuma GRECO.

Radi boljeg upoznavanja sa radom Ureda pučkog pravobranitelja, 14. travnja 2005. Ured su posjetile predstavnice Delegacije europske komisije u Republici Hrvatskoj gđa. Maria-Helene Enderlin, voditeljica sektora za pravosuđe i unutarnje poslove i gđa. Snežana Đokić-Marković, pravna savjetnica.

S istom namjerom je, u travnju, pučkog pravobranitelja posjetio i prvi tajnik Veleposlanstva Francuske u Zagrebu, gosp. Gilles Thibault sa suradnicima, koji je na kraju razgovora izrazio zadovoljstvo načinom na koji ga je pučki pravobranitelj upoznao sa problematikom i radom Ureda.

Početkom srpnja Ured je posjetio gosp. Jorge Fuentes, šef Misije OESS-a u Republici Hrvatskoj u pratnji gđe Mary Wyckoff. Tijekom razgovora izraženo je obostrano zadovoljstvo dobrom suradnjom između Ureda pučkog pravobranitelja i Misije OESS-a.

U sklopu posjete gosp. Waltera Kalina, predstavnika Glavnog tajnika UN za ljudska prava raseljenih osoba Republici Hrvatskoj upriličen je razgovor sa pučkim pravobraniteljem. Gospodina Kalina posebno je zanimala ocjena pučkog pravobranitelja o zaštiti ljudskih prava prognanika, tijek povrata imovine, pitanje stanarskog prava i pritužbe koje se odnose na diskriminaciju.

Ured pučkog pravobranitelja posjetio je, 27. rujna 2005. godine, dr. Petar Teofilović, Pokrajinski ombudsman Vojvodine i gđa Danica Todorov, zamjenica ombudsmana za ravnopravnost spolova. Cilj posjeta je bio upoznavanje sa dosadašnjim iskustvom rada institucije pučkog pravobranitelja, odnos sa Saborom RH, postupak prilikom podnošenja godišnjeg izvješća kao i komunikacija sa javnošću.

U svrhu upoznavanja pučkog pravobranitelja sa organizacijom Okruglog stola na temu: "Doprinos ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i zaštita prava u Hrvatskoj kao i zaštita manjina u kontekstu približavanja Europskoj uniji", 23. rujna 2005. Ured su posjetili predstavnici Misije OESS-a u RH gđa Mary Wyckoff, gđa. Katarina Grbeša i gosp. Ignas Yonynas. Pučki pravobranitelj je zamoljen da se aktivno uključi u rad Okruglog stola, što je i prihvaćeno.

Tijekom svog boravka u Hrvatskoj, Ured pučkog pravobranitelja posjetio je gosp. Šefko Crnovršanim, zaštitnik ljudskih prava i sloboda (ombudsman) Crne Gore, koji je na taj položaj izabran u listopadu 2003. godine.

Dana 6. rujna 2001. godine Europski parlament je usvojio rezoluciju kojom se prihvaća Kodeks o dobrom ponašanju zaposlenika u upravi koju institucije i tijela Europske unije, te njihova administracija i službenici moraju poštovati u odnosima sa građanima. Ured pučkog pravobranitelja dao je svoj doprinos u izradi Europskog kodeksa o dobrom ponašanju zaposlenih u administraciji, koji je tiskan na svim službenim jezicima država članica Europske unije, kao i država kandidata za pristupanje Uniji.

S obzirom na veoma uspješnu suradnju između Ureda pučkog pravobranitelja i OESS Misije u Republici Hrvatskoj koja je započela zajedničkim projektima u cilju promocije i jačanja institucije pučkog pravobranitelja u RH i koja traje već dugi niz godina, povodom obilježavanja 30. godišnjice OESS-a (1975-2005), pučki pravobranitelj je zamoljen da izrazi svoje viđenje djelovanja ove institucije, što je njezino značenje, te koju bi ulogu trebala igrati u budućnosti. Pored izjava trideset drugih predstavnika raznih institucije u Europi, izjavu pučkog pravobranitelja Misija OESS-a je objavila na svojim web stranicama, ujedno je izdano i posebno izdanje u kojem je tiskano svih trideset mišljenja pod nazivom "30 Years of the Helsinki Final Act 1975-2005" 30 Years, 30 Opinions.

DIO ČETVRTI

OBILAZAK ODABRANIH ŽUPANIJA

U okviru projekta "Djelovanje institucije pučkog pravobranitelja/schema potpore instituciji", koji je izrađen u suradnji sa OESS Misijom u Republici Hrvatskoj uz financijsku potporu Vlade Kraljevine Norveške, stekli su se uvjeti da pučki pravobranitelj može uspostaviti izravan kontakt sa građanima u lokalnim zajednicama, odnosno olakšati pristup svom Uredu, osobito ugroženim skupinama stanovništva, odnosno svima onima koji se susreću s poteškoćama u ostvarivanju svojih prava kod različitih tijela državne i lokalne uprave.

Izlazak pučkog pravobranitelja, njegovih zamjenika i djelatnika na teren omogućio je pojedincima da iskoriste mogućnost da se osobno obrate pučkom pravobranitelju te tako iskoriste neformalne mehanizme koji se pružaju u okviru ove institucije.

U okviru ovog projekta pučki pravobranitelj je sa svojim zamjenicima i suradnicima tijekom 2005. godine posjetio Međimursku, Varaždinsku i Krapinsko-zagorsku županiju.

1). Krapinsko-zagorska županija

Od 25. do 29. travnja 2005. godine pučki pravobranitelj sa svojim zamjenicima i suradnicima posjetio je Krapinsko-zagorsku županiju. Posjet je započeo susretom sa predstojnicom Ureda državne uprave gospođom Đurđom Barić Dakić i njezinim najbližim suradnicima.

Predstojnica Ureda upoznala je pučkog pravobranitelja sa strukturom zaposlenih u Krapinsko-zagorskoj županiji.

Kakvi su odnosi sa centralnom upravom, te gdje su problemi, bila su pitanja od interesa pučkog pravobranitelja, koji kroz svoje izvješće Saboru može ponuditi rješenja za unapređenje rada uprave.

Predstojnica smatra da postoji kontinuitet u radu Ureda državne uprave. Svaki odjel jednom mjesečno podnosi izvješće o svom radu, ali ne i središnjem Uredu državne uprave, jer to nije obveza. Središnjem Uredu izvješće se podnosi samo jednom godišnje. Smatra da je komunikacija sa središnjim tijelima uprave nedostatna.

Kada je u pitanju zapošljavanje u tijelima državne uprave, najveći problem čine niski osobni dohoci, teško se dolazi do adekvatnog kadra, te ukoliko se i osposobi pripravnika, on ih vrlo brzo napušta zbog niskog osobnog dohotka, pored toga teško je dobiti vježbenika pravnik, jer taj kadar uglavnom apsorbira sudstvo i odvjetništvo. Samo grad Krapina godišnje ima cca 250 upravnih predmeta, a najviše žalbi odnosi se na status branitelja, koji imaju pravo svake dvije godine podnijeti zahtjev za izmjenu rješenja, tako se 300 do 400 rješenja korisnika prava na invaliditet stalno ponavlja. Branitelji se stalno javljaju i traže rješenje svojih problema kao što je mirovina, dječji dodatak, stambeno zbrinjavanje i sl.

Tijekom 2002. i 2003. godine, radi nastavka gradnje autoceste prema graničnom prijelazu Macelj, provodio se postupak izvlaštenja. Naveden je problem nepravilnog postupanja izvođača radova. Iako postoji plan buduće autoceste, načinom njezine izgradnje došlo je do prekida nekih pravaca, zatrpavanja oranica zemljanim materijalom, tako se cijela polja (koja se inače obrađuju) nasipaju iskopanom zemljom, otvarani su kamenolomi i izgrađene betonare, a stanovništvo je nezadovoljno zbog buke, prašine, teretnih vozila koja danonoćno prevoze materijal i sl.

Prigovoreno je na ustroj inspekcije. Sjedište nekih inspekcijskih službi je u Varaždinu, a u Krapini je samo sanitarna i vodoprivredna inspekcija. Sjedište građevinske inspekcije je u Zaboku, pa inspektorima katkada treba i pola godine dok izađu na teren, a u tom vremenu se može u cijelosti izgraditi objekt koji nema potrebnu dokumentaciju.

Centralizacija uprave nije dobra, te je izražen stav da bi ministarstva trebala biti manje operativna, dok bi se više trebala baviti sistemskim pitanjima.

Nakon posjeta državnoj upravi uslijedio je susret sa članovima Koordinacijskog odbora za ljudska prava Krapinsko-zagorske županije.

U procesu osnivanja Koordinacijskog odbora za ljudska prava došlo je do kašnjenja, te je problem u dogovoru o izboru članova i predsjednika. U sastav Koordinacije uključena su osobe različitih zanimanja.

Građani se Koordinacijskom odboru ne javljaju često, možda je razlog u tome što nisu dovoljno informirani, pa tako niti svjesni kada im se krše prava. Postavljeno je nekoliko upita građana vezano uz obraćanje pojedinaca Europskom sudu za ljudska prava u Strasbourgu.

Dva su događaja uzburkala javnost u Županiji, a to je otvaranje komune za ovisnike u Đurmancu i izgradnja prihvatilišta za azilante u Slatini. Građani Slatine protive se izgradnji prihvatilišta za azilante u njihovom mjestu. Što se tiče komune za ovisnike u Đurmancu, građani su se u početku protivili, jer je to komuna otvorenog tipa, ali sada su se strasti smirile, kada se vidjelo da u vezi s tim nema nekih problema.

Od Vladinog ureda za ljudska prava dobivaju promidžbene materijale, pored toga bila su organizirana i dva seminarra za članove Koordinacijskih odbora.

Na području Krapinsko-zagorske županije nema manjinskih skupina, stanovništvo čine Hrvati (99%).

Na području Županije nije utemeljena niti jedna udruga koja bi se bavila zaštitom i promicanjem ljudskih prava, iako je na ovom području registrirano 720 udruga, koje se mogu podijeliti na sedam područja. Pored udruge pčelara, vinogradara, braniteljskih udruga, udruge oboljelih od karcinoma, djeluju i udruge osoba sa invaliditetom, s obzirom da ima veliki broj osoba sa invaliditetom kao i osoba sa posebnim potrebama.

Najveći problem vide u nedovoljnoj informiranosti građana, jer građane treba educirati kako bi mogli sami biti svjesni svojih prava.

Sa programom "Policajac u zajednici" malo se kasni, ali kada ta akcija zaživi, smatraju da policajcima u njihovoj Županiji neće biti teško raditi, jer uglavnom poznaju većinu građana.

Iako se puno govori o kršenju prava djece u školama smatraju da je i nastavnički kadar također izložen kršenju njihovih prava od strane agresivne djece. Problem prepoznaju u nezaposlenosti roditelja, s obzirom da sve više poduzeća odlazi u stečaj, ljudi ostaju bez posla i to se onda reflektira na obitelj, pa onda naravno i na ponašanje djece.

U nastavku posjeta, pučki pravobranitelj sastao se sa županicom Krapinsko-zagorske županije, gospođom Vlastom Hubicki, i njezinim najbližim suradnicima.

Nakon što je upoznao prisutne sa aktivnostima i ovlastima institucije, pučki pravobranitelj ih je zamolio da iznesu probleme sa kojima se susreću u svom radu, a koja spadaju u njegovu nadležnost.

Razdvajanjem državne uprave i lokalne samouprave, došlo je do izvjesnog nesuglasja, smatra županica, Ured državne uprave je previše odvojen, što nije dobro u odnosu na građane. Prema njezinom mišljenju trebalo bi Ured državne uprave obvezati da barem jedanput mjesečno izvijesti Županiju o svom radu. Kada su u pitanju ovlasti Županije, izraženo je nezadovoljstvo, jer su one premale. Pristupanjem pregovora sa Europskom unijom, vjeruje da će doći do decentralizacije financijskih sredstava u korist lokalne samouprave, jer im njihova izvorna sredstava ne dozvoljavaju veća ulaganja, pogotovo u zdravstvo i školstvo. Osim toga odnos sa tijelima državnih vlasti često ovisi i o političkoj opciji na vlasti, što nije dobro. U odnosu sa ministarstvima nema većih problema, problem vidi u centralizaciji države.

Postupno sa daljnjom decentralizacijom biti će potrebno početi razgovarati o regionalizaciji države. Nadaju se da statističke regije neće biti osnova za regionalizaciju Hrvatske, da će do regionalizacije doći kroz rasprave o tome.

O radu Županijske skupštine, govorila je gospođa Sinković, tajnica Skupštine.

Sredstva koja su za potrebe zdravstva decentralizirana raspoređuju se ravnomjerno unutar Županije. Za socijalnu skrb osigurano je milijun i četrdeset tisuća kuna. Osim tih sredstava, još se dodjeljuju sredstva za prava branitelja. Pored prava koja su ostvarili u okviru Ministarstva branitelja, neki branitelji još dodatno traže sredstva koja nisu mogli tamo ostvariti.

Što se tiče uređenja prostora i graditeljstva, smatraju da dosta dugo traje postupak izdavanja suglasnosti, posebno od strane Ministarstva poljoprivrede. Određene poteškoće u segmentu izgradnje tzv. nepopularnih građevina, kao što su objekti za odlaganje otpada, razni industrijski objekti i sl. uvijek nailaze na negodovanje građana.

Nastavak izgradnje autoceste prema Macelju izazvao je nezadovoljstvo građana s obzirom da država nije kvalitetno pristupila tom projektu, građani nisu bili adekvatno

informirani kada će se cesta početi graditi niti kuda će prolaziti. Do toga je došlo jer nije bilo komunikacije sa nadležnim Ministarstvom, koje niti ne odgovara na upite županice. S tim u vezi bilo je 150 pritužbi građana, koji su upućeni na Povjerenstvo koje je osnovano radi rješavanja tih problema, s obzirom da su uništene male pristupne ceste od interesa za građane Županije. Problema oko nastavka izgradnje autoceste ima dosta, ali sve bi se to moglo riješiti kada bi došlo do većeg angažmana nadležnog Ministarstva.

Što se tiče izgradnje prihvatilišta za azilante na području općine Oroslavje, protiv se uređenju tog objekta na području njihove Županije i traže od Vlade RH da nađe drugu lokaciju, stoga je uložena žalba Ministarstvu, koje ju je odbilo, iako se svi građani i stranke u Oroslavju protiv uređenju tog objekta.

Nakon razgovora sa županicom održana je Konferencija za tisak na koju se odazvao se veliki broj novinara, koji su bili zainteresirani za tijek razgovora u Županiji. Konferenciju je otvorila županica gđa. Vlasta Hubicki koja je predstavnik sredstava javnog informiranja upoznala sa svrhom posjeta pučkog pravobranitelja Krapinsko-zagorskoj Županiji, koji se provodi u suradnji sa OESS Misijom u Republici Hrvatskoj u cilju jačanja i promicanje institucije pučkog pravobranitelja, kao i upoznavanja sa problemima sa kojima se susreće lokalna uprava i samouprava u svom radu. Zatim je o radu institucije pučkog pravobranitelja govorio pučki pravobranitelj gosp. Jurica Malčić koji je između ostaloga ustvrdio da iz ove Županije nije bilo puno pritužbi s obzirom na probleme sa kojima se građani susreću u ostvarivanju svojih prava.

Prilikom susreta sa gradonačelnikom grada Krapine, gosp. Alojzom Malogorskim, pučki pravobranitelj je govorio o cilju posjeta Županiji. Iz programa koji je unaprijed dostavljen svima onima sa kojima će se pučki pravobranitelj susresti prilikom svog posjeta Županiji vidljivo je da je program obiman i uključuje razgovore sa predstavnicima županijskih i lokalnih vlasti u svim gradovima Županije i nekim općina kao i sa predstavnicima raznih institucija i nevladinih udruga.

Pučki pravobranitelj nema svoje uredne u županijama pa je ovo način da se upozna sa problemima lokalne uprave i samouprave, te da omogući građanima da mu se direktno prituže ukoliko za to imaju potrebu. Poseban naglasak prigodom obilaska županija stavljen je na odnos državne uprave prema lokalnoj sredini i zaštiti ljudskih prava prema pritužbama koje je pučki pravobranitelj zaprimio iz dotične županije.

Gradonačelnik je svoje izlaganje započeo sa problemom koji je u ovom trenutku najviše izražen u Županiji, a to je nastavak izgradnje autoceste prema graničnom prijelazu Macelj. Smatra da nisu osigurani preduvjeti da bi gradnja autoceste mogla započeti. Male

seoske ceste, lokalni putovi nisu u stanju podnijeti sav promet koji je povećan zbog izgradnje autoceste. Još uvijek ima dosta imovinsko-pravnih pitanja, koja je trebalo riješiti prije početka izgradnje autoceste, što je u nadležnosti Ministarstva prometa i veza, kao i probleme vezane uz nerazvrstane ceste. Na poziv grada Krapine da riješi te probleme, Ministarstvo se nije odazvalo, pa ukoliko se ništa ne poduzme, biti će prisiljeni zatvoriti sav promet, jer nadležno Ministarstvo sporo reagira. Ocjena je da je priprema za izgradnju autoceste bila slaba i nedostatna.

Što se tiče građevinske inspekcije, njezin je rad nedovoljan na ovom području, gotovo je i nema na terenu ili je neučinkovita. Tako se u sklopu izgradnje autoceste, bespravno grade betonare, a ukoliko inspekcija i zabrani njihov rad, nastavljaju nesmetano raditi.

Krapina ima "Krapinski vjesnik", gradsko glasilo koje se građanima dijeli besplatno, a putem kojega građani dobiju sve važne informacije.

Gradonačelnik Zaboka gosp. Ivan Hanžek izrazio je zadovoljstvo jer je i grad Zabok uključen u program posjeta pučkog pravobranitelja njihovoj Županiji.

Iz njihovog grada nema pritužbi pučkom pravobranitelju, što se tumači brigom o građanima, kojima su vrata njihovog ureda uvijek otvorena. Naveo je da nema uredovnih dana, već se građani primaju svaki dan. Grad također ima i svoju web stranicu, pa se građani mogu upitima obratiti i e-mailom. Osim toga, tiska se i gradski list, koji nije marketinški, već informativan i služi za pomoć građanima. Imaju razrađen prostorni plan, te misli da mogu poslužiti kao dobar primjer u komunikaciji sa uredom državne uprave.

Problem razvoju Zaboka vidi u zaustavljenim investicijama. Prošle se godine "povuklo" osam investitora, zbog preopterećenosti cesta. Naime, dok se ne izgradi treća traka, ne mogu se dobiti građevinske i lokacijske dozvole, pa je tako izgubljeno 2 milijuna kuna samo kroz komunalni doprinos. Osim toga, zaustavljena je izgradnja autobusnog kolodvora, poduzeća za električne sklopove i dr. - sve radi privremenog izlaska na autocestu. Naime, Hrvatske ceste za sada blokiraju spajanje državne ceste na autocestu, radi prevelikog prometa.

U Zaboku je školstvo izuzetno razvijeno: postoje tri srednje škole, strukovno učilište za grafički dizajn, srednja medicinska i srednja ugostiteljska škola, tri visoke škole i jedan fakultet, koje ukupno pohađa 1.500 studenata.

Radi se na tome da djeca uče barem dva strana jezika, podupiru se sve sportske i kulturne aktivnosti, kao i nevladine udruge, škola demokracije i sl. 650 mladih je uključeno u športske i druge aktivnosti.

Udrugu "Lijepa naša" predstavila je njezina predsjednica gđa. Gordana Gregurić. Udruga broji 50 članova raznih profila, a glavne aktivnosti koje se provode već 15 godina je zaštita okoliša i kulturne baštine. "Zagorsku hižu" u kojoj je i etno zbirka uredili su aktivisti udruge na bivšoj deponiji smeća, gdje se nekada eksploatirala glina, nakon što se to poduzeće ugasilo članovi udruge uredili su taj prostor. Za uređenje etno muzeja bili su nagrađeni. Do sada nisu ostvarili niti jednu donaciju iz inozemstva, uz obrazloženje da ciljevi udruge nisu dovoljno jasni.

Smatraju pozitivnim da grad Zabok financira natjecanje u uređenju balkona i vrtova, kao i to da su mladi u edukativnom smislu vezani uz rad ove udruge. Na kraju razgovora ističe da nisu zadovoljni sa radom inspekcije za zaštitu okoliša koja je zajednička za nekoliko županija, tako da je njezino sjedište u Varaždinskoj županiji. Smatra da je premalo zaštićenih prirodnih cjelina, kao što je dvorac grofa Kulmera, koji ima prekrasan perivoj

Prigodom posjeta Centru za socijalnu skrb razgovor se vodio sa gđom. Vesnom Kanceljak, ravnateljicom Centra. Zamjenici pučkog pravobranitelja upoznali su gđu Kanceljak sa programom koji se provodi u suradnji sa OESS Misijom u RH, a svrha mu je približiti instituciju građanima, te se upoznati s problemima na koje u svom radu nailazi Centar za socijalnu skrb.

Ravnateljica Centra je u kratkim crtama upoznala zamjenike pučkog pravobranitelja sa radom Centra u kojem je ona već dvije godine ravnateljica. U Centru je zaposleno 18 ljudi, a potrebna su im još 3 stručna radnika (pravnik, defektolog i psiholog). Kako ne postoji odobrenje za zapošljavanje potrebnih ljudi snalaze se kako znaju, uz napomenu da broj korisnika usluga Centra svake godine raste.

Pokrenuta je inicijativa za osnivanje Savjetovališta za brak, obitelj i djecu na razini Županije, a već dvije godine se provodi i Program škole za mlade te Škole za roditelje. Ti projekti su se pokazali kao vrlo uspješna preventiva, a u pripremi je i brošura u kojoj bi bile sadržane sve informacije o načinu ostvarivanja različitih oblika pomoći.

Na ovom području veliki je problem alkoholizam, zlostavljanje u obitelji, kao i mali broj obitelji udomitelja, a korisnici usluga su iz svih kategorija stanovnika, od djece, do osoba treće životne dobi. Veliki je broj siromašnog stanovništva, a kako ih većina posjeduje zemljište, nisu u mogućnosti ostvariti socijalnu pomoć.

Gradonačelnik grada Pregrade, gosp. Vjekoslav Gorup, je nakon upoznavanja sa projektom obilaska županija, iznio nekoliko podataka o Pregradi. Grad nema zemljišta u vlasništvu koje bi eventualno mogao prodati i tako ostvariti prihod. Počeli su ulagati u

poslovnu zonu na rubu grada, na način da Grad sredi dokumentaciji i infrastrukturu, pa onda privatne osobe mogu kod prodaje ostvariti veću cijenu za takvo zemljište.

Naglašava da je ovo jedno od najčišćih područja u Hrvatskoj, nema otpadnih voda niti zagađenja prirode, poduzeće "Okiroto" sakuplja, reciklira i prerađuje plastiku. Pokušalo se ljude zainteresirati za eko poljoprivredu, ali bez većih rezultata.

Posljednjih godina veća je pažnja posvećena razvoju vodoopskrbe. Problem vodoopskrbe se polako rješava, uvodi se vodovod u sva mjesta oko Pregrade. U Pregradi je najmanji pad stanovništva u cijeloj Hrvatskoj, ali je, nažalost, i veliki broj samoubojstava, pri vrhu državnog prosjeka.

Pregrada je prometno izolirana. S obzirom da je to pogranični grad, dosta je veliki odljev radne snage, čak i na školovanje u Sloveniju. Stoga je izgrađena srednja škola u Pregradi, a u planu je i izgradnja đачkog doma. Sagrađen je dječji vrtić kapaciteta 100 djece, koji Grad sufinancira, popunjen je 95%. Nema staračkog doma, ali zato postoji vrlo dobra suradnja s Crvenim križem oko zbrinjavanja staračkih domaćinstava. U objektu Grada je smješten i Centar za socijalnu skrb.

Načelnik općine Hum na Sutli, prof. Božidar Brezinščak Bagoli, iznio je probleme koji najviše pogađaju građane ove općine, prvenstveno se to odnosi na umirovljenike koji su svoje mirovine ostvarili u Republici Sloveniji a sada moraju plaćati porez na te mirovine, budući da sa Slovenijom nije sklopljen ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Tako je nekima od njih koji su imali veće plaće, (uglavnom su radili kao staklopuhači) mirovina manja i do 1.000 kn. Ljudi su ogorčeni, poslali su upite o tome na mnoge adrese, ali ni od koga nisu dobili odgovor. Slovenija odugovlači rješavanje problema jer joj to nije u interesu, budući da slovenskih umirovljenika ima vrlo malo na području Republike Hrvatske. Oko 270 Hrvata i sada radi u Sloveniji, nemaju nikakvih olakšica na plaće, dobivaju manju plaću za isti posao od Slovenaca, ne mogu ostvariti pravo na dječji doplatak i sl.

Također, imaju i problem sa obližnjim Sutlanskim jezerom. Jezero je napravljeno zbog obrane od poplave Atomskih toplica, planirano je razviti turizam na jezeru, a vodom iz jezera planirano je i riješiti problem pitke vode. Budući da kvaliteta vode nije bila zadovoljavajuća voda se nije mogla upotrijebiti za piće pa je jezero ispražnjeno, a zemljište oko jezera ljudi su dobili na korištenje te ga i danas obrađuju. U bivšoj državi Slovenija je imala vlasništvo od 52%, a preostali dio je bio u hrvatskom vlasništvu. Nakon raspada SFRJ, međudržavnim sporazumom cijelo jezero je postalo slovensko vlasništvo, dok je Hrvatska u zamjenu dobila dio Ormoškog jezera. U toj zamjeni je Hrvatska prošla puno lošije, jer tlo oko Ormoškog jezera nije pogodno niti za obrađivanje, a niti za turizam. Kako stanovnici Huma na Sutli

imaju prešutnu dozvolu za obrađivanje zemljišta oko Sutlanskog jezera da bi došli do tog područja moraju prijeći preko slovenske granice, jer ih hrvatska pogranična policija ne pušta preko jednog malog mostića na slovensku stranu, već moraju ići na veliki granični prijelaz, što im povećava put do oranica za oko 15-ak kilometara.

Nakon uvodnog upoznavanja sa projektom obilaska županija, u suradnji s Misijom OEES-a u Hrvatskoj, gradonačelnik grada Klanjca gosp. Žarko Broz je u osnovnim crtama upoznao zamjenike pučkog pravobranitelja s funkcioniranjem i problemima grada Klanjca.

Za veliki broj projekata imaju pripremljenu dokumentaciju tako da mogu tražiti sredstva iz prepristupnih fondova EU.

Prometno su dosta loše povezani s Krapinom, autobus prometuje svega nekoliko puta na dan, a željeznička pruga je ukinuta. Postoji nekoliko područnih škola do kojih se djeca prevoze školskim autobusom, ali ne sva već samo ona koja su od škole udaljena više od 2 km, tako da neka djeca ipak moraju pješačiti do škole.

Nemaju većih problema sa kriminalom, eventualno neki ilegalni prelazak granice zbog blizine pograničnog područja.

Budući da se vodi briga o zaštiti okoliša, nemaju problema sa zagađivanjem.

Na kraju razgovora gradonačelnik je istaknuo dobru suradnju sa državnom upravom i zadovoljavajuću financijsku potporu.

Iz razgovora sa gradonačelnikom grada Oroslavja, gosp. Davorom Gredičakom, saznalo se da Grad ima problema sa naplatom poreza, jer im državna uprava ne daje podatke potrebne za obračun poreza, npr. za novoosnovane tvrtke, a što im je inače glavni izvor prihoda. Ne mogu obaviti niti prisilnu naplatu poreza jer nemaju dovoljno podataka o takvim poduzećima. Županijski uredi im ne dostavljaju uz građevinsku dozvolu i projektnu dokumentaciju na temelju koje bi onda Grad mogao razrezati komunalnu naknadu.

Gosp. Gredičak navodi da je u posljednje vrijeme bilo nekoliko prosvjednih skupova građana zbog namjere države da se na području Oroslavja smjesti azilantski centar. Centar bi trebao biti smješten u vojarni bivše vojske, koja navodno još nije niti razminirana, pa je jedan građanin teško stradao od mine dok je prolazio pokraj vojarne. Stanovnici se ne slažu s lokacijom centra jer misle da će zbog toga pasti cijene njihovih nekretnina na tom području.

Predstavnici Ekološke udruge «EKO» Oroslavje upoznali su zamjenike pučkog pravobranitelja sa svojom aktivnošću u svezi sa zaštitom okoliša. Imaju oko 150 članova, aktivista, koji sudjeluju u čišćenju i uređivanju okoliša, a vrlo dobro surađuju i sa školama i vrtićima, kao i sa mjesnim ribičkim društvom.

Ukazuju na onečišćenje vode iz obližnjeg potoka koji povremeno mijenja boju, ovisno o otpadnim tvarima koja se ispuštaju u njega. U potoku ima riba, a nakon svakog ispuštanja otpadnih voda ribe uginu. O svemu tome obavijestili su nadležnu inspekciju, ali nisu uspjeli dobiti nikakvu povratnu informaciju o poduzetim mjerama.

Obližnja tvornica gumenih proizvoda povremeno ispušta kroz dimnjak gust crni dim, ali za svoj rad imaju urednu dokumentaciju. Ljudi koji žive u blizini tvornice na svojim dvorištima imaju crne naslage prašine, međutim, nakon zatraženog nalaza kvalitete zraka rečeno im je da je to tajna.

Gradonačelnik grada Zlatara, gosp. Marijan Đurek, iznio je problem da na području grada postoji jedna osnovna škola, uz nekoliko područnih u koje se djeca prevoze školskim autobusom.

Na ovom području postoji nekoliko većih poduzeća koja se bave građevinarstvom i prerađivačkom industrijom. Komunalna naknade i grobne naknade predstavljaju osnovne poreze koji se ubiru, kao i porez na prodaju nekretnina.

Gradonačelnik je napomenuo da suradnja sa županijom nije najbolja, ne može se reći da su do sada dobili neku konkretnu pomoć, a što se može i razumjeti jer i županija nema dovoljno novaca.

Načelnik općine Bedekovčina, gosp. Rajko Vidiček navodi da općina vrlo dobro surađuje sa županijom, mada i nemaju velikih zahtjeva, a ističe da su imali problema s nekim ministarstvima i to uglavnom zbog tromosti u dobivanju odgovora na svoje zahtjeve.

U tijeku je izgradnja sportske dvorane zajedničkim snagama općine i županije, imaju nogometni, rukometni i karate klub i mnogo pažnje se polaže na sportske aktivnosti mladih, stoga na području općine nema većeg kriminala, a policijska ophodnja dolazi iz Policijske postaje u Zaboku.

Centar za socijalnu skrb je u Zaboku, a općina i grad participiraju za socijalne pomoći.

Gradonačelnik grada Donja Stubica, gosp. Branko Mučnjak je istaknuo da na njihovom području postoje 3 područne škole koje su u cijelosti popunjene, Grad dodjeljuje stipendije učenicima i studentima lošijeg imovnog stanja, sufinanciraju školsku kuhinju te školski i studentski prijevoz, te dodjeljuju kredite za školovanje. Isto tako, planiraju izgradnju sportskog doma.

Na području Donje Stubice nema industrije, pa tako niti zagađivanja okoliša, a u sklopu termalnog izvora „Jezerčica“ napravljen je centar za rehabilitaciju.

Za vrijeme boravka u Krapinsko-zagorskoj županiji, omogućeno je građanima (uz prethodnu najavu u lokalnim sredstvima javnog informiranja) da se osobno obrate predstavnicima Ureda pučkog pravobranitelja. Ovo su iskoristile samo dvije osobe čije predstavke su se odnosile na pravo iz mirovinskog osiguranja i denacionalizaciju.

2). Međimurska županija

Prilikom posjeta Međimurskoj županiji u vremenu od 31. siječnja do 4. veljače 2005. godine pučki pravobranitelj se susreo sa županom gosp. Brankom Levačićem.

Nakon što je zaželio dobrodošlicu Pučkom pravobranitelju i njegovim suradnicima, župan Međimurske županije Branko Levačić iznio je nekoliko osnovnih podataka o Međimurskoj županiji.

Međimurska županija je po veličini najmanja županija u Hrvatskoj, ali je ujedno i najgušće naseljena, ima 120 tisuća stanovnika, od kojih je 30 tisuća zaposleno. Zaposlenost je dobra iako je struktura zaposlenih nepovoljna. Deset tisuća ljudi radi u inozemstvu. Nestankom obućarske i tekstilne industrije ugasila su se mnoga radna mjesta, dok su muškarci našli posao u građevinskoj operativi, žene su ostale nezaposlene, pa je došlo do nerazmjera u zapošljavanju a ne do diskriminacije prema ženama.

Područje Međimurske županije nije bilo zahvaćeno ratom, situacija je stabilna a suradnja sa susjednim državama Slovenijom i Mađarskom veoma dobra.

Na ovom području obitava i povećća zajednica Roma Bajaša koji u Međimurju žive već tri stoljeća.

Njihovi su problemi vezani uz stanovanje, obrazovanje, (ne)zaposlenost i sl. Županija ulaže napore za poboljšanje statusa Roma, u tome im pomažu i državne vlasti kao i predstavnici nekih inozemnih institucija. Smatra da realnost ne treba skrivati, pojedinim skupinama daje se puno dok se drugima ne daje ništa. Konkretno, misli na romsku zajednicu za koju se izdvaja dosta, ali koja nedovoljno čini da bi poboljšala svoju situaciju. Istaknuto je da su sva djeca romske populacije obuhvaćena osnovnoškolskim obrazovanjem, nekolicina nastavlja školovanje u srednjoj školi, dok se jedan mali broj romske djece školuje i dalje.

Zaštita okoliša, pogotovo rijeke Mure, u žarištu je interesa, pa je za njezino očuvanje Županiji dodijeljeno 217.000 €. Stranci su zainteresirani za projekte o zaštiti okoliša, pa župan očekuje aktivniji odnos države prema ovim pitanjima.

Nakon što je pozdravio domaćine pučki pravobranitelj ih je upoznao sa programom koji se provodi u suradnji sa OESS Misijom u Republici Hrvatskoj. Cilj posjeta je približiti

instituciju građanima, a u tome očekuje i pomoć sredstava javnog informiranja na lokalnoj razini. Za vrijeme ovih posjeta građanima je omogućeno da se osobno obrate pučkom pravobranitelju. Iz iskustva se može reći da se građani javljaju pučkom pravobranitelju u većem broju nakon posjeta određenoj županiji.

S obzirom da iz ove županije nije bilo puno pritužbi, svega tridesetak u posljednje dvije godine pretpostavlja se da je građanima omogućen izravan kontakt sa predstavnicima vlasti u rješavanju njihovih problema, stoga bi bilo zanimljivo čuti na koji je način prijem građana riješen.

Drugo se pitanje odnosi na zajednicu Roma, što se konkretno poduzima u poboljšanju njihovih životnih uvjeta kao i njihove integracije u društvo.

Dožupan, g. Josip Posavec, ustvrdio je da se građani primaju na razgovor svakodnevno, te da je ured otvoren građanima u svako doba, ali službeni uredovni dan je srijeda. Najviše se obraćaju socijalno ugroženi građani (nedovoljna primanja, nezaposlenost, obiteljski problemi i sl.).

U Županiji je zaposleno 40 djelatnika što je u odnosu na neke druge županije malen broj. Pravna pomoć pri Županiji ne postoji. Inače dobro funkcionira sistem odborničkih pitanja, i vodi se računa o kvaliteti pripremljenih odgovora.

Međutim, što se tiče romske populacije tu ima dosta problema. U strukturi stanovništva, Roma ima 5% sa tendencijom rasta od 7-10%, to je specifično za ovo područje. Takve situacije nema nigdje na području Republike Hrvatske. Ima 12 romskih naselja, gdje postoje problemi uvođenja struje, vode, kanalizacije. Dosta je učinjeno da se ta naselja urbaniziraju i uklope u prostorne planove. Redovito se održavaju sastanci sa predstavnicima romskih naselja. Jedno od temeljnih zadataka je provođenje Nacionalnog programa za Rome, koji nije zaživio radi nedostatka financijskih sredstava. Prema njegovom mišljenju prednost treba dati predškolskom odgoju malih Roma, smatra da je osnovnoškolski program neprilagođen i prekompliciran, te da ga treba učiniti takvim da ga djeca mogu lakše pratiti. U svemu tome dobro je da je većina Roma svjesna da svoju djecu moraju uključiti u program predškolskog odgoja. Proizlazi da je obrazovanje ključno, stoga je šteta da se Nacionalni program za Rome ne provodi kako je planirano.

Za sada srednju školu pohađa oko 40 učenika - Roma, a školuju se uglavnom za strukovna zanimanja, dok tri djevojke studiraju.

Situacija će se u romskoj zajednici promijeniti onog trenutka kada žene dobiju više prava. Uočeno je da i one postaju toga sve više svjesne.

Problemi koji se najčešće javljaju u njihovoj zajednici su: nezaposlenost, visoki natalitet i kriminalitet. Radi poboljšanja situacije usko se surađuje sa Centrom za socijalnu skrb, osim toga održavaju se i sastanci sa predstavnicima općina i gradova gdje žive Romi, kako bi se našla zajednička rješenja.

Vijeće romske nacionalne manjine dobro funkcionira. Predstavnici srpske i slovenske nacionalne manjine imaju svoje predstavnike, jer nije bilo interesa za osnivanjem Vijeća.

Tajnica Županije smatra da je komunikacija sa tijelima državne uprave otežana, da se ne dostavljaju odgovori na tražena pitanja tijela lokalne uprave. Nema sluha za probleme lokalne uprave, a centralne vlasti se često postavljaju prema njima kao nadzorni organ. Zato bi trebalo naći institucionalno rješenje tog odnosa.

Problema ima i u raspoređivanju decentraliziranih sredstava za zdravstvo. Župan smatra da decentralizirana sredstva nisu bila iskorištena tamo, gdje nije bila dobra organizacija ili nisu postojali adekvatni programi, što su problemi tehničke prirode. Smatra da se problemi lakše rješavaju na nižim razinama, pa bi stoga neposredan izbor načelnika i gradonačelnika bio dobar. Građani misle da im županijska tijela mogu riješiti sve probleme, što nije istina, pa zato smatra da bi, npr., pitanja iz policijske nadležnosti trebalo spustiti na nižu razinu kao i izdavanje građevinskih dozvola, jer tu komunikacija nije dobra.

Nakon razgovora sa županom i njegovim najbližim suradnicima održana je konferencija za tisak na kojoj je pučki pravobranitelj upoznao novinare sa programom koji se odvija u suradnji sa OESS Misijom u Republici Hrvatskoj. Predstavnici sredstava javnog izvješćivanja upoznati su sa tijekom razgovora u Županiji, te im je bilo omogućeno postavljati pitanja u cilju upoznavanja javnosti sa načinom rada i ovlastima pučkog pravobranitelja.

Nakon što je pučki pravobranitelj upoznao predstojnika Ureda državne uprave gosp. Branimira Posavca sa projektom koji se provodi u suradnji sa OESS Misijom u Republici Hrvatskoj kao i ovlastima pučkog pravobranitelja u čiju domenu spada i zaštita prava građana pred tijelima državne uprave, izvijestio ga je da će građanima biti omogućeno da se osobno prituže ukoliko za to imaju potrebu. Razlog posjeta Međimurskoj županiji nije broj pritužbi, jer ih je iz ove županije bilo jako malo, u 2003. godini bilo ih je svega 16. Razlog posjeta je upoznavanje sa stanjem ljudskih prava u Županiji kao i promocija same institucije pučkog pravobranitelja.

Predstojnik državne uprave smatra da je razdvajanje državne od županijskih vlasti veliki pomak. U Uredu državne uprave u Međimurju, stvoreni su tehnički preduvjeti za rad, tako da se građanima može pružiti maksimalna usluga. Prilikom ustroja Ureda jedan dio djelatnika preuzet je od Županije. Svi pomoćnici predstojnika dostupni su građanima u svako

vrijeme. Stranke se primaju svaki dan, osim četvrtka. U cilju upoznavanja građanstva o bilo kojoj promjeni propisa koriste se sredstva javnog informiranja.

Problem vidi u lošem rješenju prava na potpore, jer poljoprivreda doživljava tranzicijske promjene, što je za svih nešto novo; sustav potpora treba normativno regulirati u nizu oblasti. Rješenje vidi u tome da potpore uđu u sustav i budu riješene sukladno ZUP-u. Nedostaje vertikalna povezanost.

Katastar je sređen, a gruntovnica se ubrzano sređuje, stvara se baza podataka. Matični uredi su svi informatizirani i povezani, tako da se u bilo kojem mjestu u Međimurju može dobiti bilo koji dokument. Kvalitetne je pomake u dijelu uprave donijela nova tehnologija.

Na pitanje pučkog pravobranitelja, na koji način bi se moglo pomoći lokalnoj upravi, predstojnik Ureda kaže da bi na lokalnu upravu trebao prenijeti određivanje komunalne naknade, komunalnog doprinosa, grobnog mjesta, zakupnina i sl. Zakon im nije dao tu mogućnost, niti jedan materijalni propis ne kaže da to treba raditi lokalna samouprava.

Susret pučkog pravobranitelja sa gradonačelnikom grada Čakovca, gosp. Brankom Šalamonom, započet je uvodnim obrazloženjem o razlozima posjeta, te isticanjem predmeta interesa pučkog pravobranitelja.

S obzirom da je pučki pravobranitelj ovlašten pomagati i lokalnoj upravi kada se ista žali na rad centralnih vlasti, spremni smo pomoći ukoliko je to potrebno. Osim toga želi čuti od gradonačelnika kakvo je njegovo viđenje problema Roma koje je stalno prisutno u Međimurskoj županiji.

Stranke se primaju na razgovor svakodnevno, nema uredovnih dana, nastoji se ljudima izaći ususret u svakom pogledu u rješavanju njihovih problema. Građani se redovito izvješćuju putem radio postaja i TV o svim bitnim događajima u gradu, jer građani moraju biti informirani.

Grad Čakovec ima u posjedu dio poljoprivrednog zemljišta koje bi trebalo prenamijeniti u građevinsko zemljište i dati Romima za izgradnju kuća, ali to ide veoma sporo i Romi su time nezadovoljni.

Kao jedan od najvećih problema, gradonačelnik ističe nemogućnost gospodarenja poljoprivrednim zemljištem. Program gospodarenja poljoprivrednim zemljištem je napravljen i dostavljen nadležnom ministarstvu, ali se suglasnost čeka već tri godine. Smatra da se presporo reagira na neke zahtjeve iz lokalne uprave, što bi trebalo ubrzati, osobito za ona pitanja koja su aktualna.

Što se tiče Roma, oni su se organizirali, stekli su donekle znanja o svojim pravima, ali je problem u tome što oni traže svoja prava ali ne prihvaćaju i odgovarajuće obveze.

Poboljšanje položaja Roma vidi u njihovom obrazovanju, počam od predškolskog odgoja, za kojega se zalaže da traje dvije, a ne jednu godinu. Osnovan je vrtić u Čakovcu za koji je grad osigurao prostor i režijske troškove, dok su Romi osigurali sredstva za njegov rad. Djeca su uglavnom pokazala sposobnost za nastavak daljnjeg školovanja. Djeca koja su obuhvaćena predškolskim odgojem trebaju biti nosioci napretka i promjena u romskoj zajednici. Svaki se mjesec održavaju sastanci sa roditeljima, te kada im se pokaže videozapis kako djeca napreduju oni su veoma zadovoljni. Cilj je započeti integraciju već u vrtiću. Gradonačelnik smatra da bi se aktivnosti Roma trebale financirati tako da država snosi 1/3 troškova, 1/3 Romi, a 1/3 lokalna uprava.

Rješenje njihovih problema treba stalno tražiti, pomaka ima, iako proces teče usporeno.

U Međimurju žive Romi Bajaši, podrijetlom iz Rumunjske, na ovom području žive već nekoliko stoljeća, posjeduju osobne dokumente, a mnogi se izjašnjavaju i kao Hrvati.

Predsjednik Koordinacijskog odbora za ljudska prava Međimurske županije Edo Pongrac zaželio je dobrodošlicu pučkom pravobranitelju te izrazio zadovoljstvo jer je za svoj prvi posjet izabrao baš Međimursku županiju. U razgovoru sa članovima Koordinacijskog odbora pučki pravobranitelj se upoznao sa njihovim aktivnostima i načinom rada.

Koordinacijski odbor imenovala je županijska skupština 2003. godine. Odbor ima svoj program rada. Zaprima pritužbe građana koje razmatra te upozorava lokalna, županijska i državna tijela o nepravilnostima. Najčešća pitanja kojima se bave su:

- prava romske populacije koja je brojna na ovom području,
- zaštita prava na rad pogotovo ženske populacije,
- zaštita i prava djece,
- zaštita starijih osoba,
- zaštita prava na zdravi okoliš i sl.

Do sada su dobili 1.004 pritužbe, za koje je zatraženo očitovanje onih institucija na koje su se pritužbe odnosile.

Moglo bi se reći da nije bilo niti jedne sjednice Odbora na kojem se nisu razmatrali problemi Roma. Najveći su problem romska naselja. U romskom naselju Dubrava koje je bilo poplavljeno održana je jedna sjednica odbora, zadovoljni su jer će stanovnici tog naselja biti preseljeni na drugu lokaciju.

Najveću pozornost pridaju školovanju romske djece, tako vode brigu da ona djeca koja završe osnovnu školu nastave pohađati srednju školu, pomažu im da dobiju stipendiju, da im se osigura prijevoz do škole, kupnja knjiga i sl. Obišli su sve osnovne škole gdje ima učenika Roma i razgovarali sa svim ravnateljima o dolasku djece u školu, koja je poražavajuća. Smatraju da bi trebalo poduzimati mjere prema roditeljima koji ne šalju djecu u školu. Žalosno je da već od trećeg razreda počinje osipanje dolaska djece u školu. Ove je godine upisano 1.114 učenika Roma u 16 odjeljenja, međutim od 5-8 razreda ima ih samo 28-39%. Prvi razred je započelo 660 učenika, ali ih u 8. razredu ima samo 17, što je izuzetno mali postotak. Čine se veliki naponi da oni koji završe osnovnu školu nastave pohađati srednju školu. Zadovoljni su romskim pomagačima koji pomažu kod sakupljanja djece koja se autobusima odvoze u školu, prate ih do škole, pomažu u nastavi i zatim ih ponovno prate do kuće i tako sprječavaju uništavanje autobusa. Romski pomagači su izuzetno važni jer pomažu djeci koja ne razumiju hrvatski jezik, kao i usvajanju higijenskih navika. Uspjeh koji se postiže predškolskim odgojem je značajan, ali Odbor predlaže da bi predškolski odgoj trebao trajati od 1-3 godine. Najveći problem vide u financiranju programa za Rome, ali pomaka ipak ima, a djeca se brzo socijaliziraju.

Socijalna djelatnica, Jelena Čugalj, iznosi da ima dosta delikvencije među romskom populacijom, a najčešće se radi o krađama i skitnji. Ima međutim i nekih obitelji koja svoju djecu prisiljavaju na prosjačenje. Tu se radi o populaciji u starosti od 14-21 godine, koja u kažnjivim djelima participira oko 70%. To su uglavnom recidivisti koji često mijenjaju mjesto boravka te često nisu dostupni. Neke se upućuje u odgojni zavod (gdje ih je sada 22), a kada se vrate u svoju sredinu, ne mogu naći zaposlenje, te na taj način bili korisni za zajednicu, pa opet zapadaju u nove neprilike. Često se događa kada se neko dijete zatekne u skitnji ili prosjačenju te ako se zatraži od roditelja da dođe po dijete, da on to odbije. Činjenica je da djeca prerano napuštaju školu i odaju se asocijalnom ponašanju. Stoga je potrebno da ih se što duže zadrži u školi i angažira u raznim izvanškolskim aktivnostima. Uzroci maloljetničke delikvencije leže i u nedostatku predškolskih odjeljenja. Za nasilničko ponašanje u romskim obiteljima podnose se kaznene prijave, ali nedostaje suradnja, jer Romi nerado dolaze na sud, niti žele svjedočiti.

U raspravi je sudjelovao i predstavnik Roma, koji je izrazio žaljenje jer se Nacionalni program za Rome ne provodi, te da je šteta što taj program ne prate proračunska sredstva. Vlada RH je financirala tiskanje romske početnice koja za Međimurje ne znači ništa, jer Romi u Međimurju govore drugim jezikom.

Kada je u pitanju osipanje školske djece, smatra da se tu radi o nebrizi roditelja, uzrok vidi i u alkoholizmu i neadekvatnim stambenim uvjetima.

Romi nemaju riješeno pitanje zdravstvene zaštite. Mnogima je u srednjim godinama narušeno zdravstveno stanje, rješenje komisije se dugo čeka, tako da ga mnogi niti ne dočekaju. To pitanje bi trebalo riješiti na razini države. Predsjednik Odbora smatra da bi država trebala financirati predškolski odgoj, te predlaže da se u romskim naseljima sagrade objekti za predškolski odgoj, gdje bi se djeca pripremala za osnovnu školu, jer je predškolski odgoj temelj svega, kao i zapošljavanje onih koji su završili neku školu. Zatim, tu je i pitanje toplog obroka djece u školi: neka romska djeca ga ne dobivaju iako njihovi roditelji dobivaju sredstva za to ali ga ne žele plaćati. Komunalna poduzeća bi trebala dati prednost Romima pri zapošljavanju. Općenito, smatra da bi se radno sposobnim Romima trebalo olakšati pristup zaposlenju.

O zapošljavanju Roma bivša je Vlada donijela odluku, na način, da se Romi angažiraju u prikupljanju sekundarnih sirovina, pa Romi traže neka se to realizira, neka im se ništa ne poklanja, već da im se omogući raditi.

Predsjednik Odbora iznio je primjer Mađarske, gdje se pravo na socijalnu naknadu uvjetuje radom tijekom određenog broja sati. Stoga misli da bi kod nas isto tako trebalo nešto slično organizirati, te uključiti Rome u rad. Rome treba uključiti u sve programe, ali i oni sami trebaju doći do toga, a do toga će se doći samo edukacijom kako bi sami počeli djelovati.

Članica Odbora Zora Jurišaga ističe da ima i drugih struktura građana čija su ljudska prava također ugrožena, a tu posebno misli na osobe sa invaliditetom kojih ima oko 100, a čije su naknade oko 250 kuna, a oni se ne mogu natjecati sa onima koji su zdravi.

Na području Međimurja sukobljavaju se domaći i nomadski mentalitet. Ljudi na terenu sami pokušavaju naći izlaz iz situacije. Problemi tzv. malih ljudi se generiraju; oni se ne žele pritužiti, jer im se na pr. sječe šuma, krade kokoš, dovozi glomazni otpad i sl.. S druge strane, strukture u općinskoj vlasti okreću glavu kada naiđu na negativan stav tzv. starješina u romskim zajednicama.

U svom radu, Odbor je utvrdio da se krše ljudska i radna prava zaposlenih, ljudi rade duže od redovnog radnog vremena, tako da se u mnogim poduzećima radi i više od 12 sati, a radnici su prisiljeni raditi za minimalnu plaću, neki primaju mjesečno samo 600 kuna, inspekcija izlazi na teren, ali ljudi se boje potpisati zapisnik inspekcije jer su uplašeni za svoja radna mjesta. Zaposlenost je u Međimurju bila visoka, ali danas ima 7.500 nezaposlenih radnika.

Prilikom podnošenja godišnjeg izvješća Saboru pučki pravobranitelj može iznijeti svoje mišljenje i stavove po pojedinim pitanjima, te smatra da tu ima potrebe i mjesta da se ukaže na neke probleme. Između ostaloga, treba predložiti da se određena sredstva decentraliziraju i spuste na niže razine, kako bi se omogućilo brže zapošljavanje. Država mora iznaći sredstva za financiranje Nacionalnog programa za Rome.

Nakon što je upoznao predstavnike Vijeća romske nacionalne manjine sa svojim ovlastima i programom posjeta Međimurskoj županiji, te svojim saznanjima o njihovim problemima do kojih je došao u razgovoru sa nosiocima vlasti u Županiji, pučki pravobranitelj ih je zamolio da iznesu svoje viđenje problema i mogućnosti rješavanja istih.

Predsjednik Vijeća, gospodin Franc Horvat, izrazio je zadovoljstvo u ime Vijeća što je pučki pravobranitelj prigodom posjeta Županiji odlučio razgovarati sa njima, jer smatra da bi kroz zajedničku suradnju mogli lakše doći do nekih rješenja. Kako su istakli i prethodni sugovornici i predsjednik Vijeća smatra da je organiziranje predškolskog odgoja i zapošljavanje veoma bitno za poboljšanje stanja Roma, na ovom području, ako se tu nešto promjeni sve će krenuti drugim tijekom.

Za djecu je učenje hrvatskog jezika preduvjet za daljnje školovanje, dok je za odrasle pismene i zdrave Rome bitno zaposlenje. Manji broj Roma zaposlen je kod privatnih obrtnika, ali satnice su im veoma niske. Oni koji ne mogu naći zaposlenje odaju se kriminalu. Romi žele biti korisni i dati svoj prilog razvoju Hrvatske, a ne da Hrvatska samo daje njima.

Što se tiče rada predškolskih ustanova, to je funkcioniralo dok su imali donaciju Otvorenog društva. Otvoreno je 11 vrtića za Rome, ali ove godine toga više nema. Romi se zalažu da njihova djeca idu u vrtić zajedno sa ostalom djecom, a ne da se za njih organizira zaseban program. Romski pomagači, kojih ima oko 30 rade u školama gdje ima romske djece. Svi rade na ugovor o djelu i nisu u stalnom radnom odnosu, što im ne odgovara, pa prijete da će prestati raditi. Romski pomagači vode brigu o svim učenicima Romima: o prehrani, slobodnom vremenu, osobnoj higijeni. To je važno radi toga da se dijete zbliži sa školom. Mnogo romske djece odustaje od školovanja, jer je to za njihovu obitelj prevelik teret. Zato predlažu obvezno stipendiranje školovanja njihove djece. Smatra da su Romi u Međimurju getoizirani, što nije slučaj u drugim sredinama. Godinama su bili zapostavljeni i prepušteni sami sebi, ali sada se situacija promijenila, te se od njih traži previše. Ako žele sagraditi kuću moraju kupiti zemljište, ne mogu više graditi kuće gdje oni to žele, njihova naselja se urbaniziraju, svatko mora biti vlasnik zemljišta na kojem ima kuću ili je želi sagraditi, za to treba platiti pristojbu, plaćati režijske troškove za koje niti nemaju sredstava. Sredstva za

otkup zemljišta nemaju, ali im je jasno da moraju otkupiti zemljište na kojoj imaju kuću, rečeno im je da će ta sredstva opet biti vraćena njima za uređenje naselja.

Romsko naselje u Donjoj Dubravi bit će preseljeno na drugu lokaciju radi močvarnog terena i tu vide segregaciju, jer im se ne dozvoljava kupnja zemljišta izvan njihovog naselja, zatvara ih se u jednu sredinu. Zato su zatražili pismeno očitovanje, traže da im se kaže zašto im je zabranjeno širenje naselja. Neki od njih su zainteresirani za kupnju objekata u drugim naseljima, ali ako pokušaju kupiti kuću u selu onda se za trošne objekte traži previsoka cijena, samo da im se onemogući kupnja. Smatraju da se njihova nepismenost i neznanje koriste na njihovu štetu, te da se u proteklih deset godina nije za njih ništa učinilo iako imaju podatke da sredstva za razvoj romske zajednice dolaze. Na primjer u općini Orehovica nemaju uvedenu struju, vodu, asfalt, niti izgrađene pješačke staze za djecu koja idu u školu. Ne čudi ih da su njihova djeca zaostala u razvoju, kada nemaju adekvatno uvjete za rad i obrazovanje počam od predškolskog odgoja.

Nezadovoljni su, jer se Nacionalni program za Rome ne provodi. U povjerenstvu za praćenje Nacionalnog programa za Rome ima 8 Roma, ali do sada su održane samo dvije sjednice. Nacionalni program za Rome preveden je na engleski i romski jezik (iako navode da jedinstveni književni romski jezik ne postoji). Roma Bajaša ima u devet županija, što je 90% svih Roma u Republici Hrvatskoj. Do sada su konkurirali sa sedam programa, međutim do danas nisu dobili odgovor od Savjeta za nacionalne manjine, a niti ih ne zovu na seminare koji organiziraju. Savjet za nacionalne manjine raspolagao je sa milijun i osamdeset tisuća kuna, dok je njima dodijeljeno samo 40.000 kuna.

Smatraju da se ljudska prava Roma bitno krše u Međimurskoj županiji. Iznose primjer: kada im je od jedne članice ekološke udruge Nobilis bila ponuđena suradnja za skupljanje sekundarnih sirovina, ista je nakon toga udaljena iz udruge radi suradnje sa njima.

Romi također ne nazoče sjednicama Gradskog vijeća ili sjednicama Županijske skupštine. Niti jedan Rom nije bio pozvan da prisustvuje sjednicama tih organa, pa u tome vide problem lokalne samouprave. Smatraju da bi bilo nužno da dobiju materijale za sjednicu, pogotovo ako se raspravlja o njihovim problemima, tako da se oni sami na njih očituju, time se sprječava rad Roma kao pojedinca i kao zajednice u cjelini.

Prošle godine je proračun za Vijeće romske nacionalne manjine bio 50.000 kuna, imali su informaciju da je za ovu godinu navodno bilo planirano 500.000 kuna, ali su doznali da je na kraju odobreno samo 60.000 kuna. Prema financijskim obvezama za kancelarijsko poslovanje izdvaja se 48.000 kuna, pa se pitaju: što se može učiniti sa proračunom od 60.000 kuna. Na taj način sprječavaju se njihove aktivnosti, te se odgađaju i sve kulturne aktivnosti.

Na kraju navode da Županijsko vijeće romske nacionalne manjine dobro funkcionira, ali nije dobro da o svojim problemima raspravljaju sami među sobom, već žele da se njihov glas čuje, i onda će vjerojatno doći i do bitnog pomaka.

Na kraju iscrpnog izlaganja predstavnika Vijeća romske nacionalne manjine, pučki je pravobranitelj ustvrdio da je ljude teško mijenjati, kao i njihov način života. Smatra da autohtone zajednice Roma zaslužuju da budu drugačije tretirane, izrazio je zadovoljstvo što je imao priliku čuti njihovo mišljenje i prijedloge.

Predstavnici ekološke udruge Nobilis na početku susreta izrazili su zadovoljstvo što je pučki pravobranitelj izabrao baš njihovu udruhu između velikog broja ostalih (776) za razgovor. Njihova udruga djeluje već deset godina, registrirani su od 1995. godine i jedna su od najjačih udruga u Hrvatskoj a cilj im je štoviše uključiti javnost u svoj rad. Imaju dugoročnu viziju rada svoje udruge.

Smatraju dobrim da država prema trećem sektoru pokazuje da je prepoznala visokovrijedne mogućnosti građana i njihovih udruga, jer njihov rad nije alternativa vlasti, jedinicama lokalne samouprave i državnim ustanovama. Partnerski odnos unaprijediti će ostvarenje ideje suodgovornosti vlasti i građana za razvoj i napredak zajednice i okoliša u kojem živimo.

Međutim, to se ne može reći za lokalnu razinu. Udruga je uspjela pronaći donatore i stručnjake za izradu programa za zaštitu okoliša. Međutim, kada su predstavnici udruge, koji su pronašli donatore za taj projekt, htjeli isti predstaviti na Županijskoj skupštini, bilo im je onemogućeno, iz njima nepoznatih razloga. U taj projekt utrošeno je 50.000 €, program je stručno izrađen, a budući se radi o zaštiti okoliša Međimurske županije, zalagali su se da se taj projekt realizira. Prezentacija nije održana, ali Županijska skupština je ipak o projektu raspravljala: da li je usvojen, članovi udruge ne znaju. Žao im je da ih se ignorira, da se sa njima ne želi razgovarati.

Nakon neuspjele suradnje sa Županijom počeli su surađivati sa općinama u zaštiti njihova okoliša tako surađuju sa općinama: Šenkovec, Nedelišće, Sveti Martin na Muri i gradom Čakovcem, gdje su naišli na veliko razumijevanje i ostvarili uspješnu suradnju. U tijeku je provođenje Zelenog plana u koji je uključeno tisuću ljudi, a najviše su prijedloga dobili od članova mjesnih odbora. Iako je sjedište udruge u općini Šenkovec, od općine ove godine nisu dobili ni kunu.

Najviše sredstava za svoje aktivnosti dobili su iz CARDS programa i programa MATRA, fonda Vlade Kraljevine Nizozemske za razvoj udruga zemalja u tranziciji. Prošle godine od Ministarstva okoliša za svoje programe dobili su 150.000 tisuća kuna, ali ove

godine natječaj još nije raspisan. Iako je Međimurska županija najmanja županija u Republici Hrvatskoj, ona je ujedno i najgušće naseljena. Porječje rijeke Mure je jedino zaštićeno područje u Međimurju. Kao veliki problem vide u nekontroliranoj eksploataciji šljunka, tako dolazi do degradacije eko sistema u zaštićenom području, što bi trebalo regulirati. Rijeka Drava je u Međimurju potpuno devastirana. Nakon izgradnje hidrocentrale Čakovec i Donja Dubrava došlo je do devastacije područja uz rijeku Dravu. Općine uz tijek rijeke Drave trebale bi se uključiti u izradu programa za očuvanje okoliša od čega bi te općine i mjesni odbori mogli imati velike koristi.

Ekološka udruga Mura je jedina strukovna udruga u Međimurskoj županiji, broji 50 članova koji su svi stručni u pojedinim područjima, tako se svi problemi rješavaju na multidisciplinarni način. Anemija koja je vladala u Županiji na području ekologije potakla ih je na osnivanje udruge koja djeluje već pet godina. Smatraju da su dosta doprinijeli da se zaustavi devastacija rijeke Mure, koja spada u zaštićeno područje. U rad udruge ulažu svoja sredstva kao i svoje intelektualne usluge, te drže da ih Županija ima samo kao paravan da zadovolji vanjsku formu brige za očuvanje okoliša u Međimurju.

Područje uz Dravu je jako devastirano. Od nadležnog Ministarstva dobili su sredstva za tiskanje jedne publikacije, dok od Županije ne mogu dobiti nikakva sredstva, jer Županije nije zainteresirana za njihov rad. Zadovoljni su jer imaju podršku medija za svoje aktivnosti. Svjesni su da općine nemaju sredstva, ali Županija bi trebala izdvojiti izvjesna sredstva za očuvanje okoliša. Vlasti u njihovoj Županiji ne shvaćaju da je potrebna jedna šira kontrola, članovi udruge smatraju da nedostatak kulture i obrazovanja stvara nesigurnost i averziju prema pojedinim problemima.

Zabrinuti su podatkom da je uvezen kemijski otpad (stari lijekovi) koji sada treba uništiti, što zahtijeva velika materijalna sredstva, te ih brine zašto nadležno Ministarstvo ne ispita tko je taj otpad uvezao. Njima, kao udruzi, nisu dostupni konkretni podaci, te ne mogu slučaj prijaviti državnom odvjetništvu.

S obzirom da je područje uz rijeku Muru zaštićeno Županija bi prema zakonu trebala oformiti javnu ustanovu za zaštitu okoliša, međutim Županija tvrdi da za to nema sredstva iako ima obvezu.

Prelog je jedan od tri grada na području Međimurske županije, koji je bio u programu posjeta pučkog pravobranitelja.

Gradonačelnik grada Preloga gosp. Dragutin Glavina smatra da je odnos sa Županijom dobar, surađuju kod donošenja prostornih planova, izgradnje cesta i sl. međutim više se surađuje sa tijelima državne uprave.

Civilne udruge se nisu dovoljno razvile na području grada Preloga. Najbolje djeluje udruga za zaštitu kulturnih dobara "Stari Grad".

Organizirali su i socijalno vijeće na kojemu se puno toga rješava.

Grad sufinancira kupnju školskih knjiga, predškolski odgoj i stanovanje. Konstatira da svakim danom imaju sve više zahtjeva za sufinanciranjem stanovanja, te da je u porastu broj socijalnih slučajeva. Sve se više javljaju staračka domaćinstva, koji traže pomoć.

Građanima su uvijek otvorena vrata ureda, pa nemaju određeno uredovno vrijeme za prijem građana.

Problem vidi u objektima koji su u ruševnom stanju i koji predstavljaju opasnost za okoliš, smatra da bi građevinska inspekcija trebala rješenjem narediti njihovo rušenje. Drugi problem predstavljaju male radionice veličine do 50 m² u stambenoj zoni za čije je poslovanje grad Prelog svojevremeno dao odobrenje, a sada se stanovnici tih gradskih četvrti bune, jer smatraju da one zagađuju okoliš i nisu primjerene za stambenu zonu. Inspeksijskim nadzorom bi sada trebalo utvrditi da li su ti objekti građeni po svim kriterijima koji zadovoljavaju njihovu uporabu.

Razgovor sa gradonačelnicom Grada Mursko Središće, gospođom Milenom Petković, i njezinim zamjenikom, gosp. Rudolfom Klenertom, započeo je zamjenik pučkog pravobranitelja. Uvodno je izložio nadležnost i ovlasti pučkog pravobranitelja, nadalje, te razlog posjeta Županiji koji obuhvaća približavanje pučkog pravobranitelja građanima, odnosno pružanje građanima mogućnosti lakšeg pristupa njegovom Ured. Istaknuto je da posjet ima za svrhu i pribavljanje podataka o stanju ljudskih prava na području grada. Stoga je, u odnosu na obavljanje pojedinih poslova unutar granica nadležnosti jedinice lokalne samouprave, postavljeno pitanje o tome u kojoj su mjeri građani zadovoljni s načinom ostvarivanja pojedinih prava te o tomu postoje li, eventualno, kakvi prigovori građana o povredama pojedinačnih prava.

Na upite zamjenika pučkog pravobranitelja, gradonačelnica i zamjenik gradonačelnice, ustvrdili su da, nakon što je Gradsko vijeće Grada prevladalo problem "strančarenja", osnovni problem u radu je rješavanje pitanje kvalificiranosti za provođenje pojedinih radova. Kadrovski je Grad ekipiran na zadovoljavajući način. Međutim, stalno je prisutan prigovor građana na broj zaposlenih i plaće djelatnika u Gradu.

Izrada nove prostorno-planske dokumentacije dovršena je u vrijeme kada je stupila na snagu izmjena i dopuna Zakona o prostornom uređenju. Tako su zatečeni u situaciji da Prostorni plan općine nije usklađen sa Zakonom, a to znači da od županijske službe za urbanizam više nije bilo moguće dobiti suglasnost. Neposredna posljedica novonastalog

stanja su problemi s novim investitorima koji, zbog produljivanja postupka donošenja prostorno-planskih dokumenata, odustaju od investicija, planiranih na području Murskog Središća.

Suradnja sa središnjim tijelima državne uprave je na vrlo visokoj razini. Međutim, suradnja s Županijom je vrlo loša, jer ne postoji interes Županije za pojedina lokalna pitanja. Tako npr. porez na tvrtku, koji je prihod grada, naplaćuje županijska Porezna uprava. Međutim, informacije bitne za sredstava gradskog proračuna, kao što je npr. podatak o otpisu duga, o oslobađanju ili djelomičnoj naplati duga pojedinim tvrtkama, Grad ne može dobiti od Porezne uprave. Za nedostavljanje podataka, Porezna se uprave ispričava "poslovnom tajnom".

Gradonačelnica i zamjenik gradonačelnice smatraju da bi u Županiji morala postojati služba kod koje bi se mogli isticati problemi, s kojima se susreće jedinica lokalne samouprave. U tom slučaju, postojalo bi mjesto na kojem bi se mogao istaknuti i prigovor nesuradnje županijskih službi s lokalnom samoupravom.

Na samom ulazu u grad Mursko Središće, smješteno je romsko naselje Sitnica. Ovo naselje ima Mjesni odbor. Suradnja i komunikacija s Romima obavlja se isključivo putem predsjednika Mjesnog odbora.

Parcelacijom zemljišta na području naselja Sitnice, izvršena je urbanizacija. Unatoč tomu što je u Sitnici gotovo sva gradnja bespravna, bespravna gradnja Roma se ne kažnjava. Ne kažnjavanjem za bespravnu gradnju, ostali građani dovode se u nejednakopravan položaj.

S obzirom da se naselje Sitnica nalazi na gradskom zemljištu, donesena je odluka da se zemljište proda, u skladu sa socijalnim mogućnostima pojedine obitelji. Međutim, Romi ne prihvaćaju ponudu i uopće ne pokazuju zainteresiranost za kupnju zemljišta.

Nadalje, Gradu je postavljen zahtjev Roma za otvaranje "male škole" u Sitnici. Međutim, za otvaranje ove škole ne postoje uvjeti, jer infrastruktura nije izgrađena, pa bi za početak rada škole prethodno bilo potrebno pribaviti velika materijalna sredstva.

Problem Roma je još uvijek neriješeno pitanje državljanstva, a problem Makedoncima, Albancima i pripadnicima drugih nacionalnosti jest ostvarivanje prava iz zdravstvenog osiguranja.

S obzirom da se 70% sredstava socijalnog programa Grada daje romskoj populaciji, ostali dio raspoređuje se za: prijevoz učenika, nezaposlene, gradski i privatni dječji vrtić, invalidnine, umirovljenike i pojedine klubove (liječenih alkoholičara, sportske i dr.).

Grad ima u vlasništvu samo dva (2) poslovna prostora. Nedostatak poslovnih prostora je jedan od razloga zbog kojih se u Mursko Središće ne mogu "dovesti" ispostave državnih službi.

Inspeksijske službe državne uprave imaju sjedište u Varaždinu. Osnovni prigovor na rad inspekcija je prigovor neredovitog nadzora. Inspeksijske službe (gospodarska, turistička, građevinska), u pravilu nadziru samo one pravne i fizičke osobe od kojih se kazna može naplatiti. Naime, evidentna je primjena nejednakopravnih mjerila u identičnim slučajevima činjenja povrede zakona. Na području Murskog Središća živi 800 do 1000 hrvatskih građana, koji su istodobno slovenski umirovljenici. Od studenoga 2004. godine, zatečeni su u situaciji da im je, jer su hrvatski državljani, smanjena mirovina za iznos poreza od 16%, 33% ili 38%. U pitanju je primjena porezne politike Slovenije za strance. Smanjenje mirovine, zbog primjene novih poreznih stopa, neposredna je posljedica činjenice što Vlada RH nije s Republikom Slovenijom sklopila Ugovor o sprečavanju dvostrukog oporezivanja.

Zamjenici pučkog pravobranitelja susreli su se s gospodinom Franjom Makovcem, predsjednikom Općinskog vijeća Sv. Martin na Muri, gospodinom Zdravkom Fajferom, zamjenikom predsjednika i gospodinom Mladenom Dobranićem, općinskim vijećnikom.

Nakon što su upoznati s nadležnostima i ovlastima Pučkog pravobranitelja te razlozima i svrhom dolaska Pučkog pravobranitelja u jedinice lokalne samouprave Međimurske županije, lokalnim čelnicima postavljeni su upiti u svezi ostvarivanja prava građana. Također, postavljen je upit o tomu postoje li prigovori građana o povredama pojedinačnih prava, za koja prava se najčešće javljaju prigovori te u čemu se očituju eventualne povrede prava.

Predsjednik Općinskog vijeća, gospodin Franjo Makovac, izložio je da je općina Sv. Martin na Muri, kao posebna jedinica lokalne samouprave, ustrojena 1993. godine. Sv. Martin na Muri tek sada, nakon više od deset godina postojanja, dobiva sva obilježja lokalne samouprave.

Općinski čelnici imaju prigovor na raspodjelu sredstava Državnog proračuna. Raspodjelu sredstava Državnog proračuna smatraju lošom. Stajalište o lošoj raspodjeli proračunskih sredstava temelje na podatku da se samo 10% sredstava, od sredstava koje građani ove općine uplaćuju u Proračun, vraća Općini. Smatraju da bi porez na dohodak, porez na promet nekretnina i sl., trebali biti izvorni prihodi jedinice lokalne samouprave. Prisutan je manjak kvalificiranih djelatnika. Ovaj problem mogao bi se prevladati povećanjem proračunskih sredstava.

Specifičnost općine je u tome što je, do 1990. god., gotovo 90% stanovništva radilo u Sloveniji. Nakon 1990. godine, započinje proces otvaranja novih radnih mjesta. U toplicama Sv. Martin, koje su još uvijek u fazi izgradnje, zaposlit će se novih 100-njak građana.

Prostorno-planska dokumentacija je donesena. Prostornim planom općine su, kao prirodno bogatstvo, utvrdile granice zaštićenog krajolika rijeke Mure. Naime, u rukavcima Mure su posebna staništa riba, koja treba zaštititi.

Poseban program Općine je gradnja mlinova na rijeci Mure i ekološka proizvodnja hrane. Općina Sv. Martin na Muri razvija turizam – ribolovni, seoski, lječilišni.

Malogranični odnosi s Republikom Slovenijom nisu u cijelosti razriješeni i uređeni, naročito u odnosu na graničnu crtu.

O problemu smanjenja slovenskih mirovina obaviješteni su odbori Hrvatskog sabora, zastupnici iz Međimurske županije i Potpredsjednica Vlade RH.

U Centru za socijalnu skrb Čakovec zamjenici pučkog pravobranitelja susreli su se s ravnateljicom, gospođom Janjom Balent.

Razlog posjetu Centru za socijalnu skrb, Zamjenik pučkog pravobranitelja obrazložio je činjenicom da je Republika Hrvatska socijalna država, te je i pučki pravobranitelj osobito osjetljiv na pitanje ostvarivanja prava iz socijalne skrbi. Nadalje, Centar za socijalnu skrb ima javne ovlasti, provodi upravni postupak i donosi upravne akte bitne za egzistencijalna pitanja nemoćnih i nesposobnih, odnosno onih građana koji nisu u stanju sami skrbiti o sebi.

Ravnateljica Centra za socijalnu skrb Čakovec izložila je da je ovaj Centar jedini Centar za socijalnu skrb u Županiji. S obzirom da se nadležnost Centra prostire na područje cijele Međimurske županije. U tijeku je postupak ustrojavanja podružnica Centra u Prelogu i Murskom Središću. Primarna svrha podružnica je približavanje Centra korisnicima.

Centar za socijalnu skrb ima 36 djelatnika, od toga 12 socijalnih djelatnika visoke stručne spreme. Socijalni radnici su, sa psihologom i pravnikom, ujedno i članovi stručnih timova za posebne socijalne programe. Broj zaposlenih nije dovoljan. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi dalo je suglasnost za zapošljavanje 4 nova djelatnika, ali poslovni prostor to ne omogućava. Zgrada u kojoj radi Centar za socijalnu skrb u Čakovcu, u vlasništvu je Centra. Međutim, dvije prostorije u ovoj zgradi koristi Savez sportskih udruga. Županija je Sportskom savezu ponudila drugi poslovni prostor, ali Savez odbija mogućnost iseljenja. Zbog nastale situacije, Centar za socijalnu skrb ne može zaposliti nove djelatnike. Time su neposredno oštećeni korisnici Centra.

Svaki od 12 socijalnih djelatnika nadležan je za područje koje nastanjuje 10.000 stanovnika. Socijalni djelatnici dva puta tjedno rade na terenu. Svaki socijalni djelatnik nadležan za najmanje jedno romsko naselje. Naime, na području Međimurske županije ima 14 romskih naselja, od toga 12 velikih. U tretmanu Centra je 4.229 osoba iz romskih naselja.

Pomoć za održavanje daje se u novčanom obliku - za podmirenje troškova stanovanja, za neposrednu nabavu prehrambenih i odjevnih predmeta u određenim trgovinama. Pravo na pomoć ne ostvaruju samo one osobe koje nisu prijavljene kod Zavoda za zapošljavanje. 70% korisnika pomoći za održavanje su Romi. Jednokratne novčane pomoći daju se za slučaj izuzetnih situacija.

Uočeni su slučajevi nenamjenskog trošenja sredstava dječjeg doplatka od strane roditelja. Stoga je s HZMO dogovoreno da se u pojedinim slučajevima dječji doplatak isplaćuje na knjižicu djeteta. Isplata novca može se odobriti samo uz prisutnost djelatnika Centra. S obzirom da kontrola trošenja dječjeg doplatka u znatnoj mjeri opterećuje rad Centra, ova kontrola je iznimna, koristi se samo za slučajeve za koje je to stvarno nužno radi zaštite djece.

Tradicionalni poslovi socijalne skrbi, kao što su zbrinjavanje i skrb o nesposobnima za rad, nemoćnima, nezbrinutoj djeci, starateljstvo i dr. poslovi, potisnuti su nakon što je u sustav socijalne skrbi uvedeno zbrinjavanje nezaposlenih. Opterećenje Centra zbrinjavanjem radno sposobnih osoba, posljedica je velikog broja nezaposlenih za dugo vremensko razdoblje.

Na području rada Centra za socijalnu skrb Čakovec problem je zapošljavanje invalidnih osoba. Radi se o osobama za koje su, za obrazovanje i osposobljavanje za rad, uložena znatna sredstva. Međutim, nakon završetka škole, ne mogu naći zaposlenje. Problem zapošljavanja invalida se samo djelomično rješava putem udruga građana.

Problem mladih je droga. Narkomanija je u porastu. Centru za socijalnu skrb nedostaje savjetovanište, kao mjesto gdje bi se s mladima, već nakon prvih uočenih poremećaja u ponašanju i narkomanije, moglo započeti savjetovanje i tretman. Policijska uprava obavještava Centar o zatečenim slučajevima posjedovanja droge. Nakon obavijesti, djelatnici Centra ulaze u obitelj, te se nad djecom i cijelom obitelji provodi nadzor. Centar u Čakovcu trenutno obavlja nadzor nad 100-njak obitelji.

Na području Centra za socijalnu skrb Čakovec je najveći broj postupaka zbrinjavanja djece bez roditeljske skrbi u RH. Tako je, 2004. godine, provedeno 18 slučajeva posvojenja djece. Udomiteljstvo je, kao najprirodniji oblik zbrinjavanja djece, u ovoj Županiji zastupljeno u većem broju slučajeva nego u drugim županijama u RH. Uz suglasnost

Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, zbrinjavanje invalidne djece rješava se putem specijalizirane nizozemske agencije.

U općini Štrigova, zamjenici pučkog pravobranitelja susreli su se s gosp. Brankom Resmanom, načelnikom Općine Štrigova, gosp. Ivanom Frlinom, zamjenikom načelnika i gospođom Mirjanom Gregur Sever, tajnicom Općine Štrigova.

Nakon uvodnog pozdrava, Načelnik Općine predstavio je općinu Štrigova:

Općina Štrigova je pogranična općina, ima 24 km granice s Republikom Slovenijom, ima dva međunarodna granična prijelaza.

Suradnja sa Županijom ocijenjena je zadovoljavajućom, osim u dijelu financiranja. Za razliku od Slovenije, RH i Međimurska županija ne ulažu dovoljno za razvoj ovog pograničnog područja. Kao primjer, istaknuto je slovensko pogranično mjesto Raskrižje, koje je danas moderno naselje. Međutim, za Štrigovu se to isto ne može tvrditi.

Štrigova ima novu osnovnu školu. Unatoč tomu, dvadeset i dvoje hrvatske djece s područja Štrigove upisano je u školu u Raskrižju, u Sloveniji. Osnovni razlog zbog kojega su roditelji, sve do ove školske godine, upisivali djecu u slovensku školu je bolje organizirana nastava i problem prijevoza djece u školu.

Naime, Slovenija ima organiziran besplatan prijevoz školske djece na način da, manjim autobusima i kombijima, dolazi po djecu gotovo ispred roditeljske kuće. Međutim, u Hrvatskoj pravo na besplatan prijevoz do škole ostvaruje učenik koji stanuje 3 km (za učenike od 1. do 4. razreda), odnosno 5 km od škole (za učenike od 5. razreda OŠ). Kriterij uvjeta udaljenosti od škole uzima u obzir samo udaljenost autobusnog stajališta do škole, a ne i udaljenost koju učenik mora prijeći pješice, od obiteljske kuće do autobusnog stajališta. Nadalje, autobus ne vozi u školu onu djecu koja stanuju na manjoj udaljenosti od škole. Na području općine Štrigova 50% djece sami plaćaju prijevoz do škole.

Općinski čelnici smatraju da bi pitanje prijevoza školske djece trebalo urediti na način kako je to uređeno na pograničnom području Slovenije – s manjim vozilima "kupiti" djecu s cijelog područja općine, tako da se po dijete vozilom dođe što je moguće bliže kuće.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa upoznato je s problemima Osnovne škole Štrigova. Međutim, do sada nije bilo moguće uspostaviti bilo kakvu suradnju. Načelnik Općine Štrigova naknadno će dostaviti dokumentaciju Uredu pučkog pravobranitelja, kako bi se pitanje prava djece na bolji standard školovanja mogla cjelovito raspraviti.

Problem smanjenja mirovina građana koji su korisnici slovenskih mirovina prisutan je i na području općine Štrigova.

Za vrijeme boravka u Međimurskoj županiji, tijekom cijelog programa posjeta omogućeno je građanima, što je bilo najavljeno putem lokalnih sredstava javnog informiranja da se osobno obrate predstavnicima Ureda pučkog pravobranitelja. Ovu mogućnost iskoristilo je 19 osoba, tako je zaprimljeno 19 pritužbi, od kojih su dvije već u postupku ispitivanja pučkog pravobranitelja, dok je 17 novih, a pritužbe su se odnosile na: pravo iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, pravo vlasništva, radne odnose, rad sudova, pravo na zdrav okoliš, graditeljstvo i dr.

3. Varaždinska županija

Prilikom posjeta Varaždinskoj županiji u vremenu od 21. – 25. ožujka 2005. godine pučki pravobranitelj se u odsutnosti župana gosp. Zvonimira Sabatija, susreo sa zamjenikom župana gosp. Stjepanom Habunekom i predsjednikom Županijske skupštine Varaždinske županije gosp. Danijelom Verešom.

Nakon što je upoznao prisutne sa ovlastima i aktivnostima institucije pučkog pravobranitelja, zamolio ih je da iznesu svoje viđenje stanja ljudskih prava, socijalnu sliku Županije kao i probleme vezane uz romsku populaciju na njihovom području.

Predsjednik Županijske skupštine gosp. Danijel Vereš iznio je podatke o Županiji. Tradicionalne industrijske grane na ovom području su: tekstilna, drvena, kožarska i obućarska industrija. Razvija se malo i srednje poduzetništvo, tako se bilježi kontinuirano smanjene nezaposlenosti.

Što se tiče zaštite ljudskih prava u tom cilju napravljen je veliki pomak osnivanjem:

- Koordinacije za ljudska prava Varaždinske županije,
- Odbora za ravnopravnost spolova Varaždinske županije, i
- Povjerenstva za borbu protiv korupcije Varaždinske županije.

Smatra da je bitna edukacija građana u tom smislu, kao i dobra suradnja sa Ministarstvom pravosuđa, Transparency International-om. Izrada promotivnih materijala korisna je, jer građani često ne znaju koja su njihova prava i kako ih ostvariti. Tako su u Povjerenstvo protiv korupcije uključili predstavnike pravosuđa, zdravstva, bivše djelatnike policijske uprave i dr.

Građanima je omogućeno da aktivno prate rad državne uprave, sjednice Poglavarstva županije prenose direktno internetom u čemu su jedini u Republici Hrvatskoj.

Pojedinačnih pritužbi građana bilo je ukupno pedesetak, a najviše su se odnosile na ubrzanje sudskog postupka, na drugom mjestu je povrat imovine, denacionalizacija i izvlaštenje, zatim plaćanje vodne naknade, ubrzanje rješenja razvrstavanja lokalnih cesta, te nekoliko slučajeva narušavanja međuljudskih odnosa.

Pučki pravobranitelj je ustvrdio da iz ove Županije nije bilo puno pritužbi, svega tridesetak, a najviše su se odnosile na kaznionicu u Lepoglavi i ubrzanje sudskog postupka.

Inače što se tiče odnosa sa državnom upravom, tu nema nikakvih problema, odnosi su dobri, ali bi mogli biti i bolji. Prema njihovom mišljenju Hrvatska ima prevelik broj županija i općina. Dobro je da je profunkcionirao Savez županija koji će razmatrati položaj županije danas i sutra u našem administrativnom sustavu. S druge strane nema dovoljno financijskih sredstava, jer su ona centralizirana, pa nedovoljno ostaje u Županiji, pogotovo kada su u pitanju Hrvatske šume, Hrvatske vode, telekomunikacije i sl. Smatraju da bi policentrični razvoj bio učinkovitiji. Inače ostvarili su dobru suradnju sa susjednim županijama, kao i sa nekim samoupravnim jedinicama u Austriji i Mađarskoj. Jačanje regionalnog razvoja najbolje bi im odgovaralo. Tako namjeravaju izraditi regionalni operativni plan, a imaju i timove koji su za to osposobljeni.

Što se tiče Romske zajednice, ulažu se naponi da se Rome integrira u društvo, a posebno se radi na tome da se što više njihove djece uključi u predškolski odgoj kako bi lakše mogli nastaviti osnovnoškolsko obrazovanje. Za učenje hrvatskog jezika imaju pomagače, a malu školu tj. predškolski odgoj i osnovnu školu pohađaju zajedno sa ostalom djecom, čistih razreda nema, a sve više njihove djece završava osnovnu školu, makar je osipanje tijekom školovanja veoma veliko. Romi koji žive kod Ludbrega i Sv. Đurđu su se dosta dobro uklopili u društvo, problema je bilo u Strmcu. Lokalno stanovništvo je željelo dislocirati Rome sa tog područja, međutim to im nije uspjelo. Jedan dio Roma doista živi u veoma lošim uvjetima, dok su neki od njih sagradili lijepe kuće. Romi žele živjeti kao i ostali građani, da kupe zemlju, sagrade kuće sa priključkom na struju i vodu, što sada nemaju.

Žene su zastupljene u Županijskoj skupštini sa 12%, dok su u Poglavarstvu od 13 članova samo tri žene ili 26%, stoga ta situacija ne zadovoljava. U Gradskoj skupštini situacija je nešto bolja, tamo je postotak žena vijećnica veći. Koordinacija za jednakost spolova je upozorila sve stranke koje će sudjelovati na izborima da vode računa o broju žena na listama prilikom izbora.

Što se tiče romske zajednice, oni su osnovali Nacionalno vijeće Roma, isto je učinila i srpska nacionalna manjina, čiji građani su starosjedioci na ovom području.

Financiranje nevladinih udruga vrši se na temelju pravilnika, a najviše sredstava se usmjerava prema humanitarnim udrugama. Namjeravaju osnovati Savjet za udruge, jer i udruge same shvaćaju da se moraju povezati. Županija financijski podupire programe udruga, a ne samo njihovu administraciju.

Na kraju razgovora izraženo je zadovoljstvo dobrom suradnjom sa raznim medijima, radiom i televizijom, koji dobro prate njihov rad.

Održana je konferencija za tisak na kojoj su predstavnici sredstava javnog informiranja bili upoznati sa tijekom razgovora u Županiji od strane pučkog pravobranitelja gosp. Jurice Malčića i predsjednika županijske skupštine gosp. Danijela Vereša.

S obzirom da je bila u tijeku sjednica Gradske skupštine grada Varaždina gradonačelnik, gosp. Ivan Čehok se nakratko sastao sa pučkim pravobraniteljem.

Varaždin ima 50 tisuća stanovnika, u gradskoj upravi je zaposleno 86 djelatnika. Uveden je sistem kontrole na koji se način djelatnici odnose prema građanima, da li odgovaraju na njihove upite i sl. Najviše se ljudi javlja gradonačelniku na razgovor, ali ovlasti gradonačelnika su dosta skućene. Smatra da je teritorijalno ustrojstvo definitivno loše riješeno, županije nemaju skoro nikakve ovlasti, zadužene su samo za bolnice i županijske ceste, trebalo bi ih ukinuti, osnovati pet do šest regija, a unutar njih nekoliko zajednica općina.

Što se tiče Roma, u gradu živi 15 obitelji kojima je omogućeno da dobiju besplatno struju, vodu i kanalizaciju.

Kako bi se građanima omogućio lakši i bolji pristup u rješavanju njihovih problema osnovan je Gradski reklamacijsko informacijski centar "GRIC". Građani se mogu svakodnevno javljati na besplatni telefon na koji mogu dobiti sve informacije u svezi sa održavanjem zelenih površina i groblja, javne rasvjete, postupanja s komunalnim otpadom, održavanjem prometnih površina, sanacijom javnih površina onečišćenih otpadom, raznim upitima gradskoj upravi, događajima u gradu kao i raznim servisnim informacijama. U vremenu od tri mjeseca od kada je Centar u funkciji bilo je 1.200 upita.

U Uredu državne uprave u Varaždinskoj županiji, pučki pravobranitelj se susreo sa predstojnikom Ureda gosp. Miljenkom Plukavcem i njegovim najbližim suradnicima.

Na početku sastanka pučki pravobranitelj je naglasio da sa područja Varaždinske županije nema puno pritužbi, te je zamolio da ga se upozna s ključnim problemima u županijskoj upravi.

Predstojnik Ureda županijske uprave je rekao da se jednom godišnje podnosi izvješće Središnjem državnom uredu za upravu. Izvješće sadrži broj upravnih i neupravnih predmeta, te evidenciju o tome jesu li riješeni u roku ili ne. Rokovi se uglavnom ne poštuju, u niti jednom području.

Od tisuću rješenja godišnje žalbama se osporava cca 10% rješenja, a u drugostupanjskom postupku poništi se cca 80% rješenja. Razlog za poništenje je uglavnom nepotpuni postupak. Neka rješenja se ponište bez upute na koji način provesti novi postupak. Do nepoštivanja rokova kod donošenja prvostupanjskih rješenja dolazi jer nemaju dovoljan broj zaposlenih, uglavnom zbog niskih plaća.

Pomoćnica predstojnika službe za društvene djelatnosti je rekla da ta služba obuhvaća predmete iz područja prava branitelja, prosvjete, kulture i sanitarne inspekcije. Predmeti koji zahtijevaju vještačenja dugo stoje na komisijama, pa se niti tu ne poštuju rokovi, a to je problem u svim službama.

Prigodom posjeta Centru za socijalnu skrb Varaždin, razgovor se vodio sa ravnateljem Centra gosp. Nikolom Dugandžićem.

Ravnatelj iznosi problem Roma u naseljima Strmec, Petrijanci i Cestica, koji su izgradili kućice bez građevinskih dozvola. Grad im je priključio struju, vodu i kanalizaciju. Neki od njih primaju socijalnu pomoć.

Centru inače nedostaje pravnik za socijalni rad, imaju samo jednu pravnicu pa se stranke šalju socijalnom radniku. Drugostupanjski postupak jako dugo traje, ne poštuju se rokovi u Ministarstvu.

Prilikom susreta sa članovima Koordinacijskog odbora za ljudska prava Varaždinske županije, župan gosp. Zvonimir Sabati je iznio kratku informaciju o radu Koordinacije. Županijska skupština Varaždinske županije osnovala je Koordinaciju za ljudska prava 10. listopada 2002. godine, kao stručno i savjetodavno tijelo za pitanja ljudskih prava. Koordinacija ima 15 članova, a čine ju: župan koji obavlja dužnost predsjednika Koordinacije, dok je predsjednik županijske skupštine zamjenik predsjednika. Ostali članovi su predstavnici: policijske uprave, pravosuđa, državne uprave, zdravstva, socijalne skrbi, prosvjete, kulture, sindikata, vjerskih zajednica, medija, mladih i nevladinih udruga.

Odlukom o osnivanju određeni su zadaci koordinacije, među kojima se kao najbitnije navodi: prikupljanje podataka o stanju ljudskih prava i sloboda, upozoravanja nadležnih tijela o pojedinim slučajevima kršenja ljudskih prava te poduzimanje mjera za unapređivanje promicanja ljudskih prava u Županiji.

U dvogodišnjem radu zadaci koordinacije bili su prvenstveno usmjereni:

- na edukaciju o civilnom društvu te promicanju civilnog društva među građanima putem javnih tribina, predavanja, radionica i stručnih rasprava,
- na predlaganje promjena propisa u pojedinom području, u cilju veće zaštite pojedinih prava građana,
- na suradnju s medijima kao najbitnijim promotorima u unapređivanju zaštite ljudskih prava, te drugim institucijama,
- na obilježavanju datuma važnih za ljudska prava,
- na maksimalnu javnost rada,
- na rješavanje predstavki građana.

Tijekom 2003. i 2004. godine organizirano je više predavanja i javnih tribina iz različitih područja (zdravstvo, pravo na rad, i sl.). Dvogodišnje iskustvo ovoga skupštinskog tijela otvara i druge mogućnosti efikasnog djelovanja u narednom razdoblju, kako se i planira u Programu rada Koordinacije.

Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava u Republici Hrvatskoj, čije donošenje se upravo očekuje, zasigurno će pridonijeti novim iskoracima u radu županijske Koordinacije, samim time što će se utvrditi osnovne kategorije ljudskih prava i temeljnih sloboda, urediti sustavni pristup zaštiti i promicanju ljudskih prava te utvrditi i prioritetna područja zaštite navedenih prava.

U prostorijama Gradskog poglavarstva Grada Ivanca, zamjenik pučkog pravobranitelja sa suradnicima susreo se s gosp. Stankom Rožmanom, pročelnikom Upravnog odjela za opće poslove i društvene djelatnosti. Grad Ivanec nema gradonačelnika, jer je dosadašnjoj gradonačelnici, gospođi Mariji Brezovec izglasano nepovjerenje (zbog sukoba interesa). S obzirom da je gradonačelnici izglasano nepovjerenje, Grad Ivanec nema niti Gradsko poglavarstvo. Gradsko vijeće od 19 članova obavlja funkciju, kao predstavničko tijelo. Novi gradonačelnik trebao bi biti izabran u roku od 30 dana.

Na početku razgovora zamjenik pučkog pravobranitelja uvodno je izložio nadležnost i ovlasti pučkog pravobranitelja, nadalje, obrazloženo je da je razlog posjeta Županiji približavanje pučkog pravobranitelja građanima, odnosno pružanje građanima mogućnosti lakšeg pristupa pučkom pravobranitelju, jer nema područne urede. Istaknuto je da posjet ima za svrhu i pribavljanje podataka o stanju ljudskih prava. Posebno je istaknuta nadležnost pučkog pravobranitelja u zaštiti prava građana na lokalnu samoupravu. U odnosu na

obavljanje pojedinih poslova unutar granica nadležnosti jedinice lokalne samouprave, postavljeno je pitanje o tome u kojoj su mjeri građani zadovoljni s načinom ostvarivanja pojedinih prava te o problemima Grada kao jedinice lokalne samouprave.

Iz gradskog Socijalnog programa socijalno ugroženim građanima podmiruju se troškovi stanovanja. Pomoć za uzdržavanje, dodjeljuje se prema rješenju Centra za socijalnu skrb, a prema broju članova obitelji. Staračka domaćinstva se pomažu, o njima skrbe aktivisti Crvenog križa.

Problem Grada je zgrada s ukupno šest stanova koja je u državno vlasništvo prenesena konfiskacijom. Prijašnji vlasnik nije podnio zahtjev za naknadu, odnosno za povrat u vlasništvo. Zgrada je smještena u centru grada, ali je u vrlo lošem stanju. Dva su stana prazna, a u preostala četiri stanuju stanari koji, za slučaj da su i otkupili stanove, ne bi bili u stanju izvršiti sanaciju stanova i zgrade. Naime, radi se o četiri socijalno ugrožene obitelji. Stoga se razmatra mogućnost kupnje drugih stanova. Naime, kako se ova derutna zgrada nalazi na atraktivnoj lokaciji, njezinom prodajom mogla bi se postići cijena iz koje bi se zasigurno mogli kupiti stanovi za sadašnje zaštićene najmprimce.

Suradnja s Županijom je dobra, što se naročito potvrđuje kod priprema za predstojeće lokalne izbore. Naime, na traženje Grada Ivanca, a radi djelotvornosti i ekonomičnosti, na području Ivanca će biti istovremeno provedeni i izbori za mjesne odbore.

Suradnja je otežana samo u dijelu upravnih postupaka koje provode pojedine službe Ureda državne uprave. Tako npr. Gradska uprava nema saznanja o svim novogradnjama. Podatak o novoj gradnji i izdanoj građevnoj dozvoli Gradu je vrlo bitan podatak, jer se komunalni doprinos, koji je izvorni prihod jedinice lokalne samouprave, mora platiti prije izdavanja dozvole. Međutim, nerijetko se događaju slučajevi da Grad saznaje za gradnju naknadno, u trenutku započinjanja radova. Takva situacija upućuje na zaključak da se Gradu podaci ne dostavljaju pravodobno, odnosno da se gradnja odobrava bez plaćenog komunalnog doprinosa ili da se radi o bespravnoj gradnji.

Ukoliko Grad ima pravni interes za priznavanje svojstva stranke u upravnom postupku, za to se mora sam deklarirati. Međutim, da bi mogao iskoristiti status stranke radi zaštite gradskih prava i pravnih interesa, morao bi znati za sve upravne postupke koji su pokrenuti. Međutim, voditelj upravnog postupka nije obvezan izvršiti Gradu dostavu obavijesti o pokrenutom postupku. Obavijest putem oglašavanja na oglasnoj ploči Ureda državne uprave u pravilu dovodi Grad u situaciju da ne koristi mogućnost uvida u stanje postupka u ostavljenom roku, npr. za izdavanje građevne dozvole ne izvrši pravodobno ili ne izvrši uopće uvid u glavni projekt.

Suradnja s građevinskom inspekcijom nije zadovoljavajuća. Grad Ivanec je više puta tražio od građevinske inspekcije provedbu nadzora na pojedinim gradilištima. Međutim, povratna informacija ili obavijest nije zaprimljena.

U Kaznionici Lepoglava, Zamjenik i savjetnici pučkog pravobranitelja, susreli su se s gosp. Nevenom Putarom, pomoćnikom ravnatelja, gosp. Ivanom Benčekom, načelnikom Odjela za tretman i gosp. Ivanom Jugom, načelnikom Odjela osiguranja.

Zamjenik pučkog pravobranitelja obrazložio je da je posjeta Ureda pučkog pravobranitelja kaznionici Lepoglava predviđen planom posjeta pučkog pravobranitelja Varaždinskoj županiji. Posjet nema za svrhu pregled Kaznionice, nego razgovor o pojedinačnim pritužbama zatvorenika i problemima kaznionice.

Razgovor je započeo izlaganjem pomoćnika ravnatelja:

Osnovni problem kaznionice Lepoglava je veći broj zatvorenika od broja koji kaznionica može primiti. Iz razloga prekobrojnosti zatvorenika (oko 30%) nedavno su izvedeni radovi prenamjene pojedinih prostorija u spavaonice. Broj zatvorenika zahtijeva i veći broj stručnih djelatnika: službenika pravosudne policije, djelatnika Odjela za tretman, pravnik za stegovne postupke i pravnu pomoć zatvorenicima, liječnik, psihijatar. Teški uvjeti rada i veliki i nerealni zahtjevi zatvorenika prema liječniku osnovni su razlozi zbog kojega se ne može "dobiti" liječnik u stalni radni odnos. Trenutno, liječnik u kaznionici radi temeljem ugovora o djelu.

Prije petnaest dana izvršen je posljednji transfer zatvorenika između Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore. Radi se o prijenosu izvršavanja kazne iz kaznionice Lepoglava u kaznionicu na području druge države. U pitanju je izdržavanje kazne za kaznena djela ratnog zločina, kazne izrečene po međunarodnom pravu. Karakteristika ovih transfera, je u tomu što je 95% kažnjenika prethodno zatražilo upis u državljanstvo SiCG.

U kaznionici Lepoglava nema incidenata na međunacionalnoj osnovi.

Svi zatvorenici su radno angažirani. S obzirom da ne mogu svi istodobno raditi, 70%-80% zainteresiranih za rad dobiva dnevne zadatke. Dnevno radi 300 do 350 zatvorenika u šest radionica.

Poluotvorenog tipa su četiri radionice: Bitoševlje (terapijsko-okupacijski poslovi za stare i bolesne); Čret (uzgoj svinja, junadi i bikova), Šuma (šumsko gospodarenje) i Posredovanje (ugostiteljstvo, automehaničarska radionica, građevinsko skladište rezane građe, građevinski radovi održavanja). Sve radionice poluotvorenog tipa su izvan područja kaznionice, udaljene 2,00 do 6,00 km.

U jednokrevetnoj sobi smješteni su samo oni zatvorenici koji imaju problema u prilagodbi boravka s drugima. Spavaonice pušača i nepušača su razdvojene.

Upravitelj kaznionice je tijekom 2004. godine dao 120-torici zatvorenika ukupno 420 pogodnosti. Zabilježena su dva slučaja zlouporabe (alkohol, droga). Protiv kaznionice podnesene su tri tužbe domaćim sudovima i šest tužbi Europskom sudu za ljudska prava.

Protiv pravosudnih policajaca provedeno je 16 stegovnih postupaka, uglavnom zbog nedolaska u službu, u manjem broju zbog alkoholiziranosti (u svim slučajevima zabilježeno je manje od 0,5%).

Protiv zatvorenika provedena su 524 stegovna postupka (zbog samoozljeđivanja, neizvršavanja obveza), u kojima su izrečene određene mjere.

U kaznionici Lepoglava su osuđenici na izdržavanju kazne dugotrajnog zatvora. Prosječna duljina kazne je 9,5 godina. Tijekom 2004. godine 120 zatvorenika premješteno je iz zatvorenog odjela u poluotvoreni odjel.

U Poglavarstvu Grada Lepoglave, zamjenik pučkog pravobranitelja susreo se s gradonačelnicom, gospođom Nadom Zver, gospođom Marijom Varović, zamjenicom gradonačelnice i gosp. Marijanom Škvarićem, predsjednikom Gradskog vijeća Grada Lepoglava.

Razgovor s predstavnicima jedinice lokalne samouprave započeo je uvodnim pozdravom zamjenika pučkog pravobranitelja. Nakon što su izložene nadležnosti i ovlasti pučkog pravobranitelja te obrazloženi razlozi i svrha dolaska pučkog pravobranitelja u jedinice lokalne samouprave Varaždinske županije, lokalnim čelnicima postavljeni su upiti u svezi ostvarivanja prava građana te s kojim se problemima najčešće susreću.

Gradonačelnica Grada Lepoglave zahvalila je na posjeti te istaknula da do sada nije bilo potrebe za traženje pomoći od pučkog pravobranitelja.

Grad Lepoglava jedinica je lokalne samouprava sa statusom brdsko-planinskog područja. S obzirom da područje grada obuhvaća ukupno 16 naselja, od toga 12 pograničnih, odnosno ruralno i gradsko područje, stanovnici su različitih potreba, pa i različito doživljavaju pojedine gradske projekte.

Zbog niskog proračuna, do sada se nisu mogle razvijati gradske službe koje trebaju biti u službi gradskog gospodarstva. Problem nedostatka stručnih službenika dolazi naročito sada do izražaja pri izradi programa za predpristupne fondove EU.

Poglavarstvo se najčešće susreće s rješavanjem problema siromašnog stanovništva. Tako je trenutačno u pitanju provedba postupka ovrhe zbog neplaćanja HRT pretplate.

Posebnost ove jedinice lokalne samouprave je u tome što se na pojedinim područjima ne može primati program i signal HRT-a, pa građani smatraju da nisu niti u obvezi plaćati TV-pretplatu.

Nadalje, razmatra se pitanje određivanja razvoja pograničnih naselja. Naime, ovo pitanje ne može rješavati samostalno jedna jedinica lokalne samouprave. Razvoj pograničnih naselja mora biti riješen na višoj razini, najmanje na razini Županije.

Granični prijelazi nisu prilagođeni malograničnim potrebama stanovništva.

Prostorni plan i Plan uređenja grada Lepoglave su doneseni. Međutim, za izvedbu planirane poduzetničke zone ispriječio se problem rješavanja pitanja otkupa zemljišta u vlasništvu građana, zbog cijene koju Grad može ponuditi (12,00 kn/m²). Također, u tijeku je postupak prijenosa prava vlasništva zemljišta s države na Grad. Radi se o zemljištu u središtu grada (parkovi i sl. površine). Međutim, ovaj postupak traje vrlo dugo kod Središnjeg državnog ureda za upravljanje imovinom.

Socijalno ugroženim građanima daje se naknade temeljem socijalnog programa Grada: plaćaju režijski troškovi, 30% iznosa mjesečne karte učenika za prijevoz u školu (srednje škole), pomoć umirovljenicima za blagdane, naknada za kupnju hrane za djecu do 4 mjeseca starosti, prehrana djece u Osnovnoj školi, troškovi održavanja dječjeg vrtića.

Kaznionica je u cijelosti integrirana u lokalnu zajednicu. Međutim, po mišljenju čelnika Grada kaznionica bi trebala sudjelovati u financiranju komunalnog sustava grada. Nadalje, s obzirom na pitanje u kojoj je mjeri kaznionica u funkciji razvoja grada, treba utvrditi mogućnost uvođenja rente. Naime, s obzirom da u Lepoglavi zatvor postoji 150 godina, isti bi trebao biti i u funkciji razvoja. Kaznionica do sada nije uložila niti u jedan gradski projekt ili investiciju (npr. odlagalište komunalnog otpada, drugi komunalni objekt, sportsku dvoranu i sl.). Istodobno, kaznionica ima gotovo isti broj stanovnika kao i područje užeg središta grada.

Prema utvrđenom programu, zamjenik pučkog pravobranitelja, susreo se sa gradonačelnikom Ludbrega gosp. Marijanom Krobotom.

Gosp. Marijan Krobot je izvijestio zamjenika pučkog pravobranitelja da Grad Ludbreg sa okolnim naseljima čini administrativnu jedinicu lokalne uprave i samouprave. Novim teritorijalnim ustrojem temeljem zakona o područjima županija, gradova i općina, Ludbreg je proglašen gradom sa svim atributima i ispostavama državne vlasti za cijelu ludbrešku Podravinu koja pokriva 4 općine i grad Ludbreg, a sve u okviru Varaždinske županije. Koordinacija sa središnjim tijelima državne uprave se odvija uredno i u okviru pozitivnih propisa.

Strategija gospodarskog razvitka Grada Ludbrega izrađena je unutar projekta reforme samouprave u republici Hrvatskoj koji, putem osposobljenih konzultanata, provodi Američka agencija za međunarodni razvitak (USAID), u suradnji sa The Urban Institute, američkom neprofitabilnom organizacijom sa sjedištem u Washingtonu i uredom u Zagrebu.

Ukratko, odabrana prioritetna područja su u krupnoj gospodarskoj infrastrukturi, poticaju poduzetništva i razvoju poljoprivrede, a posebice su naglašene intervencije za komunalno uređenje grada, i to: izgradnja sustava za odvodnjavanje i zbrinjavanje otpada grada Ludbrega (referendum o organiziranju odlagališta u naselju Bolfan je nedavno propao), te izgradnja pješačkih i biciklističkih staza.

Akutno je pitanje utvrđivanje mjesta i izgradnja odlagališta za otpad i smeće.

Nacionalne manjine (ima nekoliko romskih naselja) ostvaruju svoja prava u skladu s pozitivnim propisima Republike Hrvatske, a socijalni problemi se rješavaju sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi, u nadležnom Centru za socijalnu skrb i uz odgovarajuću stručnu i materijalnu pomoć Grada.

Prigodom susreta sa predstavnicima ekološke udruge "Vidra" Ludbreg nazočili su predsjednica Udruge gđa. Valerija Pokos – Nemeč dipl.ing. i tajnik gosp. Matija Frančić.

U kratkom, sažetom razgovoru i izlaganju članovi udruge su zamjenika pučkog pravobranitelja upoznali s vitalnim pitanjima vezanu uz rad udruge, odnosno rijeku Bednju i Plitvicu, zaštitu rečenog eko-sustava, zajedno sa pripadajućim šumama. U svojem programu udruga posebnu pozornost posvećuje održavanju čistog okoliša te edukaciji građanstva, organizirajući prigodna predavanja i izložbe sa ekološkim temama.

Rad udruge je primarno usmjeren na očuvanju prirode ludbreškog kraja. Ekološka udruga Vidra Ludbreg djeluje na području grada Ludbrega koji obuhvaća samo mjesta Ludbreg i okolna prigradska naselja.

Prilikom posjeta Centru za socijalnu skrb u Ludbregu, ravnateljica Centra za socijalnu skrb gđa. Ankica Zember je upoznala zamjenika pučkog pravobranitelja sa radom i problemima Centra.

Naime, uz korisnike doplatka za pomoć i njegu i ostalih oblika pomoći, uz sve zadaće rečeni centar na svom području ima romsku populaciju u Ludbregu i Sv. Đurđu, koja uz već definirane smještajne i materijalne probleme ima neriješen status jedinstvenog predstavnika (jednu udrugu) ove skupine građana. Time je veoma otežan rad centra u provedbi svih zacrtanih socijalnih programa i rješavanja pojedinačnih i skupnih zahtjeva.

Centar za socijalnu skrb zapošljava tri stručna djelatnika, ali s obzirom na obuhvat posla nedostaje još četiri stručna djelatnika.

Centar je u neposrednoj vezi s radom i funkcioniranjem udruga "Sunce" Ludbreg, i "Kuća Sunca", Globočec.

To su udruge roditelja koje okupljaju osobe s mentalnom retardacijom radi poboljšanja kvalitete života i njihove socijalizacije u lokalnu zajednicu, a djeluju kroz dnevni i poludnevni boravak.

"Klub Sunce" upošljava pet osoba, voditelja poludnevnog boravka, voditelja kluba a posjeduju i kombi vozilo za prijevoz klijenata.

Nakon izlaganja zamjenika pučkog pravobranitelja, iznošenjem razloga zbog kojih pučki pravobranitelj posjećuje jedinice lokalne samouprave, gospodin Zdravko Maltar, gradonačelnik i gospođa Nada Ravić, tajnica Poglavarstva grada i Gradskog vijeća izložili su stanje na području Novog Marofa.

Lokalna samouprava je u vrlo skromnom položaju, jer se s državne razine ne vodi briga o specifičnim lokalnim potrebama. Mogućnosti za ostvarivanja obveza, koje su stavljene u nadležnost i odgovornost lokalne samouprave, ograničene su. Očekuje se da će, ulaskom Hrvatske u EU, Povelja o lokalnoj samoupravi biti u cijelosti realizirana.

Za prihode lokalne jedinice nastaju velike poteškoće, pa i veliki problemi, kada Ministarstvo financija mijenja npr. poreze, doprinose, u tijeku kalendarske i/ili fiskalne godine.

Savez udruga općina i gradova nije do kraja zaživio. Tvrdnja se temelji na podacima da se ovaj Savez bavi samo sporadičnim pitanjima i sporednim problemima jedinica lokalne samouprave. S obzirom da sustav nije sistematiziran, problemi s kojima se susreće lokalna vlast su slojeviti.

Prema mišljenju čelnika jedinice lokalne samouprave, građevinska inspekcija bi trebala podnositi godišnji izvještaj Poglavarstvu grada ili predstavničkom tijelu Grada. Naime, promjena stanja u prostoru kojima se provodi prostorno-planska dokumentacija, a naročito bespravne gradnje, predmet su interesa jedinice lokalne samouprave. Konkretno, Prostornim planom zaštićeno područje (vodocrpilište), u naravi je područje na kojem se izvode sanitarno nedopustivi radovi – kamenolom.

Na području Novog Marofa nema nacionalnih manjina. Za vrijeme Domovinskog rata u Novom Marofu zbrinute su mnoge obitelji izbjeglica i prognanika. Većina se vratila u svoje kuće i u svoja mjesta ranijeg prebivališta.

Za zbrinjavanje otpada je naručena izrada studije o utjecaju na okoliš. Sadašnje odlagalište otpada je na nelegalnoj lokaciji, ali je kontrolirano; tzv. divlje deponije glomaznog otpada se redovito saniraju.

Suradnja s MUP-om nije na zavidnoj razini. Komunalni redari ne mogu pribaviti podatke o napuštenim automobilima. Naime, podatak o registraciji napuštenog vozila je bitan podatak da bi se mogao izvršiti odvoz olupina s nekontroliranih, "divljih" deponija. Međutim, podaci o napuštenom vozilu redari uglavnom ne mogu dobiti, uz obrazloženje da se radi o podatku koji nije javan.

Promet nekretnina i poslovanje gospodarskih subjekata, otežano je zbog neusklađenosti katastarske i zemljišno-knjižne oznake parcela. Katastarska općina Novi Marof je osnovana, ali nije izvršena nova izmjera parcela.

Grad izdvaja godišnje 300.00 kn za financiranje socijalnog programa. Troškovi stanovanja podmiruju se za sve osobe koje su u tretmanu Centra za socijalnu skrb. Kako Udruga umirovljenika ima svoje programe za sve umirovljenike, socijalna pitanja starih rješavaju se suradnjom s ovom Udrugom.

Predstavke i pritužbe građana zaprima Gradski odbor za predstavke i pritužbe. Većina pritužbi je usmena.

Varaždinska županija nema regionalni operativni plan na temelju kojeg bi se lakše i jednostavnije mogli izrađivati programi za predpristupne fondove EU. Novom Marofu je temeljni dokument za ove programe Strategija gospodarskog razvitka grada.

U Centru za socijalnu skrb u Novom Marofu, razgovor se vodio sa ravnateljicom gospođom Antonijom Maltar, koja je zamjenika pučkog pravobranitelja upoznala s radom i problemima Centra.

Naime iz predočene raščlambe tabele pomoći po oblicima i korisnicima pomoći razvidno je kako doplatak za pomoć i njegu koristi 967 osoba, osobnu invalidninu 118, broj djece smještene u drugu obitelj je 41, broj odraslih smještenih u drugu obitelj je 58, jednokratnu novčanu pomoć je primilo 12 osoba i pomoć za uzdržavanje 270 i površnom analizom u odnosu na stanje u 2004. valja utvrditi povećanje broja korisnika prava priznatih temeljem odredaba Zakona o socijalnoj skrbi. Suradnja sa nositeljima vlasti lokalne samouprave je dobra. Sredstva s kojima Centar raspolaže osiguran je relativno miran i dobar rad u okviru zajednice. Centar neposredno surađuje s udomiteljskim obiteljima, Domom umirovljenika u Varaždinu, s udrugom CARITAS u Ivancu, s domovima za starije osobe u Čakovcu i Orehovcu, i Domom za osobe sa psihičkim oboljenjima osobe u Loboru.

Za vrijeme posjeta Varaždinskoj županiji, pučki pravobranitelj i njegov zamjenik sa suradnicima primali su na razgovor građane, te je zaprimljeno 19 pritužbi građana, koje su se odnosile na: pravo na kupnju stana, pravo iz mirovinskog osiguranja, te pritužba na rad sudova.

DIO PETI

Ocjene i prijedlozi

U prethodnom dijelu izvješća, temeljem članka 8. Zakona o pučkom pravobranitelju, prikazani su statistički i drugi podaci o radu Ureda, o radu i postupanju po pritužbama građana, terenskom radu, suradnji s drugim tijelima i udrugama u zemlji i inozemstvu.

U ovom dijelu izvješća Pučki pravobranitelj sukladno odredbama članaka 5. i 9. Zakona o pučkom pravobranitelju daje prikaz i ocjenu stupnja poštivanja ustavnih i zakonskih prava građana u onim oblastima koja smatra posebno važnim i ističe neke odnose, pojave i područja koja zaslužuju posebnu pažnju Hrvatskog sabora i koja bitno utječu na ostvarivanje prava ili najvećeg ili najugroženijeg dijela hrvatskih građana.

Uprava i građani – rješavanje u upravnom postupku

U prošlogodišnjem izvješću istaknut je problem dugotrajnosti postupka u prvostupanjskom rješavanju upravnih stvari, posebno u oblasti mirovinsko – invalidskog osiguranja, imovinsko – pravnih odnosa, obnove, graditeljstva i prostornog uređenja, te u drugostupanjskom postupku u spomenutim ali i u gotovo svim drugim oblastima upravnog rješavanja. Također su iznijeti određeni prijedlozi i preporuke s ciljem poboljšanja stanja.

U 2005. godini stanje se, nažalost, nije bitno promijenilo. I dalje se najveći broj pritužbi građana odnosi na dugotrajnost postupka u navedenim oblastima, ali i u drugostupanjskom rješavanju općenito.

Stoga ponovno upozoravamo sva upravna tijela na obvezu poštivanja odredaba Zakona o općem upravnom postupku (članci 218. i 247.) o rokovima za donošenje rješenja u prvostupanjskom i drugostupanjskom postupku, kao i na odredbe članka 296. istog Zakona prema kojoj je službena osoba koja vodi postupak, odnosno koja donosi rješenje odnosno zaključak dužna u roku od osam dana nakon isteka zakonskog roka za rješavanje, pismeno

obavijestiti stranku o razlozima zbog kojih rješenje odnosno zaključak nisu doneseni i o tome koje će radnje poduzeti u svrhu njihovog donošenja.

U tom smislu i nadalje su aktualni gotovo svi prijedlozi i preporuke sadržani u prošlogodišnjem izvješću, a za koje smo i tada ustvrdili da se mogu provesti relativno brzo, paralelno i neovisno o drugim potrebnim promjenama i reformama u upravi.

1. Još uvijek nije uveden efikasan sustav praćenja i ocjenjivanja rješavanja u upravnim stvarima po upravnim oblastima i za državnu upravu kao cjelinu. Bez takvog sustava i njegove kontinuirane primjene nije moguće provoditi potrebnu kontrolu i nadzor propisan zakonom niti osigurati nužnu vertikalnu povezanost sustava od vrha do dna.

Središnji državni ured za upravu još uvijek prikuplja podatke na neformalnim obrascima. Ured ističe da tijela državne uprave ne vode sustavne evidencije o rješavanju upravnih stvari niti kontinuirano tijekom godine prate efikasnost rješavanja upravnih stvari. Također ističe i nepostojanje jedinstvene informatičke obrade i vođenja podataka. Zbog svega toga postupak prikupljanja podataka je dugotrajan, a sami podaci neujednačeni i nepouzdana.

Stoga je potrebno da državni tajnik Središnjeg državnog ureda za upravu donese što prije napatuk (uputstvo iz članka 298. stavka 3. Zakona o općem upravnom postupku) i poduzme potrebne mjere (edukacija, seminari, savjetovanja) za njegovu primjenu. Uz jedinstvenu metodologiju, obrasce i rokove za dostavljanje podataka potrebno je propisati i obveze središnjih državnih tijela u odnosu na područne urede državne uprave.

2. Upravna tijela, službe i odjele, u oblastima u kojima se kontinuirano ne rješava u razumnom roku, treba ojačati, ali i pružiti im stručnu pomoć, a službe i odjele koji u središnjim državnim tijelima rješavaju po žalbama, osim kadrovskog i materijalnog jačanja treba osposobiti i za pružanje stručne pomoći, ali i za rješavanje predmeta u meritumu, kad god je to opravdano i moguće.

Broj ukinutih rješenja, pa i onih vraćenih dva ili više puta na ponovno rješavanje, još uvijek ukazuje na to da ne postoji potreban stručni nadzor i pomoć središnjih državnih tijela.

3. Kad ministri i drugi čelnici upravnih tijela ipak ne mogu osigurati, u okviru svojih ovlasti i sredstava ili iz objektivnih razloga, da se kroz dulje vrijeme i u većem broju predmeta poštuju zakonski rokovi, dužni su o tome obavijestiti Vladu Republike Hrvatske i javnost.

Činjenica da se u mnogim upravnim područjima ne poštuju zakonski rokovi, a u nekima ni razumni rokovi, te postupci traju mjesecima pa i godinama, a da građani pri tome nisu često obaviješteni ni o razlozima za to, niti o rokovima u kojima mogu očekivati rješenje, govori o tome da ministri i drugi čelnici upravnih tijela u čijim se resorima to događa ne poštuju dovoljno građane i ne obavljaju dobro svoj posao. Jer osim formalne odgovornosti Hrvatskom saboru i premijeru postoji i stvarna odgovornost građanima o čijim pravima i interesima odlučuju.

4. Što se tiče pripreme i donošenja zakona kojima se uređuju odnosi u pojedinim upravnim oblastima, ponovno upozoravamo na mogućnost propisivanja posebnih (a realnih) rokova za rješavanje pojedinih upravnih stvari kad je to po prirodi stvari potrebno čime bi se bitno smanjio broj nepotrebnih pritužbi pa i formalnih a nekorisnih postupaka zbog šutnje administracije.

Također upozoravamo na dosljednu primjenu odredaba Poslovnika Vlade Republike Hrvatske (članak 27.a) prema kojima su središnja tijela državne uprave i stručne službe Vlade uz prijedloge uredbi koje donosi Vlada i prijedloge zakona i drugih propisa koje Vlada predlaže na donošenje Hrvatskom saboru, dužne priložiti iskaz procjena učinka tih propisa, između ostaloga i na broj državnih službenika i namještenika (dakle i učinka na upravno rješavanje).

5. Ove godine smatram potrebnim istaknuti i pitanje sustava plaća i materijalnog položaja zaposlenih u upravi, pitanje koje bitno utječe na profesionalnost, kvalitetu i motiviranost zaposlenih u državnoj upravi a time i na ostvarivanje prava i pravnih interesa građana pred upravom.

Sadašnje razlike u visini plaća državnih službenika, osobito onih najobrazovanijih i najstručnijih, u odnosu na odgovarajuće u drugim službama i gospodarstvu ali i na zaposlene u područnim i lokalnim jedinicama su neodržive i otežavaju pa i onemogućavaju zadržavanje ali i novo zapošljavanje potrebnih stručnjaka.

Uz rješavanje pitanja plaća (prvenstveno putem potrebne racionalizacije) treba i u praksi prekinuti začarani krug postavljanja politički podobnih i osobno lojalnih nakon svake promjene na izborima ili pak promjene ministra ili drugog čelnika upravnog tijela, osim zakonom strogo ograničeni broj dužnosti i položaja.

Profesionalnost i stalnost, a ne politička podobnost i osobna lojalnost, moraju biti jedini kriteriji za obavljanje svih (pa i najviših dužnosti i položaja) poslova u kojima se primjenjuje zakon i odlučuje o pravima i interesima građana.

Dosadašnja praksa velikih i neopravdanih smjena nakon svake promjene vlasti (ili čelnika), koju, nažalost, upravno–sudska (pa ni ustavno–sudska) praksa nije spriječila, oslabila je i u nekim slučajevima devastirala profesionalnost, stalnost i kontinuitet, što ima utjecaja na pravnu sigurnost građana.

6. Na kraju, ali ne najmanje važno, radi boljeg ostvarivanja prava građana, ističemo potrebu nastavka decentralizacije i bržeg prenošenja upravnih poslova i financijskih sredstava na lokalnu i područnu razinu, bliže građanima i njima neposredno odgovornim tijelima.

Pritužbe na rad sudova

Broj pritužbi na rad sudova u 2005. godini nije se smanjio. Broj tih pritužbi pučkom pravobranitelju, zatim broj ustavnih tužbi Ustavnom sudu zbog prekoračenja razumnog roka kao i najnoviji statistički podaci o radu sudova ukazuju na to da dugotrajnost sudskih postupaka ostaje veliki problem hrvatskog pravosuđa.

U izvješću za 2004. godinu, predložili smo da Hrvatski sabor razmotri potrebu i mogućnost sudjelovanja institucije pučkog pravobranitelja, kao samostalne i nezavisne institucije, u nekim oblicima nadzora nad radom sudaca i sudova, osobito u pogledu trajanja postupaka i drugih poslova sudske uprave.

Prijedlog je bio obrazložen podacima koji pokazuju da sve mjere, od promjene zakonskog okvira do kontrole unutar samog sustava (sudovi, državno sudbeno vijeće, ministarstvo pravosuđa), ne daju zadovoljavajuće rezultate i da se građani sve više, ukazujući na dugotrajnost postupaka, obraćaju institucijama izvan tog sustava.

Osim toga, takav oblik kontrole od strane parlamentarnog opunomoćenika bio bi potpuno u skladu s odredbom članka 4. stavka 2. Ustava Republike Hrvatske, prema kojoj načelo diobe vlasti uključuje oblike međusobne suradnje i provjere nositelja vlasti, osobito uz činjenicu da Hrvatski sabor i njegovi odbori i nemaju dovoljno drugih mehanizama za ostvarenje tog ustavnog načela.

Budući da je prijedlog u raspravi na sjednici sabora i saborskih odbora bio ocijenjen kao poticajan, uputio sam krajem kolovoza 2005. godine Odboru za Ustav, poslovnik i politički sustav, Odboru za zakonodavstvo i Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, inicijativu da prethodno i načelno raspravi taj prijedlog u okviru inicijative za

donošenje izmjena i dopuna Zakona o pučkom pravobranitelju kojom bi se taj Zakon, između ostaloga, uskladio i s odredbom članka 92. stavka 4. Ustava, kojim su 2000. godine pučkom pravobranitelju date nove ovlasti i dužnosti.

Prethodna, načelna rasprava trebala je ocijeniti uopće potrebu za davanje takvih ovlasti i eventualno okvire te ovlasti, a tek nakon toga potrebu i mogućnost da se u tom smislu izmijeni ustavna odredba članka 92. stavka 1. o pučkom pravobranitelju (naravno u okviru prve buduće promjene Ustava Republike Hrvatske). Budući da osim pismene (a negativne) reakcije Udruge hrvatskih sudaca, tu inicijativu nije do sada razmatrao ni jedan saborski odbor, smatramo potrebnim ponoviti je i u ovom izvješću Hrvatskom saboru.

Rasprava o toj temi, bez obzira na rezultat, nužno će potaknuti i potrebnu raspravu o problemu dugotrajnosti sudskih postupaka uopće i o efikasnosti sadašnjih oblika kontrole nad radom sudova i sudaca i stoga će polučiti svoju svrhu.

Pri tom valja naglasiti da sve što je do sada poduzeto, pa i u 2005. godini, nije dovoljno. Novi Zakon o sudovima uvodeći naziv pravosudnih inspektora nije niti povećao niti precizirao njihove ovlasti i zadaće. Sve što će se u tom smislu u praksi promijeniti moglo se učiniti i u okviru dosadašnjeg odjela pravosudne uprave.

Utvrđivanje nadležnosti redovnih sudova za odlučivanje o tužbama zbog prekoračenja zakonskog roka oslobodit će Ustavni sud velikog broja ustavnih tužbi, ali teško da će građanima bitno pomoći. Čak nije nerealno očekivati da će veliki broj takvih tužbi negativno utjecati na ažurnost sudova koji o njima trebaju odlučivati.

Pitanje dugotrajnosti sudskih postupaka, osim sistemskim mjerama i planom i akcijama rješavanja zaostalih predmeta, moguće je rješavati samo konkretnim, svakodnevnim mehanizmima nadzora i kontrole kroz sudsku i pravosudnu upravu i u tom smislu treba ojačati i osposobiti i sudski menadžment za praćenje i kontrolu sudskih spisa od njihovog prijama u sudu do otpreme sudskih odluka.

Akcije i mjere koje odnedavno poduzima Vrhovni sud Republike Hrvatske, ispravno tumačeći svoje ovlasti i zadaće, idu u tom smjeru i obećavaju više od svih do sada poduzetih. Te mjere koje se provode u suradnji s županijskim sudovima posebno su usmjerene na rješavanje zaostataka s konkretnim planovima i kontrolom izvršenja. I što je također važno, uspostavlja se sustav evidencija i podataka o radu i predmetima svakog suca što bi trebalo omogućiti i sustavno ocjenjivanje rezultata. Bilo bi dobro kada bi taj program osim rješavanja zaostataka i poboljšanja ažurnosti rezultirao i sustavnim nadzorom i ocjenjivanjem rada sudaca unutar samog sudbenog sustava, sve do uklanjanja iz sustava sudaca koji bilo obimom rada, bilo kvalitetom presuda ne mogu zadovoljiti potrebne standarde dobrog sudovanja.

Ipak te oblike kontrole unutar sustava i pod pretpostavkom da dobro funkcioniraju, treba kombinirati i s nekim oblicima nadzora izvan tog sustava, osobito kad se taj nadzor vrši po predstavkama i pritužbama građana.

I dalje smatramo da bi stoga, uz postojeće oblike nadzora, po uzoru na mnoge europske zemlje i Republika Hrvatska mogla uvesti neku vrstu parlamentarnog nadzora putem ustavne institucije pučkog pravobranitelja, čija osnovna zadaća i jest postupanje po pritužbama građana i koja može predstavljati potrebnu sponu između sudbene vlasti i Hrvatskog sabora.

Međutim, ono što također valja naglasiti je da je dugotrajnost sudskih postupaka doduše veliki problem pravosuđa, ali nije i jedini, te je samo posljedica ukupno lošeg stanja u njemu. Nažalost, unatoč svim upozorenjima iz struke i javnosti stanje u pravosuđu ne ocjenjuje se unutar sustava dovoljno kritično. Rječito o tome govore izjave i stajališta člника Udruge hrvatskih sudaca, ali i znakovita pojava da ministri(ce) i čelnici sudbene vlasti o stvarnom stanju u pravosuđu progovore tek kad odu s dužnosti.

Iz rada i postupanja Državnog vijeća također bi se teško moglo zaključiti da to tijelo realno procjenjuje stanje i poduzima mjere u skladu s tim. Bez takve realne ocjene unutar sustava teško je očekivati potreban pritisak za promjenu. A *status quo* u sudstvu nije više održiv za hrvatske građane.

Iako je bilo i ima onih koji obećavaju brzu promjenu stanja, valja reći da će taj proces biti težak i dugotrajan.

S jedne strane zato što zahtijeva i preispitivanje mnogih zakonskih rješenja, pa i ponašanja drugih državnih tijela koja generiraju veliki broj sudskih sporova, ali jednako tako (a to treba naglasiti jer mnogi to ne žele javno reći) zbog ne tako malog broja za stalno imenovanih a nekvalitetnih i nedovoljno obrazovanih sudaca. Govoreći o tim imenovanjima nakon donošenja Zakona o sudovima 1993. godine, točnu i sažetu ocjenu dao je u studiji "Hrvatsko pravosuđe u devedesetima" (Politička misao, br. 2, iz 2001. godine), profesor Pravnog fakulteta u Zagrebu, dr. Alan Uzelac: "Kvaliteta sudačkih dužnosnika narušena je serijom političkih imenovanja nesposobnih, moralno upitnih i/ili neiskusnih sudaca kao i političkim razrješavanjem onih sposobnih, iskusnih i odlučnih. Paralelno s političkim imenovanjima i razrješanjima, politički centri moći u pravosuđu stvarali su utvrdu za osiguranje kako svojih političkih pozicija, tako i svojih stečenih privilegija. Tako su stvorene korporativne strukture koje izmiču demokratskoj odgovornosti. Takve strukture, kao i ustavna jamstva nezavisnosti sudstva, možda bi i mogle biti odgovarajući štit autonomije i dostojanstva uspravnog i visoko kvalitetnog sudstva – sudstva koje bi ih zasluživalo. No u

situaciji u kojoj takvog sudstva nema, nego se tek treba stvoriti, te će strukture predstavljati novu prepreku koju će teško svladati."

Citirani navod pogađa srž stvari i identificira temeljne probleme: (1). U sustavu postoje i neiskusni, nesposobni ali i moralno upitni suci; (2). Nezavisnost i nepristranost dijela tih sudaca je upitna jer nisu ni odabrani po kriteriju nezavisnosti i stručnosti nego podobnosti ili čak povezanosti s političkim, financijskim ili drugim interesnim grupama.

Stoga svaka strategija reforme pravosuđa, osim sistemskih mjera kojima se stvara povoljnije vanjsko okruženje za pravosuđe, mora biti unutar sustava prvenstveno usmjerena na poboljšanja pa i promjene u sudačkom kadru, a osobito:

1. Imenovanjem novih sudaca i napredovanjem strogo prema javnim i objektivnim kriterijima;
2. Permanentna edukacija i obrazovanje svih, naročito mladih sudaca (pravosudna akademija, seminari, savjetovanja, specijalizacije);
3. Sustavno praćenje i provjera rada svakog suca (obim i kvaliteta);
4. Postavljanje standarda minimalnog učinka i kvalitete i uklanjanje iz sustava sudaca koji ih ne mogu zadovoljiti;
5. Obveza sudske uprave viših sudova na posebne (dubinske) provjere u slučaju sumnje u pristranost.

Nažalost, i strategija reforme pravosuđa stavlja naglasak i postavlja ciljeve, ističući samo potrebu što veće nezavisnosti sudstva od formalnih struktura zakonodavne i izvršne vlasti, a manje na unutrašnju dimenziju nezavisnosti svakog suca od drugih, osobito neformalnih, utjecaja interesnih grupa i lobija, kako političkih tako i financijskih (često povezanih), pa i onih s ruba zakona ili izvan njega. A ti su utjecaji opasniji, a po općem uvjerenju građana i značajniji i mnogobrojniji.

Naime, ustavni i zakonski okviri u Republici Hrvatskoj, kroz stalnost imenovanja i plaće, kao i stroga ograničenja za razrješenje putem nezavisnog tijela – Državnog sudbenog vijeća, štite svakog suca dovoljno od političkog utjecaja formalnih struktura zakonodavne ili izvršne vlasti i omogućuju mu u tom smislu punu nezavisnost, ako on to želi.

Sucima je teže, čini se, zaštititi se od neformalnih utjecaja, bilo unutar pravosudnog sustava ili izvan njega. Ali ni ti utjecaji za stručnog i kvalitetnog suca ne bi smjeli biti nikakav izazov.

Ako Vrhovni sud Republike Hrvatske provede ono što je započeo i preuzme, zajedno sa sudskim upravama, punu odgovornost za poboljšanje sudstva iznutra, ako dobije potporu za jačanje sudske uprave i sudskog menadžmenta i potrebna sredstva i kadrove za to i ako bude dobro praćen po Državnom sudbenom vijeću, mogu se u primjerenom roku očekivati željeni rezultati.

Vrhovnom sudu i pravosuđu uopće u toj zadaći, neki oblici vanjske kontrole putem Ministarstva pravosuđa i pučkog pravobranitelja (osobito po predstavkama i pritužbama građana) mogli bi samo pomoći.

Povratnici – obnova, stambeno zbrinjavanje, sigurnost

U pritužbama upućenim pučkom pravobranitelju građani u pravilu ne navode nacionalnost ili etničko podrijetlo. Samo u manjem broju slučajeva navode da su pojedinim postupcima diskriminirani s obzirom na nacionalnost (uglavnom su to pritužbe u vezi sa zaposlenjem, statusnim pitanjima, postupanju policije). S obzirom na druga specijalizirana tijela i udruge čiji je glavni zadatak briga i zaštita nacionalnih manjina, za zaštitu kolektivnih prava pripadnici manjina uglavnom se ne obraćaju pučkom pravobranitelju.

Međutim, u onom dijelu pritužbi na rad i postupanje tijela državne i lokalne uprave, osobito na dugotrajnost postupaka koji je i glavni predmet rada pučkog pravobranitelja, velik je udio pritužbi građana srpske nacionalnosti a u pitanjima koja se odnose na povrat imovine, stambeno zbrinjavanje, obnovu i prava iz mirovinskog osiguranja taj se udio penje i preko 70%.

Ti podaci i za 2005. godinu ukazuju na to da mnogi povratnici i oni koji bi se željeli vratiti u Republiku Hrvatsku, još uvijek nisu riješili mnoga pitanja važna za povratak ili normalan život u Republici Hrvatskoj.

Neka pitanja su, zahvaljujući povoljnijoj političkoj klimi i programima Vlade riješena ili na putu rješavanja. Objektivne zapreke za brže rješavanje su uglavnom materijalne i financijske prirode iako još uvijek, pretežno na lokalnoj razini ima i subjektivnih.

Pitanje povrata imovine uglavnom je riješeno, osim 30-ak slučajeva u kojima se još osigurava stambeno zbrinjavanje privremenih korisnika.

Problemi vlasnika čija je imovina bila devastirana također se rješavaju kroz program popravka vraćene devastirane imovine, a prema zaključku Vlade Republike Hrvatske.

Pučki pravobranitelj posebno je ukazivao nadležnim službama i državnim tijelima na probleme koje povratnici imaju s ostvarivanjem prava na naknadu za korištenje njihove

imovine, s problemima vraćanja poslovnog prostora kao i sa sudskim tužbama privremenih korisnika radi naknade troškova uloženi u imovinu.

Što se tiče obnove kuća i stanova te novčanih potpora, program se i u 2005. godini odvijao u skladu s materijalnim mogućnostima. Prema izvješću Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka u 2005. godini je obnovljeno 9510 kuća i stanova, 5207 isplaćenih novčanih potpora za kuće manjeg oštećenja, 373 obnovljena stana te 3930 kuća višeg stupnja oštećenja, a za 2006. godinu planira se dovršiti program organizirane obnove 3000 kuća te započeti program obnove i isplate novčanih potpora za preostalih 4000-5000 oštećenih kuća.

Pritužbe na obnovu uglavnom su se odnosile na dugotrajnost postupka, osobito po žalbama čije rješavanje nažalost u mnogim slučajevima traje od 2-4 godine.

Stambeno zbrinjavanje bivših nositelja stanarskih prava započelo je na područjima posebne državne skrbi (većinom u Vukovaru) za oko 2440 obitelji, a ostalo je za rješavanje 5236 zahtjeva, od čega 1719 se odnosi na korisnike koji već privremeno borave u stanovima.

Izvan područja posebne državne skrbi podnijeta su 4463 zahtjeva, 2218 za najam i 2245 za kupnju stana. Cjelovit plan tek je u pripremi a nakon utvrđivanja prava donošenjem rješenja faktično zbrinjavanje trebalo bi se ostvariti kroz 4 godine.

U tom smislu treba očekivati i izmijenjenu Mapu puta za provedbu Sarajevske deklaracije, ali ne treba očekivati da pitanja stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskog prava neće biti ocjenjivana u pregovorima s Europskom unijom, kao jedna od bitnih pretpostavki za povratak onih koji to još žele.

Nastavak i dovršetak obnove i stambeno zbrinjavanje važne su ali i početne pretpostavke kojima se trebaju stvoriti elementarni uvjeti za ponovnu integraciju u hrvatsko društvo hrvatskih građana koji su se vratili ili se žele vratiti u Republiku Hrvatsku.

Istodobno, veoma je važno održati i poticati povoljno ozračje za daljnji povratak kao i za stvaranje uvjeta za puno uključivanje povratnika u politički i gospodarski život kroz politička predstavništva, zapošljavanje (osobito u državnoj i lokalnoj upravi i pravosuđu) i ostvarivanje drugih prava iz Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

U tom smislu posebno je važna uloga policije i drugih državnih tijela koja moraju jamčiti i osigurati svim pripadnicima nacionalnih manjina punu sigurnost i zaštitu od svih napada i incidenata motiviranih etničkom (ili nekom drugom) netolerancijom. Povećan broj takvih incidenata u drugom polugodištu 2005. godine upozorava i zahtijeva ne samo javnu osudu nego i konkretne zakonske i organizacijske mjere.

Pravna sigurnost

Dugotrajnost sudskih i upravnih postupaka, samo je jednim dijelom posljedica loših zakona i sistemskih rješenja ili kadrovskih i materijalnih problema. Dobrim dijelom, međutim, ona je posljedica nereda i zapuštenosti u sustavu rukovođenja i kontrole i nadzora kako unutar sustava državne i lokalne uprave, tako i u okviru sudske i pravosudne uprave.

Praćenje, kontrola i ocjena rada (obima i kvalitete) svakog pojedinog državnog službenika i suca temeljna je pretpostavka za uvođenje reda u upravno i sudsko rješavanje. Nedostatak kontrole pogoduje arbitrarnosti i svim stupnjevima korupcije, od prekorednog do pristranog rješavanja, bilo da se radi o prijateljskim uslugama ili pogodovanju političkim ili financijskim interesima i lobijima.

U takvoj situaciji jednakost svih građana pred zakonom ozbiljno je dovedena u pitanje. Zadaća je države da uvede red, jasne kriterije te predvidljivost i izvjesnost u pogledu rokova i načina postupanja.

U tom smislu, umjesto stalnog povećanja broja službenika i sudaca neposrednih izvršitelja, valjalo bi jačati (kadrovski, organizacijski i materijalno) službe praćenja, kontrole i nadzora u središnjim državnim upravnim tijelima i Središnjem državnom uredu za upravu kao i odgovarajuće odjele i službe sudske uprave u Vrhovnom sudu Republike Hrvatske i županijskim sudovima.

Dobar rad takvih službi u dobroj bi mjeri mogao uvesti reda i smanjiti mogućnost da moć i novac u postupanju državnih tijela budu jači od prava i pravde, što najviše pogađa siromašne.

Osim praćenja i kontrole rada sudaca osobito je važno i praćenje i kontrola rada policije i državnog odvjetništva kako bi se identificirala slaba mjesta u ukupnom lancu postupaka kaznenog progona za koji u javnosti vlada uvjerenje da je neefikasan i nedovoljno organiziran za borbu protiv ozbiljnog kriminala.

Socijalna sigurnost

Uz pritužbe na nezakonit ili nepravilan rad kao i na dugotrajnost postupaka pred tijelima državne i lokalne uprave te tijelima s javnim ovlastima, sve se više građana obraća pučkom pravobranitelju ukazujući na povrede ili ugroženost radnih i socijalnih prava i upozoravajući na opće stanje socijalne nesigurnosti nekih kategorija i slojeva stanovništva.

Građani se uglavnom pozivaju na ustavna načela i prava na rad, zdravstvenu zaštitu, socijalnu sigurnost i dostojan život.

Najugroženije kategorije su nezaposleni, zatim zaposleni na crno, dio zaposlenih kod onih poslodavaca koji sustavno krše prava zaposlenika, te umirovljenici s najnižim primanjima, osobito novo umirovljeni nakon stupanja na snagu novog mirovinskog zakona (1999. g.).

I premda pravo na rad ne znači i subjektivno (utuživo) pravo koje bi istodobno značilo i obvezu države da svakom i u svakom trenutku osigura radno mjesto ili posao, ne treba dvojiti da nezaposlenost koja postaje trajno stanje velikog broja i starijih i mlađih ljudi dovodi ozbiljno u pitanje i pravo na rad kao ustavno načelo.

Uz nezaposlene ugrožena kategorija su i zaposleni kod onih poslodavaca koji trajno i sustavno kršeći zakonske propise uskraćuju njihova prava bez dovoljne kontrole i zaštite nadležnih državnih tijela (inspekcije i druge upravne službe). Nažalost i sudski postupci za zaštitu prava iz rada traju nedopustivo dugo i ne predstavljaju efikasno sredstvo pravne zaštite. Toj kategoriji treba dodati i neutvrđeni, a po svemu sudeći, velik broj ljudi koji su prisiljeni raditi na crno bez ikakve zaštite.

Umirovljenici upozoravaju na nepovoljan odnos mirovina prema prosječnim plaćama i činjenicu da i onako niske mirovine, koje ne pokrivaju normalne životne troškove i dalje stalno zaostaju za rastom troškova, osobito komunalnih usluga. Stoga raste broj ovrha na mirovinama i imovinom najsiromašnijih.

Također je mnogo pritužbi na (neopravdane) razlike u visini mirovina istih kategorija između t.zv. "starih" i "novih" umirovljenika.

Spomenute kategorije najviše su pogođene i mjerama koje su poduzete i poduzimaju se u sustavu zdravstvene zaštite. Bez dobro osmišljenih socijalnih korektiva i početne mjere (participacija, putni troškovi) za najsiromašnije su ponekad značile i uskratu zdravstvene zaštite. Sve daljnje mjere koje su neminovne i potrebne, a koje će tražiti veću participaciju građana u troškovima, morat će o tome voditi računa.

Nije sporno da ta važna i osjetljiva pitanja nije moguće na duži rok rješavati samo socijalnim mjerama i preraspodjelom, ali ipak valja upozoriti na prag socijalne izdržljivosti navedenih kategorija ali, nažalost, i zaposlenih s najnižim primanjima.

Jer, objektivno teško stanje siromašnih i onih na granici siromaštva kod nas prati i potencira i osjećaj nepravde i nedostatak vjere u mogućnost promjena na bolje. Opće je uvjerenje da je, osobito kroz pretvorbu i privatizaciju, u Republici Hrvatskoj došlo do

nepravedne preraspodjele nacionalnog bogatstva u korist malog broja odabranih, a time i do neopravdane nejednakosti i prevelike razlike u šansama i mogućnostima. Takva preraspodjela, iako u startu nepravedna, bila bi podnošljiva i građani bi je prihvatili kada bi ona značila i poticala ulaganje u proizvodnju i razvoj i značila novo zapošljavanje s izglednim šansama na boljitak za cijelo društvo. Međutim, iskustvo zadnjih deset (poslijeratnih) godina nije to potvrdilo. Smatra se (čini se opravdano) da veliki dio tog bogatstva ide u potrošnju ili u inozemstvo, te da građani ne mogu očekivati promjene na bolje.

Ako se trendovi u tom smislu bitno ne promijene, a država tu ima ne malu ulogu, opravdano će jačati pritisci na preraspodjelu u korist veće socijalne jednakosti.

Građani s pravom očekuju da ta pitanja zauzmu središnje mjesto u društvenim i političkim zbivanjima i raspravama, a ne samo u predizbornim obećanjima. I od vladajućih i od oporbe traže jasna stajališta o temeljnim pravcima gospodarskog i socijalnog razvoja. Umjesto još uvijek dominirajućih ideoloških rasprava i bavljenja sobom i pitanjima raspodjele političkog utjecaja i moći, potrebna je konkurencija i natjecanje s programima koji bi trebali dovesti do boljeg života za sve, pa i perspektive za najsiromašnije.

Uvjeti rada Ureda

U proračunu za 2005. godinu, za rad Ureda pučkog pravobranitelja bilo je osigurano ukupno 3.538.283,00 kn, od čega oko 3.000.000,00 kn za zaposlene a oko 500.000 za ostale rashode.

U prvom polugodištu 2005. godine poslove u Uredu obavljala su 3 zamjenika, 6 savjetnika i 6 ostalih djelatnika (ukupno 15 ljudi). Nakon prihvaćanja Izvješća o radu za 2004. godinu, na temelju zaključka Hrvatskog sabora, Uredu su rebalansom proračuna odobrena dodatna sredstva te su u drugom polugodištu zaposlena 2 nova savjetnika i sada u Uredu radi ukupno 17 ljudi.

Ukupno je Ured u 2005. godini ostvario prihod iz proračuna od 3.979.975,00 kn i iz donacije OEES - Misije u Hrvatskoj u iznosu od 110.343,00 kn. Prema sporazumu s Misijom OEES-a donacija je korištena za troškove službenih putovanja prilikom obilaska županija, ugovore o djelu vezane uz provedbu sporazuma, uredski materijal i prijevod Izvješća pučkog pravobranitelja za 2004. godinu.

U prošlogodišnjem Izvješću upozorili smo Hrvatski sabor na višegodišnji deficit u kadrovskom i materijalnom razvoju institucije pučkog pravobranitelja, koja višestruko zaostaje za istim ili odgovarajućim institucijama u nama usporedivim državama. Ukazali smo

na to da proračun pučkog pravobranitelja ozbiljno dovodi u pitanje i dostignutu razinu zaštite prava građana, a da se i ne govori o novim obvezama utvrđenim promjenama Ustava iz 2000. godine. Osobito se to odnosi na mogućnost rada na terenu, po županijama i gradovima, bez čega je nažalost pristup velikog broja građana pučkom pravobranitelju otežan pa i onemogućen. Podsjetili smo da je protekle 2-3 godine rad pučkog pravobranitelja na terenu bio omogućen kroz donaciju putem OESS-a, koji program je 2005. godine istekao.

U izvješću smo stoga predložili plan jačanja institucije do 2008. godine, a kojim je za 2006. godinu bilo predviđeno povećanje proračuna za 1.205.139,00 kn, tj. za 7 novozaposlenih, a što je Hrvatski sabor zaključkom od 3. lipnja 2005. godine prihvatio obvezavši Vladu Republike Hrvatske da u skladu s tim osigura sredstva.

Unatoč izričitom i nedvosmislenom zaključku Hrvatskog sabora, Ministarstvo financija pripremi je nacrt, a Vlada Republike Hrvatske prijedlog proračuna za 2006. godinu u iznosu od 4.691.244,00 kn koji je konačno i usvojen, ne prihvativši čak ni amandman Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina kojim je predloženo povećanje za Ured pučkog pravobranitelja od 780.000 kn, kako bi se bar djelomično ispoštovao zaključak Hrvatskog sabora.

Povećanje proračuna za 11,42% u odnosu na 2005. godinu, iako nedovoljno za planirani i (po Hrvatskom saboru) prihvaćeni program razvoja institucije, ipak će omogućiti zapošljavanje 2-3 nova savjetnika i bolji rad Ureda. Ostaje za rješavanje pitanje neodgovarajućeg poslovnog prostora i nedovoljnih sredstava za materijalne i funkcionalne rashode, što će se uz potporu Hrvatskog sabora tijekom 2006. godine vjerojatno moći riješiti.

I na kraju, ali ne manje važno, želim upozoriti na apsolutno neprimjeren način na koji se u postupku pripreme nacrtu i prijedlog proračuna tretira ustavna ali i saborska institucija pučkog pravobranitelja (nije mi poznato da li je isti tretman i za druga saborska tijela i institucije). Smatram neprihvatljivim da proračun pučkog pravobranitelja do visoke faze pripreme za prijedlog pred Vladom, priprema Ministarstvo financija bez konzultacije i suradnje s pučkim pravobraniteljem, neposredno ili putem saborskih odbora. Posebno smatram neprihvatljivim da o proračunima takvih saborskih institucija ne raspravljaju nadležni (matični) odbori Hrvatskog sabora, prije utvrđivanja prijedloga na Vladi Republike Hrvatske.

U tom smislu postupak donošenja Proračuna za 2006. godinu, sa stajališta pučkog pravobranitelja bio je neprimjeren, a s obzirom na spomenuti zaključak saborske sjednice i nedopustiv. Nacrt je pripremljen bez sudjelovanja pučkog pravobranitelja, a matični Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina dobio ga je na raspravu u cajtnotu nakon

utvrđivanja prijedloga na Vladi, kada ni amandmanom nije bilo moguće ništa promijeniti. Stoga nije pretjerano zaključiti da je proračun pučkog pravobranitelja za 2006. godinu ustvari odredilo Ministarstvo financija, upravno tijelo čiji rad i postupanje pučki pravobranitelj temeljem Ustava nadzire u ime Hrvatskog sabora.

Stoga molim Hrvatski sabor da poduzme sve potrebno kako bi saborska tijela, a ne tijela državne uprave, ubuduće odlučujuće utjecala na proračun pučkog pravobranitelja a time i na njegov ukupan rad i djelovanje.

Sa stajališta diobe vlasti i ustavne uloge Hrvatskog sabora i pučkog pravobranitelja, takva bi praksa bila primjerenija i korisnija.

SADRŽAJ

1. UVODNE NAPOMENE.....	2
2. RASPRAVA O IZVJEŠĆU O RADU ZA 2004. GODINU.....	3
DIO DRUGI.....	7
STATISTIČKI PODACI ZA 2005. GODINU.....	7
ANALIZA RADA PO PRAVNIM PODRUČJIMA.....	14
Pritužbe na rad sudova i pravosudnih tijela.....	14
Mirovinsko i invalidsko osiguranje - prava hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji.....	18
a) Prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja.....	18
b) Hrvatski branitelji iz Domovinskog rata i članovi njihovih obitelji u sustavu mirovinskog osiguranja.....	20
Zdravstvena zaštita i zdravstveno osiguranje.....	25
Prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji.....	28
Socijalna skrb.....	30
Građanska stanja.....	33
Državljanstvo.....	35
Službenički i radni odnosi.....	38
1. Vrste povreda prava u državnoj i lokalnoj službi.....	38
2. Posebnosti sadržaja i opsega povreda prava državnih i lokalnih službenika.....	38
2.1. Povrede prava prednosti pri zapošljavanju hrvatskih branitelja.....	39
2.2. Povrede prava neraspoređenih službenika u državnim i lokalnim tijelima.....	39
2.3. Povrede prava u postupku premještanja zbog potreba službe.....	40
2.4. Povrede prava djelatnih vojnih osoba zaposlenih u oružanim snagama i sigurnosnim službama.....	41
2.5. Povrede prava zaposlenih u službama pravnih osobama s javnim ovlastima.....	41
Lokalna samouprava.....	47
Izbjegllice, prognanici, povratnici i povrat imovine.....	48
1. Obnova.....	49
2. Stambeno zbrinjavanje.....	53
3. Prava vlasnika koji traže povrat privremeno preuzete imovine.....	56
Povrat imovine.....	57
Naknada štete zbog nemogućnosti korištenja nekretnine.....	57
Imovina oduzeta za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine.....	61
Stanovanje.....	68
Graditeljstvo.....	72
Pritužbe radi ishoda građevne dozvole.....	73
Pritužbe na postupanje građevinske inspekcije.....	75
Postupanje policijskih službenika.....	90
Osobe lišene slobode.....	92
Razno.....	98
Potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca.....	98
Izvlaštenje.....	99
Ostale pritužbe.....	100
DIO TREĆI.....	100
MEĐUNARODNA SURADNJA PUČKOG PRAVOBRANITELJA.....	100
U 2005. GODINI.....	100

<u>DIO ČETVRTI.....</u>	<u>103</u>
<u>OBILAZAK ODABRANIH ŽUPANIJA.....</u>	<u>103</u>
<u>DIO PETI.....</u>	<u>142</u>
<u>Ocjene i prijedlozi.....</u>	<u>142</u>
<u>Uprava i građani – rješavanje u upravnom postupku</u>	<u>142</u>
<u>Pritužbe na rad sudova</u>	<u>145</u>
<u>Povratnici – obnova, stambeno zbrinjavanje, sigurnost.....</u>	<u>149</u>
<u>Pravna sigurnost.....</u>	<u>151</u>
<u>Socijalna sigurnost.....</u>	<u>151</u>
<u>Uvjeti rada Ureda.....</u>	<u>153</u>